

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Manipulus curatorum

Guido <de Monte Rotherii>

[Straßburg], 29. Nov. 1490

Incipit feliciter doctissimi ac famosissimi viri domini Guidonis de monte Rotherii liber. qui Manipulus curatorum vulgariter appellatur

[urn:nbn:de:bsz:31-310077](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-310077)

Actoris epistola

Incipit feliciter doctissimi

ac famosissimi viri dñi Guidonis de mōte Rothberij liber. q̄
Danipul' curator' vulgarit' appellat. in q̄ p̄necessaria offi-
cia eoz q̄b' cura animaz cōmissa est fm̄ septē sacramentoz
ordinem breuiter p̄tractant. Actoris epistola

Reverendo in chris- to

p̄zi ac dño dño Richardo diuina puiden-
tia sc̄te valētine sedis ep̄o. suoz deuotoz
minim' Guido de mōte Rothberij cū de-
uota z hñili recōmēdatōe setozū suis ob-
sequijs mācipatū. Fons sapie dei verbū

dispositōe mirabili cūcta ordinās z disponēs militatē eccle-
siā ordinant z disposit ad istar ecclie triūphāt. Ad figu-
ratiue fuit oñsuz legislatori moysi qñ fuit sibi p̄ceptū edifi-
care tabernaculū i deserto. iuxta exēplar qd fuerat sibi i mō-
te demōstratū. Tabernaculū ei in h' mūdi deserto zstructū
est militās ecclie ad istar sup̄ne hierl'm ordiata. Cui' quidē
militās ecclie fūdamta i mōtib' sc̄tis p̄pha remēorās p̄ mon-
tes p̄latos sup̄iores aplis succedētes illi n̄at. q̄ ad modū spi-
rituū sup̄me hierarchie. medios. iseriores vicz p̄latos illūi-
nāt. p̄ficiūt z purgāt. vt sic mediū a sup̄iorib' illūiati sciēt ijs
p̄fecti p̄tutib' z erroribus expurgati. iseriores seculares. s. et
laicos sibi mō illuminēt. p̄ficiāt et purgēt. qd̄ facere neq̄unt
nisi fuerint diuina grā z doctrina imbuti. Nec ḡ attendēs et
vigili meditatōe pp̄fians sequēs opusculū de instructione
neophitoz curator' composui. rudi q̄dez stilo s̄z vtili. nō cu-
rans de verboz ornatu s̄z d̄ aiaz cōmodo z p̄fectu. Ad q̄dē
opusculū ad vos q̄ estis sacrosctē ecclie lumiare p̄claz. q̄ lu-
cet' velut lucerna lucēs i firmamēto ecclie militās. q̄ radio
diuine sapie. exēploz vite sanctissime. ac sarculo correctō-
nis charitative subditos vestros illuminatis. p̄ficiatis z pur-
gatis. duxi humiliter destinandum vt lima correctionis ve-
stre polituz p̄deat in publicum. quod sine illa non audez

Prologus

Suscipiat p̄r z dñe reuerēde cuz affectu benignolo presens opusculū qđ offert hūilitas. cōminat affect⁹. ac charitas p̄suadet. Correctiq; z emendatū s̄v̄ze dñatōi videt cōicare placeat curas neophit̄. vt q̄ nesciūt addiscāt. et q̄ sciūt scire se gaudeāt z ad maiora p̄scēdāt. Vestrā reuerēdā p̄sonā cōseruet de ecclie sue sc̄tē. cui me hūiliter recōmēdo. **S**chru z **T**burolj Anno dñi. **D.**cccxxij.

Incipit Prologus

Uia s̄m qđ dicit p̄pha **B**alachias. c. ij. imo dñs p̄ q̄ **B**alachia. Sacerdot̄ labia custodiūt sciaz. et legē req̄rūt d̄ ore e⁹. Angel⁹ em̄ dñi exercitū ē. xj. q. j. Sacerdotib; Idcirco ne sacerdotib; legē euāgelice p̄rigat id qđ dñs cuidā sacerdoti legē mosaice p̄ **D**zee p̄phaz cōminat dicens. Quia tu sciaz repulisti repellā te ne sacerdotio sūgaris mihi. dignū duri ad instructiōez neophitōz sacerdotū maxie curatoz scribere aliq̄ p̄ q̄ possint se i executōe sui officij dirigere z dō debite m̄strare. Nemo at̄ de p̄sūptōis temeritate me iudicet. q̄ ego pctōz i grās z insc̄p̄sumā sacros sacerdotes q̄ sacre legē p̄fessores sūt i struere aut i formare **C**ōfusus tñ de illi⁹ adiutorio q̄ ora mutoz aperit z liguas infantū disertas fac z loq̄. tēptabo breuit̄ aliq̄ scribere vt dem magis p̄fectis z p̄tiorib; materiā altiora ac subtiliora ac magis vtilia scribēdi. s̄l̄is puo caniculo q̄ latratu suo magnos leporarios icitat ad currēdū. **C**ōfido ei q̄ ille q̄ dedit a sine ba laam loq̄lā mihi rōnali create in s̄iudet grām. ne venerabiles sacerdotes erubescāt a me eoz fuitore minimo edoceri. sed p̄siderēt illud v̄bū eximij doctoris **A**ugustini. **E**go iā senex z sexagita annoz etas nō erubescerē a puero aniculo edoceri. **L**icet em̄ vt dicit **S**eneca. p̄cūdofus sit senes addiscere. tñ magis verēcūdofū est eos i grare. **Q**uō at̄ q̄libet si velit suū officij debite exeq̄ dz scire illa q̄ ad suū officij spectāt. **O**fficij at̄ sacerdotū maxie curatoz p̄sistit in q̄ttuoz s̄m q̄ttuoz etymologias isti⁹ nois sacerdos q̄ habent a **D**amasceno. **Q**uia sacerdotes sūt missaz celebratores. ideo d̄r sacerdos q̄ si sacra dicens. **C**ōfessionum adiutores. z ideo d̄r sacerdos

Diuisio huius operis

quasi sacerdos. Plebis doctores. id est sacerdos. quasi sacra do-
cens. sacramentorum ministratores. et id est sacerdos qui sacra dans
Ergo pro primo debet habere tamen de scientia quae sciatur recte et distincte
legere et congrue pronuntiare et accipere. et ad minus grammaticali-
ter intelligere ea quae in illo officio continentur. Propter secundum debet
habere tamen de scientia quae sciatur naturae sacramentorum. et quae sit debita forma
cuiuslibet sacramenti. et modum ea debite ministrandi potissime de
sacramentis quae ad eos spectant. Propter tertium debet habere tamen de
scientia quae sciatur discernere inter lepra et lepra. id est inter peccatum et peccatum. et
imponere penitentias salutares. Propter quartum debet habere tantum
de scientia quae sciatur ad minus populum sibi commissum in articulis et alijs ru-
dimentis fidei informare. Dimisso autem primo quod illud spectat ad
grammaticam et satis suppono quod dominus episcopus nullum ad sacerdotum or-
dinem promoueat nisi sufficiens fuerit in grammaticalibus informatus.
Et quod de his ageat quoniam dicitur de sacro eucharistiae de alijs tribus in
libello est agendum. Quae libellum volui vocari Manipulum cu-
ratorum. eo quod sacerdotes potissime curari debent libellum istum
habere per manus ut videant ea quae circa officium eorum sunt agenda.

Finis Prologus

Diuisio huius operis.

Quid sit opusculum hoc in tres partes. In qua prima agit
de sacramentis et his quae pertinent ad sacramentorum administra-
tionem. In secunda de penitentia et his quae pertinent ad confessi-
onem audiendam et penitentiarum impositionem. In tertia de articulis fidei
dei et quae pertinent ad populi informatum. Quantum ad primam partem pri-
mo videbuntur aliquid de sacramentis in generali. Secundo de quo-
libet eorum in speciali. Et primo de sacro baptismi. Secundo de sa-
cramento confirmationis. Tertio de sacro eucharistiae. Quarto de
sacro ordinis. Quinto de sacro extreme unctionis. Sexto de sa-
cramento matrimonij

Tractatus primus de sacramen-

tis in generali. Et habet tria capitula.

De institutione sacramentorum

Capitulum primum

Tracta. I. prime partis

Manuz ad sacramenta

in generali pmo vidēdū ē d eoz institutōe. Secō
de eoz efficacia z pte. Tertio de eoz nūero et
distictōe. Sciēdū est q̄ sacra oīa noue leḡs fue
rūt imediate instituta a xp̄o. qd̄ pb̄at doctores sic. Illius est
mediate p̄dator institutor z dator noue leḡs. vt diffuse probat
ap̄lus in epla ad Gal. et habet in Isaia dicēte. Dñs rex nr̄.
dñs legis nr̄. ip̄e veiet z saluabit nos. Ergo ad solū xp̄m p̄
tinuit noue leḡs sacra instituire. Un̄ sacm̄ baptis̄mi instituit
qñ baptis̄mū a Johāne i iordane suscepit. Tūc ei vt dicit Be
da. tactu sue mūdissime carnish̄im̄ regeneratiuā p̄tulit a q̄s
z at tūc sacm̄ baptis̄mi instituerit. tñ nullū ad susceptōnem
baptis̄mi erat obligat⁹ vsq̄ p̄ resurrectōem. qñ i die ascen
sionis dixit ap̄lis. Eūtes docete oēs gētes. baptizātes eos
in noīe p̄tris z filij z sp̄s̄s̄cti. Mat̄h. vlti. z Mar. vi. Eūtes i
mūdū vniuersū p̄dicate euāgelij om̄i create. q̄ crediderit et
baptizat⁹ fuerit salu⁹ erit. q̄ p̄o nō crediderit dēnabit. Sa
cramenti āt p̄firmatōis instituit qñ ip̄osuit man⁹ sup capita
puuloz. z ap̄lis p̄hibentib⁹ dixit. Sinite puulos venire ad
me. Licet aliq̄ doctores dicāt q̄ sacm̄ p̄firmatōis instituit
in die penthecostes qñ misteriosibiliter sp̄m̄ sc̄tm̄ sup ap̄los
primū tñ reputo ver⁹. Sacm̄ āt eucharistie instituit in
die cene qñ post comestione agni pascal panē z vinū in suū
corpus z sanguinē sua ineffabili p̄tate uertit dicēs. Acci
pite z comedite h̄ est corp⁹ meū. Et sumpto calice dixit Bi
bite ex h̄ oēs. h̄ est calix sanguis mei. Sacm̄ āt p̄nie in
stituit qñ exordij sue saluberrime p̄dicatōis assūpsit dicēs.
Penitentia z agite appropinq̄bit em̄ regnū celoz. Q̄ autem
essent p̄ctā sacerdotib⁹ p̄fitenda figuratine instituit. qñ de
cem leprosis ab eo mūdatis p̄cepit dicens Luce xii. Ite oñ
dite vos sacerdotib⁹. Licet enim teste p̄beta Ezech. xlii. q̄
dicit in p̄sora dei. Quacūq̄ hora ingemuerit peccator oim̄
iniquitatū eius nō recordabor. Licet peccata in p̄ritōdi

Sacm̄ Baptis̄mi
instituit

Confirmatōis

Eucharistie

Penitentia

De sacramentis in generali

mittat. in pctā sūt nihilomī sacerdotibz pfitēda si possibilī-
tas occurrat. Sacm ordinis instituit qñ i die cene postqz
cōicauit aplos dixitqz eis. H facite i meā mēoratōz. Tūc ei
fm doc. oēs aplos i p̄sbz ordinauit. Sacm hō ordis xps
instituit sepruplt fm q̄ septē sūt ordies q̄tuor n̄ sūt sacri z mī-
nores. vt hostiariat. lectorat. exorcistat. z acolitarus. Et
tres sacri z maiores. vt sb diaconat. diaconat. z p̄sbiterat.
q̄ oēs dicūt vnū sacm. qz ad vnū putā p̄sb̄atū p̄ncipaliter
ordinat. Ordine hostiariat instituit qñ fec̄ flagellū d̄ funicu-
lis. z eiecit d̄ tēplo vedētes z emētes. Ordine lectorat instituit
qñ legēdo p̄ba Isaac p̄dicauit dicens. Spūs dñi sup me. eo
q̄ viderit me. paup̄ibz euāgelizare misit. merz. Ordine exor-
cistat instituit qñ demōes ab hoibz obsessis eijci p̄cepit. Ordī-
nē acolitar instituit qñ p̄dicādo dixit. Ego sū lux mūdi. Or-
dinē sb diaconat instituit qñ p̄ cenā pedes disciploz su-
ozū lauit. Ordine diaconatus velut leuita vigilare monuit.
Ordine p̄sbiterat instituit qñ discipul̄ suis corp̄ z sāguines
p̄buit sumēdū dicens. Nec q̄riescūqz fecerit i mei mēoria fa-
ciat. Dūqz p̄i corp̄ z sāguinē suū i ara crucis semetip̄m ho-
stia obtulit. Sacm at̄ extreme unctionis instituit qñ apo-
stolos misit vngere infirmos z sanare. Tū illd̄ qd̄ dicūt aliq̄
doctores. f. q. b. Jaco. instituit istd̄ sacm qñ dixit i canonica
sua. Infirmitat̄ q̄s ex vob̄ iducar p̄sb̄ios ecclē z orēt sup euz
vngētes eū oleo i noie dñi. Salua eoz f̄uerētia n̄ reputo ve-
rū p̄ rōez i p̄ncipio h̄ capli dictā. Credo ei q̄ illd̄ dictū. b.
Jaco. n̄ fuit institutio sacri s̄z solū pmulgatio. Tū. b. Jaco. n̄ fuit
institutor h̄ sacri s̄z solū pmulgator. De sacro at̄ m̄rimoniū
qñ fuerit institutū tytz fuerit institutū a xpo icarnato ē dubi-
um cū m̄rimoniū fuerit institutū i statu inocētie. z fuit in tpe
qd̄ fuit aū icarnatōez sic z p̄ icarnatōz. Et iō ad b̄mōi du-
bitatōis solutiōem sciendū est. q̄ m̄rimoniū p̄ tribz modis
p̄siderari. Uno mō put est officiū nate. Alio mō put ē reme-
diū carnalis p̄cupiscētie. Tertio mō put est signū alicuius
rei. f. p̄iūctōis xpi z ecclē. quā significat p̄iunctio animozuz
p̄iri et p̄oris. et coniunctōis nature humane et diuine in

*In primis qm
ordinem*

*Ex vno vni-
onis*

Matrimony

Tracta. I. prime partis

psonā filij dei. quā significat coniunctio corporum. **D**emoniū pmo z scdo modis consideratū n̄ ē sacm̄. put h̄ loqm̄ur de m̄ri monij sacro. **T**ertio mō consideratū ē m̄rimoniū sacm̄. et sic fuit institutū a xpo qm̄ i vterop̄rgis voluit n̄raz natam diuine naferr̄ire i unitatē sui suppositi seu p̄sone. quā vnionē significat m̄rimoniū. **S**ic ei in actu m̄rimoniali vir et vxor sunt duo i carne vna. sic due nafē. s. būana z diuina sūt i p̄sona vna vicz i p̄sona filij. **E**t istd̄ sufficiat d̄ institutōe sacroz

De efficacia z virtute sacroz i generali. Ca. II

Efficacia z virtute sacroz sciendū est qd̄ sacroz in generali. qz postea dicit̄ de virtute cuiuslibet i sp̄ali consistit i duob. s. i auferēdo culpā et p̄ferēdo grām.

Mē ei sacm̄ noue leḡ nisi sit ober. i. impedim̄tū ex pte recti piet̄s aufert culpā si inuenit eā. z p̄fert vl̄ auget grām. **E**t p̄ h̄ d̄nt̄ sacra noue leḡ a sacram̄tis antiq̄ leḡ. qz sacra veter̄s legis sacro circūcisōis excepto q̄tū erat ex pte opis operati nullā virtutē habebāt q̄tū ad ablutōz culpe z collatōem gr̄e. s. totā virtutē z efficaciam habebāt ex pte opis operantis. **S**acra aut̄ noue leḡ nō solū h̄nt̄ efficaciam ex pte opis operati. imo etiā ex pte opis operantis. **O**pus operas vocat̄ deuotio suscipientis sacm̄. **O**pus operati vocat̄ op̄ exercitatus circa sacra. **S**ic op̄ operati i baptismo ē asplio vl̄ imersio aq̄ z platio xborū **E**t q̄ sacra noue leḡ q̄tū ē ex pte opis operantis p̄ferūt grāz sūt cā gr̄e. p̄z p̄ diffinitōes sacri positā a m̄gr̄o sniaz i. iij. li. di. j. q̄ tal̄ est. **S**acm̄ ē inuisibil̄ gr̄e visibil̄ forma. vt ei⁹ similitudinē gerat z cā existat. **U**tz̄ at̄ sit gratie causa sine q̄ non aut̄ pp̄t̄ quam indigeret studio maioris consideratōis q̄ pertinet ad p̄ns opusculū. et ideo relinquo. **E**t et alia virtus sacramentoz noue legis. quia quedam eoz imp̄munt̄ caracterem in suscipiētibz ea. sic baptism⁹. confirmatio. z ordo **E**t ē caracter q̄dam pt̄as sp̄alis p̄ quā suscipiēs sacm̄ p̄t̄ aliqd̄ facere vel recipere. qd̄ nō poterat ante. **S**ic baptizat⁹ potest recipere alia sacram̄ta ecclie. qd̄ nō p̄t̄ facere nō baptizatus. **E**t ordinatus p̄t̄ exercere officium sui ordinis quod nō potest facere non ordinatus. **E**t confirmat⁹ tenetur audacter

De sacramentis in generali

Posterius fidei in tpe persecutiois fidei. ad qd non tenet nisi confirmat
nisi forte in speali inderet de fide. **Alia** aut sacra scz eucharis-
tia. extrema unctio. et mrimoniū nō impmūt caracterem. et
pnt mltoties iterari. **Sic** hō pnt multoties cōicare et multo-
tias cōfiteri. et mltoties inungi. et mortua vna vxore sua alia
phere. **Sz** sacra q̄ imprimūt caracterē nō pnt nec debēt ite-
rari. **Sic** null⁹ d̄z bis baptizari l' confirmari. vlt eodē ordie or-
diari. **Et** ē rō. qz vlt eoz sp̄ manet. s. caract q̄ ē indelibil'. **Et**
istō sufficiat de p̄tute et efficacia sacram̄toꝝ in generali

De numero sacram̄toꝝ **Ca. III**

Quantū at ad nūerū sacram̄toꝝ sciēdū est q̄ septem
sūt sacra. scz baptisim⁹. confirmatio. eucharistia. pnia
extrema unctio. ordo. et mrimoniū. **Distinctio** et suf-
ficiētia hōꝝ sacram̄toꝝ datā q̄busdā doctorib⁹ tal'. **Sic** est
in vita corpali sic suo mō d̄z esse i vita spūali. **In** vita at cor-
porali sic videm⁹ q̄ pmo generat hō. scdo auget. tertio nutri-
tur. quarto veit ad tantā pfectōz stut⁹ q̄ p̄t sibi silez genera-
re. et sic gen⁹ b̄uanū multiplicat. **Et** qz sanitas hoīs p̄t impe-
diri p infirmitatē. t̄do homo indiget medicina duplici. vna
p infirmitatem. alia p reliquias infirmitat⁹. **Et** sicut in vita
corpali q̄nq̄ sunt necessaria. scz generatio. augmentum. nu-
trimentū. multiplicatio. et medicina. sic in vita spūali qualis
est vita fidelitū viuentiū in fide et vnitate ecclē sūt q̄nq̄ neces-
saria. s. spūal' generatio q̄ fit i baptisimo p quā hō regenerat
xpo. Spūale augmentū qd fit in confirmatōne in qua gratia
baptisimal' auget. Spūale nutrimentū qd dat in eucharistia
que est cibo spūalis aīe. **Et** quia fideles indigent multiplica-
ri spūaliter et corpaliiter. q̄tum ad multiplicatiōem spūales
accipiūt sacramentū ordinis. p qd mlti ecclē multiplican-
tur. **Quantū** ad multiplicatōz corpale accipiūt sacramentū
mrimoniū. qd ordinat ad multiplicatōz fidelitū. Spūalis
medicina est sacramentū penitentiē p spūalem infirmitatez
q̄ est pctm. **Contra** reliq̄as pctōz est extrema unctio. **Et** sic
patet numer⁹ et sufficiētia septē sacram̄toꝝ. **Et** ista suffi-
ciant de sacramentis in generali.

Tracta. II. prime partis

Tractatus secundus prime partis de baptismo. Et habet octo capitula.

Hinc dicendum est de

n sacramentis in sp̄ali. Et p̄mo de baptismo. Circa q̄s cōsiderāda sūt octo. Primo quidē baptis̄m. Sec̄do de materia eiusdē. Tertio de forma. Quarto de m̄stro baptis̄mi. Quinto de suscipiētibz baptis̄mū. Sexto d̄ ritu baptis̄mi. Septimo de effectu baptis̄mi. Octavo de annexis baptis̄mo.

Quid est baptis̄m? unde dicat. **Cap. I.**

b Baptis̄m̄ ē ablutio corp̄is exterior̄ cū p̄cepta. i. taxa ta forma p̄boz sc̄a. ita tñ q̄illa ablutio material̄ q̄ fit exteri⁹ i corp̄e est signū ablutiōis sp̄ual̄ quā de⁹ fac̄ iter⁹ i mēte. Et d̄r baptis̄m̄ a baptizo as. q̄d idē ē q̄d abluo is. Cū baptis̄m̄ grece idē est q̄d ablutio latine.

De materia baptis̄mi **Cap. II.**

m Materia baptis̄mi est aqua simplex elemental̄. Quāc ista aqua sit p̄p̄a mat̄ia baptis̄mi tota rō est ex iusti tutione xp̄i q̄ instituit baptis̄mū fieri in aq̄ elemental̄. Si em̄ instituisz baptis̄mū fieri i vino v̄l in aliq̄ alio li quore. vinū v̄l ille ali⁹ liq̄r essz p̄p̄a mat̄ia baptis̄mi. Alique tñ cōgruētie assignat̄ a doctoribz q̄re xp̄s instituit baptis̄mū maḡ fieri in aq̄ q̄s in aliq̄ alio liq̄re. Quaz vna est. qz sac̄m̄ mat̄ie necessitat̄ d̄z h̄c mat̄ia mat̄ie cōez. ne p̄ defectuz mat̄ie aliq̄s impediret̄ a susceptiōe baptis̄mi. s̄z baptis̄m̄ ē sac̄m̄ mat̄ie nec̄itat̄. qz sine baptis̄mo null⁹ p̄t saluari. iō ne v̄l possz se excusare a susceptiōe baptis̄mi p̄ defectū mat̄ie v̄l carit̄ia ei⁹ baptis̄m̄ d̄z h̄c mat̄ia mat̄ie cōez. tal̄ at̄ mat̄ia est aq̄. q̄ inuenit̄ in q̄libz t̄ra et de facile p̄t haberi. Pos set se aliq̄s excusare si mat̄ia baptis̄mi essz vinū vel oleū vel lac. vel ali⁹ liq̄r p̄ciosior̄ q̄ nō inueniret̄ in om̄i t̄ra. nec possz ita q̄libz de facili h̄c. Alia cōgruētia sine rō q̄re aqua est p̄p̄a mat̄ia baptis̄mi assignat̄ a doctoribz tal̄. qz p̄p̄ietas aq̄ prime est p̄ueniēs baptis̄mo. Est em̄ aq̄ mūdicatiua forditū.

De baptismo

refrigeratiua estuantū. puta. i. lucida ocul' intuentū. **Sic**
baptism' mūdat sordes aie. idō vocat' baptism'. qz baptism'
grece idē est qd lotio latie. Unde baptizare idē ē qd lauare.
Baptism' ei refrigerat estū carnal' & cupiscētie. illūiat ocu/
los mēt' respectu diuine noticie. Arguūt ḡ doctores sic. **U**
lud ē ppa materia baptismi cui' ppetas matie & ueit' baptis/
mo. s; aq' rē. ḡ aq' est ppa matia baptismi. **U**tz at aq' sit bñdi/
cta v' nō nihil fac' ad baptismū. qz ita bñ p' fieri baptism' in
aq' nō bñdicta sic in aq' bñdicta. **S**z aq' baptismalis i eccl'ia
bñdic' p' solēnitatē & maiorē reuerētā ad baptismum. **Q**
etiā aq' sit calida v' frigida nihil ad baptismū. s; sp' vitaduz ē
p'culū baptizādī. **S**z nūqd in aq' roseacea l' in aq' ardēte
v' i alijs aq's distillat' possz fieri baptism' si aq' elemental' in
ueniri nō possz. **D**icēdū ē q' nō. qz tales aq' nō sunt ppe aq' s;
hūores illoz corporoz a q' distillat'. **I**n lixiuio at si aq' nō pos/
sit inueniri possz fieri baptism'. cū lixiuū nihil aliud sit nisi
aq' colata p cineres. **E**t p' eādē rōez dicūt aliq' doctores q'
in vrina p' defectū aq' possz baptizari. qd tñ nō credo cē ve/
rū. qz vrina nō ē aq' s; humor resolut' a cibus comest'. **E**t idē
dico de salina. i. c. **N**ō vt apponeres. de bap. **S**z nonne in
brodio carniū possz fieri baptism' vbi aliq' alia aq' nō possz
inueniri. **D**icēdū ē. qz aut tāta resolutio carniū ē factā i bro/
dio illo q' desinit ibi eē p' spēs aq'. & ē alia spēs de nouo ge/
nerata. & tūc nō p' ibi fieri baptism'. aut nō ē ibi tāta resolu/
tio factā carniū. & tūc fieri p' t' i tali brodio baptizari. **Q**ū at
tal' resolutio sit facta aut qū nō p' p'edi i spissitudine. **S**i at
sit tāta spissitudo illi' brodiū q'nta ē in cutico v' aliq'ntulū mē/
noz nō credo q' possit i illo brodio baptizari. **S**i at non sit
spissitudo s; brodiū sit alit' q'ulū p'igūe. credo q' tūc i illo bro/
dio possz baptizari. **E**t idē dico d' luto. s. si aq' exp'at' ex illo
luto. in illa aq' exp'ata p' fieri baptism'. **S**i nix etiā liq' fieret.
i illa aq' liq' facta a niue posset baptizari. **S**olet at ab aliq'
bus tal' questio fieri. si essz vn' puer baptizād' i n'xta vnū pu/
teum profundū. et ille qui deberet puerū baptizare nō ha/
beret cum quo extraheret aquaz de puteo. nec posset aliūde.

Tracta. II. prime partis

aquā h̄c. z puer esset in piculo mortis. nūq̄d d̄z puez p̄icere ad puteū dicēdo. **B**apuzo te in noie p̄is z filij z sp̄s̄sci. **D**icendū ē q̄ nō. qz fm qd̄ dicit br̄is paul⁹. **N**ō sūt faciēda mala vt eueniāt bona. **L**z q̄ h̄ istud bonū eueniret q̄ aia ist⁹ pueri saluaret. tū ille q̄ p̄iceret istū puez faceret istud malū q̄ peccaret mortalit̄. z sic q̄tū i se essz d̄anaret aiaz suā. z q̄libet ex ordine caritat̄ tenet p̄ diligere aiaz suā q̄ aiaz cuius cūq̄ alter⁹. **E**t si dicat q̄ talis postea p̄teri z p̄fiteri de isto p̄cto. z sic nō d̄anaret aia sua. **D**icēdū q̄ istd̄ est fatuū dicere qz null⁹ cert⁹ est de vita sua. vñ iste nō ē cert⁹ an statim post q̄ piecerit puez vel etiā i ip̄o actu piet̄dis moriat̄. **U**n̄ h̄c tale spem est p̄be tēptare deū. qz certū est q̄ tal⁹ si p̄iciat puez peccat mortalit̄. incertū est at̄ si de⁹ daret sibi spaciū p̄fiteri. **Q**uare sciēdū est fm p̄s̄tū br̄i **Aug.** dicēt̄. **T**ene certū z dimitte incertū. de pe. di. vij. c. ij. habitū est loco suo.

De forma baptismi. Cap. III

Quere formā baptismi sciēdū ē q̄ alia forma vt̄it greci i baptizādo. z alia forma vt̄it latini. **N**ā greci vt̄itur tali forma. **B**aptizet̄ su⁹ xp̄i tal⁹ in noie p̄is z filij z sp̄s̄sci. amē. **L**atini at̄ vt̄it tali forma. **B**apuzo te i nomine p̄is z filij z sp̄s̄sci amē. **E**t q̄uis ex vtraq̄ forma seq̄t̄ baptism⁹. nā greci ita bñ baptizati sūt sic latini. qd̄ pater. qd̄ q̄n̄ redeūt ad vnitatē fidei ecclē romane nō rebaptizāt. tamē forma latinoz p̄ueniētiōz est q̄ grecoz. qd̄ patz q̄ ad nūc ex duobz. **P**rimo. qz illa forma baptismi p̄ueniētiōz est q̄ mag⁹ p̄cordat cū verbis xp̄i instituent̄ baptismū. s̄z xp̄s̄ instituent̄ baptismū dixit apl̄is vt̄ recitat br̄is **Matth.** i euāgelio suo vlti. ca. **I**te docete om̄es gentes baptizantes eos in nomine p̄is z filij z sp̄s̄sci. **E**t cū istis v̄bis mag⁹ p̄cordat p̄bū istud baptizo. q̄ h̄ bñ baptizet. qz h̄ bñ baptizo ē actiuū. z istud p̄bū baptizet est passiuū. z istud p̄icipiū baptizātes descendet ab actiuoz nō a passiuo. quare p̄ueniētiōz est forma latinoz que dicit baptizo. q̄ forma grecorū q̄ dicit baptizetur. **S**ecūdo potest patere idem sic. **I**lla forma est p̄ueniētiōz forma baptismi. in qua z p̄ quā magis expr̄munt̄ ea que sunt.

De baptismo

necessaria in baptismo. sed talis est forma latinorum propter patrem
ad formam grecorum. quia in baptismo est necessaria forma dei proferens
efficaciam baptismi. et istud tangit in utraque forma cum dicitur in nomine
patris et filii et spiritus sancti. Est etiam ibi necessaria persona suscipientis
baptismum. et ista exprimitur in forma grecorum. cum dicitur. **F**uimus christi talis. **I**n
forma autem latinorum exprimitur cum dicitur te. **E**tiam est ibi necessaria persona
ministri baptizantis. quae non exprimitur ad minus explicita in forma gre-
corum. **I**n forma autem latinorum exprimitur explicita cum dicitur. baptizo. quae
pervenitior est forma latinorum quam grecorum. **V**erisimile est quod forma
quae videtur romana ecclesia. quae disponit domino omnium ecclesiarum caput est
et magis. extra de bapt. et eius effect. c. maiores. sit pervenitior quam cum
est alia. **E**st igitur debita forma baptismi. **B**aptizo te in nomine patris
et filii et spiritus sancti. **A**men. **Q**uod autem nominat persona baptizanda vel quod po-
nat ibi ego et nomen. dicens. **P**etere vel maria. ego baptizo te et
non sunt de esse forme. quoniam sine ipsis possunt fieri baptismus. tamen de-
betur poni in forma pro maiore expressione. non enim est necessarium quod
expressa ponantur. **I**ta autem forma potest proferri in latino vel in quocumque alio
ideomate. **U**trum autem possit aliquid immutari circa istam formam
Sciendum est quod ille qui immutaret aliquid circa istam formam aut in-
terdit mutare ritum ecclesiae. et sic non esset baptismus. aut interderet
illud facere quod facit ecclesia. scilicet ex ignorantia vel inadvertentia aliquid
circa istam formam mutaret. **E**t tunc circa hoc sciendum est quod talis mu-
tatio potest fieri quocumque modis. **U**no modo totaliter mutando verba ipsius
forme. et tunc non fit baptismus ex tali forma. sicut si diceret bapti-
zo te in nomine genitoris et geniti et procedens ab utroque. **E**t enim ex
comuni usus loquendi genitor significet patrem. et genitum signifi-
cet filium. et procedens ab utroque significet spiritum sanctum. **N**on prope lo-
quendo in divinis genitor et genitum et procedens expressis significat
actus notionabiles quam ipsas personas. in forma autem baptismi
dicitur fieri merito expressa de personis. **A**lio modo potest fieri mutatio
circa formam baptismi. transponendo verba ipsius forme. sicut si
diceretur sic. **B**aptizo te ego in nomine patris et filii et spiritus sancti
amen. vel quocumque alio modo transponendo. **E**t tunc cum manet idem
sensus verborum ex tali mutatio non impeditur baptismus. **A**lio
modo potest fieri mutatio circa ipsam formam baptismi addendo

b

Tracta. II. Prime partis

aliqd ad ipaz formā. Et tūc aut tal' additio corrūpit sensū ꝑ
boꝝ forme. sic mutabat formā Arri^o dicēdo sic. Baptizo te i
noie p̄ris maioris. ⁊ filij minoris. ⁊ spūscī. Tal' additio cor
rūpit sensū ꝑboꝝ forme cū tollat eq̄litate ꝑsonaz. ⁊ sic n̄ fit
baptis̄m^o. Aut tal' additio nō corrūpit sensū ꝑboꝝ forme. im
mo nō obstāte tali additōe adhuc manet idē sensus ꝑboꝝ
Et tūc si ille q̄ addit aliqd intēdit mutare formā ecclie nihil
facit. cū nō baptizet in fide ecclie. Si at̄ nō intēdit mutare
formā ecclie. s; ex q̄dā fatua deuotōe addat aliqd. vt sic Bap
tizo te in noie p̄ris ⁊ filij ⁊ spūscī. amē. ⁊ btē v̄gis. vt btā vir
go adiunet te. v̄ aliqd aliud tale. tal' additio nō ipedit bap
tismū. Alio mō ꝑt mutari forma baptis̄mi diminuēdo d̄ ea
aliqd. Et tūc si diminuat dicitio itēgra q̄cūq; sit illa de oib;
ill; baptizo te in noie p̄ris ⁊ filij ⁊ spūscī. amē. nihil eāc. q̄a
oīa ista ꝑba sūt de esse forme. Si at̄ nō diminuat dicitio itē
gra sed ꝑ dicitōis. tūc aut diminutio tal' fit i ꝑncipio dicitio
nis. sic de ista dictione p̄ris v̄ q̄cūq; alia subtrahat ꝑma l̄ra
v̄ ꝑma syllaba. tal' diminutio ipedit baptis̄mū cū tollat sē
sus ꝑboꝝ. Si at̄ tal' diminutio fiat de fine dicitōis. sic d̄ ista
dicitōe p̄ris remoueat s. v̄ aliqd aliud tale. tal' diminutio nō
ipedit baptis̄mū cū maneat idē sēsus ꝑboꝝ. sic narrat in de
cret; d̄ ꝑse. vi. iij. c. Retulerūt. q̄ qdā sacerdos ignar^o ligue
latie baptizabat sub ista forma ꝑboꝝ. Baptizo te i noie pa
tria ⁊ filia ⁊ spūsancta. amen. Et dicit papa i decreto illo q̄
ꝑe baptizabat. Alio mō ꝑt fieri mutatio circa formā baptis̄
mi interrūpēdo ꝑba ipsi^o forme. ⁊ tūc si sit tāta interrūptio q̄
īpa ipediat intentōem baptizāis. sic si de mane diceret. Ego
baptizo te. ⁊ postea iret ad expediēdū negocia sua. ⁊ qñ redi
ret diceret. in nomine p̄ris ⁊ filij ⁊ spūscī. amē. nihil faceret.
Si at̄ nō sit tanta interrūptio q̄ ipediat intentio nē baptizā
tis. sic si diceret. Baptizo te in nomine p̄ris. Et h̄ dicto dicat
astantib; tacere vel orate. vel aliqd tale. et postea ꝑficeret. ex
h̄ nō ipedit baptis̄mus.

¶ De ministro baptis̄mi
Capitulum. III

De baptismo

Minister baptismi est duplex. Unus extra casum necessi-
tatis, et iste est solus sacerdos, quia ad solum sacerdotem extra
casum necessitatis pertinet baptizare. Cuius ratio assignatur
a doctoribus talis. Ille est proprius minister ordinarius sacerdotum qui habet
potestatem super corpus christi verum, scilicet sacerdos solus est talis, quod solus sacer-
dos est proprius et ordinarius minister sacerdotum. Quod autem ad illud pertineat
ministratio seu dispensatio sacerdotum qui habet potestatem super corpus christi
sive per baptismum, quod ad illud pertinet ordinatio corporis christi mysti-
ci, quod est ecclesia, id est congregatio fidelium qui habet potestatem super corpus
christi verum, sed dispensatio sacerdotum pertinet ad ordinationem cor-
poris christi mystici, quod dispensare sacramenta pertinet ad illum qui
habet potestatem super corpus christi verum, sed talis est solus sacerdos
quod ad solum sacerdotem pertinet dispensare et ministrare sacramen-
ta. Alius est minister baptismi in casu necessitatis, et iste potest esse etiam
vir quod mulier, tam fidelis quam infidelis. Hoc ei interest in bap-
tismo et alia sacramenta, quod minister baptismi potest esse alius quam sa-
cerdos, non autem minister aliorum sacerdotum. Et ratio istius est, quia bap-
tismus est sacramentum maxime necessitatis, non autem alia sacra-
menta, quia sine baptismo nullus potest esse saluus, nulla enim sine bap-
tismo saluus est. Sine autem alijs sacramentis saluantur multi. Argu-
unt ergo doctores sic. Illud sacramentum quod est tante necessitatis quod si-
ne eius susceptioe nullus saluari potest debet habere ministrum ita eodem quod
propter defectum ministri nullus ab ipsius susceptioe excusetur, scilicet sacramen-
tum baptismi est tante necessitatis quod sine eius susceptioe nullus sal-
uari potest, dicente christo salvatore nostro in Joh. ca. iij. Nisi quis
renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest introire in regnum dei. Hoc
sacramentum baptismi debet habere ministrum ita eodem quod nemo
propter defectum ministri excusetur a susceptioe baptismi.
Et idcirco in casu necessitatis tam vir quam mulier, tam fidelis
quam infidelis, sicut iudeus, paganus, hereticus, baptizare po-
test, dummodo baptizet in aqua, et debite proferat verba for-
me baptismi, et habeat intentionem faciendi illud quod sa-
cit ecclesia. Licet infidelis non crederet illud valere, ita ta-
men quod semper deferendum est ceteris paribus digniori. Unus
infidelis in presentia fidelis non debet baptizare, mulier etiam
b 2

Tracta. II. prime partis

psona. Et idcirco psona baptizatur dicitur esse una. vñ plures nõ
põnt baptizare vnũ. Et si dicat q vnus possit baptizare plures
dicendo. Ego baptizo vos in nomine patris et filii et spiritus sancti. amen.
Ergo a filii plures possent baptizare vnũ dicendo. Nos bapti-
zamur te in nomine patris et filii et spiritus sancti. Dicendum quod nõ est simile. quia cum
dicitur baptizo vos id est ac si diceret. baptizo te et te. quoniam autem dicitur
m. nos baptizamur te id est ac si diceret. ego et tu baptizamur.
quia dicitur est in nos et vos. quia nos id est quod ego et tu. vos autem
id est quod te et te. **N**õ dicendo vos nihil mutat in forma. sed di-
cendo nos mutat aliquid in forma. **S**olet autem ab aliquibus poni ta-
lis casus. ponatur quod h sunt duo. quorum vnus sit mulier et alius sit masculus.
et sit ibi vnus puer baptizandus et mulier aspergat eum aqua et maneat.
et sit ibi vnus puer baptizandus et mulier aspergat eum aqua et maneat. p-
ferat verba. quoniam vnus talis puer sit baptizatus. **D**icendum est quod quodammodo isti
baptizantur in forma grecorum aut baptizantur in forma latinorum. **S**i
baptizantur in forma grecorum. tunc dicuntur aliquid doctores quod talis puer
nõ est baptizatus. quia vt supra dictum est baptizans in quocumque forma
baptizet baptizatur in psona christi. vt dicit beatus Iohannes baptista
dicens de christo. Qui me misit baptizare dicit mihi. supra quem vi-
deris spiritum descendere h est qui baptizat. psona autem christi est vna. **T**unc
Athanasius. **N**õ duo tamen sed vnus est christus. quare oportet quod ille qui
baptizat sit vnus in quocumque forma baptizet. **A**lij autem doctores
sicut Iohannes scolus et sui sequaces dicunt quod si baptizet in for-
ma grecorum quod est vere baptizatus. quia vt dicunt. id est ille qui baptizat
baptizet in psona christi et est vna psona. baptizat tamen in nomine trini-
tatis in quibus sunt persone plures. et sic nõ trias baptismum secundum formas
grecorum si sint plures baptizantes. **D**ue istarum opinionum sit ve-
rior nescio. sed meo iudicio papa est consulendus super hoc. ad que
maiores questiones potissime circa articulos fidei stringen-
tes sunt referende. extra de bap. et effect. c. maiores. **S**iau-
tem baptizent in forma latinorum dicunt communiter quasi omnes
doctores quod nõ baptizantur pro rationem supradictam de differentia
de nos et vos. que est ratio venerabilis doctoris sancti **T**home
de aquino in vltima parte summe. **A**ssignatur ratio talis a magistro **D**erico
britone. quia in sacramento maxime veritatis nil debet esse fal-
sitas. sed baptismus est sacramentum maxime veritatis. ergo in

De baptismo

baptismo nil dicitur esse falsitas. **S**ed si isti vterque forma latior que
veteris romana ecclesiarum sibi adherentes. esse in tali baptismo falsi-
tas. quia manens dicens. ego baptizo te. id est abluo te in nomine patris et
ipse metiret. quia ipse non baptizat. id est non abluit. imo hoc facit murus.
quod manifestum est quod talis baptismus est nullus. Hanc autem rationem contra
soluere aliquid doctores dicentes. quod si ille manens non diceret ego
baptizo. sed diceret. nos baptizamus te. et sic non diceret falsum
immo verum. quia ista oratio. nos baptizamus te. facta est per synodochem.
Sic si essent duo scriptores qui scripsissent unum librum. ita quod unus
ipsorum scripsisset medietatem. et alius aliam medietatem. unum eorum posset
se dicere. nos scripsimus istum librum. **A** si cum murus in baptismo
tali asspiciat siue infundat aquam. et manens proferat verba. vterque potest
se dicere. nos baptizamus te. **N**on autem nihil valet. quia ad hoc quod aliquid
qua propositio verificetur per synodochem. de duobus oportet quod am-
bo fecerit actum eiusdem rationis. quia si fecissent diuersarum rationum
vnam propositio non potest verificari de his. sicut si unum rasisset pergamenum
de quo scriptum est liber. et alius scripsisset librum. ista propositio. nos scripsi-
mus librum istum. nullo modo potest verificari. **S**ic est de istis dicens.
Nos baptizamus te. quia infundere aquam et proferre verba sunt actus di-
uersarum rationum. ideo nullo modo de eis potest dicta propositio verificari
Et hec sufficiat de ministro baptismi.

De suscipiendis baptismum. **Ca. V**

Aptismum debent suscipere tam viri quam mulieres omnes.
quia sine baptismo vel in re vel in voto vel dictum est
supra nullus potest saluari. **S**ed aliter est de adul-
tis et aliter de parvulis. quia in adulto qui recipit baptismum requi-
ritur intentio propria suscipiendi illud quod offert ecclesia. quia nemo
ex aqua et spiritu sancto renascitur. nisi volens saltem in adultis. et sue
voluntatis arbitrio. in. c. **D**ominus. de consecratione. dist. iiii. **I**n par-
vulo sufficit fides et intentio eorum qui eum offerunt ad bap-
tismum. **S**ed nunquam potest aliquis in ventre matris baptizari. sicut
si virna mulier pregnans de vno puero. et parturiedo sit in peri-
culo mortis. nunquam in ventre eius debet puer baptizari. **D**icendum
quod non. **Q**uius ratio assignatur a doctoribus talis. quia ille qui
suscipit baptismum debet suscipi a manibus ministri ecclesie

Tracta. II. prime partis

z spargi aq̄ vel imergi i aquā. s; ista nō p̄nt fieri circa existēte
in ytero matris. q̄re existēs i ytero matris nō p̄t nec d; bap/
tizari. vide sup̄. c. qm̄ in maternis. in p̄ncipio de p̄le. dis. iiii.
vbi d; q; ille q; fm̄ Adā adhuc nat⁹ nō ē fm̄ xp̄m regenerari
nō p̄t. Et in. c. si q̄cqd est i hoīe. S; ponat q; aliq; ps pueri
appareat extra. nūqd tal' puer si timeat de p̄iculo ita q; n̄ pos
sit expectari q; totaliter nascat p̄t baptizari. Dicendū q; illa
pars q; apparet extra aut ē caput aut alia ps corpis. si illa ps
q; apparet sit caput. tūc caput d; aspergi aq̄ dicēdo Bapuzo
te in noīe p̄ris z filij z sp̄ssci. amen. z est p̄e baptizat⁹. z si na
scatur postea nō d; ampli⁹ baptizari. Et rō est. q; caput est
p̄ncipal' ps corpis. z i eo vigēt oēs sensus corpis. Si at illa
pars q; apparet est alia ps q̄s caput. sic man⁹ vl' pes. tūc dicūt
aliq; doctores q; illa ps d; aspergi aq̄ z baptizari. z ē p̄e bap
tizat⁹. nec si nascat postea ampli⁹ d; baptizari. Et rō est. q̄a
baptizm⁹ fit p̄ter animā. nō p̄ter corp⁹. Anima at q̄stum ad
essentiā suā est tota in toto. z tota in q̄libet parte corpis. z iō
quecūq; ps corpis baptizata fuerit tot⁹ est baptizatus. Alij
autē dicūt q; talis pars d; aspergi aqua et baptizari. s; si pu
er nascat postea d; baptizari sub ista forma. Si tu es bapuzi
zatus ego te nō bapuzo. sed si tu nō es bapuzat⁹ ego te bap
uzo in noīe p̄ris et filij z sp̄ssancti. amen. Quis istoz veri⁹
dicat nescio. sed tū credo q; istud vltimū sit securi⁹. Sed
nūqd si aliq; sit sanctificat⁹ in ytero matris deb; baptizari.
Dicendū est q; sic. nō q̄dem p̄t culpā quā h̄et. sed vt ascri
beret in numero fidelium in susceptiōe characteris baptizmal'.
et vt impleret p̄ceptum xp̄i de susceptiōe baptizmi Sed
nūqd filij iudeoz paruuli sunt baptizandi inuitis parētib;.
Dicendū q; aliq; doctores sic Johānes scottus et dñs Durā
dus eps auiciensis z sui sequaces dicūt q; sic. Dicunt em̄ q;
p̄ncipes et dñi terraz in q̄b; habitāt iudei possunt eis aufer
re filios suos. z eis inuitis facere eos baptizari cū iudei sint
eoz serui. et fm̄ leges filij sernoz sunt res dominoz quozuz
sunt serui. ita q; dñi possunt eos v̄dere vel impignozare. Ar
guūt igitur sic. maius est aliq; posse obligare vel addicare

*Indica p̄t
autē p̄t
autē p̄t*

De baptismo

seruituti alicui⁹ domini temporalis q̄ seruituti dei. cui om̄is
homo de iure naturali tenet seruire. sed dñi terraz i q̄b̄ ha
bitant iudei vendere possunt filios iudeoz z tradere eos al
teri dño inuitis parentibz. q̄ possunt eos parentibz inuitis tra
dere seruituti xpi. qd̄ fit p̄ susceptiōem baptisimi. Alij t̄o do
ctores sicut b̄tus Thomas de aq̄no z sui sequaces dicūt q̄
filij iudeoz puuli nō sunt inuitis parentibz baptizādi. et h̄
pp̄ periculū qd̄ posset p̄tingere. qz qñ isti puuli q̄ inuitis pa
rentibz essent baptizati essent adulti cū proles natalit̄ sequa
tur patrem ipsi forte abnegarent baptisimū z redirent ad iu
daismū. verisimile est q̄ si iudeoz filij paruuli essent in
uitis parentibz baptizandi. christianissimi reges z impato
res q̄ p̄cesserūt et fuerūt tanti zelatores fidei iudeoz filios
fecissent baptizari. z etiā summi pontifices inducerēt reges
z p̄ncipes in q̄z terris habitāt iudei ad h̄ faciendum. Quis
istoz veri⁹ dicat lectoris iudicio relinq̄. S; nūq̄d furiosi et
amentes debēt baptizari. Dicēdū est q̄ isti furiosi aut fuerūt
a natiuitate ita q̄ nūq̄ habuerūt vsū rōis. aut habuerūt ali
quotiēs vsū rōis. s; amiserūt. pp̄ aliquā causā. Si fuerūt fu
riose a natiuitate nō sūt baptizādi. qz vt dictū est in adulto q̄
bz baptizari req̄rit̄ fides z intētio suscipiēdi illud qd̄ cōfert
ecclia. sed tales nō p̄t h̄re fidē nec intētiōem. cū supponat̄
eos nūq̄ habuisse vsū rōis. q̄ tales nō p̄t suscipere baptisimū
Si at̄ nō fuerūt furiosi a natiuitate s; habuerūt aliquotiēs
vsū rōis. vl̄ habēt aliquotiēs lucida interualla. z tūc si i tpe
q̄ habebāt vsū rōis. vl̄ tpe q̄ habebāt lucida interualla habue
rūt fidē z deuotiōem ad baptisimū. z petierūt ip̄m debēt bap
tizari si necessitas sit q̄nq̄ sint in furia. Si at̄ tpe q̄ habebāt
vsū rōis. vel tpe q̄ habebāt lucida interualla nō habebāt
fidem z deuotiōem ad baptisimū nec petebāt ip̄m nō debent
baptizari. Et idem dico de demoniacis. qz si aq̄nq̄ essent de
moniaci habebāt fidē z deuotiōem ad baptisimū et petebant
ip̄m debēt baptizari. si aut̄ nō habebāt nō debent baptizari
Sik̄e iudiciū est de frenetico Utrū aut̄ aliqs̄ dormiens
debet baptizari. Dicendum est q̄ si possit excitari nō debet

Tractat^o. II. prime p^{ar}tis

baptizari i somno. sed si nō possit excirari tūc distinguēdū ē
put sup. qz aut tpe vigiliē habuit deuotōz ad baptismū z pe
tūt ipm. z tūc d3 baptizari. aut nō habuit fidē z deuotōz ad
baptismū. z tūc nō d3 baptizari dormiēs. Sed qd si sit vnū
mōstrū qd habeat duo corpa z iuncta d3 ne baptizari vt vna
plona l' vt due. Dico qz cū baptism^o fiat p^{ro} aiaz z nō p^{ro} corp^o
qntūcūqz essent duo corpa si solū esset vna aia d3 baptizari
vt vna plona. Sed si essent due aie debet baptizari vt due p
sone. Sed quō sciatur vtz sit vna aia vel due. Dico qz si sint
duo corpa sunt due aie. sed si est vnū corp^o est vna aia. Et iō
si sint duo pectora z duo capita supponendum est esse duas
aias. Si at̄ esset vnū pectus z vnū caput qntūcūqz alia mē
bra essent duplicata erit vna aia.

De ritu baptismi

Ca. VI

b Baptism^o fit duobz modis. Uno mō immergēdo in
aqua. alio mō aspgēdo aq. Quis at̄ sit melior mo/
dus. Dicēdū qz si nō timeat de piculo vl' p^{ro} debili/
tate baptizari vl' pueri vl' aliqd aliud. meli^o sit immergēdo i aq
q̄ in aspgēdo. Cui^o rō assignat. qz baptism^o significat sepul
tura xpi. Un̄ dicit apl's. Cōsepulti est^{is} xpo p baptismū. sed
meli^o figurat sepultura qn̄ sit immergēdo q̄ qn̄ sit aspgendo.
z meli^o sit immergēdo q̄ aspgendo. Sciēdū est qz vnusqz d3
suare ritū ecclie sue. nec debet ipm mutare. Utrū at̄ req̄rat
trina imersio vl' sufficiat vna. Dicēdū qz sufficit vna. in. c. p^{ro}
de se. di. iij. Sed ceteris paribz meli^o sit p trinā i. c. postq̄.
di. iij. z glo. qz baptism^o dat̄ in noie trinitat^{is}. q̄ trinitas me/
l' representat p trinā imersionē vl' aspersionē q̄ p vnaz. ita m̄
qz sba nō finiāt a nōz oēs tres imersiones sūt cōplete. In b
aut̄ qz fiat vna l' trina q̄libet debet suare ritū ecclie sue. vt di
ctū est sup̄ de alio.

De effectu baptismi.

Ca. VII

e Effectus pncipal' baptismi ē delere oēm culpā tam
originalē q̄ actualē z pferre grāz. z apire ianuā re/
gni celest^{is}. in q̄ differt a circūcisioe. qz l3 a n̄ passio/
nē xpi circūcisio deleret culpā originalē z conferret grām.

De baptismo

in ianuā regni celestis apire nō potat. Et ista est snia Bede q
dicit in omelia sua de circūcisioe dñi. Scire dz fraternitas
vza q idē salutare curatōis remediū olim circūcisio i lege
p originale pcti vuln' agebat. qd nūc tpe reuelate grē bap
tism' agere puenit. excepto q ianuā regni celestis apire non
potat. Sciendū at q baptism' alit opat in puul' z alit in ad
ultis. qz i puul' nihil reqrit a pte ipoz. Sz i adult' reqritur
a pte eoz q nō ponāt obicē. i. q nō habeāt trīa dispositōz. i.
q nō accedāt ficre ad baptismū. sz accedāt cū debita deuo
tione. Nō solū at baptism' pfert grāz. imo oib' suscipientib'
ipm tā puul' q adult' q nō ponūt obicē pfert oēs vtutes tā
theologicas q morales. Et si nō qstū ad vsū ad min' qstuz
ad habitū. Et ista ē snia ptilij general'. z hēt in pstitutiōnib'
dñi Clemēs qnti. extra de sum. trinit. z fide catho. c. fidei ca
tholice. Est at z ali' effect' baptismi. qz p ipm pbit cognatio
spūal' q ipedit mrimoniū pbedū z dirimit iā pctum. de h' tū
dicet infra qū dicet de mrimonio. Per baptismuz impmū
etiā character vt dictū est sup'. z ido baptism' nō dz iterari. i.
mo pena illi' q iteraret fm leges ē decapitatio. C. ne sanctū
baptisma iteret. l. ij. Scdm pō canones ē q nō possit pmo
ueri ad sacros ordines.

De annexis baptismo Capitulum. VIII

Apntismū at qñ fit cū debita solennitate pcedūt ca
thecism' z exorcism' Et est cathecism' idē qd istru
ctio. qz i cathecismo istruit baptizād' de fide z me
rito fidei. Unde baptizādo petit sacerdos. quid petis ab ec
clesia. Et ipse si est adultus respondet fidem. Si at sit puu
lus alij respondēt in psona ep'. vicz patrini. et tunc sacerdos
petit. fides qd tibi pstabit. z ille respondet vitam eternā. Et
tūc dicit sacerdos. Nec est vita eterna. zc. Et in isto cath
ecismo facit trīa sacerdos baptizādo. pmo mittit digitos
in aures eius. z ponit de salina in ore ep'. z significat q bap
tizandus debet habere aures apertas ad audiendū p'bz dei
et documēta fidei. Positio saline in ore eius significat q de
bet esse prompt' ad respōdendum z ad loquendū de fide. qd

Tractat^o. II. prime partis

locutio sit mediāte saliuā. Scdo facit sibi crucem i frōte et i pectore. z significat q̄ baptizād^o dz h̄c z recipe fidē xp̄i in corde. qd̄ significat crux facta i pectore. z i ore p̄fiteri fidem xp̄i. Nec dz erubescere fidē xp̄i. qd̄ significat crux scā i frōte qz i frōte statim apparet p̄cūdia. qz fm̄ qd̄ dicit apl̄s Ro. x. Corde credit ad iusticiā. ore aut̄ p̄fessio fit ad salutē. Tertio ponit ei sal i ore. qd̄ significat sapiāz. iuxta doctrinā apl̄i ad Col. iij. Om̄is fmo ei^o dz esse sale diuīe sapie cōdit^o. Exorcism^o idē est q̄ adiuratio. qz adiurat demon vt̄ creat de ania baptizādi. vt̄ det locū spūscō adueniēti. Et facit tria sacerdos baptizādo. qz p̄mo facit ei crucē i frōte cū pollice. z hoc masculoz teie dicēdo. xp̄s uiuit. xp̄s regit. zc. Et significat q̄ baptizād^o signat vt̄ sic tēplū dei siue habitaculū spūscōi Scdo facit ei crucē d̄ sputo ad aures z ad nares z ad os dicēdo. Effeta quod est aperire. z significat q̄ baptizād^o debz h̄c aures cordis clausas ne audiat suggestiōes dyaboli. et dz h̄c os clausuz ne loq̄t mala p̄ba. z dz sic uiuere. vt̄ sit fm̄ doctrinā apl̄i bon^o odor xp̄i in vita sua. vel istd̄ significat q̄ talis dz emitte fumū deuote oratōis p̄ quā effugat demon. Iuxta p̄bū Raphael in Thobia. iij. c. Fum^o ei^o effugat om̄e gen^o demonioz. Et ista sūt cū sputo. i. frute xp̄i. q̄ significatur p̄ sputū. fm̄ qd̄ dicit glo. sup̄ illo p̄bo Job. ix. Lutū fecit ex sputo z liniuit oculos meos. Nā sic spurū emittit ab interioribz cordis. ita fili^o dei gignit ex substātia p̄is. Tertio facit ei crucē de oleo exorcizato in spatul z in pectore. z significat q̄ baptizād^o dz esse fortz ad luctandū d̄ dyabolū. et ad portādū onera p̄nic. z ista sūt mediante oleo diuīe gratie. Post baptismū aut̄ sacerdos facit tria baptizato. Primo vngit eū crismate. z significat p̄tēte gratie spūscōi quam sumpsit in baptismo. Scdo tradit ei vestē albā. z significat innocentia baptismalē. Tertio tradit ei cereū incensū. z significat lumen fidei qd̄ dat in baptismo. Sciēdū aut̄ q̄ ista nō sūt de essentia baptismi. quia sine ip̄is bñ p̄t dari baptismus in casu necessitat̄. Sed in tali casu si baptizatus super uixerit debet portari ad ecclesiam. et ibidem cathecizari et

De confirmatione

exorcizari, p̄ r̄itū ecclie suādū. Nō āt d̄z baptizari iterū si sic certū q̄ sic recte baptizat̄. si āt nō sit certū d̄z baptizari sub ista forma. Si tu es baptizat̄ ego nō te rebaptizo. sed si tu n̄ es baptizat̄ ego te baptizo in noīe p̄ris z filij z sp̄ū sc̄i. amē. Et hec sufficiāt breuit̄ de baptisimo

Tractat̄ tercius prime partis de confirmatione. Et h̄z septē capitula

Via spiritualem generationem sequitur augmentum spirituale. idō postq̄ de spirituali generatione q̄ fit i baptisimo dictū ē restat dicere d̄ spirituali augmento q̄ fit i confirmatione. Circa quā p̄siderāda sūt septē. P̄mo q̄d ē confirmatio. Secūdo de materia confirmationis. Tertio de eius forma. Quarto de eius ministro. Quinto d̄ suscipiētibz confirmationis. Sexto de eius ritu. Septimo de eius effectu

Quid est confirmatio. Cap. I

Confirmatio p̄t sic diffiniri. Confirmatio ē siḡificatio facta cū crismate in frōre baptizati ab ep̄o. cū certa forma p̄boz ad audacter p̄fiteūdū nomē xp̄i

De materia confirmationis. Cap. II

Materia sacramēti confirmationis vt potest patere ex dicta diffinitione est crisma. in quo crismate sunt duo. scz oleum oliuarū et balsamus. Et ratio quare ista duo sunt materia huius sacramēti est institutio xp̄i qui instituit ista duo esse materiā huius sacramēti. licet em̄ nō inueniat̄ in euāgelij q̄ christ̄ istud sacramētū instituerit. t̄m̄ beatus Petrus q̄ fuit vicarius xp̄i z pastor et rector vniuersal̄ ecclie docuit promulgauit et predicauit christum instituisse. Et licet ista promulgatio nō inueniat̄ in canonicis. i. i epl̄is b̄ti Petri. t̄m̄ dñs papa h̄z i decretis romane ecclie. z p̄t haberi ex obsequantia p̄m̄eua toti ecclie vniuersal̄ a t̄pe b̄ti Petri apl̄i vsq̄ nūc. q̄ q̄dē obsequantia p̄m̄inet auctoritati cuiuscūq̄ cuius vniuersal̄ ecclia regat̄ a sp̄ū sc̄to z errare nō possit. Et si que

Infirmatio confirmatio

Tractat^o. III. prime partis

*Quia ex parte non potest
fuerit marceus et
formas sacramentorum
in euangelio*

rat. que euangeliste i euangelio non posuit materias et formas
sacrorum. Ad hunc rñdet beatus Dionysius i libro de celesti ierarchia
dicens. qd euangeliste voluerit h facere ne materiez forme sacra
mentorum veniret in derisionem infidelium. qz fm qd dicit saluator.
margarite non sunt ponede ante porcos. Sec^o at e de baprisimo
qz baprisim^o est sacrm maxie necessitat. qz sine baprisimo ne
mo pot saluari. Idcirco oportuit qd forma ei^o esset oibz cōia et
manifesta. Idcirco euangeliste posuerit eam ex pte i euangelio.
Assignat at a doctoribz tal^o rō que crisma e. ppa materia h^o
sacramti. qz in crismate vt dictū e sūt duo. s. oleū oliuaruz et
balsam^o. et ppetates marie istoz pueniūt huic sacro. qz ole
um oliuaruz est nutrimentū splendoris. et iō ponit in lāpade vt
lumē possit ibi durare. Et idcirco oleū est signū maioris no
titie lumis fidei quaz dz hie p alijs pfirmat^o. qz ipe tenet se
ex pte obūcere psecutoribz fidei et pfiteri fide. etiā absqz h^o
fērat. Un^o pfirmato dz i ps. Inueni dauid suū meū. i bap
tismi susceptōe. oleo scō meo vngi eū. i pfirmatiōe. man^o em
mea auxiliabit ei. in fidei psecutiōe. Balsam^o at rōe sue fragra
tie significat odorē bone fame et opiniōis q dz eē i pfirmato.
Unde in Ecclesiastico. xxiij. c. Sic cynamonū et balsamū
aromatizās odorē dedi. Arguūt q doctorēs sic. Ill^o e ppa
materia sacramti cuius ppetates maxime pueniūt effectui
ip^o sacramti. sed ppetates olei et balsami maxime conue
niūt effectui sacramti pfirmationis. Sciendū aut q
ista oportet pmo esse sanctificata seu bñdicta ab epō anteqz
sint ppa materia h^o sacramti. Et rō assignat a venerabi
li doctore sancto Thoma de aqno in qro suo. Quia i illis
sacramtis q xps recepit in corpe suo nō reqrit scificatio ma
terie eorū. qz ipe tactu sui scitissimi corpis scificauit ea. Et
iō qz xps fuit baprisat^o nō reqrit de necessitate sacramti
q aqua pps bñdicat atqz sit materia baprisimi. qz vt dicit Be
da. xps sue mūdissime carnis tactu vim regeneratiuam cō
tulit aquis. Quia etiā xps suscepit sacramtū eucharistie
in seipso. nō requirit qd pps panis et vinū bñdicat atqz sint
materia sacramti eucharistie. Sz in illis sacris que xps

De confirmatione

nō suscepit i semetipō req̄rit q̄ p̄cedat mat̄ie sc̄rificatio. 2 iō
q̄z ep̄s nō suscepit sac̄m̄ p̄firmatōis i seipso. iō i p̄firmatiōe
req̄rit mat̄erie sc̄rificatio. Et idē dico d̄ sac̄o ord̄is 2 sac̄o
extrem̄e v̄nc̄tōis. q̄z oportet q̄ p̄cedat mat̄ie sc̄rificatio. Alia
ā rō assignat̄ ab eodē doctore i vlt̄ia pte sūme. q̄z i ill̄ sacra
mēt̄i i q̄b̄ req̄rit̄ m̄ster sp̄ealiter p̄secrat̄. 2 req̄rit̄ q̄ mat̄eria sa
cramēt̄i p̄formit̄ se habeat ad m̄strū sac̄i. s̄z i sac̄o p̄firma
tionis req̄rit̄ m̄ster sp̄ealiter p̄secrat̄. s̄. ep̄s. q̄re i sac̄o confir
matōis req̄rit̄ mat̄eria sp̄ealiter p̄secrata. igit̄ i alia mat̄eria nō
potest fieri h̄ sac̄m̄.

De forma sacramēti p̄firmatōis Ca. III

Pr̄ma āt̄ h̄ sacramēti sūt̄ v̄ba q̄ ep̄s d̄c̄ q̄n̄ facit̄ cru
cē in frōte p̄firmat̄i cū crismate. q̄ v̄ba sūt̄ ista **Co**
signo te signo cruc̄. 2 p̄firmo te crismate salutis. in
noīe p̄ris filij 2 sp̄s̄ sc̄i. amen. Et q̄ ista forma sit p̄ueniens
forma h̄ sac̄i p̄ sic p̄bari. Illa forma ē p̄ueniens forma sac̄i
p̄ quā 2 in q̄ exp̄mūt̄ v̄ba ea q̄ sūt̄ necessaria ad sac̄m̄ cōfir
matōis. s̄z i ista forma exp̄mūt̄ ea q̄ sūt̄ nec̄aria ad sac̄m̄ p̄fir
matōis. q̄z i p̄firmatiōe ē nec̄ariū m̄ster p̄ferēs sac̄m̄. Et
iste exp̄mūt̄ cū d̄r. **Co signor̄ p̄firmo.** Est etiā ibi nec̄aria p̄so
na suscipiēs sac̄m̄. q̄ exp̄mūt̄ cū d̄r te. Est etiā ibi nec̄aria
mat̄eria sacramēti. q̄ exp̄mūt̄ cū d̄r crismate. Est etiā ibi ne
cessaria p̄ d̄ci p̄ferēs efficac̄iā sac̄o. q̄ exp̄mūt̄ cū d̄r. in no
mine patris. 2c. Effectus etiā sacramēti exprimit̄ur in ista
forma. sed istud videbit̄ infra q̄n̄ agetur de effectū huius sa
cramēti. q̄re manifestū est q̄ ista forma p̄ueniens est forma
huius sacramēti.

De ministro p̄firmatōis. Ca. IIII

Minister h̄ sacramēti p̄firmatōis est ep̄iscopus so
lus. Cuius ratio assignatur a doctorib̄ talis. sicut
est in policia corporali bene ordinata. ita suo mo
do debet esse in policia spiritali. sed sic est in policia corpo
rali bene ordinata q̄ p̄mouere aliquē ad statū 2 graduz ex
cellentie sup̄ alios. sicut facere militē p̄tinet ad illū q̄ habet
curā cōmunitatis. scilz ad p̄ncipē. Quia ergo confirmatus

in signa p̄firmatōis

Tractat^o. III. prime partis

*Vir in pan nunt aliq
Sp pssu ofungit*

q sacm confirmatōis ponit i statu excellētie sup alios. qz cō/
firmatus efficit miles xp̄i. idē oferre sacm confirmatōis p̄inet
ad solū ep̄m q̄ bz curā toti cōitat̄ i sua diocesi. Sed vtrū in
casu necessitat̄ ali^o q̄ ep̄s possit confirmare. Dicendū q̄ i ma
teria ist^o sacri sibi p̄riant doctores ad invicē. Dicūt em̄ ali
q̄ doctores q̄ papa p̄t cōmitte cui^o q̄s fideli viro q̄ m̄stret
sacm confirmatōis. z assignāt talē rōnem. Ille q̄ tenet locū
xp̄i i terris z bz plenitudinē p̄at̄ i ecclia dei p̄t dispensare i
sacramēt̄ oibz q̄ nō fuerūt instituta a xp̄o. s̄z nō legit i toto ca
none noui testam̄ti q̄ xp̄s instituit sacm confirmatōis dari a
solis ep̄is. q̄ papa q̄ bz plenitudinē p̄at̄ in ecclia. z tenet lo
cū xp̄i in terris p̄t ordiare q̄ sacm confirmatōis ab alio q̄ ab
ep̄o oferat. Alij at̄ doctores dicūt p̄riū. dicūt em̄ q̄ papa nō
p̄t cōmitte alicui nisi esset ep̄s q̄ oferet sacm confirmatōis.
Et assignant talē rōnem. qz in illis q̄ sūt de necessitate sacmē
ti confirmatōis z m̄stret sacri. z idē nō p̄t p̄ aliquē fieri puta
q̄ ali^o q̄ ep̄s oferat istud sacm. Maior ist^o rōnis p̄ceditur
ab oibz. minore aūc ist^o p̄bat sic. qz sic de necessitate sacmē
ti ist^o est q̄ materia ei^o sit sanctificata. nec aliq̄s possit ist^o mu
tare. ita de necessitate sacri est q̄ ei^o m̄stret sit sanctificatus. q̄
sanctificatio sit in ep̄ali ofsecratione. q̄re sol^o ep̄s de necessi
tate sacramenti est m̄stret h^o sacramenti. Alij at̄ doctores te
nent viā mediā. z dicūt q̄ dñs papa nō p̄t cōmitte cui^o q̄s fi
deli indifferēter q̄ oferat sacramētū confirmatōis. sed oī sa
cerdoti p̄t cōmitte. Et rōnem p̄mi dicti assignāt. qz nulli po
test cōmitte q̄ habeat p̄tatem sup corpus xp̄i mysticū ad mi
nus q̄ ad dispensatōem sacramentoz nisi habeat p̄tates sup
vez corp^o xp̄i. qz potestas sup corp^o xp̄i mysticū descendit a po
testate sup corp^o xp̄i vez. sed solus sacerdos habet p̄tates su
pra corp^o xp̄i vez. ideo soli sacerdoti potest cōmitte q̄ habe
at p̄tatem sup corp^o xp̄i mysticum. et hoc in dispensando sa
cramenta. Sed m̄strado sacramētū confirmatōis habet po
testas sup corp^o xp̄i mysticū. q̄re soli sacerdoti p̄t cōmitte q̄
sit m̄stret sacramēti confirmatōis. Rōnez secūdi dicti assignāt

De confirmatione

et qdā decreto i q legit q Bre. papa cōmisit qbusdā sacerdo
ribz anglie qvngerēt baptizatos i frōte cū crismate sed i ra/
lignōe pferat sacm pfirmatōis. qre pōt cōmitti sacerdotibz
a papa q pferat hmoi sacm. Et istō vltimū repnto veri?

De suscipiētibz pfirmatōem **Ca. V**

Sacm pfirmatōis debēt recipere oēs baptizati tā vi
ri qz mulieres. qz sec^o de militia sclari z de militia
spūali. qz militia secularē nō debēt recipere mulieres
sz solū viri. qz mulieres nō sūt apte ad pugnādū corpaliē. Mi
litiā at spūalē pnt recipere oēs indrūt tā viri qz mulieres. qz tā
viri qz mulieres sūt apti ad pugnādū spūaliē z psecutores si
dei. sz militia spūalē dat i pfirmatōe. qre sacm istō pnt reci
pere tā viri qz etiā mulieres. Et hoc ē qd dicit apls. In xpo
ihu neq masculū neq feia. vult dicere q qd ad xpm nō ē diffe
rētia int masculū z feminā. Sz nūqd pueri sūt pfirmati.
Dicēdū q sic cū incipiūt hēvū rōis. qz tūc sūt apti ad pfi
tendū fidē xpi. Et in sacro isto dat spūalē ad robur. vt si
des xpi audacter recipiat z pferat Sz nūqd sine pctō pōt ali
qs omittē nevnqz recipiat istō sacm pfirmatōis. Dicendū
q sine isto sacro pōt qs esse salu^o. qz multi nō pfirmati saluāt.
sed si occurrit oportunitas suscipiēdi istud sacm qlibet dz
ipm suscipe. z si sine causa rōnabili omittat ipm suscipe pec
cat mortalit nisi suscipiat ipm. Et rō h^o pōt esse ista. qz qlibet
qz est in se dz se disponere ad suscipiēdū grāz vl ei^o augmē
tū si sic capat ei^o qd pferat grā vl auget. sz in sacro pfirmatō
nis si digne suscipiat pferat grā l' auget. sz qlibet habita opoz
tunitate dz suscipe istud sacm. Et ideo sacerdotes habētes
curam animaz debent instruere parrochianos suos. vt qn
episcop^o fuerit presens in parrochia sua suscipiant istud sa
cramentum.

De ritu pfirmatōis **Ca. VI**

Ritus ist^o sacri pfirmatōis est q aliqs pfirmat^o in/
ungit p modū crucis ab epō i frōte cū crismate sub
forma yboz supraposita. Lōsigno te zc. Et isteri
tus est pueniēs. Qu^o rō est. qz in ritu sacrami debēt signari

*non pōt pfirmari
sine cruce pferat
magis*

Tractat^{us} tertius prime partis

virtus et effectus sacramenti. modo virtus et effectus istius sacramenti confirmationis est quod per ipsum datur spiritus sanctus ad audacter fides christi confitendum. et quod per ipsum confirmatus efficiat pugil christi. Et ista assignantur in ritu huius sacramenti. Nam punctio significat quod confirmatus in confirmatione efficiat pugil christi. Nam antiquitus pugiles inungebantur. Per alia autem signat quod confirmatus debet audacter profiteri fidem christi. Nam a professione fidei christi posset aliquid impediri propter duo. scilicet propter verecundiam vel propter timorem. Contra primum fit confirmatio cruce cum crismate in fronte. scilicet non erubescat profiteri fidem christi. quia in fronte primo apparet verecundia. quia quando homo verecundus frons incipit primo rubescere. id est primo ruborem verecundie inungit frons. Sed primo timore fit etiam cruce in fronte. quia quando timet homo incipit frons et tota facies pallescere. id est primo timore munus homo confirmatus signo crucis. Alapa autem que datur confirmato non est de necessitate sacramenti. sed solum propter memoriam datur. Locus autem unctio nis dicitur aliquid panno lineo mundo inuolui propter reuerentiam sacramenti.

De effectu confirmationis Ca. VII

Effectus huius sacramenti confirmationis est. quia ut dictum est superius in eo datur spiritus sanctus et robur ad audacter confitendum nomen et fidem christi. unde nisi sit obex. id est impedimentum ex parte suscipientis in isto sacramento datur noua gratia vel antiqua augetur. Est etiam alius effectus istius sacramenti. quia per ipsum si bene et digne suscipiatur peccata obliuiscuntur mortalia et venialia dimittuntur. Per istud etiam sacramentum impeditur character ut dictum est supra. id est istud sacramentum non potest nec dicitur bis suscipi. imo quod bis illud scienter susciperet mereret secundum leges decapitari ut dictum est supra de baptismo. Sciendum autem quod character confirmationis presupponit characterem baptismi. quia nullus potest accipere istud sacramentum nisi fuerit baptizatus. Per istud etiam sacramentum contrahitur cognatio spiritualis sicut per baptismum que impedit matrimonium contrahendum et dirimit iam contractum. De hoc etiam dicitur infra quando dicitur de matrimonio. Et hec de sacramento confirmationis dicta sufficiant.

quod primus est effectus
marty

De eucharistia

Tractatus quartus prime

partis de eucharistia. Et h3 undecim capla

Uitquā dictū est de ge

Pneratiōe spūali q̄ fit in baptismo. z augmento spūali qd̄ fit i p̄firmatiōe. dicēdū ē d̄ spūali nutrīto qd̄ dat̄ i sacro eucharistie. Circa qd̄ cōsiderāda sūt undeci. **P**rio qd̄ ē eucharistia. **S**ecdo de mīstro eucharistie seu missē q̄s z q̄lis d3 esse. **T**ertio d̄ materia sacri eucharistie. **Q**uarto d̄ forma eucharistie. **Q**uinto de loco in qd̄ d3 missa celebrari. **S**exto d̄ tpe qd̄ d3 celebrari missa. **S**eptimo q̄tiēs d3 missa celebrari i die. **O**ctauo d̄ restib3 q̄b3 d3 indul sacerdos i missa. **N**ono cui d3 dari sacm̄ eucharistie. **D**ecimo d̄ ritu missē. **U**ndecimo de defectib3 q̄ p̄nt occurre re in missa.

Quid est eucharistia z unde dicat. Ca. I

Eucharistia p̄t sic notificari. Eucharistia ē sacm̄ corpis z sāguīs xp̄i p̄tētoz sub sp̄b3 panis z vini. s̄tute d̄ boz a sacerdote. platoz. **E**t d3 ab eu qd̄ ē bonū. z char̄s qd̄ ē gr̄a. qz i illa p̄tinet ille qd̄ ē fōs gr̄e. s. xp̄s. d̄ cui3 pleitudie oēs accepim3 gr̄az p̄ gr̄a. vt d3 **Joh. cap. i.**

De mīstro eucharistie. Ca. II

Minister sacri eucharistie. i. mīster qd̄ p̄t z d3 celebrare missaz est sacerdos rite z legitime ordiat3. sine pctō mortali existēs. z cui nō ē p̄hibitū celebrare missā. **D**ico quī p̄t z d3. qz mlti possent qd̄ n̄ debēt celebrare. sicut sacerdotes heretici v̄l excomunicati. v̄l scismatici vel degradati. qz si celebrarēt veraciter p̄ficiūt corp3 xp̄i. tñ peccant mortalit̄ i dicendo missaz. **E**t nō solū ip̄i celebrātes. imo oēs qd̄ audiunt missam eoz si sint notorie tales. **D**ico rite z legitime ordiat3 qz null3 nisi sit rite z legitime ordiat3 in sacerdotē p̄t missaz celebrare. **I**ntelligendū est tñ qd̄ aliq̄s nō rite z legitime ordiat3 p̄t esse duob3 modis. **U**no mō qd̄ i ordinatione sua obmittat aliqd̄ quod sit de essentia ordinis. sicut qd̄ nō ordinet

Tractat^o quart^o prime partis

ab ep^o. v^l q^o q^ui ordiat man^o ei nō inungat. v^l q^o nō tradat sⁱ bi calix. v^l q^o ordinās nō dicat v^{er}ba debita z statuta. v^l q^o nō habeat ordinādi intēōz. Et tal' nullo mō p^ot celebrare missā. q^z tal' nō ē sacerdos. Alio mō q^o i ordiatōne sua fuat^o oib^o q^o sūt de essentia ordis siue ordiatōis omittat aliqd^o eoz q^o sunt de solēnitāte ordis siue ordiatōis. z tal' p^ot bene celebrare. tū credo q^o nō d^z potissime si ex sua negligētia fuit aliquid tale omissum. Quid at^o sit de essentia ordis v^l ordiatōis. z q^od de solēnitāte nō est p^ont^o speculatōis. q^z scire istud mag^o spectat ad ep^om q^z ad simplicē sacerdotē. Dico etiā siue p^otō mortali existēs. q^z null^o i p^otō mortali existēs d^z celebrare missam.

*Si p^ot mortali no-
torio p^ot ambig^o*

Notandū tū q^o aliquē esse i p^otō mortali p^ot eē duob^o modis. Uno mō q^o sit i p^otō mortali notorio. Alio mō q^o sit i p^otō mortali occulto. P^orio mō si sit notori^o heretic^o scismatic^o euz v^l excoīcat^o. symoniac^o v^l fornicari^o. nō solū ip^oe peccat i celebrādo vt dictū est. imo oēs q^o audiūt ei^o missam. Et rō est. q^z ista q^uttuoz crimia maxie repugnāt huic sac^o. Nam i h^o sac^o ē secretū fidei. z iō repellūt heretici. Est vinculū charitatis. iō repellūt scismatici z excoīcati. Est etiā vas grē. v^l vocat eucharistia. z iō repellūt symoniaci. q^o grām emunt et v^l dūt. Est etiā eleuās hoīez ad statū spūalē. z iō repellunt notoriū fornicariū. q^o oēs sūt carnales. Et dicūt notoriū fornicariū nō p^ot suscipiēz v^l alia sig^o pbabilia. s^z q^o sūt s^om iur^o ordinē p^odēnati de tali crimie. vel spōre i iudicio p^ofessi. v^l canonicē p^oicti. v^l p^ot euidētā facti. Et voco euidētā factū q^ui factū est ita notoriū q^o nō indiget testib^o cum nlla possit tergiverfatōe celari. Si sit i p^otō mortali occulto tūc sciendūz ē q^o aliquē esse i p^otō mortali occulto p^ot eē trib^o modis. Uno mō q^o iā omisit v^l scit se omisisse tpe p^oterito aliqd^o peccatūz mortale de q^o nō dolet neq^z penitet neq^z p^oterit. Et tal' sic celebrās nō solū peccat mortāl^o. imo mortalissime. Et d^o tali dic^o apl^o q^o q^o māducat z bibit idigne. iudiciū. s. mort^o eterne sibi māducat et bibit. Alio mō q^o p^ot esse i p^otō mortali occulto. s. q^o cōmisit aliqd^o p^otō mortale q^od nō fuit p^ofessus. tamē non recollit de illo p^otō. z tūc talis aut diligēter exami-

De eucharistia

navit scias suā añq̄s poneret se ad celebrādū. z nllō mō po
tuit recordari d̄ isto pctō. z ē i pposito q̄ si recordaret p̄fiteret
illō pctm̄ z faceret p̄niaz d̄ ipō. z i generali dolz d̄ oibz pctis
oblis. z iste n̄ solū n̄ peccat i celebrādo. imo p̄tute sacri misse
meret veniā. z absoluit a pctō tali. Et ita irelligif̄ istō verbū
etimij doctorz Augustini q̄ sacm̄ istō vivificat mortuos. i.
illos q̄ isto mō existētes i pctō mortali celebrant. Tñ si pō
stea recordet de tali pctō tenet de illo p̄fiteri. Et iō q̄libz añ
q̄s ponat se ad celebrādū diligēt examiare d̄z scias suam si
sit i pctō mortali v̄l ne. Et ita p̄cipit br̄us Paul⁹ di. p̄obet. i.
examiet seipm̄ hō. z sic d̄ pane illo edat z de calice bibat. Si
āt aliq̄s existēs i pctō mortali d̄ q̄ nō recordat exponat se ad
celebrādū añq̄s examiauerit aliq̄ mō scias suā. credo q̄ pec
cat. q̄ ē trāsgressor p̄cepti apli iaz dicti. illi. s. p̄bet at seipm̄
hō. Tertio p̄t esse aliq̄s i pctō mortali. s. q̄ recordat se deter
minate aliq̄d pctm̄ mortale cōmississe. z tunc aut iste h̄z iā in
p̄nti copā p̄fessoris aut nō h̄z. si sic habeat copā cōfessoris
tenet añq̄s celebret p̄fiteri. z nisi p̄fiteat peccat mortāl̄ i ce
lebrādo. Nec sufficit sibi p̄fessio general̄ q̄ fit i p̄ncipio misse
q̄ ista p̄fessio extēdit se soluz ad pctā venialia z nō mortalia.
matie ad illa de q̄b̄ hō recordat. Si aut talis nō habeat co
piā p̄fessoris. aut iminet sibi necessitas celebrādi aut nō. pu
ta q̄ sit curat⁹. z est dies dñica v̄l alia dies solēnis. z popul⁹
sibi cōmissus vult audire missaz. z esset scandalū in pplō nisi
iste celebret. v̄l forte aliq̄s parochian⁹ su⁹ ē ifirm⁹ piculose
z req̄rat istū q̄ det sibi corp⁹ xp̄i. z iste nō h̄z hostiā p̄secratā
quā det sibi. vel iminet sibi aliq̄ alia necitas legitia celebrā
di. sic si sūt nuptie v̄l aliq̄d aliud tale. i istz casibz silibz ip̄e te
net p̄teri z penitere de pctō suo. z esse in pposito p̄fiteādi ip̄m
q̄n̄ habebit oportunitatē. z dicat missam suā in noie dñi. q̄z
xp̄us q̄ est summus sacerdos absoluit eum. z postea p̄fiteat
q̄n̄ habebit copiam p̄fessoris. Si autem iste qui sic vt dictū
est existit i pctō mortali. z nulla iminet necessitas celebrā
di. nullo mō se exponat ad celebrādū. quia absq̄ dubio si ce
lebraret mortalissime peccaret. ¶ Sz pone q̄ aliq̄s sacer

Tractat' quart' p'ime partis

dos accipiat pecūias ab aliq'ue dicat missā d' redēz l' aliquā
aliā missā. nūqd tal' sacerdos hz necessitatē legitiaz celebrā
di. ita q' possz celebrare i pctō mortali existēs absqz eo q' p'fi
teat qū nō hz copiā p'fessorz. Dico saluo meliori p'silio vl' iu
dicio q'stū mibi videt q' null' sacerdos d'z recipere pecuniā p'
dicēda missa. ita q' intentio sua sit q' missā eq'parz p'cio pecu
nie. tū qz fm qd dicit apls. Si spūalia vob semina nō est mi
rū si tpalia vza metā. Nō est p'hibitū qn sacerdos p' sustēta
tōevite sue. nō p' p'cio misse recipiat pecuniā ab eo. p' q' dicit
missā. z maxie qū sacerdos nō hz reddit' sufficiētes p' susten
tatōevite sue. Sz nūqd tal' r'ceptio pecunie ē legitia necessi
tas celebrādi excusās ipm q' existēs i pctō mortali posset di
cere missā absqz pctō sine h' q' p'fiteat si nō habeat copiā p'fes
soriz. Dico saluo meliori iudicio q' iste sacerdos aut ē obli
gat' rōe sui bñficij sibi collati p' supiorē vl' p' illū q' hz v'spa/
tronat' i illo bñficio ad dicēdū q'libz die missaz. sic sūt illi q'
habēt ppetuas vicarias aut capellanias in aliq' ecclā. Et d'
tali idē videt mibi dicēdū. sic dixi sup' de curato cui iminet
nccitas celebrādi. s. q' doleat seu p'teratur z peniteat d' pctō
suo. z sit in p'posito p'fiteādi. z celebret i noīe dñi. z cōfiteat qū
occurrer sibi p'fessor. Aut iste sacerdos recipit pecuniā p' di
cēda aliq' alia missa singlari. sic sūt mlti q' recipiūt pecūias
p' missis rogat'. sic p'vna missa vl' pluribz d' redēz vl' d' sancto
spū vl' de brā p'giev' de infirmis. z sic de alijs. Et de isto di
co q' iste nllō mō existens in pctō mortali aūqz p'fiteat d'z ex
ponere se ad celebrādū missā. qz peccaret mortalr i dicēdo
missam. Nec existēs i tali statu d'z recipere pecuniā p' dicēda
missa statim. imo d'z se excusare dicēdo Amice nō sum p'nūc
bñ disposit' ad celebrādū missam. s. qū d' vult q' ero bñ di
sposit' libēter faciā qd petz. id parcas mibi. Et si aliq's istan
ter req'rat q' statū dicat missā si recipit pecuniā restituat sta
tim eā sibi. z nllō mō se exponat ad celebrādū. Dixi etiā sup'
in desc'ptōe misse q's z q'lis d'z esse mīster misse cui nō ē p'hi
bitū celebrare. qd dixi p' aliq's religiosos q'bz fm iūturōez
sue religionis inbibet q' non celebret q'sdiu sint in aliquibz

De eucharistia

penitentijs p̄ q̄busdā pctis p̄teritis. Sz nūqd̄ angel⁹ p̄t eē
mister h⁹ sacri. i. nūqd̄ angel⁹ p̄t p̄secrare. Dicēdū q̄ angelus
neq̄ bon⁹ neq̄ mal⁹ de sua nafa p̄t celebrare siue cōsecrare.
qz nō est susceptibil' caracter' sacerdotat'. Eui⁹ rō est. q̄a ca-
racter sacerdotat' p̄suppōit caracterē baptismalē. Un' null⁹
p̄t ordiari i sacerdotē nisi sit baptizat⁹. Arguūt ḡ doctores
sic. Null⁹ p̄t suscipere caracterē sacerdotale nisi sit baptizat⁹.
sz angel⁹ nō p̄t baptizari. qz ille q̄ baptizat⁹ oportet q̄ aspiciat
aq̄. sz angel⁹ nō p̄t aspici aq̄ cū nō sit res corpea. q̄re angel⁹ n̄
p̄t baptizari. z p̄sequēs nō p̄t i sacerdotē ordinari. Et si di-
cat'. sz angel⁹ nō sit res corpea. tñ p̄t assumere corp⁹. z sic i il-
lo corpe baptizari. sic aīa rōnal' nō ē corpea. z tñ baptizat⁹ in
corpe. Dicēdū ē q̄ nō ē sile. qz alit' vnif' aīa corpi. z alit' ange-
lus. qz aīa vnif' corpi vt forma materie. angel⁹ at nō vnif' sic.
sz solū vt motor mobilis. z ideo aīa baptizato corpe baptizat⁹
Hō at angel⁹ qz aīa et corp⁹ faciūt vnū suppositū. nō sic ange-
lus cū corpe qd̄ assumit Et iō cū fm phm i pemio metaph.
Actōes sūt suppositoꝝ. z iō aīa corpe baptizato baptizat⁹. nō
at angel⁹. z sic p̄sequēs aīa p̄t suscipere caracterē baptismalē.
nō at angel⁹. idcirco p̄secrare nō p̄t. Sz qd̄ si angelus
p̄sentaret vnā hostiā dicēdo eā eē p̄secratā. nūqd̄ illa hostia
d̄z adorari. Dicēdū q̄ si angel⁹ mal⁹ rēp̄sentet eā nō est ado-
randa. nisi p̄staret p̄ certo. q̄ eēt p̄secrata rite. sz si angel⁹ bo-
nus p̄ntaret eam eēt adorāda. Et rō est. qz angel⁹ mal⁹ teste
saluatore mēdax est z p̄ mēdaciū. q̄ sp̄ nitif' decipit hoīes q̄re
nūq̄ d̄z sibi credi. Angel⁹ at bon⁹ sp̄ verax est z veritat' alum-
nus. z sp̄ nitif' ad saluatōz hoīs. z iō d̄z sibi sp̄ credi. Verum
qz vt dicit apl's q̄ angel⁹ mal⁹ sepe trāsfīgurat se i angelū lu-
cis. Jō hostia p̄sentata ab angelo sp̄ est adoranda sub cōdi-
tione. s. si est rite p̄secrata. nisi p̄staret p̄ certo q̄ esset angelus
bonus.

De materia eucharistie.

Ca. III

Ateria sacri i misse est duplex. vīcz pais z vini. Et rō
est quare ista duo sunt materia hui⁹ sacramēti. quia
istud sacramentū ordinat⁹ ad sp̄ualē nutritōez. Flūc

c 4

Tracta. III. prime partis

añt sic nutritio corporalis consistit in ciborum potuum corporaliū. et panis
habet materiam rationem cibi. et vinum habet rationem potus. ita nutritio spiritalis consistit
in ciborum potuum spiritaliū. Et ideo in isto sacramento datur corpus christi sub
specie panis et cibum. et sanguis christi sub specie vini et potum. Et ita
dicit ipsemet ipse Ioh. vi. c. ubi dicit sic. Caro mea que est cibus et sanguis
meus que est potus. Sciendum autem quod panis que est materia huius sacri est
panis de tritico aqua elementaliter confectus. Dico panis. quia in pasta non
possit confici corpus christi. Dico etiam de tritico quia in alio panis sic in
pane de siligine vel de ordeo. vel de alio quocumque grano nisi de tritico
non potest celebrari missa. Dico etiam de aqua elementaliter confectus. quia
dato quod panis esset de tritico si esset confectus cum alia aqua vel cum alio
liquore sic cum vino vel cum lacte vel cum aqua rosacea. et sic de alijs. et vni
uersaliter nisi esset confectus cum aqua simplici ex tali pane non posset
confici corpus christi. Sciendum quod ex precepto et vsu romane ecclesie que
disponente domino omnium ecclesiarum caput est in se et in gratia. de se. cōpē.
c. vi. et ideo omnes ecclesie ei tamquam mater et mater gratie debent in omnibus obedire.
panis de quo conficitur corpus christi debet esse azim non fermentatus. quia si ex
vi sacramenti in pane fermentato posset confici corpus christi. nihilominus
in pane fermentato celebraret mortaliter peccaret et esset
guiter puniendus. Notandum etiam quod vinum quod est materia istius sa
cramenti debet esse vinum de vite. quia in alio vino sic in vino malorum
granatorum vel mororum vel pomorum. vel in quocumque alio vino nisi in vi
no de vite non potest celebrari. Notandum etiam quod in aceto vel in agre
sta non potest celebrari vel consecrari. et intelligo de aceto quod est oino
acetum. quia in vino aliquotulum acetoso posset consecrari sed non de
beret que posset habere aliud vinum. Et est ratio. quia non sunt eiusdem spe
ciei cum vino cum habeant contrarias virtutes. In musto etiam sed pos
set consecrari. tamen credo quod melius est quod expectetur donec sit bene dese
catum. id est clarificatum. cum mustum ratione limositate vitis potest bene euelli.
quod de eo aliquid remaneat in calice. Ratio que ista duo scilicet panis
de tritico et vinum de vite sunt magis materia huius sacri quam alia duo
est ista potissima. quia scilicet christus instituit istud sacramentum in ista materia
celebrari. si enim in alia materia instituisset. illa materia esset pro
pria materia istius sacri. Sed congruent christus in ista materia ma
gis instituit illud sacramentum celebrari quam in alia. quia effectus corporalis pa

De eucharistia

nis et vini spiritualiter maxime conuenit huic sacro. panis est huius naturaliter
portare. iuxta illud psalmi. Et panis cor bonum. et uinum autem huius leti-
ficare iuxta eundem. Uinum letificet cor bonum. Et istud sacramentum di-
gno superius sumente spiritualiter portat. ne in uia huius mundi deficiat.
ideo uocatur uaticum. id est uia tores portans et letificans. Et ideo uocatur
eucharistia ab eo quod est bonum. et charis quod est gratia. quasi bona gratia
quae sumente digne letificat. Sic etiam panis ex multis granis confi-
cit. et uinum ex multis racemis conficitur. sic et in perceptioe corporis et
sanguinis christi fideles ad inuicem spiritualiter ununt. Et ideo uocatur
communio a eo quod est simile et unio quasi simile unio. Ipse etiam christus
comparauit se grano frumenti dicens Ioh. xij. Nulli granum frum-
menti cadens in terram. etc. Comparauit se etiam uiti. dicens Ioh.
xv. Ego sum uitis uera. etc. Et ideo congrue sacramentum corporis et sanguinis
christi in uino de uite et in pane de tritico conficitur. Notandum etiam
quod aqua non sit de essentia materie huius sacramenti. uel in misce-
ri cum uino in calice. sed in modica quantitate. quia aqua significat
populum. iuxta illud Apoc. xvij. Aquae multe populi multi. Iam mix-
tio aquae cum uino in calice significat spiritualem unionem christi et fi-
delis populi. quae fit uirtute istius sacramenti. Sed non quod sacerdos
possit in quantum quantitate de ista materia consecrare. Dicunt
aliqui doctores quod non. sed solum quantum sufficeret sibi et populo sibi com-
misso. Quorum ratio est. quia cum istud sacramentum ordinetur ad usum fidelium
sacerdos non potest consecrare plus nisi quantum sufficit usui fidelium.
Alii autem doctores dicunt quod non est determinata quantitas ultra quam
sacerdos non posset consecrare de pane et uino. imo in quantum quantum
quantitate presentaret sibi panis et uinum in tanta etiam quantitate posset
consecrare de pane et uino. Cum enim in forma consecrationis po-
natur istud. nomen demonstratiuum hoc uel hoc oportet quod materia
consecranda obijciatur oculis sacerdotis. Unde dicunt quod sacer-
dos existens in altari non posset consecrare totum panem qui est
in platea uel totum uinum quod est in cellarario. sed totum panem et to-
tum uinum quod sibi offertur in quantum quantum quantitate esset posset totum com-
municare. Et ratio est. quia si prima opinio esset uera. sequeretur quod sacerdos
existens in deserto non posset totas hostias consecrare quae pos-
set existens in magna ciuitate. nec etiam sacerdos simplex tot

Tracta. III. prime partis

Et possit sacerdos curare. q̄ oia sūt absq̄ rōe dicta. Et r̄ndet ad rōez alioz et dicūt q̄ d̄na ē int̄ istd̄ sac̄m et alia sac̄a. nā essentia alioz sac̄oz consistit i d̄sp̄atōe et vsu mat̄ie. sic essentia baptis̄mi consistit i asp̄s̄ōe aq̄ et platōe forme. et ita ē d̄ alijs sac̄is. s̄z essentia h̄ sac̄i eucharistie consistit i p̄secratōe mat̄ie et nō in vsu ei⁹. q̄z posito q̄ hostia p̄secrata nūq̄z sumeret adhuc esset v̄z corp⁹. Et ideo s̄z sacerdos nō debeat p̄secrare nisi tot hostias q̄t sibi et p̄plo suo sūt nec̄arie. t̄m si consecraret mille milia oēs essent p̄secrate. Solet aut̄ ab aliq̄b̄ talis q̄stio moueri circa istā mat̄iā. Si eēnt tredecī hostie p̄secrate et sacerdos n̄ crederet eē nisi duodecī. nūq̄d oēs tredecī essent p̄secrate. Ad h̄ r̄ndet d̄ns Berengari⁹ archieps̄ cōpōstellan⁹ mgr̄ i theologia parisiē i q̄daz q̄dlibeto suo et dic̄. q̄ aut̄ iste sacerdos ir̄edit p̄secrare oēs hostias q̄ sūt aī se q̄t̄ sint. t̄m nō credit q̄ sint nisi duodecī. et tūc dic̄ q̄ oēs sūt p̄secrate. Aut̄ ir̄edit p̄cise p̄secrare duodecī et n̄ p̄les. et nō determinat q̄ sūt ille duodecī. et tūc dic̄ q̄ nllā ē p̄secrata. q̄a cū q̄libz sūt p̄secrabīl. ita q̄ nō maḡ vna q̄z alia. et sacerdos nō determinat se maḡ ad istā q̄z ad aliā. et q̄ rōe tu dic̄. ista h̄o est p̄secrata. ita ego eadē rōe dico q̄ nec illa. et sic poterit d̄ q̄ libet dici. q̄re neutra erit p̄secrata. Un̄ q̄m sacerdos h̄z cōsecrare p̄les hostias. nō d̄z se determinate limitare ad certū numerū. s̄z d̄z h̄z ir̄ētōez q̄ p̄secret q̄cqd̄ est aī se. Et ista sufficiat de mat̄ia eucharistie

De forma p̄secratōis eucharistie et s̄guis xp̄i. Ca. III
D̄nū sac̄oz forme consistūt i p̄bis cert̄ et determinat̄. et ideo forma sac̄i eucharistie i aliq̄b̄ p̄bis limitatis consistit. Ad sciēdū aut̄ i q̄b̄ p̄bis consistit forma ista sacramēti sciēdū q̄ i missa sūt q̄dā p̄ba q̄ sūt de solēnitate t̄m. et q̄dā q̄ sūt de necessitate. Verba q̄ sūt de solēnitate sūt illa q̄ solū faciūt ad ornatū et ad q̄ndam decorē missę sicut sunt prose et aliq̄ versus quid̄ dicūt̄ infra gl̄a in excelsis deo et infra sc̄t̄s. et infra agn̄ dei. Et ista nihil faciūt ad essentiam missę. imo credo q̄ q̄n d̄z esse p̄mo debēt dimitti totalit̄e modo ad min⁹ abbreviari. q̄z plus p̄ficiet p̄mo q̄z talia car

De eucharistia

mina. cū ista mulceāt aures corpis. et hmo medicef lāguoz
bus aie. Verba q̄ sūt d̄ necitate sūt illa q̄ directe sūt de offi
cio missē. Sciendū q̄ duplex ē necitas. q̄dā ē necitas p̄cepti
et q̄dā ē necitas sacri. In missa q̄ q̄dā sūt v̄ba d̄ necitate p̄ce
pti. et q̄dā d̄ necitate sacri. De necitate p̄cepti sūt oīa illa v̄ba
q̄ a brō Petro aplo et ab alijs sūmis pontificibz successoribz
suis fuerit instituta dici i missa. De necitate v̄o sacri sūt illa
v̄ba q̄ xps i cena prulit qm̄ sacm̄ istd̄ instituit. Et ē d̄nā iter
ista v̄ba. qz si aliqs dimitteret ista v̄ba q̄ sūt tm̄ de necitate p̄ce
pti. et diceret illa q̄ sūt de necitate sacri et h̄ret int̄tōz p̄secrā
di cōsecraret v̄e tm̄ mortalissime peccaret. et esset grauissime
puniēd̄. si v̄o diceret oīa ista v̄ba q̄ sūt de necitate p̄cepti. et
dimitteret illa q̄ sūt de necitate sacri. q̄stūcūqz int̄deret conse
crare. nullo mō tm̄ p̄secraret. Cū q̄ h̄m p̄hm forma sit q̄ dat
esse rei. et sine q̄ res esse nō p̄r. manifestū ē q̄ illa sola v̄ba q̄ sūt
de necitate sacri sūt forma h̄ sacri. Ista at̄ v̄ba q̄stū ad for
mā p̄secratiōis corpis sūt h̄. Hoc est em̄ corp̄ meū. Scien
dū at̄ q̄ hec dicitio em̄ nō ē de necitate sacri. qz posito q̄ ali
qs sacerdos cū int̄tōe p̄secrādi p̄ferat ista v̄ba. h̄ ē corp̄ me
um. et nō diceret em̄ vere p̄secraret. Utz at̄ oporteat q̄ p̄
cedāt aliq̄ alia v̄ba q̄ sūt de integritate forme. Notandū est
q̄ mḡ Johēs scot̄ in. iij. suo dic̄ q̄ oīa ista v̄ba ab illo q̄ pri
dier̄. inclusiue vsqz ad illū locū. nisi mō exclusiue sūt necessa
ria ad formā p̄secratiōis corpis xpi. et rō sua est. qz sacerdos
p̄secrās. p̄fert v̄ba p̄secratiōis i p̄sōa xpi. oportz q̄ aliq̄ v̄ba
p̄cedāt v̄ba p̄secratiōis p̄ q̄ demonstrat q̄ sacerdos loq̄t in p̄
sōa xpi. ista aut̄ v̄ba sūt v̄ba illa q̄ p̄dic. r̄c. q̄ de necessitate
oportet q̄ illa v̄ba p̄cedāt. Et istud declarat ip̄e p̄ tale exem
plū. Si aliqs diceret. dico xpm̄ ihm̄ fuisse mistz circūcisio
nis dubiū esset vtz illud v̄bū fuisset dictū a brō Paulo. s; si
ip̄e diceret Paul̄ dicit. dico xpm̄ ihm̄ r̄c. tūc esset cūct̄ audi
entibz certū q̄ istud verbū esset dictū a brō Paulo. Sitr̄ i p̄
posito vt̄ denotet q̄ sacerdos dicit ista v̄ba. s; h̄ ē em̄ corpus
meū in p̄sōa xpi oportet q̄ p̄cedāt aliq̄ v̄ba p̄ q̄ dat̄ itelligi
q̄ xps dixit ista verba. hoc est em̄ corpus meum. Ista autem

*Forma p̄secratiōis
corpis*

Tractat⁹ quart⁹ prime partis

¶ *¶*ba sūt illa q̄ pdierē. Alij at̄ doctores dicūt vt dictū ē q̄ du-
plex ē necessitas. s. nccitas sacri z nccitas p̄cepti. Dicūt ḡ q̄
de nccitate sacri sūt tm̄ ista q̄ttuor *¶*ba. h̄ ē corp⁹ meū. qz cuz
ist⁹ q̄ttuor *¶*bis fieret p̄secratio si sacerdos diceret ea cū in-
tentōe p̄secrandi. Alia aut̄ sūt de nccitate p̄cepti. Et si quis
omitteret scienter aliqd̄ eoz peccaret mortalit̄ tm̄ nihilomi⁹
p̄secraret. Et r̄ndēt ad rōem suā qm̄ dic̄ q̄ sacerdos p̄secrās
loq̄t in p̄sona xp̄i. z ideo oportet q̄ dicat aliq̄ *¶*ba p̄ q̄ deno-
tet q̄ loq̄t in p̄sona xp̄i. Dico q̄ istud de nccitate sacri nō re-
q̄rit sed sufficit intērio sacerdot⁹ intēdēt⁹ loq̄ i p̄sona xp̄i. z p̄
pter ista *¶*ba. h̄ est ei corp⁹ meū. sat⁹ ostēdūt q̄ sacerdos non
in p̄sona *¶*ba loq̄t. qz null⁹ sacerdos vult dicere q̄ sit corpus
suū pp̄riū. s. loq̄t in p̄sona xp̄i cui⁹ istud ē corp⁹. Dicēdū ḡ q̄
forma p̄secratiois corpis xp̄i p̄sistit p̄cise i bis *¶*bis. h̄ ē corp⁹
meū. De h̄ ar̄ qd̄ demōstret istud p̄nomē demōstratiuum h̄
cū dicit. h̄ est corp⁹ zc. est mag⁹ dubitatio. Ad h̄ ar̄ dixerūt aliq̄
doctores q̄ istud p̄nomē h̄ demōstrat corp⁹ christi. Alij di-
xerūt q̄ demōstrat substātiā panis. S. istud salua reueren-
tia dicentiū nō est ver⁹. et arguo sic s̄ eos s̄m s̄niam oīm do-
ctoz z s̄m veritatē. *¶*ba sacramentalia efficiūt illud qd̄ signifi-
cāt. s. *¶*ba p̄dicta. s. h̄ ē corp⁹ meū. n̄ efficiūt q̄ corp⁹ christi sit
corp⁹ xp̄i. qz an̄ q̄s *¶*ba ista p̄ferent̄ iā corp⁹ xp̄i erat corp⁹ xp̄i.
nec etiā efficiūt q̄ panis sit corp⁹ xp̄i. qz ista est falsa. substātiā
panis est corp⁹ xp̄i. ḡ istō p̄nomē h̄ nō demōstrat corp⁹ xp̄i nec
substātiā panis. Et pp̄ h̄ dicūt aliq̄ q̄ istud p̄nomē h̄ nihil de-
mōstrat. qz ista *¶*ba dicūt⁹ recitatiue a sacerdote. z iō istud p̄-
nomē h̄ nō tenet demōstratiue s. materialit̄ tm̄. S. istō ni-
hil est dictū. qz nō tollit difficultatē. qz i. ista *¶*ba dicāt⁹ mō
recitatiue a sacerdote p̄secrāte. tm̄ xp̄s p̄secrās i die cene non
dixit ista *¶*ba recitatiue. z iō qm̄ dixit ista *¶*ba istud p̄nomen
h̄ aliqd̄ demōstrabat. z sic remanet ea dez difficultas q̄ p̄us.
Et ideo dicūt aliq̄ q̄ istud p̄nomē h̄ nihil demonstret deter-
minatū s. demonstret aliqd̄ indeterminatū. vnde qm̄ dicit.
hoc est corp⁹ meum in p̄sona christi oportet q̄ p̄cedant ali-
qua verba p̄ que deē intelligi q̄ christus dixit hec verba. hoc

De eucharistia

est corp^o meū. z est sēsus. h̄ qd̄ p̄tinet sub ill' speciebus quicqd̄
sit istō ē corp^o meū. Et si obiiciat qd̄ illō qd̄ p̄tinet sub istis spe
ciebus p̄ toto tpe qd̄ dicit̄ s̄ba ē panis. qz corp^o xpi nō incipit ibi
ē nisi p^o platōez vltie syllabe. s. um. h̄ qn̄ d̄r sic. h̄ ē zc. sit sēsus
q̄ illō qd̄ p̄tinet sub istis sp̄ebz sit corp^o xpi. erit sēsus q̄ panis
ē corp^o. qd̄ ē falsū. Dicēdū q̄ ista p̄positio h̄ ē zc. sic z quelibz
alia donec tota p̄ferat nō ē p̄fecta. nec p̄fectū sēsus generat in
s̄io auditoris. z iō nō ē indicādū d̄ e^o p̄tate quibz sit tota pla
ta. Cōstat at̄ fm̄ fidē q̄ istō qd̄ p̄tinet sub istis sp̄ebz p^o platōez
vltie syllabe ē corp^o xpi. Et iō s̄e d̄r q̄ istō p̄nomē h̄ demon
strat illō qd̄ p̄tinet sub ill' sp̄ebz qd̄ cūq̄ sit illō. Et ista suffi
ciat de forma p̄secratōis corp̄is xpi.

De forma p̄secratōis sanguinis christi.

Alia pars quarti capituli

Intra formā p̄secratōis sanguinis xpi sciēdū ē qd̄ i q̄bz
s̄bis p̄sistit forma p̄secratōis ē duplex opinio. H̄c
sc̄tus Thomas d̄ aqno z sui seq̄ces dicūt qd̄ forma
p̄secratōis sanguinis p̄sistit i his s̄bis. Dicē em̄ calix sangui
nis mei noui z eterni testam̄ti in ysteriū fidei q̄ p̄ vobis et p̄
multis effundet̄ in remissionē pctōz. Ita qd̄ oia ista s̄ba sunt
de essentia forme. z q̄ aliqd̄ istoz s̄boz dimittet̄ nihil facerz.
Et ratio sua est ista. qz de essentia z integritate alic^o p̄positio
nis sunt non solū subiectū z p̄dicatū. s̄ etiā ea q̄ sūt de cōma
tiones subiecti z p̄dicati. s̄ ista s̄ba noui z eterni testam̄ti
vsqz ad pctōz. sūt determinatōes p̄dicati. s. calix sanguinis mei
q̄re om̄ia sunt de essentia z integritate ist^o p̄positōis. Dicē est
calix. zc. q̄re om̄ia sunt de essentia forme. D̄ḡr at̄ Henric^o
de Bandano z sui seq̄ces dicūt qd̄ in istis s̄bis tm̄. h̄ ē calix sa
guinis mei. p̄sistit forma p̄secratōis sanguinis. et tunc istis
verbis dictis statim est ibi sanguis christi. Alia autem ver
ba que sequunt̄. s. eterni et noui testam̄ti. zc. non sunt fm̄
istos de essentia forme. nec de necessitate sacramenti. s̄ solū
de necessitate p̄cepti. Unde qd̄ dimittet̄ aliqd̄ istoz verboruz
noui z eterni testam̄ti licet ḡuiter peccaret tm̄ s̄e p̄secraret.
Et rō istoz ē ista. qz p̄ formas sacram̄tales nō ipotat̄ d̄ ne

Henricus de Bandano

Tracta. III. prime partis

cessitate sacri nisi illud quod efficitur. scilicet essentia sanguinis christi in isto
sacro directe et explicite significatur per ista verba. Et percipite et disticit forma
consecrationis sanguinis in his verbis. Que istarum opinionum sit verior sa-
teor me nescire. Primam tamen reputo securiorē. et ad eam confirmam
dā adducit fr̄ Bern. de ganacho quondam clericus claromontensis
et baccalarus in theologia parisiensi in correctorio suo in magistrum
Henricum talia duo significat. Primum est quod sacerdos in missa non ostendit
pro populo sanguinem christi ad adorandum quousque compleverit omnia verba pre-
dicta. scilicet h est calix. etc. versus in remissionem peccatorum. et statim his ver-
bis dicitur elevat calicem ostendens sanguinem christi pro populo ad adorandum
In signum quod tunc completa est consecratio sanguinis et ante non. Secū-
dum signum est quod beatus Ambrosius quod est unum de quatuor doctoribus prin-
cipalibus ecclesie in missali suo scripsit formas sacrorum omnium litteris au-
reolis. et in eodem missali scripsit omnia verba predicta aureis litteris. Et dicitur in-
tentione beati Ambrosii fuit quod omnia verba predicta sunt de forma con-
secrationis sanguinis christi. Iudicio etiam meo pro illis videtur esse de in-
tentione illius decretalis Cum marthe. extra de cele. mis. Lausus ei
decretalis est iste. Quidam episcopus attendens et videns quod in nullo euange-
liorum invenit quod aliquis evangelistarum posuerit ista verba mysterium
fidei. mirabatur quod si fuerit tante audacie quod fuit ausus verbis sa-
cramentalibus imponere ista verba. et super hoc consuluit dominum papam.
Et constat quod intentio sua erat quod istud esset de integritate forme.
alias questio sua esset nulla. quod eodem modo posset queri de ali-
bet verbo totius canonis. Et papa non reprehendit eum de questione
illa. imo commendat. Et videtur quod omnia illa verba sunt de inte-
gritate forme. Et quicquid sit de veritate istarum opinionum nescio
Solum tamen cuilibet celebranti quod omnia verba predicta dicat sub
unico precepto. et cum actuali intentione quod tunc poterit consecrari.
Sciendum autem quod per ista verba istius forme tanguntur quatuor benefici-
cia que recipimus a passione christi. Cuius passionis istud sacramentum est re-
memorativum. iuxta verbum apostoli Pauli. 1. ad Cor. xj. dicentis
Quotienscumque manducabitis panem hunc et calicem bibentis
mortem domini annuntiabitis. etc. Primus effectus siue benefici-
ficium passionis christi est quod per ipsam sumus a prete demonis li-
berati. Et istud tangit in forma sacramenti cum dicitur. Hic est ca-

De eucharistia

lic sanguis mei. Sic enim olim filij israel fuerunt de p[ro]p[ri]etate et sustente
pharaonis p[er] sanguinē agni pascalis liberati. sic p[ro]p[ri]etate fidelis est a
p[ro]p[ri]etate demōnis liberat[us] p[er] sanguinē xp̄i. s[ecundum] q[uo]d p[ro]fite[re] b[ea]tus Jo-
hānes i Apo[calypsis]. cap. v. de xp̄o. Redemisti nos d[omi]no i sanguine tuo
Secūsus effect[us] siue scđm bñficiū qđ recepim[us] a xp̄i passio-
ne est q[uo]d p[er] ip[s]az sum[us] celest[is] gl[ori]e heredes effecti. Et istō tāgit i
forma ista cū d[icitur] noui z et[er]ni testam[en]ti. Sic em̄ p[er] condens te-
stam[en]tū filios heredes instituit. sic z xp̄s nouū testam[en]tū ordi-
nās fideles instituit heredes gl[ori]e paradisi. Et istō testam[en]tū fuit
i sua passio[n]e p[ro]firmatū. q[uo]z testam[en]tū morte testator[is] p[ro]firmat[ur].
vt dicit ap[osto]l[us] ad Heb. ix. Et h[ec] ē q[uo]d dicit idē i eadē eplā dices de
xp̄o. Noui testam[en]ti mediator est vt morte incedēte repro-
missionē accipiāt q[uo] vocati sūt et[er]ne hereditat[is]. Sciēdū at
q[uo]d lex e[ua]ngelica d[icitur] nouū z et[er]nū testam[en]tū ad dñam legē mo-
saiyce q[ue] fuit testam[en]tū ver[um] z transitoriū. Et d[icitur] nouū. q[uo]d no-
ua p[ro]mittit. s[ic] bona celestia. q[ue] nūq[ue] legunt[ur] p[ro]missa in veteri te-
stamento. s[ed] solū bona t[er]ralia. z ideo q[uo]z bona t[er]ralia transito-
ria sunt. ideo testam[en]tū ver[um] transitoriū fuit. s[ed] q[uo]z bona cele-
stia et[er]na sunt. ideo testam[en]tū nouū vocat[ur] et[er]nū. Dicit[ur] etiā no-
uū. q[uo]z nouo modo fuit institutū. s[ic] a sanguine xp̄i. lex em̄ mo-
saiyca fuit instituta cū sanguine aīalium. s[ecundum] q[uo]d legif[er] et reci-
tat ap[osto]l[us] in eplā ad Heb. ix. c. dicens. q[uo]d postq[uam] moyses scrip-
sit legem in libro z legerat corā om̄i p[ro]p[ri]o aspersit lib[er] z po-
p[ul]ū sanguine vituloz z hircoz dices. h[ec] est sanguis testam[en]ti.
S[ed] lex e[ua]ngelica fuit instituta mediāte sanguine xp̄i. s[ecundum] q[uo]d dicit
ipse met[us] xp̄s Lu. xxij. dicens. Hic est calix noui testam[en]ti in
sanguine meo. Et istam rōem tāgit ap[osto]l[us] Hebr. ix. Nō em̄ p[er]
sanguinē hircoz aur vituloz. s[ed] p[ro]p[ri]ū sanguinē introiuit sel[us]
in sc[ri]ptā et[er]na redemptōe inuenta. z ideo noui testam[en]ti media-
tor est. Tertius effect[us] siue tertiū bñficiū qđ p[er] passionem
xp̄i recepim[us] ē q[uo]d p[er] ip[s]az sum[us] de fide catholica i formati. et istō
tāgit in forma istius sacramenti. cum d[icitur] mysterium fidei.
Sic em̄ dicit Ambro. in lib. q[uo] vocat[ur] exameron. sanguis ex-
tractus de sub ala dextera colūbe valet ad illuminādū oculos
corpales. ita sanguis xp̄i q[ui] exiit de latere et[er]no dextro p[er]dēns

Tracta. III. prime partis

In cruce valz ad illuminādū oculos spūales aie ad credēdū
ea q̄ sūt fidei. Et i b^o figurā velū tēplū qd̄ occultabat ea q̄ erāt
itra sc̄rāctōz sūt i passiōe xp̄i sc̄ssum. i signuz q̄ ea q̄ erāt
occultata ⁊ velata sub ymbra leḡ ⁊ p̄phaz fuerūt maifestata
et reserata. Quartus effect^o siue q̄rtū bñficiū qd̄ p̄ passiōē
xp̄i recepim^o est q̄ p̄ ip̄am sum^a pctis mūdāti. et h̄ tangit in
forma ista cū d̄r. in remissionē pctōz. Et de h̄ loq̄t br̄s **Jo-**
hānes in Apoc. i. dicēs. Dilexit nos ⁊ lauit nos a pctis nr̄is
in sanguie suo. Et bis p̄z q̄ forma p̄secratōis corp̄is xp̄i cō-
sistit p̄cise in his v̄bis. Hoc est em̄ corp^o meum **Mat̄. xxv.**
Mar. xiiij. Joh. xix. Lu. xxi. et. i. ad Cor. ij. Forma at̄ con-
secratōis sāguis consistit i his v̄bis. **Hic est calix sanguis mei**
⁊c. vsq̄ ibi. in remissionē pctōz. Un̄ q̄uis oia p̄ba canonis
debeat dici cū maḡ attēctōne ⁊ deuotōe ⁊ mēis recollectiōe.
Ista tñ p̄ba sp̄alit̄ cū sūma deuotōe ⁊ actuali intēctōe q̄tu;
possibile est debēt dici. Et si aliq̄s q̄rat v̄l dubitet q̄re in for-
ma p̄secratōis sanguis nō d̄r. hic est sanguis me^o. sic i p̄seca-
tionē corp̄is d̄r. h̄ est corp^o meū. Potest dici q̄ causa h̄ ē ista
Hoc em̄ sac̄m̄ ordinat̄ ad vsū fidelīū. q̄ vsus est sp̄ual^o et sa-
cramētāl^o māducatō q̄tū ad corp^o. ⁊ sp̄ual^o ⁊ sacramētāl^o po-
tus q̄tū ad sāguinē. Et q̄ hoīes maḡ abhorrerēt bibere sā-
guinē q̄ comedere carnes. iō ad remouēdū horrozēz nō d̄r i
forma p̄secratōis sāguis. Dic est sanguis me^o. sic d̄r i for-
ma p̄secratōis corp̄is xp̄i. h̄ est corp^o meū. s̄z d̄r. h̄ est calix sāgu-
nis mei. Et est ibi q̄dam figura quā grāmāticī vocāt metho-
nomiā. s̄. q̄n̄ ponit̄ p̄tines p̄tēto. sic q̄n̄ d̄r. bibat̄ istud vas
vini. q̄ nō est sensus q̄ hō bibat vas. s̄z q̄ bibat vinū qd̄ p̄ti-
net̄ in vase. Sitr̄ q̄n̄ d̄r. hic est calix sanguis mei. nō ē sensus
q̄ h̄tute p̄boz sit ibi calix. q̄z antea erat ibi. s̄z q̄ ibi sit sāguis
xp̄i. Si aliq̄s dubitaret q̄re in forma p̄secratōis corp̄is
xp̄i non d̄r. h̄ est corp^o meū qd̄ p̄ vobis tradet̄. sicut d̄r in for-
ma p̄secrationis sanguis. q̄ p̄ vobis effundet̄. cum ita bene
fuerit corp^o p̄ nobis traditū sic sanguis effusus. Ad h̄ dicen-
dū est q̄ istud sac̄m̄ est rememoratiuū passiōis ⁊ mortis xp̄i.
Ita dicit apostolus Paul^o. s̄. ad Corinth. ij. Quotienscūq̄

De eucharistia

māducabitis panē hūc ⁊ calicē bibetis mortē dñi ānūciabitis
donec veiat. dies. s. iudicij. **Xps** etiam istituēs h̄ sac̄m dixit
Lu. xxij. **Doc** facite q̄t̄iscūq; sumis i meā cōmemoratōz. h̄
est i memoriā mee passiōis. Passio atz mors xpi meli⁹ rep̄n-
tat p effusione sāguis q̄ p traditōez sui corpis. iō d̄z i forma
psecratōis sāguis. q̄ p vobis effūdet. ⁊ n̄ d̄z in psecratōe cor-
poris qd̄ p vobis tradet. **Notādū** etiā q̄lz ex t̄ute h̄boz for-
me psecratōis corpis sub specie panis sit tm̄ corp⁹ xpi. ⁊ t̄ute
forme h̄boz psecratōis sāguis sub specie vini sit tm̄ sanguis
xpi. tm̄ ex q̄dā nafali pcomitātia sub vtraq; specie ē tot⁹ xpus
ver⁹ d̄z ver⁹ h̄o. ita d̄z in p̄sa de corpore xpi. vbi d̄z. **Caro** cibo
sāguis pot⁹. manet xps tm̄ tot⁹ sub vtraq; specie

De loco in q̄ d̄z missa celebrare Ca. V

Stat oim phoz sētētia q̄mirabil̄ est influētia loci p
prij. **Et** reuera ē mirabil̄ intantū q̄ rē mutat ⁊ alterat
a sua nafa. sic narrat **Aristo. in li. de plac̄s.** de pomis persicis
dicit a p̄sa vbi p̄mir̄ inuēta fuerunt. **Nā** illa q̄ nascūt̄ ibi co-
mesta inficiūt. ea at̄ q̄ nascūt̄ h̄ sūt ad comedēdū suauia ⁊ io-
cūda. **Et** q̄ p̄z maifeste q̄t̄ū faē loc⁹ ad mutatōz rei. **Et** p̄pter
h̄ fuit p̄ceptū filijs isrl̄ in li. **Deutero. xij. c.** q̄ nō offerrent sa-
crificiū nisi i loco quē dñs elegiss̄. **Si** ei sacrificiū israheli-
ticū qd̄ de carnibz hircorū vitulorū ⁊ agnorū fiebat offerri nō
debebat nisi in loco sctōz mūdo. q̄nto magis sacrificium ca-
tholicū in q̄ xps ver⁹ deus ⁊ ver⁹ homo offertur nō d̄z offerri
nisi in loco sancto et mundo. **Un̄** loc⁹ in q̄ regulariter debet
missa celebrari ē ecclia. **Et** ita dicit **Aug.** **Extra** eccliaz non ē
loc⁹ veri sacrificij **Et** dico regularit̄ qz i aliq̄bz casibz potest
missa celebrari extra eccliaz. **Notādū** at̄ q̄ ecclia q̄ ad nūc
p̄t̄ duobz modis p̄siderari ⁊ accipi. **Quia** vno mō ecclia idē
est qd̄ p̄gregatio fidelū. q̄ p̄gregant̄ fide ⁊ caritate. ⁊ ita acci-
pit **Aug.** eccliaz q̄n̄ dicit̄ q̄ extra eccliaz. i. extra fidē ecclie nō ē
loc⁹ veri sacrificij. **Alio** mō ecclia idē est qd̄ ista dom⁹ mate-
rial̄ in q̄ dicit̄ hore ⁊ misse. ⁊ extra eccliaz sic dicit̄ p̄t̄ i aliq̄-
bus casibz missa celebrari. sic i honesto exercitu. v̄l q̄n̄ ad ali-
quā festiuitatē v̄l ad deuotōz alic⁹ scti. l̄ obseq̄ū alic⁹ defuncti.

Tracta. III. prime partis

vel ad aliquā missā nouā. vñ ad aliqd aliud tale puenit mul-
titudine mag' ppli. z eccl'a est pua. ita qñō p' ibi recipi ppls. p'c
in cemiterio vñ in aliq' alia platea hōesta z mūda erigi altare
z d'z ita decēter aptari ne puluis vel f'at' vñ vel aliqd aliqd
tale possit ibi aliqd offendiculū inferre. Delicētia etiā d'yo/
cesani p' p'p' aliquā nccitatē missa celebrari in domo alicui'
in aliq' camera apta. ad h. ita tñ q' sp' celebret sup altare por-
tatile qd ponat sup aliquā tabulā lapideā alicui stipiti an-
nexā bñdictā ab epō. Et ista tabula d'z eē integra. q' si eēt fra-
cta nō deberet ibi missa celebrari. nec etiā si eēt a stipite amo-
ta. imo peccaret q' ibi celebraret. Ista etiā tabula d'z eē lapi-
dea z nō de aliq' alia materia. Et h' rō est vna. qz xps q' ibi i-
mola' vocat' petra. Uñ dicit apl's. i. ad Cor. r. Petra aut erat
xps. Alia causa est. qz sepulch' xpi qd repositat altare f'at' exci-
sum de petra. vt d'z in **Barco**. Et p'p' istā eandē rōem cor-
poralia debēt eē linea. z nō de aliq' alia mat'ia. qz xps in mo-
numēto fuit inuolut' in sindone mūda. i. i lino cādidi'ssimo.
Et corporalia f'cant illa lintheamina in qb' xps fuit mortuus
inuolut' Calix etiā nō d'z eē de vitro. qz de facili possz fran-
gi. nec de ligno. qz lignū est porosus. z in poris possz sāguis
subintrare. Nec de calibe. nec de cupro nec auricalco. quia
inducūt fastidiū z nauseam. z eēt picl'm de vomitu. Potest
āt fieri de auro z argēto vel stanno. **¶** Sciēdū āt q' qñ alta-
re est totū bñdictū nō oportet q' sit ibi tabula alia. Notandū
etiā q' altare siue sit in eccl'ia siue extra eccl'ia z sp' d'z erigi ver-
sus orientē. ita quille q' dicit missam habeat faciē ad orientē.
Et rō est vna. qz xps vocat' oriēs. **Lu. i.** Visitauit nos oriēs
ex alto. Et de xpo cātar eccl'ia. **D** oriēs splēdor lucē eterne.
Alia cā est. qz fm qd dicit' phi. ps oriētalis ē dextera ps celi.
Scdm āt qd dicit' xps in **Matth. xxv. c.** statuet bonos a dex-
tris. Ut ḡ in iudicio mereamur pont a dextris dēm' ozare
versus orientem. Et qz pncipalior oim ordnū ē missa. itō q'
dic' missā d'z h'z faciē vsus orientē. **¶** At eccl'a in q' d'z missa sit
psecrata vel nō nihil facit ad missā. l'z q'ntū ad solēnitatē mis-
se sp' si possibile sit debeat dici in eccl'ia psecrata. cū sit mltū

missa p' celebrari
in domo

Mo d' alme

De eucharistia

honorificū z utile eccliaz eēsecratā. qz qñ aliq̄s cā ordīs in
trat eccliaz eēsecratā pctā veialia sibi r̄mittūt. Sciēdū āt q̄
i nani nūq̄s d̄z celebrari missa p̄t piculū effusiois sāguinis.
In ecclia etiā sāguis v̄l seminis effusioe polluta n̄ d̄z missa
celebrari. Et si aliq̄s ibi celebraret ḡuit peccaret. Nō tñ ex
h̄ efficeret irregularis sic fuit declaratū p̄ dñm **Bonifacium**
octauū. extra d̄ sen. ex. c. is q̄. li. vj. Si etiā ecclia eēt p̄dicto
mō polluta n̄ possz in cemiterio sibi p̄tignuo celebrari. qz qñ
ecclia est polluta s̄l̄r cemiteriū sibi p̄tignū pollutū reputat.
n̄ tñ ecōuerso. i. si cemiteriū sit pollutū q̄ecclia sibi p̄tigna sit
polluta. cū p̄ncipale trahat annexū. z non annexū p̄ncipale.
vt h̄ extra d̄ se. ec. v̄l. alta. si ecclia. li. vj. Un̄i cemiterio p̄t
guo z ānexo ecclie pollute n̄ d̄z aliq̄s celebrare. nec etiā d̄z
ibi aliq̄s sepeliri. Sec̄ eēt si cemiteriū nō eēt p̄tignū ecclie.
qz p̄bitō q̄ecclia eēt polluta cemiteriū nō p̄tignū ip̄i ecclie
nō eēt pollutū. vt p̄z i ca. p̄allegato. Tpe etiā interdicti n̄ d̄z
dici alta voce nec ianuis apertis missa. nec etiā alie hore i ec
clesia nisi i q̄tuoꝝ festiuitatibz. s̄. in die natal̄ dñi. i die resur
rectōis dñi. i die penth. i die assumptōis br̄. **Marie.** Ne āt
ecclie defraudaret officijs debis. z ne diuinū officiū negli
gat. z ne fidelīū deuotio minuat. z ne infidelīū idenotio au
geat. tpe cuiuscūq̄z interdicti ianuis claus̄ excōicatz z interdictz
expul̄. cāpanis etiā nō pulsatz d̄z missa z totū reliquū offi
ciū diuinū tam diurnū q̄z nocturnū dici submissa voce i ec
clesia. ita q̄ n̄ possit audiri ab alijs q̄ sūt extra. **Dia** ista habē
tur extra de sen. ex. z interdic. in. c. alma mater. li. vj. Et q̄ p̄riū
fecerit est irregularis z ineligibil. nec etiā ip̄e p̄t eligere. nec
p̄t absolui nisi i articlō mortz tñ nisi p̄ sedem aplicā. vt h̄ d̄
sen. ex. c. is q̄. li. vj. Aliq̄ etiā excōicato p̄nte null̄ d̄z celebrare
in ecclia aut alibi. alioq̄n peccaret mortalit̄. z vltra h̄ eēt su
spensus ab ingressu ecclie. nec possz absolui nisi ab illo qui
tulit sn̄iam excōicatiois. vt h̄ extra de p̄uil. c. ep̄oz. li. vj. Et
istud nō d̄z p̄tēni. qz si suspensus celebraret eēt irregularis.
vt h̄ exp̄lle extra de sen. ex. si cui. li. vj.

Ne d̄ ministerio
polluto z contu

q̄z interdicti

in ecclia excōicato

Tractat. III. prime partis

Quo tpe dz missa celebrari **Ca. VI**

V **T** dicit Salomon. **D**ia tps habet. z h rōnabilr. res ei penes varietatē tēporū mariaz acq̄rūt imutatiōem. **N**ō euidentissime p̄t apparere i lactuca. q̄ cū tpe sue iuuetus frigidex hūide sit nate feruorilq̄ sāguis z colere extictiua. ex q̄ frōdescit hūorez puertit in calidū z siccū z amaz qd̄ obest colericz z supcalesactz. **E**x q̄ liq̄de apparet q̄tū res penes mutatiōez tēporū murāt z alterant. **N**ō satz pulcre fuit figuratū **Exo. xvi. c.** vbi legit q̄ māna collectū tpe debito erat habēs om̄e delectamētū z om̄ez saporē suauitatz. **N**ū at colligebatur tpe nō d̄bito. s. die sabbati cōputrebat z h̄mibz scatebat. **E**t istd̄ māna erat figura corpis xp̄i. sic d̄z i historia d̄ corpe xp̄i. vbi d̄z. **H**uī sacri figura p̄cessit q̄n̄ d̄ns pluit māna p̄ibus in deserto. **S**ic ḡ illud māna nō debebat colligi nisi in tpe debito. ita istd̄ sacratissimū sacrificiū nō dz offerri nisi i tpe debito z statuto. **S**ciēdū ḡ q̄ missa dz celebrari de die z nō de nocte nisi in festo natiuitatz d̄ni. in q̄ missa celebrat i fra. **A**ntiq̄t̄ etiā i vigilia resurrectōis dicebat missa d̄ nocte. **U**n̄ in orōe misse adhuc d̄z. **D**e q̄ h̄ac sacratissimā noctē. zc. **R**ō q̄re missa celebrat de die z n̄ d̄ nocte vna est. qz i missa rememoratz passio xp̄i q̄ fuit facta d̄ die z nō d̄ nocte. **A**liā rō ē. qz p̄ noctē figurat stat̄ pct̄i. p̄ diē stat̄ gr̄e. vt dic̄ glo. sup̄ istd̄ sb̄ū apl̄i ad **Rom̄. xii.** **A**būciā opa tenebrarū. i. pct̄ā. z idua mur arma luc̄. i. frutes q̄ sūt arma gr̄e. **A**d significādū ḡ q̄ ille q̄ diē missā dz esse i statu gr̄e z sine pct̄ō. iō d̄z missa d̄ die z non de nocte. **Q**ua aut̄ hora dz dici missa notandū q̄ tres sunt hore p̄ncipales q̄bz dz dici missa. scz tertia. sexta. nona. **E**t maḡ in his tribz horis q̄ in alijs dz dici missa. **R**ō ē. q̄ vt eīn̄ fr̄q̄nter dictū est missa d̄z i memoriā passiois christi. xp̄s in istz tribz horz fuit crucifix̄ et passus. **H**ora em̄ tertia fuit crucifix̄ i linguis iudeoz z snia **P**ylati. qz hora tertia clamabāt iudei. crucifige eū. z in illa hora **P**ylat̄ ad iudicauit satisfieri petitiōi eoz. **H**ora sexta fuit eleuat̄ in cruce. **U**n̄ d̄z **Mar. xv.** **E**rat aut̄ hora q̄si sexta et crucifixerūt eum **H**ora

De eucharistia

aut nona emisit spm̄. **Un̄** dicitur i' **Dath. xxvij.** Et circa horam nonā exclamauit voce maḡ. et seq̄t. et emisit spm̄. Et istud inteligo d' missa q̄ dicitur solēniē in ecclia. qz missę p̄ticulares p̄nt dici a p̄cto aurore vsqz ad sextā. et i dieb; ieiunior; vsqz ad nonā. **P̄** nonā at̄ n̄ dicitur celebrari missa nisi forsan i dieb; ieiunior; et rōe ordinū **I**ncidētalit̄ at̄ notādū ē q̄ n̄ solū missa. vtz etiā alie hore canonice dicūt i memoriā passiois xpi **D**atur tunc ei dicūt i memoriā q̄ xps hora matutinali fuit captus et vincit fuit ductus ad **A**nnā p̄ncipē sacerdotū vbi fuit multipliciter delusus. Et debent dici matutine media nocte. iuxta p̄bū ps. cxvij. **M**edia nocte surgebā ad p̄fitecū tibi. zc. **P**rima dicitur i memoriā q̄ xps illa hora i domo caph̄e ligatus ad colūnā fuit durissime et guissime flagellatus. ita q̄ fm̄ qd̄ p̄dixerat **M**ais **ph̄a** a plāta pedis vsqz ad p̄ticē n̄ erat sanitas i eo. **T**ertia at̄ dicitur i memoriā q̄ illa hora xps fuit ductus ad pylatū. et crucifixus fuit linguis iudeor; clamātis et dicētis. **T**olle tolle crucifige eū. Et fuit illud ipletū ps. cxij. **A**puert super me os suū sic leo rapiēs et rugiēs **S**exta dicitur i memoriā q̄ i illa hora xps expoliatus et illusus et a militib; fuit clauatus i cruce. et tūc fuit ipletū illud ps. cxij. **F**oderūt manus meas et pedes meos. **N**ona dicitur i memoriā q̄ i illa hora xps felle et aceto potatus expirauit dicēs. **P**ater in manus tuas commēdo spm̄ meū. et fuit ipletū illud ps. lxxvij. **D**ederūt in escā meā fel. et i siti mea potauerūt me aceto. **V**esp̄e at̄ dicūt i memoriā q̄ i illa hora xps fuit datus a pylato nobili decurioni **J**oseph. et p̄ eū fuit datus cruce depositus. **C**ompletorium dicitur i memoriā q̄ xps illa hora a matre sua tristissima et alijs sc̄tis mulierib; lamētatus et aromatibus conditus fuit positus i sepulcro. Et sic bonū eēt t̄gruū vt q̄libet septem horar; diceret in hora determinata. **I**uxta illud ps. cxvij. **S**epties i die laudē dicit tibi. **V**ex qz p̄ rei familiaris occupatōem vel p̄ hūanā fragilitatez neq̄t istud fuari. fuit t̄n̄ illud qd̄ ordinatum est extra de cele. mis. c. p̄sbz. vbi dicitur sic **P**resbiter matutinali officio expleto. s. media nocte mane p̄sū. sue futurus. vtz p̄mā. sc̄iā. sextā. nonā. vesp̄as p̄soluat. **I**ta t̄n̄ vt hor; p̄petitib; iuxta possibilitatē aut a se aut a scolarib;

Tractat^{us} quart^{us} prime partis

publice ppleat. Deinde pact^{us} hor^{um} uisitatis i firmis si uoluerit
exeat ad op^{us} rurale ieiun^{us}. Et dicat oēs iste hore p modū q̄ p
cipit extra eo. ti. c. dolētes. ubi p̄cipit q̄ officii diuinū tā di
urnū q̄ nocturnū dicat studiose p̄t^{er} z deuote. z q̄ scienter
trāsgredit istū modū atq̄ mādatū sciat se mortal^{iter} peccare.
vtpote qz est trāsgressor p̄cepti eccle^{się}. Notādū at̄ q̄ null^{us} di
cat missā q̄ uisq̄ dixerit matutinū. s̄ congruū eēt z necariū q̄ p̄
ma dicat añ missā. Alie eē hore p̄ter uespas z p̄pletoriū p̄nt
dici añ missā. ¶ Notādū q̄ sacerdos nō d̄z dicere seu facere
officiū p̄ uoluntate sua. sed de tempe uel de sanct^{is} de q̄b^{us} agi
tur in illa terra.

¶ Quotiēs d̄z i die missa celebrari. **Ca. VII**
¶ Et dicitū ē q̄ missa d̄z celebrari d̄ die. restat dicere q̄ti
ens i die d̄z dici missa. Et ē sciēdū q̄ p̄m qd̄ d̄z extra d̄
cele. mis. c. consulisti. null^{us} d̄z dicere missā nisi sel^{us} in die. Tal
de ei felix ē q̄ digne celebrat^{us} nā. Excipit dies natiuitatis dñi
q̄ die celebrat^{ur} tres. ita q̄ unus sacerdos p̄t illa die celebrare
tres missas. vt h̄z d̄ se. di. i. c. xvi. nocte sc̄tā. Et rō q̄re dicūt
illa die tres. Una ē p̄t^{er} mysteriū. qm̄ p̄ istas tres rep̄ntatur
tres stat^{us}. s. añ legē. sub lege. z stat^{us} gr̄e. Ylla missa q̄ cantat^{ur} i
media nocte rep̄ntat statū q̄ fuit añ legē. qm̄ tot^{us} mūd^{us} erat i
tenebris. Un̄ i missa illa cantat^{ur} illa p̄betis. **Isa. ix.** Popul^{us}
gētiū q̄ ambulabat i tenebris uidit lucē magnā. **Secda** missa
q̄ cantat^{ur} in auroa st̄ statū q̄ fuit sub lege. in q̄ statu iceper̄t
p̄m scire p̄t^{er} dicta legē p̄phaz. s̄ n̄ hēbāt p̄fectā noticiā d̄ eo.
Et idō cantat^{ur} in auroa. qm̄ icipit apparere lux diei s̄ n̄ cla
re. Un̄ i illa missa cārat^{ur} Lux fulgebit. **Tertia** missa d̄z i cla
ro die. z st̄ statū gr̄e in q̄ sum^{us}. Et d̄z officii. Puer nāt^{us} ē no
bis. Alia cā est ad rep̄ntandū tres natiuitates xp̄i. Nā p̄ma
d̄z ad rep̄ntandū natiuitatē et̄naz q̄ nascit^{ur} ex dō p̄te. Un̄ d̄z
i introitu. Dñs dixit ad me fili^{us} me^{us} es tu. Et d̄z illa missa d̄
nocte qm̄ ē tps obsc̄ur^{us} ad designādū q̄ illa natiuitas est no
bis occulta. **Secda** d̄z ad rep̄ntandū natiuitatē sp̄iālē qua
nascit^{ur} xp̄s i aiab^{us} iustoz p̄ gr̄az. Un̄ cārat^{ur} in illa missa. Lux
fulgebit sup̄ nos. lux fulget. s. gr̄a dei. **Tertia** rep̄ntat natiuitatē

De eucharistia

tate tpale q̄ nat̄ est ex maria & gine p salute nra. **Un̄** cantat̄.
Puer nat̄ est nobis. **U**erunt̄ si p̄siderant̄ euāgelia q̄ dicūt̄
in missis ist̄. **P**ria missa rep̄ntat̄ natiuitatē tpalē q̄ xp̄s nat̄
est fm carnē ex maria & ḡle. **Un̄** illud euāgelii qd̄ legit̄ i il-
la missa. s. **E**rgo edictū rē. totū loq̄t̄ de ista natiuitate vt parz
intuēti. **S**ec̄da rep̄ntat̄ natiuitatē sp̄ūalem. tūc em̄ legit̄ illd̄
euāgelii. **P**astores loq̄bant̄. qd̄ totū p̄t̄ intelligi de ista sp̄i-
rituali natiuitate rē. **T**ercia rep̄ntat̄ natiuitatē eternā q̄ na-
scit̄ ex p̄e. **Un̄** tūc d̄ illud euāgelii. **I**n p̄ncipio erat v̄bū.
qd̄ totū loquit̄ de natiuitate filij dei. **N**otandū etiā q̄ in
die parasceue nō d̄z dici missa. **E**t rō est. qz̄ istud sac̄m̄ ē si-
gura passōis xp̄i. q̄ tali die fuit facta. z̄ veniēte p̄itate. s. passi-
one p̄ illa die d̄z cessare figura. **A**lijs aut̄ dieb̄ nō d̄z dicere
sacerdos nisi vnā missam nisi in casu necessitat̄ in q̄ p̄t̄ cele-
brare duas tm̄. **E**t vn̄ casus ē si aliq̄s morit̄ z̄ sacerdos cele-
brauit missaz de die p̄t̄ dicere p̄ defunct̄. s. de re q̄z. dū mo-
du adhuc sit ieiun̄ z̄ nō sit al̄ sacerdos q̄ celebrat̄. **A**lius ca-
sus est. si sit aliq̄s in piculo moris z̄ petat̄ corp̄ xp̄i sibi dari.
et sacerdos nō habeat̄ hostiā p̄secratam p̄t̄ itez̄ celebrare.
dū modo vt p̄dixi sit ieiunus. z̄ nō sit al̄ q̄ sit etiā parat̄ ce-
lebrare. qd̄ sp̄ est intelligendū. **A**lī casus est p̄t̄ necessitatē
nuptiaz. qn̄. s. r̄ps nuptiaz trāsit. **S**i dicta missa supueniāt
aliq̄ q̄ habeāt̄ p̄tere p̄t̄ itez̄ sacerdos celebrare dū modo sit
sicut sup̄ dixi. **A**lī casus est p̄t̄ necessitatē pegrinor̄. qn̄. s.
supueniūt̄ pegrini dicta missa. **E**t istū casū ponit̄ **Rav.** in sū-
ma sua. **S**ed salua ē reuerentia istud videt̄ exp̄sse d̄ ca. **T**e-
referente. extra de cele. mis. **C**asus em̄ ill̄ capli est q̄ archi-
episcop̄ **S**epontin̄ in die cene dñi de antiq̄ p̄suetudie te-
net̄ p̄secrare crisma in eccl̄ia sepontina. z̄ idē archiep̄s eadē
die ascendit de mane de p̄suetudine ad gargamenā eccl̄iaz
vt recipiat̄ ibi peregrinos illius loci. z̄ ibi a clero et populo
celebrare compellit̄. **Un̄** sup̄ h̄ implorauit̄ p̄siliuz pape. **E**t
papa respondit̄ q̄ in eccl̄ia sepontina in q̄ tenet̄ crisma p̄se-
crare tm̄ modo debeat celebrare. **E**t quo manifeste apparet̄
q̄ rōne pegrinor̄ nō d̄z p̄stitutio de v̄nica missa in die cele-

Tractat⁹ quart⁹ prime partis

brāda trāsgredi. Und saluo meliozi iudicio mag⁹ approbo
istā consuetudinē q̄ fuat ī aliq̄b⁹ eccl⁹is gallicanis. q̄n. l. dicta
missa veniūt aliq̄ pegrini ad aliquā eccl⁹az si n̄ sit ibi aliq̄s sa
cerdos pat⁹ celebrare. sacerdos iduit se sic si deberet dicere
missā. r̄ dic̄ eis officiū d̄ brā s̄ḡie maria l̄ d̄ sp̄scō. l̄ d̄ trinita
te. l̄ de illo scō p̄ q̄ fut pegrinatio. n̄ t̄m̄ dic̄ canonē nec p̄secrat
s̄z on̄dit eis reliq̄as aliq̄s loco eleuatōis corp̄is xp̄i. Et ista
missa vocat⁹ missa sicca. T̄m̄ si alibi fuat consuetudo alia iuxta
opinione^m Raymūdi n̄ p̄dēno cā. Ali⁹ casus ē p̄p̄t̄ necitate ho
nestat⁹ l̄ utilitat⁹. vt si dicta missa supueiat aliq̄ p̄sōa magna
q̄ velit audire missā p̄t̄ sacerdos itez celebrare d̄m̄ modo sit
vt s̄ dixi. Istū casū poit glo. sup̄ ca. p̄sulisti. i. n. d̄ cele. mis.
De ista necitate nescio qd̄ dicā. qz n̄ video tātā necitate q̄ p̄
ter h̄ debeat trāsgredi maifestū mādatū de vnica missa cele
brāda. p̄f̄ri cū magne p̄sōe nō ml̄tū tp̄ib⁹ n̄ris ita afficiāt ad
missas. r̄ illi q̄ officiū d̄ ducūt secū sacerdotes. Ali⁹ casus ē p̄
pter necitate d̄biti. sic q̄n̄ sūt due ecclē ānere. r̄ q̄libz ē cura
ta. i. h̄z curā aiaz. r̄ b̄nt reddīt̄ ita tennes q̄ n̄ sufficiēt̄ duo
bus sacerdotib⁹. s̄z vn⁹ sol⁹ sacerdos h̄z curā vtriusq̄. In isto
casu sacerdos p̄t̄ ī vna die ī q̄libz ecclē celebrare ī ill⁹ dieb⁹
ī q̄b⁹ tenet p̄p̄o suo ad dicēdū missā. l̄ ad m̄strādū sac̄m. v̄l
officia alia q̄ req̄rūt missā. Et iste casus ī ml̄s loc⁹ p̄tingit r̄
fuat ī p̄tib⁹ tholosanis. r̄ etiā ī cert⁹ p̄tib⁹ alamanie. Et cre
do q̄ ī iure nō inuenit̄ p̄ceptū exp̄ssū d̄ vnica missa t̄m̄ celebra
da. cū ī oib⁹ cap̄lis ī q̄b⁹ sit m̄ctio d̄ ista mat̄ia ponat̄ ist d̄ ver
bū sufficit. qd̄ v̄bū n̄ importat vim coactiuā. Consuetudo t̄m̄
ecclē q̄ p̄minet cuiuscūq̄ autoritati h̄z r̄ tenet h̄. r̄ iō nullus
d̄z facere d̄ eā. r̄ si facit peccat r̄ puniri d̄z. In q̄cūq̄ at̄ casu
q̄n̄ sacerdos p̄les celebrat missas ī p̄ma sumere n̄ d̄z nec vi
nū nec aquā p̄ sūptōem sanguis. s̄z solū lanare os r̄ cauere
sibi ne aliqd̄ deglutiat. qz sac̄ra a ieiuno sūt recipiēda. r̄ in q̄
libz missa corp⁹ r̄ s̄guiez xp̄i recipiat. Et ī vltia missa post
sūptōem s̄guis xp̄i recipiat ablutōem q̄ cōit̄ recipit r̄ nō in
alq̄s. vt dixi. habēt ista extra de cele. mis. c. ex pte. r̄ de p̄se. di.
v. vt ieiuni. r̄. vij. q. f. nibil.

De eucharistia

De vestibus quibus sacerdos induit in missa **Ca. VIII**

Omnis tunc vestimenta tua sint candida. sicut est sapientis. Quatum faciat debet vestimtorum ad obitum admissa totum officii quod quisque exercet sicut ostendit experientia medicorum. Cooperitum est ei collirium quod est salubritas dolorum oculorum mitigatiuum tritum ab apothecario induto veste quod die precedentem induit triuerat viride eris imissum oculi patientem cruciabat. Si ergo vestis debita nocet in respectu collirij. quanto magis nocet in respectu consecratione corporis. Unum figurative fuit preceptum legislatori **Moysi in Exo. xxviiij.** Facies vestes sanctas aaron in quibus sanctificat mini strebet mihi. Unum sciendum quod omnes vestes quas induit sacerdos in missa dunt esse sanctificate et benedicta ab episcopo. Notandum ergo quod illa vestis quod induit homo. s. illa camisia pua vel suppellicium non est de essentia missae in simplici sacerdote. s. solum de benedictione esse. Et dico de simplici sacerdote pro episcopos et canonicos regales et capellanos domini papae. quod talis vestis est habitus honoris. Sciendum autem quod computata illa veste seu camisia de qua dictum est vel loco eius computato suppellicio septem sunt vestes quibus induit sacerdos in missa. s. illa camisia loco eius suppellicium. amictus. alba. cingulum. manipulum. stola. casula. Et iste septem vestes fecerunt septem dona spiritus sancti. quibus dicitur esse sacerdos profusus. Unum **Lu. xliij.** Induamini virtute. s. spiritus sancti ex alto. Vel fecerunt quod dicitur esse sacerdos de septem peccata mortalia munitur et armatur. Unum apostolus ad **Eph. vi.** Induite vos armatura dei ut possitis stare adversus insidias dyaboli. Vel fecerunt septem virtutes. s. tres theologicales et quatuor cardiales quibus dicitur esse adornatus sacerdos. Unum apostolus ad **Ro. xiiij.** Induamur arma lucis. glo. arma virtutum. quia non est licitum induit sacco. i. peccato. aula regis. i. christi qui est rex regum intrare. ut dicitur in **li. Hester iij.** Vel fecerunt quod sacerdos dicitur esse septem operibus misericordie deditur. Unum apostolus Induamini dominum nostrum ihesum christum. cuius sapientie non est numerus. ut dicitur in **ps.** Vel fecerunt quod septem petitiones orationis dominice exaudiuntur in missa. In signum cuius legitur in libro **Hester.** quod Hester induta vestibus regis fuit exaudita ab Assucro rege. Vel fecerunt quod sacerdos digne cum istis septem vestibus celebrans habebit septem dolos in paradiso. quatuor. s. ex parte corporis. et tres ex parte anime.

Tractat^o. III. prime partis

In cui⁹ signū legit in Gen. xxvij. o Jacob idur⁹ vestibo esau
valde bonis habuit bñdictōz pñs. Uel scāt q⁹ pñs toto
tpe q̄ mūd⁹ durabit. qd̄ tps septe dieb⁹ voluit erit nobiscum
pñs i isto sacro vsqz ad cōsumatōz sc̄li. Et ista pmisit ip̄e q̄ nō
mētē dices. Ecce ego vobiscū sum vsqz ad cōsumatōz seculi.
Erit sp̄ali⁹ de vna quaqz veste dicat. Sciendū q̄ illa cami-
sia vel suppellicū fr̄ q̄ sacerdos d̄z h̄c mūdiciā vite. Est eti-
am illa camisia de lino albor mūdo. et p̄ h̄ dicit sacerdos.
Lauabo inf̄ innocētes man⁹ meas z circūdabo altare tuuz
dñe. Amictū qd̄ ponit sup caput fr̄ eleuatōnez mētē ad deū
quā sacerdos d̄z h̄c p̄ alyz. maxie qñ dic̄ missam. Uñ dicit
ip̄e Sursum corda. i. corda sint eleuata sursum ad deū. Al-
ba q̄ est lōga fr̄ p̄seuerantiā in bono. quam d̄z h̄c sacerdos.
qz q̄ p̄seuerauerit vsqz in finē h̄ salu⁹ erit. Lingulū. i. zona. qd̄
phibet vestes ne fluāt p̄ terrā fr̄ timorē q̄ phibet ne aīe fluāt
p̄ pctm̄. qz dicit sapiēs. Qui timēt dñm p̄parabūt corda sua
z in sp̄ctu illi⁹ sc̄tificabūt aīas suas. Manipul⁹ fr̄ fructū
bonoz op̄ez quē boni sacerdotes reportabunt in paradiso
Uñ de eis dicit ps̄. cxv. Veniētes at̄ veniēt cū exultatōne
portātes manipulos suos. Stola fr̄ mortificatiōez carnis.
vñ ponit ad modū crucis ad designādū q̄ sacerdos d̄z por-
tare crucē pñe i corde z in corpe suo. Et ita dic̄ apl̄s. Hor-
tificatōz ihu xp̄i in corpe v̄zo circūferētes. Lasula q̄ coopit
oēs alias vestes z p̄minet oibz alijs fr̄ caritatē q̄ p̄minet oi-
bus fructibz. q̄ opit multitudinē pctōz. In caritate ḡ radica-
ti z fūdati iuste viuam⁹. vt dicit apl̄s. Vultē alie adaptio-
nes possent adduci. s̄z iste q̄ ad nūc sufficiant

Quibus debet dari sacramentū eucharistie.

Capl^m. IX

¶ Uoniam non est bonū sumere panē filioz z mitte ca-
nibus ad manducandū. z margarite nō sunt porcis
dande. Cū in isto sacro sacratissimo cōtineat panis viū⁹ qui
de celo descendit. christus. s̄. ver⁹ d̄s z ver⁹ hō. q̄ est nobilissi-
ma margarita. quā cū inuenerit hō abscondit et p̄ gaudio il-
li⁹ vadit z vendit vniuersa q̄ h̄z z emit eam. Iōo isto sacm̄

De eucharistia

non est dandū canibꝫ vel porcis. i. pctōribꝫ crudelibꝫ z imū-
dis. Ad videndū ḡ q̄bꝫ dꝫ dari istud sacꝫm. videndū ē pmo
de mō manducandi istud sacꝫm. Sciendū ḡ q̄ istud sacꝫm
potest sumi corpaliter tm̄. z spūaliter tm̄. et sacramentaliter
z corpaliter insimul. z corpaliter z sacramentaliter z spūaliter
insimul. Et fm̄ h̄ istud sacꝫm quattuor modis sumitur tm̄.
Quidā em̄ sumūt istud sacꝫm corpaliter tm̄. sicut si aliq̄s in-
fidelis q̄ nō credit in isto sacꝫo esse veracitꝫ corpꝫ xp̄i sumeret
hostiā p̄secratā. sumeret h̄ sacꝫm corpaliter tm̄. qz p̄stat q̄ n̄
sumeret spūaliter cū non recipet fructū sacramēti. Nec etiā
recipet sacramētaliter. qz ille recipit sacramētaliter istud sa-
cramētū q̄ credit veracitꝫ in isto sacꝫo eē corpꝫ xp̄i. z iste vt di-
ctū est nō credit. q̄re nō recipit istū sacꝫm sacramētaliter sed
solū corpaliter. Et idē dico de mureyl de cane l' de q̄cūqꝫ alia
bestia si p̄rigat qd̄ absit comedere hostiā p̄secratā. Quidā reci-
piūt istud sacꝫm spūaliter tm̄. sicut fideles iusti z sancti cum
deuotione audiētes missam. vel habētes deuotiōem ad au-
diendā eam. q̄ lz non cōtinent. sūt tm̄ p̄cipies fructū istꝫ sacꝫi.
Et sic intelligit verbū Augustini dicentis. Crede z mandu-
casti. crede. s. fide formata. z māducasti spūaliter. Quidā co-
medūt sine sumūt istud sacꝫm sacramentaliter z corpaliter
simul. s. nō spūaliter. sic falsi xp̄iani q̄ sumūt istud sacꝫm in
pctō mortali. tales em̄ corpaliter sumūt. qz supponit q̄ reci-
piūt species p̄secratas. z etiā sumūt sacramētaliter. quia ex q̄
sunt xp̄iani credunt sub illis speciebus corpus christi veraci-
ter contineri. z sic vtuntꝫ sacramento vt est sacramētū. s. nō
recipiūt spūaliter. qz nō p̄cipiūt fructū sacramēti. Quidā
recipiūt istū sacꝫm corpaliter sacramētaliter z spūaliter simul. sic
illi q̄ cū deuotiōe z fide existētes in caritate z gr̄a dei recipi-
unt istud sacꝫm. qz ex p̄ceptione eius multa bona recipiūt
in p̄nti scz gratiam. z in futuro gl̄iam. Secūdo videndum
est que requirūt ad debitā sumptiōem huiꝫ sacramenti. Et
notandū q̄ tria requirūt. scz immunitas a peccato mortali.
eluctatio mentis ad deū. z mūdicia corpalis. De pmo dictus
est supra in pmo ca. z dicitur etiā aliq̄d in isto. De secundo. s.

*Magister p̄
sacramētū*

1

2

3

4

*Magister ad
p̄cip̄ p̄cip̄*

Tracta. III. prime partis

de eleuatōe mēt̄ ad deū dīc̄ sacerdos añ̄ inceptōz canonis.
Surſū corda. q̄i dicat q̄ volēs ſumere iſtō ſacr̄m̄ d̄z h̄c̄ cor
ſuū eleuatū ad deū De tertio. ſ. d̄ mūdicia corp̄ali videm⁹ q̄
tractātes aliq̄d ſacr̄z man⁹ ſuas lauāt. z iō cū i iſto ſacr̄o tra
ctet ille q̄ ē ſc̄r̄iſſetōz req̄r̄it i ſumēte mūdicia corp̄al̄. Ho
tādū tñ q̄munitas a pctō mortali d̄ ncc̄itate req̄r̄it ad ſūpti
onē debitā iſt̄i ſacr̄i. alia at̄ duo req̄runt de magna cōgrui
tate. z iō cū aliq̄ imundicia corp̄alis habeat aliq̄n̄ ſecū an
nerā culpā mortalez z ebetudinē mēt̄is. ſ. pollutio q̄ accidit
in ſomnis. Vidēdū eſt de iſta pollutiōe quō ipedit ſūptōem
iſt̄i ſacr̄i. Sciēdū eſt q̄ pollutio q̄ accidit i ſomnis non eſt
pctm̄ d̄ ſe. ſz p̄t eſſe effect⁹ pcti mortāl̄ vel venial̄ vel nulli⁹.
ſm̄ q̄ cā ei⁹ pōt eſſe vel pctm̄ mortāl̄ vel venial̄ vel nullum.
Sup̄ h̄ q̄ ſp̄ recurrēdū eſt ad cauſam vñ̄ p̄ueit iſta pollutio
pōt at̄ iſta pollutio p̄ueire vel ex cogitatōe p̄terita. l̄ ex ebrie
tate. v̄l ex crapula. l̄ ex tēptatōe diabolica. l̄ ex iſſirmitate. l̄ ex
alleuiatōe naſe. Primis duobz modis n̄ p̄t eſſe ſine pctō mor
tali l̄ veniali. qz ſi cogitatio deliberata z cū p̄ſenſu p̄ceſſerit.
vel ebrietas vel crapula fuit deliberata vel p̄ſuetudinaria pec
catū eſt mortale. Et iō talis pollutio ipedit neceſſario ſūpti
onē iſt̄i ſacr̄i. Si at̄ cogitatio nō fuit cū p̄ſenſu deliberato l̄
ebrietas n̄ fuit deliberata vel p̄ſuetudinaria ē pctm̄ veniale. z
iō tal̄ pollutio n̄ ipedit de ncc̄itate ſūptōz iſt̄i ſacr̄i. ſz tñ d̄ cō
gruitate ipedit. z pot̄iſſime ſi fuerit i turpi imaginatōe p̄pter
quā v̄t cōit̄ d̄r̄ dep̄mit̄ mens. Sz ſi ſit aliq̄d qd̄ p̄pōderet ſic
reuerētia feſtiuitat̄. vel timeat̄ de ſcādalo n̄ d̄z dimitti p̄pter
h̄ p̄ceptio corp̄is xp̄i. Si at̄ p̄ueniat ex illuſione dyabolica
nō credo qd̄ debeat̄ d̄mitti. maxime ſi eueniat t̄pe magne fe
ſtiuitat̄ vel generalis cōmunionis. Si aut̄ eueniat ex infir
mitate naſe vel alleuiatōe naſe ſi dimittat̄ p̄pter reuerentiam
laudabile ē. niſi ſit aliq̄d qd̄ reſoemet pctm̄. v̄t dictū eſt ſup̄.
Et illud decretū qd̄ dīc̄ qd̄ hō poſt talē pollutiōez d̄z abſtine
re. xxiij. horis intelligēdū ē cū diſtinctōe ſup̄dicta Uſo
q̄ q̄e tot modis ſumit̄ iſtō ſacr̄m̄. et q̄ requirunt ad debitam
hūi⁹ ſacr̄i ſumptōem. vidēdū eſt nūc̄ qd̄ debēt̄ ſumere iſtud

De pollucio

De p̄cepto

De eucharistia

facr̄m. **U**n̄ sciēdū q̄ istd̄ sac̄m̄ d̄z sumi a ieiunis. vt b̄t̄. vij. q. i. nihil. de p̄se. di. v. vt ieiuni **C**onradū h̄o q̄ duplex est ieiunū. q̄ddā ē ieiunū n̄afe. q̄ddā ē ieiunū eccl̄e. Ieiunium n̄afe soluit p̄ susceptōz cuiuscūq̄ cibi v̄l pot̄ l̄ etiā medicine Ieiunū eccl̄e soluit p̄ comestōz cuiuscūq̄ cibi s̄p̄ri in modū cibi. vna comestōe excepta. **U**n̄ ḡ d̄z sac̄z eucharistie d̄z sumi a ieiuno itelligit̄ d̄ ieiunio n̄afe. qz p̄us d̄z itrare in os ch̄ristiani ille sc̄r̄issim̄ cibo q̄s q̄cūq̄ alīo cibo. ita q̄ille q̄ sumit istū cibū sacrosacr̄m̄ nihil añ s̄p̄serit illa die p̄ modū cibi v̄l pot̄ v̄l medicie. **U**erūm̄ qz necitas nō h̄z legē. z ifirmis nō ē iponēda lex. iō ifirmi z illi q̄ s̄r̄ i necitate positi z p̄stituti nō s̄r̄ obligati ad h̄. imo i q̄cūq̄ hora sine de die sine de nocte sine p̄p̄r̄adiū sine añ p̄nt q̄n̄ eis fuerit necesse istd̄ sac̄m̄ sumere. **S**ed qd̄ si aliq̄s sacerdos v̄l alī q̄ d̄z cōicare lauet de mane sibi os. z forte trāsglutit aliqd̄ d̄ aq̄. nūqd̄ ipedit̄ a s̄p̄r̄ōe ist̄ sac̄r̄i. **D**ico q̄ añ s̄p̄r̄ōz ist̄ sac̄r̄i decēs ē q̄ ql̄ibz cor paliter z sp̄ual̄r̄ m̄udet se q̄cūq̄ p̄t. z iō lauare os añ s̄p̄r̄ōem ist̄ sac̄r̄i laudoz approbo. ita t̄m̄ q̄ caueat ne aliqd̄ de aq̄ trāsglutiat̄ sc̄iēter. **U**erūm̄ si aliqd̄ trāsglutiat̄ n̄ i maḡ z notabilī q̄ntitate cū salina z p̄ modū saline nō credo q̄ ipediat̄ s̄p̄r̄ōem ist̄ sac̄r̄i. **S**z pono q̄ aliq̄s de nocte comedat anisū v̄l feniculū v̄l aliqd̄ aliud sumpserit. z aliqd̄ de reliquijs remāserit int̄ dētes. z cū abluīt os trāsglutit aliqd̄ de h̄ qd̄ remāsit int̄ dētes. nūqd̄ ipedit̄ a s̄p̄r̄ōe ist̄ sac̄r̄i. **D**ico qz nō ex q̄ sc̄iēter nō facit̄ s̄z trāsglutit p̄ modū saline. **I**st̄ etiā sac̄m̄ non d̄z sumi nisi ab illo q̄ h̄z vsū rōis. **U**n̄ nō d̄z dari puer̄z añ q̄s pueniāt ad ānos discretōis. sic h̄t̄ i. c. **O**m̄is v̄riusq̄ sex̄. extra de pe. z re. qz añ istd̄ t̄pus nesciūt discernere int̄ cibū sp̄ualē z cibū corp̄alē. z sic nō adhiberēt debitā reuerētiā tāto sac̄o. **E**adē etiā rōne istud̄ sac̄m̄ nō est dādū amētibz sine furiosis. **D**istinguēdū ē t̄m̄ de ist̄. qz aut tales fuerūt furiosi a natiuitate. ita q̄ nūq̄s habuerunt vsūz ratiōis. z credo q̄ talibz istd̄ sac̄m̄ non d̄z dari. qz istd̄ sac̄m̄ req̄rit actualē deuotiōē z suscipiēte. z tales nō p̄nt h̄z eā. **A**ut tales aliq̄t̄ ens habuerūt vsūm rōis s̄z amiserūt ip̄m̄ p̄t̄ aliquā causam. z

Conradus

90

Tractat⁹ quart⁹ prime partis

habēt aliq̄ lucida infualla. tēpe q̄ hñt talia lucida infualla si petāt cū duotōe istō sac̄m. z velit r̄cipe r̄uerēt d̄z eis dari. ita tñ q̄tpe furie n̄llo mō det eis. p̄r cām iā dictaz. **Freneticis** etiā nō d̄z dari istō sac̄m. maxie si timeat̄ d̄ irreuerentia ad sac̄m. sic desputōel' aliq̄ alio tali. **Loq̄z** q̄z d̄ freneticis i q̄b̄ ligat̄ ē oino vsus rōis **Demoniacs** at̄ si cū reuerētia z deuotōe peterēt. credo q̄ deberet dari. dū tñ tales habeāt vsū rōnis z actualē duotōz ad sac̄m. **Et** credo q̄tātā deuotōz posset h̄re ad sac̄m q̄tute sac̄i i istō a demonio liberarent. **Le**prosis etiā n̄ d̄z dari istō sac̄m. qd̄ itelligo d̄ leprosis sic ifectis q̄ nō possēt corp⁹ d̄n̄icū recipe z tractare i ore suo q̄n reijcerēt ip̄m. sic sūt ml̄ti q̄b̄ ceciderūt labia z d̄etes. z sunt toti corrosi vsq̄ ad guttur **Sic** scribit̄ d̄ q̄dā mōacho cisterciē. in vita sci **Ludouici** q̄ndam regis frācie. cui q̄n ponebat̄ sibi bol⁹ i ore cadebat sibi ille bol⁹ **Et** tali sic leproso nō d̄z dari corp⁹ xpi. **Alijs** at̄ leprosi bñ p̄t dari **Sacerdos** at̄ leprosus nō d̄z i p̄ntia p̄li celebrare. s̄z si ad p̄tē i secreto vellz celebrare possz. **Et** ita itelligo illa capla extra d̄ cle. egro. d̄ r̄ctoribz. z tua nos. **Dugo** etiā dic̄ q̄ sacerdos leprosus possz celebrare alys leprosi p̄ntibz d̄anar̄ ad mortē p̄ crimibz suis. q̄b̄ n̄t si de gr̄a sp̄ali n̄ dat̄ corp⁹ xpi. sic ill' q̄ suspēdūt vel submergūt vl' d̄burūt. vl' quolibz iterficiūt **Ill'** at̄ q̄ p̄ crimie here d̄burūt si cū duotōe hūilitate z reuerētia petāt d̄z dari corp⁹ xpi. sic h̄et̄ extra de heretic. c. sup eo. li. vi. **Sz** nūqd̄ existēt i pctō mortali d̄adū ē corp⁹ xpi. **Dicēdū** q̄ pctm̄ aut est notoriū aut occultū. **Si** ē notoriū. puta si ē notori⁹ vsurarius vl' notori⁹ d̄cubinari⁹ vl' quolibz alie notori⁹ pctōz nisi desstat ac fm̄ statuta eccle d̄digne peniteat. non ē d̄adū sibi corp⁹ xpi q̄stūcūq̄ petat. imo ē sibi dicēdū. **Amice** n̄ ē bonū sumere panē filioz z mitte caibz **Si** at̄ ē pctm̄ occultū. aut ifte corp⁹ xpi tpe q̄ tenet̄ cōicare petit. puto tpe generalis cōmunionis. vel qz ē infirm⁹. z sic de alijs casibz i q̄b̄ tenet̄ q̄libet cōicare. aut petit alio tpe. si petat alio tēpe q̄stūcūq̄ petat in publico n̄ tenet̄ sacerdos ip̄m dare sibi. s̄z dicere sibi. **Amice** non ē tps mō cōicandi. z ido nō debeo tibi dare corp⁹ xpi

partis

De eucharistia

mō. s; expecta tps statutū. Si aut petat tpe q̄ tenet cōicare. tūc aut iste petat corp⁹ xpi i publico aut i secreto. si petat in se- creto nō ē sibi dādū. imo ē monēd⁹ ne petat i publico. S; si tal' sit p̄tinax i malicia sua z petat i publico sibi dari corpus xpi. sacerdos d; ipm sibi dare. qz n̄ d; eum. pdere. nec aliq̄s d; puari iure suo q̄uscq; sit d̄claratū ipm amisisse ius illd. Et iō cū q̄libz prochiā⁹ h̄eat ius petēdi corp⁹ xpi a suo curato. z curat⁹ sit obligat⁹ ad dādū isto tpe corp⁹ xpi prochiāis suis. z null⁹ fidel' p̄uef isto iure nisi p̄ pctm̄ mortale p̄missū publi- ce. Et iō q̄stūcūq; sciat sacerdos subditū suū esse i pctō mor- tali nisi pctm̄ sit notoriū nō d; sibi denegare corp⁹ xpi. si tpe statuto z in publico petat ipm sibi dari. Et ita legif fecisse. b. Bern. q̄ cū q̄dā die cōicarz mōachos suos q̄dā quē. b. Bern. sciebat eē in pctō mortali int' alios accessit ad eū. z. b. Bern. dedit sibi corp⁹ xpi dicēs submissa. voce. iudicet dñs int' me z te. q̄si vellet dicere. dñs scit q̄ tu idigne accedis z n̄ possuz tibi negare. z iō ip̄e iudicet int' me z te. z statū ille miser acce- pto corp⁹ xpi cecidit mortu⁹ i trā. Et iō q̄libz caueat sibi ne idigne accedat. nō em̄ noceret sacerdoti s; sibi ipsi. Et sacer- dotes bñ facerēt si istd̄ exēplū z silia suis subdit' freq̄nt nū- ciarēt. S; nūqd̄ suspect' i crimie d; dari istd̄ sacm̄ si re- q̄rāt. Dico q̄ tplex ē suspitio. qz q̄dam ē violēta. q̄dā pbabil'. q̄dā leuis. Suspitio violēta ē q̄ quā n̄ admittit p̄batio. sic si aliq̄s iuenit cū aliq̄ ml̄iere corrupta i lecto sol⁹ cū sola. nud⁹ cū nuda. loco z tpe ad h̄ ap̄t. nec etate nec pentela. nec aliq̄ alio obstātibz eēt violēta suspitio v̄l p̄sūptio q̄ coguiss; eam. ita q̄ nō admittet p̄batio i h̄rium. Probabil' suspitio ē illa q̄ orit' ex aliq̄bz signis z p̄iectur'. pbabilibz. Sic si aliq̄s iueni- ret freq̄nt cū aliq̄ loquēs i loco suspecto eēt pbabil' suspitio q̄ aliqd̄ malū agerēt. Leuis suspitio ē q̄ orit' ex fatua z iordī nata suspitōe alie. Et ista d; leuis. i. fatua suspitio. Sic si vi- derē aliquē bonū virū z aliquā bonā iuueculā salutātes se l' sibi arridētes non i loco nec tpe suspect' fatuū esset me pre- sumere q̄ male agerēt. Et de tali dicit Salomon. Qui cito credit leuis est corde. Quando q̄ queritur vtrum suspectis

*Si maritus
vult petere
corp⁹ xpi in
publico*

*Duplices q̄
suspitio*

Tractat⁹ quart⁹ prime p̄rtis

de aliq̄ crimie d̄beat corp⁹ xp̄i dari. Dico q̄ si d̄ aliq̄ habeat
suspicio violēta d̄ aliq̄ crimie notorio q̄ illi d̄z denegari cor-
p⁹ xp̄i. p̄bi gr̄a. d̄ aliq̄ h̄et suspicio violēta q̄ sit notorie hereti-
cus v̄l vsurari⁹ v̄l ꝑcubinari⁹. ⁊ sic d̄ alijs. Dico q̄ añq̄z def̄ si
bi corp⁹ xp̄i d̄z se purgare d̄ hm̄oi crimie. extra d̄ pur. ca. c. ij.
Si at̄ h̄eat d̄ eo solū suspicio p̄babil nō d̄z sibi denegari cor-
p⁹ xp̄i q̄usq̄z eēt p̄batū d̄ eū. l̄z notorie h̄et tal̄ suspicio d̄ eum
tū eēt monēd⁹ q̄ purgaret se añq̄z accederet ad cōicādū. et si
d̄sentiret bñ faceret. Si at̄ p̄seuerat̄ instaret ⁊ negar̄ crimē
de q̄ p̄babilr̄ p̄sumeret̄ d̄ eū. non credo q̄ añ p̄batōz eēt puā
dus iure qd̄ h̄z ī petēdo accipiēdo corp⁹ xp̄i. p̄sertim cū res
sua agat̄. ⁊ si idigne accipiat noceat ei ⁊ nō aliq̄. Tū credo q̄
sacerdos ad t̄rozē p̄t sibi dicere et d̄z aliq̄ p̄ba cōmiatoria d̄i-
cēdo. si digne accepis p̄ficiat tibi ad salutē corp̄is ⁊ aie. si in-
digne iudicet d̄ns int̄ter me Si at̄ p̄sūp̄tio leuis h̄eat d̄ ali-
quē d̄ q̄cūq̄ crimie p̄t talē suspitōz cū sit leuis ⁊ fatua. ī nul-
lo d̄z agi d̄ eū ī spēali. In generali tū eēt bonuz q̄ sacerdos
diceret aliq̄ p̄ba cōmiatoria oñdēdo q̄ null⁹ d̄z p̄sumi eē ma-
lus nisi p̄ster. p̄ certo. i. c. d̄ p̄sūp̄. q̄z ml̄ti ml̄ta loquūf. Et q̄
q̄libz d̄z se purgare q̄ ad deu⁹ ⁊ q̄ ad ppl̄m anteq̄z accedat ad
istd̄ sac̄m. S̄z nūqd̄ excōicat⁹ d̄z dari istd̄ sac̄m. Dico q̄
nō. q̄ diu em̄ sūt excōicati diuisi sūt a p̄ceptōe sac̄roz ⁊ a cō-
munionē fideliū. S̄z qd̄ si aliq̄s excōicat⁹ sit ī piculo mor-
tis ⁊ petat sibi dari corp⁹ xp̄i. qd̄ d̄z fieri. Dico q̄ aut iste ē ex-
cōicat⁹ a canone siue a iure aut a iudice. Si ē excōicat⁹ a ca-
none siue a iure sacerdos d̄z eū absoluerē si ip̄e petat hūilit̄
absolutōz. q̄z ī piculo mortis simplex sacerdos p̄t eū absolue-
re a q̄cūq̄z sn̄ia excōicatōis lata a canōe. Etia si absolutō eēt
sedi aplice refuata. vt h̄et i. c. pastoral. de offi. ordi. Tū in q̄
cunq̄z casu absoluat̄ d̄z absolui sub hac forma. q̄ si d̄ns sibi
det et p̄stervitā statim q̄ cito poterit vadat ad illū q̄ p̄t eum
absoluerē mādatū illi sup̄ illis p̄ quibz excōicat⁹ fuerit hūi-
liter susceptur⁹. Si nō facit statim relabit̄ ī eādē excōicatōis
sn̄iaz ip̄o iure. vt h̄et extra de sen. ex. c. eos q̄. li. vi. Si aut̄ est
excommunicat⁹ a iudice. aut est excōicat⁹ pro contumacia

*De p̄muniōe
v̄l pur̄ cōmuni-
cōis*

De eucharistia

tm̄. aut p̄ aliq̄ d̄icto sine d̄bito. aut p̄ aliq̄ alio. tali casu et q̄
mōcūq̄ sit d̄z absolui si petat hūiliter absolutōz. Ita tm̄ q̄ p̄zi
mo det pignora vl̄ cautōz ydoneā p̄parebit. i. obediet man
das eccl̄ez satisfaciēt passis iuriā. Et si neq̄t dare pigra vel
cautōz iuret q̄satisfaciēt q̄cito potit. S̄z q̄d si aliq̄s ex̄ns
i pctō mortali vl̄ excōicat̄ ex̄ns in piclo mort̄ mittat p̄ sacer
dote v̄ r̄fessionē ei⁹ audiat z eū absoluat. z det sibi corp⁹ xp̄i
et añq̄ sacerdos accedat ad eū amittat loq̄lam. nūq̄d d̄z sibi
dari corp⁹ xp̄i Dico q̄ si itelligat aliq̄d monēd⁹ ē si n̄ p̄ loq̄ q̄
oñdat aliq̄ siḡtritois. sic q̄ iunctas mā⁹ eleuet ad d̄eū. z pecu
riat pec̄t̄ suū. z p̄ aliq̄ alia siḡ oñdat se pete absolutōz a pct̄is
z sn̄ia excōicatōis. z p̄ntes ei⁹ z aic̄i d̄nt loco ei⁹ z vice p̄mit
tere z fideiubere vl̄ pigra dare si possint q̄ si d̄ns p̄stet sibi vi
tā p̄ntabit se p̄spectui ei⁹ q̄ eū absoluerē p̄t mādātū illi⁹ sup̄ h̄
hūiliter receptur⁹. z sic d̄z eū absoluerē z cōicare. Si at̄ nihil
itelligat si p̄sterz p̄bari possit q̄ siḡtritois z p̄nie p̄cesserit d̄z
absoluit cōicari. recept̄ tm̄ p̄us cautōibz vl̄ pigribz vl̄ iura
mēto a p̄ntibz aic̄s p̄ modū q̄ dicit̄ ē sup̄. Notādū autē q̄
sacerdos q̄ cōicat p̄l̄m suū d̄z eū monere d̄ aliq̄bz. Primo
q̄nō accedat ad istō sac̄m cū p̄scia alic̄ pct̄i mortal̄. Secdo
q̄ remittat odiū z rācorē cuiq̄q̄. Tertio q̄ null⁹ excōicatus
accedat nec nisi ieiun⁹ nisi i casu nec̄itatis. Quarto q̄ añ cōso
nē z p̄ abstineāt se ab vxoribz suis ad min⁹ p̄ tres dies. d̄ p̄se.
di. ij. Dies hō. xxij. q. iij. sciat̄. Quito q̄ p̄ sūptōz corp̄is xp̄i
nō spuat i loco imūdo. l̄ in loco vbi possit sputū calcari pedī
bus z h̄ añ comestōz p̄ receptōz corp̄is xp̄i fiendā. Sexto q̄
sibi q̄stū potuerit abstineāt a vomitu z a nausea. Notādū
etiā q̄ p̄ sūptōz corp̄is xp̄i d̄z sumi d̄ vino aliq̄tū ne aliq̄d
de isto sac̄o i ore remaneat z spuēdo emittat. Tñ i aliq̄bz ec
clesijs est laudabil̄ p̄suetudo q̄ i die pasce p̄ p̄munionē su
m̄ devinor pane.

De ritu q̄ d̄z dici missa **Ca. X**

o Vn̄ia honeste p̄m ordinē fiāt in vobis Verba sūt
apl̄i i formāz z i struēt̄ nos q̄nō ordiat̄ honeste oia
opa n̄ra max̄e illa q̄ ad cultū d̄i p̄tinēt faciā. int̄ q̄ p̄ncipalr

*Anipmura
guntianum*

Tractat⁹ quart⁹ prime partis

est missa. Si ḡ i alijs nris opibz hōeste et ordiate nos dēm⁹
bze. mltō mag⁹ i missa dicēda Dicēdū ē ḡ nūc d' ritu misse. i.
de mō ḡ d'z dici missa. Sciēdū ḡ q' sacerdos armis spūalibz
armat⁹. i. sacri vestibz d' qbz sup'dictū ē idur⁹. d'z ecede ad al
tare. Et q' vt dic Salomō Just⁹ i pncipio fmois accusator
est sui. pmo sacerdos d'z accusare seipm i p'fessioe. faciēdo. s.
p'fessionē generalē. q' valz ad remissionē pctōz venialium et
etiam mortaliū oblioz. S'z d' mortaliū d' qbz recordat⁹ d'z
aūq' s' iduat sevl ipe aecedat ad altare sacramentalr p'fiteri. z fa
ctā p'fessioe pcedat ad missā. Notādū āt q're istd' sacm vo
cat⁹ missa. fm Aug. d'z missa. q'z dū istd' sacm p'ficit mittit ce
lesti missus. Et fm qd' expoit Innoc. Iste celest' missus est
magn' filij angel⁹. z mittit iste ad p'secrādū. Un' iste ē sacer
dos inuisibil' q' pncipalit' p'secrat p'ficit h' sacm vbiq' q'z cō
ficiat. vñ ipe ē sacerdos z sacrificiū. vt dic idē Aug. Aliā rō
nē assig. Hugo dicēs. q' p'pā hostia p'vocari missa. q'z trans
missa ē pmo a p'eyt eis nobiscū. postea a nobis p'z vt p no
bis itercedat. Sciēdū ē āt q' missa i tribz liguis celebrat.
scz hebraica. greca. z latina. *Aā Aā. Amē. Dāna. Saba*
oibz sumūf de hebraica. Kyrieleyson Xpeleyson sumunf de
greca. Reliq' oīa sumūf d' latina. D'z āt missa i istz tribz liguis.
q'z titul' xpi i cruce p'edēt' scp' fuit hebraice. grece. z latine.
Diuidit ḡ missa i q' tuoz pres. s. i obsecratōes. o'zōes. postu
latōes. z gr'azactōes. P'ria ps p'inet ad p'li i' struētōez. scda
ad materie p'secratōez. t'cia ad materie p'secrate sumptōnem.
q' rta ad gr'azactōem. P'ria ps p'edif a pncipio vsq' ad offer
torijū. Scda ps ab offertorio vsq' ad finē ordōis dñice. i. vsq'
ad finē de p'z n'f. Tertia ps vsq' ad cōionē. Quarta vo ps p'
*tēdit vsq' ad finē. P'ria ps p'inet decē pres. *Aā pmo d'z in**
troit⁹. et d'z introit⁹. q'z tūc sacerdos mīstratur⁹ d'z ad altare
itrare. Et ē sciēdū q' antiq' loco introit⁹ dicebat totus vnus
p'salm⁹. z cantabat a clero circa ḡd' altaris. z iō vocat⁹ ḡduale
S'z btūs Hiero⁹. q' ex mādato dñi Damasi pape eccl'asticū
officiū p' maiori pre i' stituit p'ter cātū ordiāuit diuersos in
troit⁹ fm diuersitatē diez ac festoz. z d' illo psalmo q' ātiq'

De eucharistia

dicebat et catabat loco introitus accepit vñm xpi. Et est sciendū
quod in singulis simplicibus diebus introitus bis catabat. ad designandū
quod in xpo sunt due nature. scilicet humana et diuina. In solennibus dicitur ter ad
designandū tria tempora. scilicet tempus quod fuit ante legem. tempus sub lege. et tempus
gracie. Unum duobus primis vicibus dicitur submissa voce. quia in primis duobus
vicibus tempus non aperte nec clare loquuntur homines de christo. tertia autem
vice dicitur alte. quia in tertio tempore in omnem terram exiit sonus eorum.
scilicet apostolorum et euangelistarum. Post introitum sequitur Kyrieleyson
xpeleyson kyrieleyson. id est quod dicitur miserere. xpeleyson et
idem est quod xpe miserere. Et dicitur ter propter patrem et filium et spiritum sanctum
Et dicitur nonies propter nouem ordines angelorum quibus fructe misse
associari petuntur. In diebus solennibus post kyrieleyson catabat
hymnus angelicus. scilicet Gloria in excelsis deo. quem hymnum angeli in
natiuitate christi decantauerunt. vsque ibi. bone voluntatis. Reliquum
omnino. laudamus te. et beatus Hilarius episcopus pictauicus appo-
suit. et ad missam cantari instituit. Et debet cantari iste hym-
nus in festis apostolorum. martirum. et confessorum. in quorum honore dedi-
cata est ecclesia. Et in festiuitatibus Marie. Sed quando in diebus
perfectis cantatur missa de beata et gine Maria vel de spiritu sancto.
vel de quocumque alio sancto. non dicitur in ea hymnus angelicus vel
symbolum decantari. sed in missa propria decantetur prefatio. Et ratio est
ut dicitur extra de cele. miss. c. psalmum. ut in commemorationibus et solenni-
tate differentia ostendat. In sabbato autem quando cantatur de beata
et gine Maria credo quod dicitur gloria in excelsis deo. quia illa dies
est specialiter dedicata beate Marię et gine propter multa que non oportet
hic dicere. Dicitur hymno angelico sacerdos conuersus ad populum
salutat illum dicendo. dominus vobiscum. que saluatio fuit sumpta de
veteri testamento. scilicet de libro ruth. quando dixit Booz mellioribus
suis. dominus vobiscum. Sciendū autem quod episcopus loco dominus vobiscum
dicit. Pax vobis. Et ratio est. quia episcopus reputat personam christi. que quando salu-
tabat discipulos suos dicebat. pax vobis. Et est sciendum
quod quis in ecclesia non sit nisi vnus. semper tamen dicitur dicere
sacerdos. dominus vobiscum. quia loquitur toti ecclesie. Et ei rñ-
detur. Et cum spiritu tuo. Que responsio fuit sumpta ab apostolo
in eplā. ij. ad thimo. iij. Post salutationem et rñsionem subiungit

Tracta. III. prime partis

sacerdos dicitur. loquens quasi syndicus in persona totius populi. Et dicto oratione
m^o dicitur orationes. Et ista oratio dicitur collecta. quia omni episcopo sine sacerdote
omni populo collecto dicebat eam super populum. Quia pro temporibus nostris non
possunt ita populum colligere dicitur orationes quasi antiqua et generali vocabu-
lo retento vocabatur collecta. Et sciendum quod iste orationes dicitur dici sub
certo numero. ita quod dicitur vna vel tres vel quatuor vel septem. Quia dicitur
vna significat unitatem eentie que in tribus personis est. Quia dicitur tres
significat trinitatem personarum. Nam prima significat personam patris.
secunda personam filii. tertia fit personam spiritus sancti. Vel dicitur tres. quia Christus
in sua passione crucifixus factus est memorialiter legem orationis. Primum
quod oravit ut transiret ab eo hora sue passionis. Secundo quod dixit
Pater ignosce illi quia nesciuit quid facerent. Tertio quod dixit. In manus
tuas commendo spiritum meum. Quia dicitur quatuor significat memorialiter
quod vulnera Christi. Quia dicitur septem fecerunt quod sacerdos si digne di-
cat missam exaudiat pro omnibus septem petitionibus que in oratione dominica continentur.
Vel ad designandum quod petit septem dona spiritus sancti sibi et alijs pro quibus
dicit missam pro parte missae infundi. Et ut dicit magister Johannes beletus non de
bet dici ultra septem. Et est sciendum quod quia dicitur missa prius non debet
dici aliquid collecta pro defunctis. et etiam quia dicitur missa pro defunctis non debet
dici oratio prius. nisi illa coram domino missa septem diebus post mortuum et
mortuorum. Si autem in missa prius aliquid casu dicatur collecta pro
mortuis non debet ultimum dici sed penultima. quia finis debet reddere princi-
pio. Et dicitur collecta reddet amem ad confirmationem. Collecta finit
dicitur epistola. et debet ad populum informatum. Et debet epistola ab episcopo quod est super.
et stolon quod est missio quasi supermissa. quia epistola fuerit supermissa euange-
lio. Et nota quod nullus debet dicere epistolam nisi fuerit subdiaconus. Tunc
melius est quod sacerdos dicat eam quam puer qui inuocat eum ad missam. Post
epistolam debet recitari. quod sic notat. quia ipsius suo leple non debet. Ver-
sus pro debet recitari. quia illi qui dicunt ipsum dominum debent se habere ad orientes.
Postea debet recitari cuncta cum ipso suo. quod est canticum leticie. Tunc tempore ieiunii
omnium quod est tempus lucis non debet dici alleluia. nec eadem ratio in missa pro mor-
tuis. In magnis solennitatibus debet pro alleluia sequentia. id est. psalmus. qui etiam
est canticum leticie. Et sic fecerunt ista duo leticia glorie paradisi. ad quam
pro parte missae debent sperare. Post haec immediate legit euangelium. et
in principio ille qui legit illud salutat populum et reddat eum attentus ad

De eucharistia

audiendū euāgelii. Dicitur autē euāgelii ab eu q̄ ē bonū. ⁊ angel⁹
q̄ ē nūci⁹. q̄i bon⁹ nūci⁹. q̄z i euāgelio nūciat x̄ps q̄ ē magni
p̄siliū āgel⁹. Uel q̄z i eo nūciant oīa q̄ p̄tinēt ad salutem nr̄az
Et nota q̄ q̄n euāgelii sumit de p̄ncipio d̄z dicit initium
sci euāgelij. sic in euang. Math. Liber generatōis. et i euā
gelio Luc. Fuit i dieb⁹ herodis regis. ⁊ i euang. Joh. In p̄n
cipio erat s̄bū Lū at euāgelii n̄ sumit de p̄ncipio d̄z dicit se
q̄ntia sci euāgelij. ⁊ est s̄sus. s̄ba seq̄ntia sūt s̄ba sci euāge
lij. Forādū est q̄ dicto titulo euāgelij d̄z r̄ndēri. gl̄ia tibi
d̄ne. q̄z in euāgelio agit d̄ gl̄a dei ⁊ nr̄a. q̄lit. s. x̄ps uicit d̄ya
bolū ⁊ nos redemit. ⁊ uictor ad gl̄az p̄ris ascēdit. Et iō audi
tores euāgelij letātes ad laudē sui saluatoris siue redēptoris
exclamat dicētes. gl̄a tibi d̄ne. q̄i dicāt. D̄ne gl̄a tua q̄ i euā
gelio p̄dicat nobiscū sine fine p̄maneat ⁊ sp̄ creseat. Forā
dū etiā q̄ q̄n legit euāgelii duo cerei d̄nt accēdi. i signūz q̄
d̄ns misit discipulos suos binos ⁊ binos añ facie suā p̄dica
re euāgelii illis. Ergo notādū est q̄ q̄n inchoat euāgelii
tā clerus q̄ p̄ls. tā p̄ferēs q̄ audicēs d̄nt se munire siḡ crucis
i frōte i ore ⁊ i pectore. In frōte q̄z frōs est loc⁹ s̄cū die. Uñ
hoies inuerēdōs effrōtes. i. sine frōte dic̄. Per h̄ q̄ frō
ti signū crucis iponim⁹ significā q̄ nō erubescā crede i x̄pm
crucifixū. ⁊ eū uex̄ deū ⁊ hoies p̄fiteri. In h̄ at q̄ os ⁊ pectus
siḡm⁹ oñdim⁹ nos audacter ⁊ simplr̄ p̄fiteri ore. ⁊ fidelit̄ ⁊ fir
miter crede corde x̄pm crucifixū. eu⁹ liber legit deū et d̄nm
nr̄m esse. Sacerdos itaq̄ uel d̄yacon⁹ euāgelii lectur⁹ se siḡt
in frōte i ore ⁊ i pectore. q̄i dicat non erubescō euāgelii ip̄m
ore p̄dicor corde credo. Libz etiā siḡt ac si dicat. h̄ est liber
crucifixi. Dū autē euāgelii legit cūcti deponūt uelamina ca
pitū p̄ duo. P̄zio ad oñdendū q̄ euāgelica doctrīa oīa ue
lamina leḡ antiq̄ remouit. Sc̄do ad oñdendū q̄ oēs q̄nq̄s
sensus debēt esse aperti ad audiendū euāgelii. Et sciendus
quille q̄ dic̄ euāgelii d̄z h̄ze facie ad aq̄lonē. i. signū q̄ i s̄tute
sci euāgelij dēm⁹ nos munire s̄ insidias d̄yaboli q̄ ueniunt
ab aq̄lone. Ut em̄ dic̄ Hieremias. Ab aq̄lone p̄adet oē ma
lū. Finito euāgelio q̄libz d̄z se munire crucis siḡculo s̄ d̄ya

Tracta. III. prime partis

bolū nerapiat euāgelii siue s̄monē euāgelij d̄ ore seu d̄ coz
de ei⁹. Post euāgelii imediate seq̄t̄ symbolū. s̄. Credo in x̄p̄m
deū. q̄d nō d̄z dici nisi i dieb̄ solēnib̄. nō in i oib̄. s̄ solū i il
lis d̄ q̄b̄ mēto sit i symbolo. Un̄ d̄z dici i oib̄ dieb̄ d̄nicis.
et in festo sancte trinitatis. i natiuitate d̄ni. i circūcis̄ōe d̄ni.
in epiphania. i festo pasce. i ascēsiōe. in festo penth. in festo
oīm sc̄toꝝ. i trāsf̄iguratōe d̄ni. in festis b̄tē Marię & ḡis. in
festis oīm ap̄loꝝ et sancte crucis. In alijs at̄ festiuitatib̄ n̄
d̄z dici. Dicto simbolo seq̄t̄ offertoriū. q̄d d̄z ab offerēdo. q̄a
tūc offeri⁹ ea q̄ s̄ūt necēaria ad missā. s̄. panē vinū z aquā. z fac
tūc offert̄ ista duo dicēs. Suscipe sc̄tā trinitas zc. Et facit
signū cruc̄ sup panē z vinūz ad h̄ vt d̄s ea sc̄rificet. Et nota
q̄ sacerdos b̄ndicit aquā z nō vinū. qz aq̄ f̄t p̄l̄m q̄ indiget
b̄ndictiōe dei. vinū at̄ f̄t x̄p̄m q̄ ē sup oīa b̄ndict⁹. Et in h̄ ter
minat̄ p̄ma ps̄ misse q̄ ē ad p̄l̄i instructōz z p̄patōz ad t̄tū
sac̄m. Seq̄t̄ sc̄da ps̄ q̄ est de materia p̄secratiōis. Et ista
bz̄ āttuoz p̄tes. P̄ria ps̄ d̄z secreta. sc̄da ps̄ p̄fatio. tertia ps̄
canon. quarta d̄nica oꝝ. Recepta oblatiōe sacerdos lauat
sibi man⁹ z rediēs ad altare iclinat se p̄fūde dicens. In sp̄u
hūilitat̄. ad denotandū q̄ p̄ mūdiciā z innocentia viter hu
militatē z p̄ritōz cordis efficit̄ q̄s dign⁹ m̄ster h̄ sac̄ri. z eri
gens seytit ad p̄l̄m dicēs. Orate p̄ me fr̄es zc. Et iō illi q̄ an
diūt debēt orare p̄ eo dicēdo illū ps̄almū. Exaudiat te d̄ns
in die tribulatōis zc. vel dicēdo. D̄ns sit in corde tuo z i ore
tuo vt suscipiat sacrificiū de ore tuo de manib̄ tuis p̄ tua et
n̄ra omniūq̄ salute. Et laici se debēt inclinare silr et dicere
illud q̄d sciūt. Tūc sacerdos dicit sub silētio secretas. Et
est sciendū q̄ totidē secrete z in eodē ordine de eis dē debent
dici q̄t̄ collecte p̄cesserūt ante in exordio misse añ eplam nec
plures nec pauciores. Et d̄z secreta. qz secrete p̄nūciat̄. cum
tū olim alta voce diceret̄ vñ ab omib̄ laicis sciebat̄. Sc̄dm
at̄ q̄d narrat̄ mḡr Joh̄es belet̄ in sūma sua. p̄tigit semel in
quadā die q̄ q̄dam pastores sup quendā lapidē ponerēt pa
nem et dicerēt secretā et alia verba canonis super panē. qui
ad h̄boꝝ coz̄. platōz ē in carnē puerus. i q̄s diuini⁹ facta su

De eucharistia

ir acerrima vindicta. Nā oēs ictu fulmīs mortui sūt. Et iō.
statutū fuit vt de cetero iste secreta sub silentio dicerēt. ita q̄
nesciant a laicis. Scda ratō est ne vilescat sic sacra sc̄ptura
obscure tradita est ne vilescat. Postea sacerdos dicit alta vo-
ce Per oīa sc̄la sc̄loꝝ. Et r̄sō amē. sacerdos nō vertēs se ad
p̄l̄m salutat ip̄m dicēdo. Dñs vobiscū. De q̄ saluatōe ⁊ ei⁹
r̄sione dictū est sup̄. Et q̄ in illo sacro req̄rit maḡ eleuatō
mēt̄ ad deū. iō dicit sacerdos Sursum corda. q̄i dicat. ha-
bere corda sursū eleuata ad deū. iuxta s̄bū apl̄i dicēt̄. Que
sursū sūt q̄rite. Et p̄l̄s q̄i obediēs siue p̄sentiēs dic̄. habemus
ad dñm corda eleuata. Et q̄ p̄ oīb̄ q̄ de⁹ nobis tulit gr̄as
ei imp̄dere dēm⁹. subiūgit sacerdos Gr̄as agam⁹ dñio deo
nr̄o. ⁊ p̄l̄s respōdet q̄ si p̄sentiēs. dignū ⁊ iustū est. Postea se
quif̄ p̄fatio. Et d̄: p̄fatio q̄ si p̄locutio. i. ad misterii p̄paratō
ita q̄ in p̄fatioe noīant̄ aliq̄ ordies angeloz. q̄ in missa ange-
los p̄sentes esse credim⁹ ⁊ assistere sacerdoti. Dicta p̄fatione
subiūgit̄ cant⁹ angeloz. s. Sct̄us sct̄us sct̄us dñs de⁹ saba-
oth. i. exercitū. etiā ofanna. i. obsecro salua. Et d̄: ter sct̄us
ad denotandū trinitatez p̄sonaz. q̄ d̄: p̄mo sct̄us p̄ p̄sona
p̄is. sc̄do p̄ p̄sona filij. tertio p̄ p̄sona sp̄sct̄i. Et d̄: domi-
nus de⁹ in singlarī ad oīdendū q̄ vna ē essentia ī trib̄ p̄so-
nis. Et sumit̄ iustō d̄ Isaiā Isā. vj. Isaias em̄ dicit se vidisse
seraphin clamantia Sct̄us sct̄us sct̄us r̄. Un̄ nos cantica
angeloz decant⁹. q̄ p̄ h̄ sacrificiū hoīes assumi ad āgeloz.
ordies nō dubitā. ⁊ iō cū eis ī excels̄ saluari clamā. Et p̄ h̄
d̄: al̄ d̄sus. s. B̄ndict⁹ q̄ veit̄ r̄. q̄ d̄sus sumit̄ ex euang. Mat̄
thēi. xxi. ⁊ iō dū cantat̄ d̄: fieri signū crucis. i. signū q̄ sumit̄ d̄
euangelio qd̄ est liber crucifixi. ⁊ ideo in isto versu p̄sitemur
x̄pm venisse in mundū. et ab eo saluari rogamus. Postea se
quif̄ canō. ⁊ incipit̄ ibi. Te igit̄. r̄. ⁊ durat̄ vsq̄ Pax dñi. Et
d̄: canon quod est nomē grecū. ⁊ vult dicere in latino regu-
la. Et ideo dicitur canon. id est. regula. quia per huiusmodi
verba fit regulariter huius sacramenti consecratio. vel q̄a
celebrans regulariter d̄: in oīb̄ se habere. Et totū qcq̄d̄ ori-
net̄ ī isto canōe excepto p̄z n̄ d̄: sub silētio Et h̄ cā triplex ē

Tractat⁹ quart⁹ prime partis

Prima q⁹ de⁹ n⁹ attendit clāore or⁹ s³ cordis. Un̄ dicit Ber. Non
vor s³ vocū. nō cordula musica vocū. Hō clāor s³ amor sonat
i ore di. Scda cā ē ne mister q⁹ cū sūma ruerētia ac deuotōe
ac mē⁹ s³ collectōe d³ h³er. pferre oia⁹ s³ba canōis lōgo clāore
fatiga⁹ p⁹edia⁹ vl⁹ d⁹ficiac a sua d⁹uotōe. Tertia cā ē ne p⁹ q⁹i
dianū z frequē⁹ vsū s³ba vilescāt. z i loc⁹ n⁹ operētib⁹ dicant. et
sic fiāt i ruina. vt sup⁹ d⁹ pastorib⁹ dixi. In q⁹dā ei decreto pbi
bet sub anathēate vt null⁹ nisi sac⁹ vestib⁹ idur⁹. z i libro z su
per altare s³secratū pferat s³ba canōis. Et iō q⁹ vir pollut⁹ la
bū⁹ ego sū. z ista sacratissima s³ba sūt ita archana q⁹n⁹ licz ea
hōi pctōri loq⁹. iō d⁹ ipis taceo. Hoc at dico q⁹ null⁹ p⁹pa auto
ritate nisi d⁹no pape lz aliq⁹d⁹ eis subtrahē l⁹ adde. Hora
dū s³o q⁹ canō sign⁹ icipit p istā l⁹az. T. q⁹ a⁹tiq⁹ siebat p mo
dū cruc⁹. q⁹m⁹ sacrificiū q⁹d sit p⁹te istoz s³boz ē me⁹zatiuū
d⁹nice passiōis. Un̄ x⁹ps q⁹ i⁹stituit h⁹ sac⁹m dixit. h⁹ facite i meā
cōmemoratōz Lu. xxi. Et q⁹m⁹ ista s³ba efficacā h⁹nt a passiōe
x⁹pi. Un̄ p⁹ h⁹ imago crucifixi d³ ibi d⁹pigi. In ist⁹ etiā sacra
tissimis s³bis sit o⁹o general⁹ p ecclā catholica. z p papa q⁹ est
caput ecclē. z p ep⁹o. Et credo q⁹ d³ itelligi p ep⁹o i c⁹ diocesi
d³ missa. z p ep⁹o etiā q⁹ ordiauit celebrātez. Orat etiā p rege
q⁹ ē d⁹ns rpal. Orat etiā p oib⁹ orthodoria. i. xpianis catho
licet aplice fidei cultozib⁹. q⁹s³ba exponēt in scia p⁹te h⁹ op⁹is
q⁹n⁹ age⁹ d⁹ credo i deū. Un̄ p ista s³ba excludit scismatici. h⁹er
tici. iudei. saraceni. pagani. z exco⁹icati. Et sic nota h⁹ n⁹ orari
p exco⁹icat⁹. Post h⁹ sit o⁹o spēal⁹ p ill⁹ siue alijs q⁹ obligat⁹ ē
sacerdos. Et credo q⁹ sic eis ē obligat⁹ ex ordie caritatis. ita
tenet ordiare eos i missa. ita q⁹ p⁹mo ponat illū cui p⁹mo ē ob
ligat⁹. z sic d⁹ alijs. Ita tñ q⁹ si spēal⁹ dic⁹ missā p aliq⁹ q⁹ p⁹te
sacrificij referat ad ipm. z p⁹ h⁹ n⁹ excludit q⁹n⁹ possit z d⁹beat
orare p alijs. Et tñ circa istā orōez aduertēdū ē q⁹ d³ eē mē
tal⁹ z n⁹ vocal⁹. Et rō p⁹t assignari q⁹ ad nūc duplex. Prima vt
sacerdos sit magis recollect⁹ z attēt⁹. q⁹ p⁹mo aliq⁹tiēs impe
dit attentōem. Scdo ad o⁹ndendū q⁹ d⁹ non attendit ad cla
morē oris s³ cordis. vt sup⁹. Horādū etiā q⁹ null⁹ fidel⁹ cui⁹
occurrat memoria d³ excludi ab orōne ista. immo quilibet

*Quintano
p. 100
p. 100*

De eucharistia

cur occurrit memoria ē do spēalr p̄mādā? alias sacerdos pec
caret. Notādū etiā q̄ sacerdos añq̄ dic̄ missā p̄t facere istā
orōez. dicēdo mētalr. Dñe ds ego ī missā itēdo tibi recōmē
pare istū z istū. postea suffic̄ q̄ dicat mētalr ī missā. Vēnto
dñe illoz q̄s tibi añ recōmēdaui. Postea noiant̄ mlti sc̄ti et
sc̄tē q̄ oēs p̄ x̄po se sacrificauerūt exponēdo se morti. Et ista
pnūc sufficiūt q̄ ad x̄ba canōis. Sz dicēdū ē aliqd̄ de sig
nis q̄ sūt ī canōe. Tū sciēdū q̄ fm̄ qd̄ dic̄ Inno. ī li d̄ missa.
cruces siḡtōes q̄ sūt ī missa sūt ī n̄sero. xxv. z sūt ī septē vicibz
q̄ significāt exp̄sse passiōez x̄pi. P̄ria vice sūt tres dicēdo il
la x̄ba. Dec dona. h̄ m̄uera. z significāt trinā traditiōez x̄pi.
P̄mo sūt tradit̄ a do p̄re. q̄ eū ī mūdū misit. Sc̄do a iu
da traditore. q̄ eum v̄didit. Tercio a iudeis. q̄ eū Pilato ad
crucifigēdū tradiderūt. In sc̄da vice sūt q̄nqz dicēdo illa x̄ba
B̄ndictā asc̄ptāz. z significāt q̄nqz p̄soas q̄ fuerūt ī passiōe
x̄pi. s. p̄sonā x̄pi v̄diti. p̄sonā iude v̄dēt. z p̄sonas ementiū.
q̄ fuerūt tres. s. p̄ōifices. p̄harisei. z scribe. In t̄cia vice sūt
due dicēdo illō x̄bū b̄ndixit. qd̄ x̄bz d̄: p̄rio sup̄ panē. sc̄do
sup̄ vinū. z sūt iste due cruces. p̄ p̄uersionē duplic̄ matie.
scz p̄is z vini. In q̄rta vice sūt q̄nqz dicēdo illa x̄ba. hostiā
purāz. z significāt q̄nqz vulnera q̄ x̄ps p̄tulit ī cruce. In q̄n
ta vice sūt due. vna sup̄ corp̄ alia sup̄ sāguiez. dicēdo illa x̄
ba. sacrosct̄m̄ filij tui corp̄z. z significāt vinclā q̄b̄ ligat̄ fuit
x̄ps z flagella q̄b̄ fuit flagellat̄. In sexta vice sūt tres dicēdo
illa x̄ba. sc̄rificas viuificas. zc̄. z significāt tres crucifixiones
x̄pi. P̄mo p̄rio fuit crucifix̄ liguīs iudeoz. sc̄do sn̄a pilati. ter
tio maibz militū. In septia vice sūt q̄nqz dicēdo illa x̄ba. p̄
sp̄m̄ z in ip̄oz. tres cū corp̄e sup̄ calicē z due alias sup̄ alta
rea late. z significāt tres cruciat̄. s. passiōis. p̄passiōis. et cō
passiōis. z aquā z sāguiez q̄ fluxerūt de late x̄pi. z sic sūt ī vni
uerso. xxv. q̄ ē n̄ser̄ cubic̄ ad designādū q̄ cōstūcūqz mltipli
ces sacrificiū ē sp̄vnū. Et istō sufficiat̄ d̄ signis canōis. z p̄ cō
sequēs de sc̄da pte misse q̄ est ad matie sac̄ri. sc̄ratōz. ecce
p̄to q̄ q̄ d̄: par̄ dñi sūt tres cruces. Seq̄t̄ tertia ps̄ q̄ est
ad matie sac̄ri sūptōem. Et ī ista pte p̄mo sacerdos frangit

*Signis q̄ sūt
m̄ canōe*

*Tercia ps̄ p̄mo
ad matie sac̄ri*

Tracta. III. prime partis

hostia i tres ptes. qz pma significat corp^o xpi misticu. i. fideles q pegrinat i mdo. scda illos q snt i purgatorio. tcia illos q snt i paradiso Et dicto. p oia scla scl^oz. 7 rñ so amē. dicit sacerdos. Pax dñi sit sp vobiscū. faciendo tres cruces cū vna pte hostie sup calicē. 7 significat q p mortē xpi fuit pax inf deū 7 hoiez rformata. Et dr ter Agn^o dei. Agn^o dr ab agnō qd ē piū. qz xps ihs sua pietate nos r demit. Ut dr agn^o ab agscēdo. qz solo balatu agn^o mrez suā agscit. sic xps i passione sua mrez suā aguit. 7 iō dr ter agn^o dei. qz xps i cruce pedēs tria oguit. s. p rez suū et obediēdo. 7 mrez suā p giez r gini cōmendādo. 7 gen^o hūanū ipm r dimēdo. Et dr bis misere. 7 vltio dr. dōa nob pacē. ad oñdēdū q i mdo isto r i purgatorio idigem^o mīa dei. 7 i paradiso hēbī pacē 7 reqē opulētā. In missa p defūct^o dr. dōa eis reqēz. qz missa p eis dr vt veniāt ad reqē em paradisi. Postea poit vna ptē hostie i calicē. 7 significat illos q snt i paradiso. q snt iebriati glā paradisi. fm illō ps. xxxv. Inebriabūt ab ybrate dom^o tue. Postea accepto pacē iohē/lo fm qsdā ab eucharistia. fm alios a calice. fm alios ab altari dat pacē dyacono. 7 ille subdiacono. 7 sic p istos descēdit ad platos. ad designādū q par dī q erupat oēs sēlū p xpm descēdit ad platos. 7 d platos ad subditos Et significat etiaz q oēs q volūt eē pncipes fruct^o isti^o sacri dñt eē i vlt^o pacē et caritatē astricti. Postea dicta qdā orōe sacerdos r cipit sacrz subvtracqz spē. Laic^o at nī dat sub spē vini pte piclz effusiōis. Post sūptōnez sacri sumat vinū 7 abluat os nisi essz illa die aliā missā celebratur^o. 7 tm de tertia pte. Quarta ps missa q pntet ad grā r actōz pmo pntet cōionē. 7 dr cōio a con qd ē sil^o 7 vnio. ad denotandū q ill^o sacri r tute sum^o p charitatē vniti dor prio. Post cōionē dr postcōio qdā orō q sic noiat qz dr p^o mūionē. Et dñt dici iste orōes eodē nūero r eodez ordie q b fuerit dicte collecte añ eplaz. 7 eodē mō r miari Postea salutato ppo r rñso. 7 cū spū tuo. dic sacerdos Ite missa est. 7 ē sēlus. ite p^o me ad xpm 7 seqmī eū. qz hostia ē missa p vob ad dñm p rez placādū. vel ite ad ppa. qz missa ē ppleta. Et nota q ite missa ē. nō dz dici nisi dicat glā i excels^o. s. dz

De eucharistia

dici bñdicā dño. z i missa p mortuis. req̄scāt i pace. Si q̄
rat q̄re n̄ i sine cuiuslibz misse d̄z ite missa ē. Rñdeo q̄ corp̄
xpi misticū qd̄ ē ecclia ē triplex. s. istud qd̄ ē i celo glificatū. i.
sc̄i q̄ sūt i paradiso. Alio qd̄ ē adhuc i tris. i. fideles q̄ sūt in b̄
m̄do. Alio qd̄ iā f̄cessit d̄ b̄ m̄do nō tñ adhuc ē in paradiso.
id ē. fideles q̄ sūt i purgatorio. z q̄ q̄libz missa totū corpus
xpi misticū f̄spiciat. sic p̄z p̄ triplicē hostie portōz. tñ fm̄ istā
triplicē d̄n̄az p̄tigit missas ter appropriari. Quedā ei celebra
tur ad honorē sc̄oz. q̄ q̄z iā sūt corā d̄o. iō i ill̄ missis licētiat
p̄ls z d̄z ite missa ē. q̄ si dicat. ite festinare igredi i illā req̄z.
Quedā sp̄alr celebrāf ad salutē viuoz. z q̄ nō sum⁹ certi de
salute n̄ra. iō d̄m⁹ eē solliciti ne p̄ negligētiā n̄raz in nobis
misse efficacia euanesca. iō d̄z i ill̄ missis i sine bñdicā dño
fm̄ illō ps̄. xxxij. Bñdicā dñm i oi tpe. Quedā dicūt sp̄a
l̄ie ad req̄z defūctoz. z i ill̄ d̄z. req̄scāt i pace. Et nota q̄sa
cerdos q̄ndes septit ad ppl̄m z cū b̄ septies salutat ip̄m. Q̄
āt q̄ndes v̄tit se ad ppl̄m significāt q̄ q̄ndes xps̄ apparuit in
die resurrectōis sue. P̄rio marie magda. i. orto. sc̄do mulieri
bus eūtibz z redētibz d̄ monum̄to. t̄cio b̄to Petro. z i d̄o q̄n̄
septit t̄cio sacerdos n̄ loq̄f alte. q̄rto apparuit discipul̄ q̄n̄ in
trauit ad eos iannis claus. z thomas n̄ erat cū eis. q̄nto ap
paruit duobz discipul̄ eūtibz i emaus. Q̄ āt. salutat septies
ppl̄m significāt q̄ p̄tute misse salutē seq̄mur et̄naz. i. q̄ h̄m⁹
septē dotes. q̄ttuoz ex pte corp̄is. z tres ex pte aie. Notādū
etiā q̄ istō q̄ sacerdos icipit missā a dextera pte altaris. et po
stea vadit ad sinistrā. z itez redit ad dextera significāt q̄ xps̄
d̄ dextera p̄ris veit i sinistrā m̄di. z itez f̄d̄it i die ascēsiōis ad
dextera p̄ris. iuxta illō Joh. Exiit a p̄re z veni i m̄dm. iterū
relinq̄ m̄dm z vado ad p̄rez. Si āt q̄rat v̄tz canō debeat
dici tarde aut cito. i. an debeat sacerdos ml̄tū morari in ca
none an nō. Dicēdū ē q̄ sacerdos d̄z cū bōa maturitatez cū
maḡt̄t̄oe dicere oia k̄ba canōis. nō tñ d̄z ibi morari ml̄tū
ne musce venientes pd̄at suauitate v̄nḡeti. i. ne diabolice tē
pratōes sibi pdi faciāt suauitate v̄nḡeti. i. frutē hui⁹ sacri seu
sacrificij. q̄z volūtas hois labil̄ ē z mutabil̄. z nūq̄ in eodez

*Quid no p̄
arby missa d̄m
Thomasa est*

*Quid missa
d̄z p̄ altare
m̄dm
Anon Canon
p̄m p̄p̄m a
p̄p̄m d̄m*

Tracta. III. prime partis

stat pmanet. Jō sub figura h^o dictū fuit filijs isrl' q^o comedere agnū pascale festinat. Notandū etiā q^o nūq^o missa dz dici sine lumie. Et ista de ritu misse sufficiāt.

De defectibz occurrētibz in missa **Ca. XI**
v Si mai^o piculū itēdit ibi plen^o ē s^olūdū. r q^o i celebratōe misse nisi debito mō fiat iminet maxim picl'm isto de defectibz q^o i celebratōe possent otigere dz sūmope p^o caueri. Pnt g^o eē defect^o i missa an^o p^osecratōz vl' p^o vl' in ipa cōsecratōe. An^o p^osecratōz p^o esse defect^o si nō mistret debita materia. puta si loco vini mistret aq^o. An^o pono q^o sacerdos l' minister ei^o q^o fuit sibi i missa ponat in calicē aquā credēs eē vinū albū qd dz fieri. Dicēdū q^o sacerdos aut p^ocipit istū erro^o rē an^o p^osecratōz vl' p^o. Si an^o p^osecratōz dz aquā eēcere r ministrare vinū cū aq^o. r sic p^ocede. Si at^o aduertat p^o p^osecratōem aut aduertit an^o sūptōz corpis aut postea. Si an^o admistrari dz vinū cū aq^o i calice r reicipe ibi. Sill' mō postq^o cenatū est rē. Si at^o aduertat p^o sūptōz corpis dz admistrare vnam hostiā nō p^osecratā. r ponere vinū cum aq^o i calice. r reicipe a p^oncipio canonis fin q^osdā. Tū credo q^o sufficeret reicipe ab illo loco. cōicantes. r p^oficere misterii suū. Et si dicas. q^o forte iste nō p^ocipit istū erro^o rē q^o sūpserit aquā q^o loco vini fuit potata i calice. r sic nō eēt ieiun^o. Et sic v^o vidē nō dz itez cōsecrare. In isto casu sic dico q^o istd ē tenēdū p^oregla generalī. q^o quicūq^o circa vnā materiā sunt duo p^ocepta fort^o magis obligat. mō circa celebratōz misse sūt duo p^ocepta. Unū p^oceptū ē q^o missa dicat a ieiuno. Aliud est q^o sac^om itez p^oficiat a. q^o celebrās sp^o p^osecrat sub vtraq^o sp^o. s. p^ois r vini Cōstat at^o q^o p^oceptū de itegritate sac^oi fort^o ē q^o p^oceptū q^o sumat a ieiuno. cū illd respiciat essentiā sac^oi. r istd ei^o v^o sū. q^o r quicūq^o iste sūpserit aquā r nō sit ieiun^o. nihil om^o tū dz facere sic dictū ē sup^o. s. q^o h^oat hostiā nō p^osecratā r vinū r aquā admistrat. r reiciat a p^oncipio canōis. vl' ab illo loco cōicātes rē r sic totū p^oseq^o v^o ad finē. Sz qd si ille q^o m^ostrauit vinū in calice nō apposuit ibi aquā qd faciēdū ē. In h^o casu dico q^o si sacerdos aduertat istud an^o p^osecratōz sanguis debet ponere

De eucharistia

aquā i calicē. z sic consecrare. Si at pcepit p^o consecratoris sanguis
d^o p^oteri d^o negligētia z pcedat i missa. q^o vinū ē p^o materia
b^o sacri z nō aq^o. vt dicitū ē sup. d^o tū admisceri ex q^o dā agrui
tate. **S**z qd si sacerdos aduertat venenū imittū eē i calice
vl araneā vl muscā ibi cecidisse. nūqd d^o sumere. Terte qn
tū ad venenū vel araneā dico q^o nō. ne calix vite fiat sibi calix
mortis. s^z sanguis iste d^o poni i aliq^o vase m^oz apto. z d^o poni
int reliq^oas cū aliq^o sc^optura notificāte ibi esse sanguinem xpi z
q^o nō sumat ab aliq^o. q^o sp^o istis admittū ē venenū. Et nisi
sacerdos supserit cor^o p^o xpi d^o ponere aliū vinū i calice cum
aq^o. z reicipe ab illo loco. Si i mō zē. Si at supserit corpus
d^o h^oz aliā hostiā nō consecratā. vt dicitū ē sup. Quātū ad mu
scā dico q^o p^o muscā nō d^o dimitte qn sumat. nō tū credo q^o
d^o beat trās glorie muscā vt qdā dicūt. s^z suffic^o q^o lauet z lotū
sumat. z si timeat d^o vomitu comedat aliqd phibēs vomituz
z musca cōburat z cinis i sacrario p^o fuer. Et idē dico de ara
nea. s. q^o sic d^o cōburi z cinis i sacrario refuari. **S**z pono
q^o qn sacerdos eleuat hostiā apparet ibi spēs pueri vl carnis
qd faciet. Dico q^o aut istū apparet oib^o aut sacerdoti tū. aut
p^o tū. Si apparet ita oib^o i isto casu dūc^o fūdi ordes ad deū
vt fuerat ad spēs pais. z si fiat d^o sumi. Si aut d^o h^oz aliā
mactia. s. hostia z consecrari. Si at nō apparet sacerdoti s^z p^o
tū d^o sumi a sacerdote. **S**z p^o rigere q^o calix cadat z sanguis
effūdat. qd g^o faciendū ē tūc. Dico q^o qd agēdū sit in isto casu
edocemur ex qdā decreto p^o pape. i q^o d^o creto d^o sic. Si p^o
negligētia aliqd d^o sanguis stillauerit in trā lingua labat z tra ra
dat. Si d^o fuerit tabula vt nō culceet loc^o radat et i igne su
mat. z cinis intra altare radat. z sacerdos. xl. dieb^o peniteat.
Si sup altare distillauerit calix sorbeat mīster stillā et trib^o
dieb^o peniteat. Si sup litheū altaris z ad aliū stilla puenierit
q^o tuor dieb^o peniteat. Si vsq^o ad tēū litheū stilla puenierit
peniteat. ix. dieb^o. Si vsq^o ad q^o tū litheū peniteat. xl. dieb^o. z
litheamīa q^o stilla tetigerit trib^o vicib^o abluat mīster calice
supposito. z aq^o ablutōnis sumat z in aliq^o vase iuxta altare re
cōdat. Si q^o p^o ebrietate vl voracitate eucharistiā enomue

Si autem pcepit p^o consecratoris sanguis d^o p^oteri d^o negligētia z pcedat i missa. q^o vinū ē p^o materia b^o sacri z nō aq^o. vt dicitū ē sup. d^o tū admisceri ex q^o dā agrui tate.

Si autem pcepit p^o consecratoris sanguis d^o p^oteri d^o negligētia z pcedat i missa. q^o vinū ē p^o materia b^o sacri z nō aq^o. vt dicitū ē sup. d^o tū admisceri ex q^o dā agrui tate.

Si autem pcepit p^o consecratoris sanguis d^o p^oteri d^o negligētia z pcedat i missa. q^o vinū ē p^o materia b^o sacri z nō aq^o. vt dicitū ē sup. d^o tū admisceri ex q^o dā agrui tate.

Tracta. III. p. me partis

erit si laic⁹ fuerit. xl. diebo pēteat. cleric⁹ vñ mōach⁹. lxx. diebo
pēteat. ep̄s. xc. Si dō ifirmitat⁹ cā eu omuerit. vii. diebo peni
teat. Ita hēnt d̄ p̄se. di. ij. c. Si p̄ negligētā. z. c. Si quis p̄
ebrietatē. Et matia illi vomit⁹ d̄z accipi z cōburi. z cineres
iuxta altare recōdi. Que p̄nā d̄z eē ista. Dicūt aliq̄ q̄ oibus
diebo illi p̄nē d̄z leiunare i panes aq̄ z cessare a cōione Alij
dicūt q̄ suffic q̄ faciat aliquā abstinētā vñ dicat aliq̄s orōes
S̄z pono q̄ aliq̄s sacerdos iduat se ad missā z postq̄ iā p̄
cesserit ad missā recolit se aliq̄s pctm̄ mortale p̄misisse de q̄
n̄ fuit p̄fessus. vel r̄colit se excōicatū. qd̄ faciet iste sacerdos.
Si p̄cedat videt peccare mortali. qz iudiciū sibi māducat
bibit. si at̄ ex toto dimittat magnū scādaliū p̄lo generat. Di
cūt qd̄a q̄ral sacerdos n̄ d̄z dicere v̄ba p̄secratōis s̄z simplr
hostiā d̄z sumere. Et istō nō ē ver. imo erroneū. qz faciēdo
sic vid̄z ḡuit peccare. qz tal̄ vid̄z deū illudē faciēdo irreuerē
tiā factō z p̄lm̄ decipet. qz faceret eū idolatrare. z ita ei se a
strigit. ita hēnt de cele. mis. c. d̄ boie. Et iō dico q̄ si iste sacer
dos nō p̄t dimittē missaz absq̄ scādalo qd̄ doleat z pēteat z
p̄terat de pctō suo. doleat etiā q̄ ita tarde pēteat z p̄ponat cō
fiteri q̄ cito potit h̄re oportūitatē. z p̄secret i noie d̄ni. quia i
istō casu sūm⁹ sacerdos. s̄. d̄s absoluit eū. Et lz qd̄a dicāt s̄le
eē in snia excōicatōis. tū credo q̄ i istō casu si sacerdos nō p̄
cesserit ad p̄secratōz d̄z dimittē fingēdo se ifirmū. vñ h̄re ali
quā necitatē legitimā. vñ si n̄ possit dimittē doleat z pēteat.
z p̄ponat se facere absolui. Et credo q̄ q̄stū ad illō pctm̄ ab
soluē est a sūmo sacerdote. s̄. a d̄o. z h̄ q̄ ad culpaz. Utz at̄ sit
absoluē q̄ ad penā irreglaritat⁹ n̄ determino h̄. S̄z pono
q̄ sacerdos h̄eat p̄sciaz eo q̄ obmisit aliq̄d de p̄bis canonis.
nūq̄d d̄z ea repetē. Dico q̄ aut h̄z p̄sciaz p̄babilē z āsi certā.
aut h̄z p̄sciaz leuē z scrupulosā. Si h̄z p̄sciaz certā vñ multū
p̄babilē q̄ dimisit aliq̄d d̄ p̄bis canōis d̄z ea repetē. potissi
me si h̄z talē p̄sciaz de p̄bis p̄secratōis. qz n̄ itelligit iteratum
qd̄ dubitat p̄babilē vñ nescit eē factū. vt d̄z de p̄se. dist. iiii. si
n̄lta. extra d̄ p̄s. n̄ hap. c. veniēs. D̄z tū vt credo sacerdos h̄re
istā iterōz. Si dixi ista v̄ba n̄ itēdo ea repetē cū itēdo p̄secrā

De eucharistia

Et si si non dixi dico ea. Argu. extra d. bap. z ei⁹ effec. c. ij. vbi dicitur
Si tu es baptizatus non te baptizo. si si non es baptizatus te baptizo
in nomine patris. etc. Propter autem leuem z scrupulosam conscientiam non debent icari
hominibus. Et ideo sacerdos multum debet esse attentus z recollectus quando dicit
Hoc panis est. Sed pono quod sacerdos quando dicit missam faciendo signum cum hostia
forte propter frigus vel propter inadvertentiam vel aliquid aliud hostia cadit in sanguinem.
quod debet fieri. Dico quod debet esse ibi dimittere nec extirpare eam ideo.
sed sumat eam cum sanguine. quod signum z fractioes que fiunt cum hostia magis
fiunt in significatois quam sint de eentia misse. Pono etiam quod propter frigus
sanguis congelatur in calice. Dico quod tunc sacerdos debet tamen exalare.
i. anhelare in calice quod liquescat. Credo tamen quod tunc est quod calix in
uolueret panis calidus. z si non proficeret quod poneret in aqua seruati
cauendo tamen ne aqua intraret. Sed pono quod quando sacerdos dicit missam
moritur aut percutitur aliquo infirmitate. ita quando potest finire missam quod
faciedum est in isto casu. Dico quod circa istam materiam eyna regula
generalis quod si ille qui dicit missam debet sumere z proficere istud sacramentum
possit. si non potest aliter debet sumere z proficere loco eius. In casu supposito
dico quod aut sacerdos moritur aut impeditur aliquo infirmitate ante
inceptum canonicis aut post. Si autem non curatum est. si potest autem ante
creatum vel post. Si autem aliter sacerdos debet se iduere z reincipere vbi
dimisit. Si vero moritur vel impeditur post consecrationem. aliter sacerdos
debet supplere quod remanet suppleendum. z recipere sacramentum. Sed po
nat quod moritur vel impeditur postquam suscepit corpus z antequam sumat sangui
nem. In isto casu dico quod aliter sacerdos debet sumere sanguinem z
implere officium. Sed pono quod mus vel aliquid alia bestia sumat
spem consecratam. Dico quod si possit extrahi ille spes ab illo animalis
debet illud animal aperiri z spes ille fuerit reponi in sacrario. z animal com
buri. z cineres intra altare recodi. Sed pono quod aliquis sacerdos
tanta temeritate refrauit illas spes quia sunt putrefacte vel corrupte quod
debet fieri de istis speciebus. Dico quod istud in materia ista habendum est per
regulam generali. quod tantum manet sub istis speciebus corpus z sanguis christi
quod diu sub istis manet sub panis z vini. Et tunc cito sub istis speciebus
desinit esse corpus christi z sanguis tunc cito desinit ibi esse species
panis et vini. Et ideo si ille species veniunt ad tantam corruptionem
quod non plus appareret esse spes panis z vini. iam non est ibi

De hostia

De sanguine

De panis

De speciebus

Tracta. v. prime partis

corp^o nec sanguis xpi. et ideo non dunt sumi sic consecrate. Sed sacerdos postquam superius in missa corp^o xpi sumat eas reueretur sed non ut consecratas. Si autem non uenit ad tantam corruptioem quam appareat esse spes panis et uini dunt sumi ut consecrate. Sed quod si ex illis speciebus corrupti sint generati uermes. quod dicitur fieri de illis speciebus. Dico quod debentur burii et cineres intra altare recodi. et sacerdos ex cuius negligentia accidit ista dicitur gauri puniri. et ideo sacerdos dicitur cauere ne nimis longo tempore refuet eucharistia. uel quod non fuit ea in loco nimis humido. ita quod ille spes possint de facili corrumpi. Nec circa eucharistie sacramentum et ministerium ac ornamenta pstringi breuius. ut simplices sacerdotes in talibus certitudinem inueniant et in alijs que longum tractatum exigunt daret eis occasio cogitandi dubitandi et interrogandi.

Continuatio et ordo sacramentorum dicendorum

Ordinem in hoc libelli principio positum persequendo dicto de sacramentis que producant et promouent ac consumant homines in esse spirituali. que sunt baptismus. confirmatio. et eucharistie sacramentum. dicendum est de sacramentis per que si ceciderit homo facit ut resurgat. Et ista sunt penitentia que saluat hominem a peccato. et sacramentum extreme unctionis que sanat reliquas peccatorum. Uerum quod in secunda parte huius libelli agit de confessionum audientia et penitentia ipso modo. ideo tractat de sacro penitentibus huc differat ne oporteat sepe iterare eadem. quod etiam dignum dicitur procedere minus dignum. sacramentum autem ordinis maioris est et dignius sacro extreme unctionis. ideo prius dicendum est de sacro ordinis quam de sacro extreme unctionis.

Tractatus quintus prime partis de sacro ordinis. Et habet quinque capitula.

De modo conferre sacramentum ordinis de iure et regulariter ad solos episcopos pertinet. quia unctiones sacri que eos teste beato Johanne de omnibus edocet recipiunt. Idcirco circa materiam sacri ordinis pauca

De ordine

dicā. Quz scōs z venerabiles epōs sic habeo i prēs z dños
bñe desiderē i mgros. rez qz sacerdotibz oibz tota eoz prās
in collatiōe ordinū tribuit. id aliq̄ d sacro ordīs expedit eos
scire q̄ sub breui p̄pēdiō p̄hēdā. Et h̄ q̄ ad nūc ad q̄nqz p̄nt
reduci. d̄ q̄bz p̄ ordinē est agēdum. P̄: io qd est ordo. scdo qd
sūt ordies. tertio si in qlibet ordie imp̄m̄it character. q̄rto i q̄
actu imp̄m̄it character cuiuslibz ordīs. q̄nto q̄ req̄rūt i susci
piēte ordies. z bec sufficiāt.

Quid est ordo Cap. I

Rdo ab hugone d̄ scō victore describit sic. Ordo ē sig
culū q̄ddā q̄ z p̄ qd spūal̄ prās seu officiū tribuit or
dinato. Et ponit̄ ibi prās q̄ ad ordies p̄pē dictos. s̄z officiū
ibi ponit̄ q̄ ad ordines cōiter dictos

Quos sunt ordines Cap. II

A numero ordinū diuersificāt doctores can oniste z theo
logi. Doctores em̄ canoniste dicūt q̄ sūt nouē. s̄. psalmistar.
ostiarior. lectorior. exorcistar. acolitar. subdiaconar. dya
conar. psbyterar. z ep̄ar. Et rō forte q̄ mouet doctores ca
nonistas est. qm̄ cū in qlibz ordie tribuat̄ spēal̄ prās vl̄ offi
ciū. s̄z vbi ē spēal̄ prās l̄ spēale officiū ibi ē spēal̄ ordo. s̄z i ep̄a
tu tribuit̄ spēal̄ prās. z in psalmistatu spēale officiū. id ep̄ar
ē spēal̄ ordo z etiā psalmistar. Ut ḡ militar̄ eccl̄ia correspō
deat triūphātī. sic in triūphātī sūt. ix. ordies āgeloz. ita i mi
litātī sūt. ix. ordies mistroz. Et est sat̄ apta congruētia. Docto
res p̄o theologi ml̄tiz q̄p̄tes ex eis tenēt q̄ n̄ sūt nisi septē. qz
ponūt q̄ psalmistar nō ē ordo. nec etiā ep̄ar. vt sic septisoz
mis gr̄e spū sc̄i correspōdeāt septē ordines. Quicqd̄ sit de
isto sat̄ p̄uto q̄ psalmistar nō est ordo. sic nec p̄ma tonsura
de q̄ maḡs videt̄. cū psalmistar p̄ferat̄ a simplici sacerdote. p̄
ma p̄o tonsura ordinarie ab ep̄o p̄ferat̄. Un̄ vt dicūt doctores
p̄ma tonsura nō ē ordo s̄z est dispositio ad ordines. Disposi
tio inq̄z n̄ necitat̄ s̄z congruētia. De ep̄atu at̄ vt̄z sic spēal̄ ordo
dubito. et idō isto dimitto determinatiōi maior̄. Thomas
at̄ in q̄rto suo dicit q̄ ordo triplr̄ d̄z. Uno modo est nomen
officij. z sic psalmistar ē ordo. Scdo mō est nomē dignitat̄

*Infirmos
et debiles*

*Maḡ or
dinat*

Tracta. v. prime partis

⁊ sic ep̄at⁹ e ordo Alio mō ē nomē cuiusdā sp̄eal' pt̄at̄. ⁊ sic s̄
sūt nisi. vii. ordies tm̄ Et isto mō p̄nt p̄cordari iura ⁊ opio-
nes doctoz. Aliē ar̄t sufficiētia istoz. vii. ordinū cōit dicto-
rū sic p̄t h̄i. Dis ordo id ē ordo qz ordiat ad corp⁹ xp̄i. put
i sacro eucharistie p̄inet. ⁊ fm qd̄ dic. b. Aug. fm qd̄ magis
de p̄inā accedit ad h̄ sacm̄ eucharistie fm h̄ d̄ maior l' dig-
nior ordo p̄t ḡ aliq̄s ordo ordiari i sacro eucharistie. ⁊ h̄ l'
ad corp⁹ xp̄i s̄secrādū. ⁊ sic ē p̄sb̄iat⁹. cui⁹ ē corp⁹ xp̄i s̄secrare
v̄l ad ip̄m s̄secratū p̄lo disp̄sādū. ⁊ sic ē dyaconat⁹. cui⁹ an-
tiq̄ erat sāguinē xp̄i p̄lo disp̄sare. Un̄ dicit. b. Laurenti⁹
br̄o Sicut. Aliq̄d de generē me p̄basti cui p̄misisti v̄nici s̄-
guis disp̄sātōz. Vel ordiat ad materiā d̄ q̄ s̄ficif p̄sb̄io p̄n-
tandā v̄l p̄pandā. ⁊ sic ē subdyaconat⁹. cui⁹ est hostiā ⁊ calicē
cū vinoz aq̄ ad altare p̄pare. v̄l ordiat ad hm̄di materiā ad
altare apporādā. ⁊ sic ē acolitat⁹. cui⁹ ē p̄iridē cū hostiā ⁊ v̄-
ceolos cū vinoz aq̄ ad altare portare. Vel ordiat ad dyabo-
lū effugādū ne boies a sumptōe h̄ sacri ip̄ediāf. ⁊ sic ē exorci-
sta. cui⁹ ē demōes adiurare. v̄l ordiat ad dignos admittēdū
⁊ idiq̄s excludēdū. ⁊ sic ē ostiariat⁹. cui⁹ ē ostiū ecclē custo-
dire ne idigni intrēt. v̄l ordināt ad ea q̄ de xp̄o i isto sacro p̄tē-
to i veteri testam̄to dicta erāt p̄ponēdū. ⁊ sic ē lector. cui⁹ est
p̄phetias veteri testam̄ti i missa legere. Et sic h̄ nūer⁹ ⁊ suffi-
ciētia septē ordinū cōit dictoz. Hoꝝ ordinū qdā vocāt m̄-
nores ⁊ h̄ sacri. s. lectorat⁹. ostiariat⁹. exorcistat⁹. acolitatus.
Alij at̄ tres. s. subdyaconat⁹. dyaconat⁹ ⁊ p̄sbyterat⁹ vocātur
maiores ⁊ sacri.

An in q̄libz ordie imp̄mat̄ caracter **Ca. III**

c Um fm qd̄ dictū fuit s̄. cū ageret d̄ sacris i generali
caract̄ sit qdā sp̄eal' pt̄as p̄ quā recipiēs sacm̄ ip̄mēs
caracterē p̄t facere v̄l recipere aliq̄d qd̄ nō p̄t ille q̄ nō recepit
hm̄di sacm̄. v̄t f̄cipiēs quēlibz ordinē possit facere aliquid
sp̄eale qd̄ nō p̄t facere ille q̄ caret ordie illo. sic p̄sb̄ p̄t conse-
crare. qd̄ nō p̄t facere ille q̄ nō ē p̄sb̄. ⁊ sic d̄ alijs. ⁊ iō i q̄libz
ordie ip̄mit̄ caract̄. Et si dicas qnō ordiat p̄t facere ea que
sūt ordis. sic nō acolit⁹ p̄t portare hostiā ⁊ viceolos ad altā

De ordine

re. q̄ n̄ optz q̄ i qlibet ordie ip̄mat̄ caract. **H**ō valz. qz fm̄ q̄b
d̄r cōit̄. **I**llōd possum̄ q̄d̄ de iure possum̄. **N**ull̄ at̄ p̄t̄ facere
de iure ea q̄ sūt ordis nisi sit ordinat̄. **N**otandum etiā q̄
caractes oim̄ ordinū p̄supponūt caractere bap̄tismi. cū bap̄
tism̄ sit ianua z fūdamētū oim̄ sac̄oz. **E**t fm̄ apl̄m. vbi fun
damētū nō ē sup̄edificari nō p̄t. **E**t iō null̄ nisi sit bap̄tizat̄
p̄t esse capar̄ alie sac̄i. extra d̄ p̄. n̄ bap. c. venies. **S**z nūq̄d
caract̄ vni ordis p̄supponit caractere alteri ordis. i. vtz ille
q̄ n̄ ē subdyacon̄ p̄t ordiari i dyaconū. l̄ nō dyacon̄ i p̄iby/
terz. **D**ico q̄ d̄ ncc̄itate caract̄ vni ordis n̄ p̄suppoit caracte
re alteri ordis. **U**n̄ nō subdyacon̄ p̄t ordiari i dyaconū. vl̄
nō dyacon̄ i p̄sb̄m. l̄z n̄ d̄beat. imo d̄ rigore iur̄ d̄z d̄ponit̄
si ex malicia l̄ ex iḡr̄acia aliquē ordinē p̄termiserit. l̄z ex licen
tia ep̄i p̄posita ei p̄nia. p̄ eo q̄ negligēt vl̄ ignorāt mediū ordi
nē p̄termisit. ad ordinē p̄rer̄ missuz potit̄ p̄moueri. iterim a
supior̄ ordis executōe suspēsus. qz fm̄ Bre. ordiate ad ordi
nes ascēdēdū ē. **N**ā casū appetit̄ q̄ ad sūmi loci fastigia post
positis ḡdibz p̄ abrupta q̄rit̄ ascēsiū. xl viij. di. sic olim. extra de
cle. p̄mo. p̄ sal. c. vnico. **S**z nūq̄d caract̄ ordis p̄supponit
p̄mā tōsurā vl̄ caractere firmatōis. l̄z hugo dicat̄ q̄ null̄ ni
si b̄eat p̄mā tōsurā p̄t ordiari i sacerdotē. ar. di. xl. **S**icut t̄m̄
doctores theologi tenēt cōit̄ q̄ caract̄ ordis n̄ p̄supponit de
ncc̄itate p̄mā tōsurā. nec etiā firmatōz. imo nō firmat̄ p̄t
ordiari. l̄z n̄ d̄beat fieri. **D**ictū ē em̄ sup̄ q̄ tōsura ē dispositio
ad ordies p̄gruētiet̄m. n̄ at̄ ncc̄itat̄. **N**otādū at̄ q̄ fm̄ illos
q̄ ponūt q̄ ep̄at̄ ē ordo q̄ caract̄ ordis ep̄al̄ p̄supponit cara
ctere sacerdotalē. qz nō sacerdos nullo mō p̄t eē ep̄s. **E**t istud
vidz sc̄ire illō capl̄m extra d̄ exc̄es. p̄la. ex l̄ris. **O**rdo eī sacer
dotal̄ ē q̄i substantiale fūdamētū ordis ep̄al̄. **E**t b̄ sufficiat̄.

In quo actu imprimif̄ caract̄er in quolibet ordine.

Capitulum. III

Ifo q̄ i qlibz ordie ip̄mit̄ caract̄er vidēdū ē in q̄ actu
imp̄mit̄ caract̄er i qlibet ordie. **E**t est sciēdū q̄ cum i
sac̄o ordis caract̄er sit res z sac̄m. oportet q̄ ad imp̄ssionē
caract̄eris p̄currāt duo que requirūtur in oim̄i sac̄am̄to. s.

Tractat⁹. v. prime partis

aliqd cerimoniale signū. qd ē mat'ia sacri. z aliq' s'ba dē m'ia
q' sūt forma sacri In actu g' i q' ipm' caract' i sacro ordie o3
q'sint ista duo. s. traditio alic' instrum'ti d'putati ad executōez
illi' ordie. z platio aliq' s'boz. In ordie g' sacerdotij, ipm'it
caract' s'm Tho. i traditōe calic' cū pane z vinoz. platōe s'bo
rū q' tūc dicit' e'ps. s. accipe patre' z se'cra'dizē. Alij dicūt q' i vni/
ctōe manūū sibi ipm'it caract'. Primū tū reputo s'i'. In dya
cono ipm'it caract' in traditōe libri euangelioz cū s'bis ad h'
deputat'. Subdyacono ipm'it caract' i traditōe calic'. tū si
ne pane z vino. p' qd differt a sacerdote cui tradit' cū pane z vi
no. Acolito ipm'it caract' vt dicūt qdā i traditōe cādelabri.
Tho. dicit' i traditōe vireoli. Et istō s'puto s'i'. qz vireol' dicit'
eti' s'p'ic'it eucharistiā q' cādelabz. Exorciste ipm'it caract' i
traditōe libri exorcismoz Lectori i traditōe libri lēsis p'phe
tiāz. Hostiario i traditōe clauū ecclē. Ita tū q' i qlibet or/
dine dicat' s'il cū traditōe instrū'ba ad h' d'putata. qz sine ver
bis nihil fieret. Credo etiā q' n' sufficit q' e'ps porrigat h'mōi
instrū. imo optz q' ordinād' corp'alr tāgat ea. cū istō videant'
sonare s'ba forme q' p'fert e'ps dū porrigit h'mōi instrū. vñ dicit'
Accipe. Et iō aduertat circa h' diligēt' qlibz ordinād'

Que reqrūt in suscipiente ordies. Ca. V

q' **U**ntā s'm p'm Act' actioz sūt i patiēte p'disposito
Iō vt ordies digne s'cipiāt i generali q'tuoz reqrūt. Primū est
sex' d'bit'. s. q'sit mascul'. Un' m'lier n' possz ordiari nec possz
s'cipe characterē alic' ordie clerical'. vt di. Amb. sup eplaz ad
Thim. z hēf. xxiij. di. m'lier. z. xxxij. q. v. mulierē. z ext' de sen.
ex. de monialibz. Rō at' q're n' p't mulier s'cipe characterē alic'
ordie ē. qz x'p's q' fuit i'stitutor sacri ordie nō p'mouit aliquā
mulierē ad aliquē sacri ordie. Licet ei b'issimā s'go Da/
ria dignior z excellētior fuerit oibz aplis. n' tū illi s'z ist' d'ns
clauē r'gni celo'z p'miserat. ext' d' pe. z re. noua. Et si forte in
aliq' caplo inueniat' m'lier vocari diaconissa l' p'sb'za. itelligēdū
ē q' illa vocat' diaconissa sup quā fūdebat' aliq' b'ndictio. rōe e'
p' se q'bat' aliqd officij spūale. forte legēdo omelias i matut. l'

aliquid aliud, quod non licebat alijs monialibus. Presbyteri autem appel-
 labantur, quod secundum morem primitive ecclesie erat vxor presbiteri, vel forte aliqui
 vidua de rebus ecclesie curam habens ad instar matris familias vocatur
 presbyteri, et ita exponenda sunt omnia capitula que loquuntur de ista materia
 secundum quod requiritur est etas legitima. Circa quod sciendum est quod per
 crozes canonum faciunt multas aregas circa istam materiam. tunc vi-
 demus oculata fide nostris temporibus promoueri pueros et iabiles seu
 iherbes in presbiteros et ad alios sacros ordines, imo videmus aliquos
 ad dignitates et personarum et etiam ad episcopatum et cardinalatum infra tempus
 a iure taxatum ad subdiaconatum superiorem promotos. Quod quia sic
 ex dispensatione sedis apostolice que spiritus sancto dirigit non debet ab aliquo re-
 probari, ideo promoueri super sedeo. Istud tamen regulariter tenendum est quod nisi
 in fauore religionis fiat nullus debet promoueri ad subdiaconatus
 ordinem nisi attigerit, xvij. annu iam conceptum. Nec ad ordinem dia-
 conatus nisi sit i. xx. anno iam conceptum. Nec ad ordinem sacerdotum ni-
 si attigerit, xxv. annu iam conceptum, vel hinc de etate, et quilibet, or. p. f. i. c. Be-
 nerali. in elem. Credo autem quod domini episcopi si necesse fuerit possint in
 his dispensare et dispensant quod tunc putat exigere necessitas que non habet legem
 extra de re. iur. quod non est licitum, que in omnibus istis debet attendi Tertium quod
 requiritur est morum honestas. Cum ei porte dignitatum vel ordinum in sa-
 mitibus suspectis parte non debeat, vt. lxxj. di. dictum. extra de iu-
 re iur. Relatus. Super omnia requiritur in promouendo ad ordines seu
 ad ecclesiasticas dignitates que sunt bone fame et honesti in moribus
 et vita. Cuiusmodi dicitur sit, et que mores debeat ordinandus et pro-
 mouendus ad sacros ordines habere ostendit apostolus in epistola. i. ad Thimo-
 theum, et ad Titum, i. ita dicens. oportet episcopum irreprehensibilem et sine
 crimine et vniuersis vix sobrius, ornatum, prudentem, pudicum, ho-
 spitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem sed modestum, non liti-
 giosum, non cupidum, sed domum sue bene prepositum, non neophitum. Et
 haec ista autoritas videatur intelligi de episcopo, tamen secundum Augustinum et Ambrosium,
 extendenda est ad alios ordinandos super, di. lxxxj. aplos, et di. xxx-
 iij. cogitamus. Notandum etiam quod de singulis dicitur ibi positus in au-
 toritate predicta multa continentur dicenda, tamen quod requirerent magnam tra-
 ctatum quasi superficialiter pertransiendo pauca dicam. Dicitur primo sine
 crimine, quod non est intelligendum de omni crimine cum neque sine crimine

Tractat^o. v. prime partis

vinat **E**rvt die Hiero. Res pene ð nafaz èvt aliqz sine pctõ
fit. Jõ itelligedũ è ð pctõ enorzi siue vulgato z notorio. Et
nota qz exñs i pctõ mortali qñqz siue occulto siue maifesto
peccat mortaliter recipiedo sacros ordies. sic rciptedo alia
sacra. xl. di. mlti. xcv. di. illõ. xl. di. añ. Et idõ d3 qlibz pñter
añqz rciptat sacros ordies. Secõ die vni^o vxoris viz. z istõ
è itelligedũ negatiue. i. nõ pluriũ. lxxij. di. pposuisti. qz si itel
ligeret affirmatiue seqret qz gies z q nullã habuissent vxore
nõ possent pmoueri. qd essz absurdũ. Et loqz apñs fm mo
re pmitiue eccle. i. q licitũ erat ordiatos hzevnã vxore dũ mõ
habuissz ipaz hginẽ. mõ at nõ è licitũ. cũ votũ castitatz sacris
ordibz sit anerũ. De bigamis at qre ñ pmoueãt. z qd è biga
mia. z qz modis hñt q ad nũc taceo qz excederẽ metas hui^o
tractat^o Alie at pñditões. s. sobriũ prudẽtẽ z cete sagz sũt note.
z idõ de eis nihil dicã. Notandũ at qz de diuersis capitul^o de
corpe decretõz z decretaliũ colligũt alie pñditões q ñ dũt eẽ
i ordiando. viz q ñ sit solẽnit^o penitẽs. nõ curial. ñ fu^o. ñ ad
ratiocinia obligat^o. nõ corpe vicari^o. nõ de pñbõ. vl alias il
legitĩe nar^o. ñ adult. ñ egritudine baptizat^o. ñ pegrin^o. ñ i g^o.
ñ mior^o etaz De qlibz istoz pñdõ exigeret maiorẽ tractatũ qz
pñsens opusculũ expostulat. Quare qd requirẽt è pñtia lraz.
Un pmoued^o z ordinãd^o ad regimen aiaz d3 hze noticiã et
peritiã sacre scripture ad aias iformãdas. Et pñt h statutum
est i ecclesijs metropolitanis vt teneãt doctores theologie.
z qclerici exẽtes pñciã ad audiẽdũ theologiã pñciãt ite
gre stipẽdia sua. z si nõ sufficiãt eis eccle d3 eis mĩstrare ne
cessaria. extra de magi. qz nõnulli. Debẽt etiã hze pñtia secu
lariũ sciaz. z h ad eruditõz. vt possint discernere verã a falso
z p eas hze aditũ ad theologiã. Et idõ statutũ èvt teneantur
mgri artũ liberaliũ i singul ecclesijs cathedralibz z in alijs
qz possẽt sufficere facultates. q eaz eccleiaz clericos z alios
scolares paupes gẽt istruãt. pñt qd aliqõ cõpetẽs bñficiũ
mgro i eccle a assignet. extra. c. palle. Et itelligo ð scẽtĩjs tri
ualibz siue fmocionalibz. scz grãmatica. logyca rethorica.
Et maxie ð grãmatica. qz q driuiales scie. s. arismetica. geo

De extrema unctione

metria. musica. astronomia. paz. aut nihil facit ad scias ple
tas. vt ait Hiero. xxxvij. di. si qd gramatica De h. f. qua sciaz
dnt sacerdotes hie reqre sup i premio h^o libelli. Et lz multa
alia circa materia sacri ordiis possit dici. ista tn sufficiunt qd
tu ad h^o qd pns libell^o expostulat.

Tractatus sext^o prime partis

de extrema unctione. Et hz septē capla.

Hinc de sacramento ex

tremevntōis dicēdū ē. Circa qd considerāda sūt
septē. Prio q ē ei^o materia. Secdo q ē ei^o forma Ter
tio qd ē ei^o mister. Quarto qd ē ei^o effect^o. Quint^o
qd d^o vari. Sexto i qd p^o p^o corpis d^o fieri. Septio vtrū
debeat iterari.

De materia h^o sacramenti Cap. I.

Materia sacri extreme vntōis ē oleū oliuaz ab epō bñ
dictū. Et rō qre oleū oliuaz ē materia h^o sacri ē istitu
tio xpi q istituit istd fieri i oleo qn misit aplos oleo vngere i
firmos z sanare eos. Et hinc concordat pmulgatio. b. Jaco. q
dic. Infirma qd exyob iducat p sbios eccle z orēt sup eum
vngētes eū oleo scō. Et ē sciēdū q qn i septur^o iuenit sim
pliciter oleū itelligit d oleo oliuaz. qz illd ē simplex oleū. alia
at nō. sz fuerit iuēta p^o defectū ill^o olei. sic oleū nucū oleū lini
z silia. ul^o p^o aliquā medicinā. sic oleū amigdaloz l^o latinū
et silia. Rō at p^ogruētie qre tale oleū ē materia h^o sacri ē. qz pbe
tas isti^o olei maxie p^oueit effectui h^o sacri. Est ei oleū mitiga
tiū dolo^o. iō pōit i vulnerib^o. Un ille samarita^o ifudit oleū
i vulnerib^o sauciati vt dic Lu. sz effect^o isti^o sacri est mitigare
dolorē spūalē z corpālē. vt dicit isra qn age^o d effectib^o isti^o
sacri. qre oleū oliuaz ē materia p^o isti^o sacri. Notādū at q
adh^o q oleū sit p^o materia z ueniēs isti^o sacri optz q sit pmo
ab epō bñ dictū. Et istd inuit. b. Jaco. qn dicit. vngētes eū
oleo scō. i. scitificato. Rō at qre optz q sit scitificatū posita ē
sup in tractatu de p^ofirmatōe. c. ij. vide eam ibi.

Tractat⁹. VI. prime partis

Que sit forma extreme vinctōis Ca. II

f Prima ist⁹ sacri sūt vba q̄ dicit sacerdos qñ iungit in firmū. s. ista. Per istā sc̄tāz vinctōz z suā p̄ssimā misericordiā indulgeat tibi d̄s q̄cqd̄ deli⁹isti p̄visti. p̄ auditū. zc. Ita q̄ i ista forma tāḡit̄ sūt ist⁹ sacri. s. q̄ dicit infra qñ age⁹ d̄ ei⁹ effectu. Et sciēdū q̄ v̄na est int̄ formas alioz sacro⁹z et ist⁹. qz forme alioz sacro⁹z sūt idicatiue. vt p̄z itūeti discurredo p̄ singlas formas. s. forma ist⁹ sacri ē op̄ratina. vt p̄z i spiciēti. Notādū at̄ q̄ i missali ambrosiano inuenit̄ ista forma. Ungo oculos tuos l' aures tuas zc. Et p̄ istā sc̄tāz vinctō nē tuā zc. De h̄ at̄ nō ē curādū s. forma q̄ v̄t̄ romana ecclā ē suāda. Si at̄ aliq̄s q̄rat̄ q̄re i forma ist⁹ sacri magis v̄t̄ romana ecclā op̄ratiuo s̄bo q̄ i alijs formis. Dicēdū ē q̄ ido qz v̄t̄ v̄t̄ ista ist⁹ sacri z nō d̄z dari nisi p̄pinq̄s moriā q̄ sunt iā i recessu. iō sic moriā ē q̄ ill⁹ q̄ sūt i recessu op̄tat̄ sal⁹. ita i forma ista ecclā op̄tat̄ salutē recedentib⁹ ex hac vita

Quis sit mīster extreme vinctōis Ca. III

m Mīster h⁹ sacri ē p̄sbyter z nō ali⁹. n̄ null⁹ nisi sit p̄sb̄ p̄ mīstrare ill⁹ sacm̄. Ist⁹ p̄z ex predicta autoritate b̄ti Jaco. Infirmat̄ q̄zē. Rō at̄ q̄re sol⁹ p̄sb̄ ē mīster huius sacri est. qz ille q̄ h̄z disp̄sare sacm̄ corp̄is xp̄i i mysticū op̄tet q̄ h̄eat p̄tātē sup̄ corp⁹ xp̄i v̄z. s. iste ē sol⁹ p̄sb̄. q̄re solus p̄sb̄ h̄z mīstrare sacra. Nec ē istātia d̄ baptisimo. qz baptisim⁹ ē sacm̄ marie necitatis. iō oportet q̄ h̄eat mīst̄z marie cōem. vide h̄ sup̄ de baptisimo. c. iij. Utz at̄ oporteat q̄ sint plures p̄sb̄z i vel sufficit v̄n⁹ videt̄ ex autoritate allegata q̄ debeāt eē pl̄es. qz dicit̄ p̄sb̄os in plurali. Tho. i. iij. suo videt̄ dicere q̄ si nō possint h̄z i pl̄es sufficiat v̄n⁹ cū mīstris. ita tñ q̄ sp̄ p̄sb̄ d̄z i iungere z dicere v̄ba. z si añq̄s p̄fecerit moriā vel aliter ip̄ediat ali⁹ d̄z p̄ficere ill⁹ qd̄ remanet p̄ficiēdū. s. residuum sacri h⁹ extreme vinctōis. q̄ sufficiat p̄ p̄nti

Quis sit effect⁹ h⁹ sacramēti Ca. IIII

e Effectus h⁹ sacri est iste. Sic em̄ est i infirmitate corporali. ita suo mō d̄z esse et i infirmitate sp̄iali. In infirmitate autēz corporali sic est q̄ posito q̄ aliq̄s sit curat⁹

De extrema unctione

ab infirmitate adhuc remanens in eo aliquid debilitas corporalis pueniens ex p̄stina infirmitate. et ideo indiget duplici medicina. Una quae sit egritudinis sanativa et expulsiua. et alia quae sit debilitatis quae remanet repatiua. Sic est spiritualis. spiritualis infirmitas est peccatum. **Un̄ ps. i. p̄sona peccatoris. Miserere mei dñe quoniam infirmus sum. mercede. Medici** na sanatiua illius infirmitatis est penitentia. scilicet postquam homo sanatus est ab ista infirmitate adhuc remanet in eo quaedam debilitas spiritualis. et ista debilitate ordiatur istud sacramentum. **Un̄ effectus istius sacri est sanatio istius debilitatis spiritualis. Est etiam alius effectus quod per ipsum peccatum venialia et etiam mortalia oblita remittuntur. et gratia habita augetur et noua conferuntur. et istud intellige si digne suscipiatur. Est etiam alius effectus. quod si sit expeditus aie suscipiens salutem corporalem sibi restituit virtute sacri istius. Probantur omnia ista per autoritatem iudicis **Iaco. v. Infirma** quos erogaudo. psalm. ec. et oratur super eum unguentum. eum oleo sancto. et allevia. eum dominus a laqueo suis. et si in peccatis sit dimittet ei. etc.**

Quibus dicitur dari istud sacramentum.

Ca. V.

e **Ap̄dicta autoritate colligitur quod istud sacramentum non dicitur dari nisi infirmis. quod dicitur **Iaco. v. Infirma** quos erogaudo. Non autem dicitur dari quibuslibet infirmis. sed solum illis quibus sunt in periculo et sunt propinque morti. quod cum deuotione ante pericula istud sacramentum. posito etiam quod sint frenetici. Cum enim istud sacramentum sit sacramentum exercituum non dicitur dari nisi exercitibus. vel illis quibus iam sunt pericula ad exitum ab hac vita.**

In quibus partibus corporis fieri dicitur istud sacramentum.

Ca. VI.

q **Via purgata materia medicina dicitur applicari particulae patienti. ideo materia peccati purgata per penitentiam istud sacramentum quod est medicina ut dictum est debilitate derelicta dicitur applicari membris quibus sunt organa sensuum. per quos morbus peccati intrat in animam. **Un̄ dicitur sacro isto dñi inungi oculi. aures. os. nares. pedes et renes. Ita quod ad oculos dicatur. per ista sacramenta unctio et sua piissima misericordia indulgeat tibi deus quod quod peccasti per visum. Ad aures. per auditum. Ad os. per gustum. Ad nares. per odoratum. Ad pedes. per gressum. Ad renes. per ardorem libidinis. permittendo in singulis. per ista sacramenta unctio. Sed quod fiet de ceco a natiuitate quod non peccauit per visum. vel etiam de surdo a natiuitate quod non peccauit per auditum. vel de claudo quod non peccauit per gressum. nunquam dicitur inungi in illis membris. Dico quod sic. quod si cecus non****

Tracta. VII. prime partis

peccant vidēdo. tñ peccavit forte sordiate visū appetēdo Et
idē dico de surdor claudo Estimo etiā q̄ q̄s aliqs nō h̄et
oculos l' alia mēbra i q̄b̄ sit vncio d̄z tñ inungi i loc̄ circū
uicinis. p̄t̄ rōez iā dictā

Utz debeat sac̄m istō iterari **Ca. VII**

c Um i isto sac̄o n̄ ip̄mat̄ caracter maifestū ē q̄ illud
sac̄m itari p̄t̄ Cū hō possit ad mortē m̄l̄tōiēs infir/
mari Utz at̄ i ea dē ifirmitate possit aliqs m̄l̄tōiēs inungi.
Dico q̄ ifirmitatū q̄dā sūt breuis t̄m̄iatōis sic sinochia v̄ si
noch' l' caufon. z sic d̄ aliqs. i istz ifirmitatibz n̄ d̄z istō sac̄m
itari. Tñ si f̄cidinaret aliqs cū f̄cidiiū sit alia ifirmitas a p̄
ma. i f̄cidino possz itato inūgi. Alie sūt ifirmitates diutne.
sic febrz. tussis. ethica. z silēs q̄ durāt p̄ ānū l' pl'. z sic cū i ta
libz ifirmitatibz hō possit m̄l̄tōiēs veire ad p̄ctū mortis i ta
libz p̄t̄ istō sac̄m itari. Ista ē snia Tho. i. iij. suo. Dic̄ tñ q̄ si
iueniat snia alie doctoz i s̄riū q̄ n̄ p̄dēnet cā. Istō at̄ q̄ di
cūt q̄dā q̄ille q̄ fuit iunct' q̄ si curet n̄ d̄z se postea balneare ē
q̄dā fatuitas. q̄ se q̄ret q̄eps cui' caput fuit iunctū crismate
nō d̄beret lauare caput. cū ei' vncio dignior sit ista. Tñ q̄n
aliqs ifirm' iungit̄ d̄z ibi eē aliqs m̄l̄ter q̄ cuz stupa abster/
gat locū vnciois. z postea illa stupa d̄z cōburi

Tractat' septim' prime partis

de matrimonio. Et h̄z duas p̄tes sub se

xpedito cū dei adiu

c torio tractatu d̄ sac̄is. q̄ generāt. vegetant.
nutriūt. p̄mouēt̄ repant hoiez i vita sp̄iali
Restat tractādū d̄ sac̄o q̄d hoiez p̄ducit z
generat i eē z vita corpali. s. d̄ sac̄o m̄fionū
Quia s̄o libell' iste p̄posit' ē p̄t̄ simplices q̄ n̄ sūt m̄l̄tū p̄feti
i iure canōicor̄ civili. allegatioz m̄l̄toz iuriū tam d̄ iure ca
nonico q̄s civili q̄ i ista mat̄ia p̄t̄ q̄s i alijs p̄cedētibz adducū
tur simplicibz min' p̄fect' p̄fusione i ducat. Idēco ab hmōi
allegatōibz q̄s tū potō abstinēbo. cū simplices hmōi allega

De matrimonio

tionem neque legere neque intelligere sciret. Quia autem secundum primum sic dispositio procedit formam, sic sponsalia procedunt in rationem. id est primo de sponsalibus est agendum.

Prima pars septimi tractat
de principis principalis de sponsalibus. Et habet quinque capitula.

Prima pars septimi tractat de sponsalibus

deranda sunt quinque. Primum quod sint sponsalia, et vnde dicantur.

Secundo qualiter habeantur. Tertio in qua etate possunt haberi sponsalia.

Quarto quomodo sit effectus sponsalium. Quinto in quibus casibus dissolvantur.

Quid sint sponsalia et vnde dicantur. **Ca. I**

Sponsalia sunt futurarum nuptiarum promissio. Ex qua diffinitio est quod canonice et legitime promissa sponsalia dunt procedere in rationem sic dicitur procedit futurarum. Dicunt autem sponsalia a spondeo des, quod idem est quod promitto tuis.

Qualiter habeantur sponsalia. **Ca. II**

Contrahuntur sponsalia quattuor modis. Uno modo nuda promissioe qua dicitur accipiam te in uxorem et accipiam te in virum. Alio modo datus arris sponsalium, scilicet pecunia vel aliquid aliis rebus. Alio modo anuli subarratioe. Et illud vocatur vulgare desponsatio, sed proprie subarratio nuncupatur. Alio modo inveniunt iuramento, ita tamen quod sit sine dote de futuro ut dictum est, quod si continentia dote potest ita non essent sponsalia sed matrimonium.

In qua etate possunt haberi sponsalia. **Ca. III**

Quoniam pro septenniis, id est pro etate, vii. annorum tam pueri quam puellae incipiunt habere discretiones que requiruntur in sponsalibus habendis.

Item pro septenniis possunt haberi sponsalia. Sicut autem septenniis ipsi per se ipsorum vice nonie eorum sponsalia habeant nihil agunt nisi cum veniunt ad septennium incipiunt eis placere, quod extunc valent ita quod sponsus non cogit ea carnaliter, sanguineam tamen ei non potest habere in uxorem nec e contra. Et nota quod etas habendi in rationem apta est in puella, xii. annorum, in puero, xiiii. et si autem habeant non est in rationem, sed sponsalia tamen nisi fuerit etate nubili ita propinqua quod possint carnaliter commisceri.

Quis sit effectus sponsalium. **Ca. IIII**

cum etate videatur tunc malicia suppleuisse

Tractat^o. VII. prime partis

S pōsalia p̄hūf duob^o modis. q^z q̄nq^z p̄hūf sub p̄ditōe
apposita. q̄nq^z pure. Si p̄hāf sub p̄ditōe apposita h̄ p̄t
eē ml̄t^z modis. q̄m aut^z p̄ditio apposita ē possibil^z aut impossibil^z
aut nec̄aria. Si sit impossibil^z puta q^z dic̄ p̄hā tecū si tetigero
digito celū. Aut si nec̄aria. puta q^z dic̄ p̄hā tecū si sol oriat^z
cras. l̄ aliō silē. iste p̄ditōes d̄nt h̄i p̄ n̄ adiect^z. i. p̄ n̄ apposit^z.
Si aut^z p̄ditio sit possibil^z aut ē bōesta aut i bōesta. Si sit bōe/
sta. puta q^z dic̄ p̄hā tecū si p̄ me^z voluerit. l̄ si deder^z mibi cē
tū marcas. Si p̄ditio n̄ adimpleat n̄ tenet m̄rimoniū p̄sumare
donec p̄ditio fuerit adimpleta. etiā si p̄hēdo spōsalia fuerit ap/
positū iuramētū. S^z d^z i^zelligi sp̄ nisi carnal^z copula fuerit
subsecuta int̄ eos. q^z tūc d̄r^z v^z m̄rimoniū int̄ eos. q^z tūc vid^z
p̄ditō apposita f̄cessisse. Si p̄ditio i bōesta sit sit p̄ n̄a^z z
subaz^z bōa m̄rimoniū. puta q^z dic̄ p̄hā tecū si p̄cures tibi vene
na sterilitat^z p̄ pecūia adulteradā te tradas. l̄ donc̄ inue
niā aliā pulcriorē. Ista p̄ditio viciat p̄ctū. ita q̄ nec sūt spōsa
lia nec m̄rimoniū. Si p̄ditio sit i bōesta s^z n̄ sit p̄ natura et
subaz^z bōa m̄rimoniū. puta q^z dic̄ p̄hā tecū si hoies interfecer^z l̄
si furtū fecer^z. l̄ silia. p̄ n̄ adiecta d^z h̄i. z ē abijciēda. z tenent
spōsalia. Notādū t̄m q^z dicitū sit q̄ spōsalia p̄nt p̄bi sub p̄di
tōe. p̄misse pecūie. nō t̄m p̄t p̄mitti pecūia i modū pene. et si
p̄missa fuerit n̄ tenet pene. p̄missio. nec p̄t peti. vt si dicat sic.
nisi p̄xero tecū tibi dabo cētū marcas. n̄ em̄ val^z p̄ditio pene
cū libera d̄nt eē p̄ingia. ff. d̄ p̄. ob. l. tua. d̄ spō. c. velut. extra e.
c. re^zsiuit. z. c. gēma. C. d̄ spō. l. arras. z. l. mulier. Si aut^z p̄hāf
spōsalia pure. i. sine p̄ditōe. z sūt ābo apti ad m̄rimoniū p̄hēdū
si i spōsalib^z p̄hēdis int̄ueit iuramētū p̄pellēdi sūt p̄ excōica/
tōez p̄sumare m̄rimoniū. nisi forte timeat d̄v^z p̄ricidio l̄ d̄ aliq̄
alio pic̄lo. Et si alter ipoz p̄xerit cū alia p̄ba d̄ p̄nti in iūgat
ei p̄nia d̄ p̄rior^z fide mērita. z absoluat ab excōicatōe. si aut^z
n̄ int̄ueit iuramētū monēdi sūt m̄rimoniū p̄sumare n̄ cogendi
q^z iūte nuptie solēt malos p̄uē^z h̄e. xxx. q. ij. c. i. z. ij. Si aut^z
nenter ē i etate nubili tenet expectare donec veniat ad ānos
etaz legitie ad m̄rimoniū p̄hēdū. Et idē dico si vn^z ē i etate le/
gitia. ali^z nō. q^z ille q̄ ē in etate legitia tenet alium expectare.

De matrimonio

vel si se mutuo absoluūt poterūt iudicio ecclē separi

In q̄b casibz spōsalia dissoluūt. **Cap. V**

e **¶** Q̄ spōsalia sūt sel̄ d̄cta sel̄ ligāt. ita q̄si d̄hāt postmo/
dū spōsalia cū alia. z n̄ ē p̄cessū ad carnalē copulā cū
illa sc̄da. cōpellēd̄ ē redire ad p̄mā. Si s̄o cognit sc̄da z car
nalit cū iā m̄fiontū dicat d̄z r̄manere cū sc̄da et n̄ redire ad
p̄mā. Soluūt at̄ i octo casibz. Prim⁹ ē si alē ip̄oz vult trāsire
ad religionē. q̄d̄ facere p̄t alio iuito. etiā si fuit m̄fiontū p̄b/
ba de p̄nti d̄ctū. dūmō nō fuerit p̄ carnalē copulā p̄sumatū
z ille q̄ remanet i sc̄lo r̄manet absolut⁹ a vīculo spōsaliū. z h̄
q̄n̄ alter fuerit p̄fessus i religioē illa. h̄z ille cas⁹ extra d̄ p̄uer.
xiu. c. ex publico. extra d̄ spō. duo. l. z p̄ter solitū. Sc̄d̄s cas⁹
ē q̄n̄ spōsus n̄ iuenit. q̄z trāsfert se ad aliā regionem. recepta
t̄n̄ pus p̄nia de p̄iurio v̄l fide m̄cūta. si p̄ eū steterit q̄ minus
m̄fiontū fuerit p̄sumatū. h̄z iste casus extra d̄ spō. c. ill̄ autē.
Tert⁹ casus ē si alē ip̄oz p̄ d̄cta spōsalia icurrit leprā v̄l pa
ralisim. aut oculos pedes man⁹ v̄l nasū amisit. l̄ aliqd̄ turpi
sibi euenerit. Ponit̄ iste casus extra de xiu. lepro. c. lrās. de
iureiur̄. c. quēadmodum. Quart⁹ casus si sup̄ueit affinitas.
puta q̄z spōsus p̄ sanguinē spōse coguit. v̄l ec̄uerso. Et ad h̄
p̄bādū sufficit sola fama. h̄z iste casus. vij. q. ij. q̄dā de spōsa/
uit. extra de p̄sag. z af. sup̄ eo. Quint⁹ casus si mutuo se absol
uerit. h̄z iste casus extra d̄ spō. c. p̄terea. q̄dā t̄n̄ n̄ r̄cipiūt istū
casū. v̄n̄ d̄icūt q̄illa decretal̄ allegata n̄ ē decretal̄ v̄l loq̄t̄ d̄
p̄missioē p̄p̄tina. Sext⁹ casus est si alē eoz fuerit fornicat⁹.
h̄z iste casus extra d̄ iureiur̄. c. quēadmodū. Septim⁹ casus
est q̄n̄ spōsus d̄ facto cū alia. v̄l spōsa cū alio d̄bit p̄bba d̄ p̄
fenti v̄l p̄bba de fūso. z seq̄t carnalē copula. tūc soluūt spōsa/
lia p̄t̄ mai⁹ vīculū sup̄ueniēs. s̄z d̄nt agere p̄niaz d̄ p̄iurio v̄l
de fide seu p̄missioē m̄cūta. ponit̄ iste casus extra d̄ spō. c. cō
suluit. extra de spō. duoz. c. tua nos. Octau⁹ casus ē q̄n̄ m̄
nor veit ad etatē legitimā z p̄fectā. z petit absolui a vīclo spō
saliū z dari sibi licētiā nubēdi aliū. h̄z iste casus extra d̄ spō.
ipu. de ill. z. c. a nobis Et nota q̄ oēs isti casus p̄t̄ p̄mū. s.

Tractat⁹. VII. prime partis

quoniam vult transire ad religionem intelligendi sunt de sponsalibus de fuso. quibus et prope dicitur sponsalia Et nota etiam quod in duobus casibus predictis ipso iure solvuntur sponsalia. scilicet quoniam intrat religionem. et quoniam dicitur matrimonio cum alio vel cum alia. In ceteris sponso casibus solvenda sunt per iudicem ecclesie.

Secunda pars septimi tractatus

prime partis principalis de matrimonio. Et habet octo capitula.

De qua tractatus est de

P sponsalibus dicitur de matrimonio. Circa quod consideranda sunt octo. Primo quod de matrimonio et vult dicitur. Secundo quod licet dicitur de matrimonio. Tertio quoniam et vult dicitur quod dicitur sponso fuit institutum matrimonio. Quarto quod fuit causa institutionis matrimonio. Quinto quod dicitur de matrimonio. Sexto quod modis de matrimonio. Septimo quod sunt bona matrimonio. Octavo quod impediunt matrimonio.

Quid est matrimonium et vult dicitur **Ca. I**

Matrimonium autem a doctoribus sic diffinitur. Matrimonium est viri et mulieris legitimum coniunctio individualium vite per studium relictum. Non de viri et mulieris. Et viros et mulieris. quod nec viri plures mulieres. nec una plures viros habere potest. Dicitur etiam individualium vite. hoc est quod non est ab aliquo deservit alteri per continentiam periteri vel orationi vacare. Et in eos dum vivunt permanet vinculum coniugale. Alii diffinit sic. Matrimonium est viri et mulieris coniunctio. consortium vite civilis. divini et humani iuris coniunctio. Dicitur autem matrimonium de mater tris. et munio nis. vult matrimonium est quod matris munio. i. officium. quod dicitur mulieribus esse matres. vel ideo magis denotat a matre quam a patre. quod eius officium magis apparet in matrimonio quam officium viri.

Qualiter dicitur matrimonium **Ca. II**

Solo autem deservit dicitur matrimonium. quod si solo deservit cetera etiam ipso coitu non obstante celebrata frustrantur. Ex quo etiam per sponsa de presenti vir deservit maritali affectu in mulierem et mulierem in virum sive per bis deservit. ut si vir dicat. accipio te in meam. et ipsa respondet. accipio te in meum. vel si vir dicat. volo te de cetero habere in virore. et ipsa respondet. volo te de cetero habere in virore. vel quibuslibet alijs sponso vel sig-

De matrimonio

his exprimat consensus statim est matrimonium. Et dico signis. quia surdus et mutus potest habere matrimonium. verum tamen si loqui potest habentes matrimonium proba sunt necessaria contra ad ecclesiam consensus mutuum pertinentia vel experimentia etc.

Quando verbis quibus verbis fuit institutum matrimonium

Capitulum III

In paradiso terrestri fuit institutum matrimonium et ante peccatum. Quibus autem probis fuit institutum dicitur aliud quod illis probis Beatus. ii. c. Crescite et multiplicamini et replete terram. Sed istud non credo verum. fuerunt enim proba illa post benedictionem nubentium. Unde dico quod probis Ade ore prophetico placis fuit institutum quoniam Adam dixit. Hoc nunc os ex ossibus meis et caro de carne mea. Quia propter reliquit homo patrem et matrem et adheret uxori sue. et erunt duo in carne una. Unde hoc super de sacris in generali. c. j.

Que fuit causa institutio matrimonii

Ca. III

De causa principalis institutionis matrimonii. scilicet sunt multe secundarie. Prima causa principalis est susceptio proles. Et propter hanc instituit de matrimonio in paradiso ante peccatum in primis gentes quibus dixit Beatus. ii. c. Crescite et multiplicamini. Secunda causa est vitatio fornicationis. et ista causa habet locum post peccatum. Et de ista dicit apostolus. i. ad Cor. vii. c. Propter fornicationem supplevit ad vnum quod scilicet uxorem suam habeat. et vnaqueque suum virum. Causa secundarie sunt multe. scilicet pacis reformatio. pulchritudo uxoris. diuitie. et filia. Ita tamen quod principalis intentio eorum que habent non ferat ad ista. sed ad duo prima et principalia.

Qui possunt habere matrimonium

Ca. V

Quis homo qui consentire potest in coniugalem affectum et carnalem copulam exercere nisi expresse prohibeat potest contrahere matrimonium. Dico qui consentire potest. quia scilicet puer infra etatem legitimam constitutus. hoc est infra. xiiij. annu. et puella infra. xii. dicantur verba ad matrimonium contrahendum apta. tamen quia consentire non possunt nullum est matrimonium. de spon. cap. tue fraternitati. Similiter ille qui insanus est vel furiosus. licet dicat illa verba non contrahit. quia consentire non potest. xxx. questione. ii. nec furiosus. Et hoc est verum

Tracta. VII. prime partis

Quid est i furia constitutus? quoniam si aliquis habeat lucida intervalla et alii quoniam redit ad sanam mentem nubere potest et testari. et omnia alia que alii possunt potest. vt. C. de codicillis. l. nec codicillos. vij. q. i. Quis sit triste. Dico etiam quod carnale copulam potest exercere. Et ideo quod caret erga virili vel utroque testiculo. l. est naturaliter frigidus. Hec non potest. extra de frigiditate et male. c. q. si. Dico etiam nisi expressis prohibeatur. quod edictum de matrimonio habedo est prohibitorium. In omnia quod non prohibetur admittit et Hec potest. extra de spon. cum apud sedem. Prohibetur enim aliquid propter votum et propter ordinem. et ita de aliis impedimentis de quibus dicitur infra. Et nota quod matrimonium habet pro inter absentes et procuratorem sic factus fuit inter dominum regem Aragonie et dominam reginam quod nunc sunt. extra de p. c. finali. li. vj.

Quor modis dicitur matrimonium. La. VI

m **A**trimonium dicitur multis modis. Nam matrimonium aliud legitimum aliud clandestinum. Matrimonium legitimum est quando ab his quod super feminam habent potestatem vxoris petitis a parentibus. sponsatur et legitibus dotatur. et a sacerdotibus vt mores est benedicitur. et a parantibus custoditur et solenniter accipitur. Homo tamen intelligatur quando sine solennitatibus istis possit esse vxor matrimonium. Sed sic est in aliis sacris quod quedam sunt de necessitate sacri. quedam sunt de solennitate tamen. Ita in matrimonio quedam sunt pertinentia ad substantiam matrimonii. sic sensus proposita de potestati expressus. et iste solus facit matrimonium. Quedam sunt ibi ad solennitatem et decorem. sicut sunt solennitates per dicitur. sine quibus est vxor et legitimum matrimonium quantum ad virtutem. licet non quantum ad honestatem. Clandestinum matrimonium est quoniam fit sine solennitatibus premissis. Et quod sic habent exponunt se magno periculo. possit enim alter alterum dimittere quoniam vellet. et de facto cum alio vel alia habere. et sic in adulterio maneret. Unum talibus consulendum est in foro potestatis vt de nouo in facie ecclesie habeatur. Item matrimonium aliud iniunctum. aliud perfectum sine consummatum. Iniunctum per proposita de potestati. Perfectum sine consummatum per carnale copulam. Notandum tamen quod matrimonium potest esse perfectum duobus modis. Uno modo scilicet firmitate. Alio modo significatione. Matrimonium potest esse perfectum sanctitate ante carnale copulam. Unum Augustinus scribens ad quendam que simul cum viro suo votum castitatis emiserat sic dicit inter cetera.

De matrimonio

Hō qz p̄t spabat̄ a p̄iunctōe carnali. idō marit̄ tu⁹ eē d̄sferat
imo itō facti⁹ p̄iuges manebat̄ q̄to s̄actiora p̄cordit̄ placi
ta fuabat̄. S̄z m̄fionū nō ē p̄fectū siḡficatōe añ carnalem
copulā. Cōiunctio ei corpoz viri z vxoz̄ f̄t p̄iunctōez nate di
uinez hūane i p̄sōa filij di. vide d̄ h̄ s̄ d̄ sac̄ris in generalic. f.
Et sic soluit̄ ista q̄stio vtz̄ int̄ b̄uissimā p̄ginē mariā z ioseph
fuerit̄ p̄fectū m̄fionū. qz fuit̄ p̄fectū sc̄ritate s̄z n̄ siḡficatōe.
Quidā dicūt m̄fionū initiatū p̄ sp̄salia d̄ fūto. ratū p̄ p̄sen
sū d̄ p̄nci. p̄sumatū p̄ carnalē copulā. Itē m̄fionū aliō legi
timū z n̄ ratū. aliō ratū z n̄ legitimū. aliud ratū z legitimū.
M̄fionū legitimū z n̄ ratū ē int̄ fideles. z d̄r legitimū qz le
gali institutōez. puic̄ie moribz̄ n̄ s̄ iustionē d̄nī s̄bit̄. s̄z n̄ ē ratū
m̄fionū. qz sine fide fit. Aug. Hō ē ratū p̄iugū qd̄ sine dō ē
Ratū z n̄ legitimū m̄fionū ē qd̄ ē int̄ legitimas p̄sonas z fide
les. s̄z sine d̄bita solēnitare s̄bit̄. Ratū z legitimū m̄fionū ē
int̄ legitimas z fideles p̄sonas cū debita solēnitare s̄ctū

Quot sūt bona matrimonij La. VII

b Ona m̄fionij p̄ncipalit̄ sūt tria. s̄. fides. p̄les z sac̄m
Aug. Nuptiale bonū trip̄tū ē. fides. p̄les. sac̄m.
In fide at̄tēdit̄ ne p̄ viculū p̄iugale cū aliō l' alia coeat̄. In
p̄leyz amāter suscipiat̄ z religiose educat̄. In sac̄o vt cōlu
giū nō sepef. Et nota qd̄ duo p̄ma b̄oa q̄nqz sūt i m̄fionio. q̄n
qz nō. tertiū p̄o i se p̄abilis adheret m̄fionio.

Que impediunt matrimonij. Et habet. xvj. p̄ticular.

Capitulum. VIII

i Q̄pedim̄ta m̄fionij sūt duodeci q̄ ipediūt m̄fionū
s̄bedū z dirimūtā s̄ctū. Si tñ ip̄a v̄l aliqd̄ ip̄oz p̄
cedāt m̄fionū. tūc s̄sū p̄iugale excludūt. si p̄o seq̄nt̄ m̄fimo
niū nullū p̄stāt ip̄edim̄tū. sic p̄z p̄ ista exēpla. Furiosus si p̄t
p̄bere m̄fionū. si tñ postq̄ s̄xerit̄ efficiat̄ furiosus non p̄t s̄
soluit̄ m̄fionū. Itē q̄bz v̄trūqz testiculū sectū. i. euulsū non
p̄t s̄bere matrimonij. si p̄o post s̄ctū matrimonij secef. i.
castret̄ nō p̄t s̄ soluit̄ m̄fionū. Et ē itelligēdū d̄ alijs impe
dimēt̄. Que at̄ sint ip̄edim̄ta m̄fionij cōrinēf in his q̄ttuoz
s̄sibz̄. Error p̄ditio v̄ozū cognatio crimē. Cūl⁹ disparitas

Tractat^o. VII. prime partis

vis ordo ligamē hōestaf. Si sū affinis. si forte coire neq̄bis
Nec faciēda vetāt p̄nubia facta retractāt. P̄ter ista. xij. ipe/
dimēta q̄ ipediūt m̄rioniū p̄hēdū r̄ dirimūt iā p̄ctū sūt alia
q̄ ipediūt m̄rioniū p̄hēdū s; n̄ dirimūt iā p̄ctū. s. tps feriarū
r̄ int̄dictū ecclē. p̄sus. Ecclēvetitū nec non tps feriaz. Ita
vetāt fieri p̄mittūt facta teneri. Que q̄liter teneri debeāt di/
cendū est de vnoq̄z ipoz

De impedimēto erroris matrimonij

n Umerat^o oibz impedimētis dicēdū ē de vnoquoqz ipoz
Et p̄mo de impedimēto erroris p̄sōe q̄ ex sui natura nō ex i/
stitutiōe ecclē m̄rionalē p̄sēū excludit. qm̄ q̄ errat n̄ p̄sentit.
ff. d̄ iurisdic. om. iu. l. si p̄ errore. r̄ erratū voluntas nlla ē. C. d̄
iur. r̄ fac. ig. l. cū p̄ testamētū. r̄ l. n̄ idcirco. Un̄ si m̄lieryl vir
erret i m̄rioniū p̄hēdo null^o ē p̄sēsus q̄ sol^o fac m̄rioniū. Tū
nota q̄ tripler p̄t eē error circa p̄sonā. Prim^o ipi^o p̄sōe. vt si d̄
petro credat q̄ sit iohēs vbi errat circa p̄sonā. Ali^o ē error for/
tune. vt si de paup̄e credat q̄ sit diues. Ali^o ē error qualitat^{is}.
vt si de iḡbili credat q̄ sit nobil^{is}. v̄l de corrupta credat q̄ sit p̄/
go. Nō error p̄sōe ipedit m̄rioniū. vt si credēs p̄he cū petro
p̄hit cū iohāne. vel si credēs p̄trahē cū martha p̄hit cū ber/
tha. nullū ē m̄rioniū. Error at̄ q̄litatigz fortune non ipedit
m̄rioniū. Verbi gr̄a. aliq̄s p̄hit cū aliq̄ credēs eē d̄ ginez vel
filiā regis. r̄ tū ipa ē meretric^{is}. v̄l filia rustici tenet m̄rioniū. v̄l
credit p̄trahē cū diuite r̄ p̄trahit cū paup̄e tenet etiā m̄rimo/
niū. c. ij. q. i. His ita.

De impedimēto d̄ditōis.

impedimētū d̄ditōis it̄ductū ē ab ecclā i fauore li/
bertat^{is}. Et d̄ h̄ breuit̄ est sciēdū. q̄ si mulier libera cō/
trahat cū suo sciēter. v̄l liber cū ancilla. tenet r̄ validum est
m̄rioniū int̄ eos. Si hō libera p̄trahit cū suo iḡrant. qz cre/
dit eū esse libez. vel liber cū ancilla etiā iḡrant. qz credit eaz
esse liberā nullū est m̄rioniū int̄ eos. nisi postq̄ vn^o nouerit
d̄ditōez alteri^o esse talē p̄sentat^{is} in cū p̄bo vel facto v̄l carna/
li copula. Nota tū q̄ error d̄ditōis deterioris ipedit m̄rio/
niū p̄trahēdū r̄ dirimit iā p̄tractū. nō at̄ error paris vel me

De matrimonio

lioris. vt si fu^o p^otrahit cū serua quā credit liberā. v^o cū libe-
ra quā credit esse seruā. qz nō decipit nec hz qd obijciat ei d^o
p^oditōibz apposit^o in matrimonio. Uide sup^o de spon. c. iij. qz
idem iudiciū est h^o z ibi.

De impedimēto voti.

c Circa impedimētū voti nota q^o intelligit^o de voto prinē
tie siue de voto castitat^o. Circa qd^o notandū qd^o duplex
est votū prinētie. Nam qdā est simplex. aliud solēne. Uotū
simplex ipedit matrimoniu p^otrahēdū sz nō dirimit iam cō-
tractū. Sz solēne votū impedit p^otrahēdū z dirimit iā p^octū.
Quid sit votum solēne lz olim fuerit altricatio int^o docto-
res. tū h^o est declaratum p^o Bonifa. viij. extra de voto z vo. re-
dēp. c. vnico. li. vj. vbi d^o. q^o votū solēnizat q^o tū ad dirimen-
dum p^otionū duobz modis. Vno mō p^o susceptōnem sacri
ordis. s. sub dyaconat^o vel dyaconat^o z p^o s^obyterat^o. Alio mō
p^o p^ossionē exp^ollā vel tacitā factā alicui de religionibz appro-
bat^o. p^o motū q^o ad sacros ordies v^o religiosi nō p^ont p^otrahē ma-
trimoniū Nota penalē p^ostitutōz p^ostitutōibz d^oni Clemē.
pape p^o religiosos p^otrahētes m^otionū de facto. s. q^o sunt exco-
municati z irregulares. nec p^ont cū eis nisi p^o sedem apostoli-
cam dispensari.

De cognatione carnali

c Cognatio ē triplex. qdā carnal. qdā spūal. qdā legal.
Primovidēdū est de cognatōe carnali q^o nafalī p^oce-
dit alias. z ista vocat^o consanguinitas. Videndū est q^o sit cō-
sanguinitas z vñ dicat^o. qd^o sit linea consanguinitat^o. z q^o sunt.
et quot sunt grad^o. z quō p^oputant^o. z vsq^o ad quē gradū phi-
beat^o matrimoniū. Consanguinitas est vinculū personarū
ab eodem stipite descendentiū carnali propagatione cōtra-
ctum. Stipitem dico illam p^osonam a qua aliq^o duxerūt ori-
ginem. sic Adam fuit stipes Layn z Enoch. z filioz q^o ab eis
descenderūt. Et d^o consanguitas a cōn qd^o est sil^o z sanguis. q^o
cōmanē sanguinē habētes vel de vno sanguine p^ocedentes.
Linea est ordinata collectio p^osonaz consanguinitate cō-
iūctaz ab eodē stipite descendentiū diuersos grados prinē

Ca. 17

Tracta. VII. prime partis

*hic dicitur
de gradibus*

Linee sūt tres. s. ascēdētū. descēdētū. ⁊ trāsuersaliū. Prima
ē ascēdētū. s. illoꝝ a q̄bo trati^o originē. sic p̄. m̄. au^o ana. pa/
uus pana. abau^o abaua. Secda ē descēdētū. s. illoꝝ q̄ duxerūt
originē a nobis. sic fili^o filia. nepos nep̄s. p̄nepos p̄nep̄s.
⁊ abnepos abnep̄s. Tertia ē trāsuersaliū. i. illoꝝ a q̄bo n̄ du
rim^o originē nec ip̄i a nobis. vt frater soroz. filij duoꝝ frat̄ū.
q̄ dicūt fr̄es patruales. filij duoꝝ soroz. q̄ dicūt fr̄es sobri
ni. ⁊ corūde filij l' nepotes vsq; ad q̄rtū ḡdū. Notat̄ ista. xxxv.
q. v. p̄mo ḡdu. Et nota q̄ due linee descēdētū faciūt vnaz li
neā trāsuersalem. vt p̄ in exemplo. Filij duoꝝ frat̄ū atti
nēt sibi in linea trāsuersali. ⁊ qlibet ip̄oz in rēcta linea de
scēdit ab auo eoz cōmuni q̄ fuit stipes eoz cōis a q̄ traxerūt
originē. ⁊ sic de oib; alijs est intelligēdū. Hūc vidēdū est qd
est ḡdus. Et nota q̄ aliter p̄putat̄ ḡd^o canoniste ⁊ aliter legi
ste. Nā fm canonistas due p̄sone in linea trāsuersali faciūt
vnū ḡdū. Scdm̄ at̄ legistas qlib; p̄sona facit vnū gradum
puto duo fr̄es sūt in vno ḡdu fm canonistas. q̄ fm legistas
sūt in duob;. ⁊ sic de singul'. Itē filij duoꝝ frat̄ū sunt in scdo
ḡdu fm canonistas. fm leges p̄o sūt i q̄rto. S; qz istud paz
aut nihil facit ad p̄positū ido dimittā. Et videam^o qd ē grad^o
Brad^o est habitudo distantīū p̄sonaz q̄ cognoscit̄ quota ge
neratōis distantia due p̄sone in se differūt. Brad^o itaq; sic
p̄putant̄. in linea ascēdenti p̄ et m̄ sūt in p̄mo ḡdu. Auus
⁊ auā sūt in scdo ḡdu. proau^o ⁊ p̄aua sūt i tertio. abauus et
abaua sūt in q̄rto. In descēdētū p̄putant̄ sic. fili^o ⁊ filia sunt
in p̄mo ḡdu. nepos ⁊ nep̄s sunt in scdo. p̄nepos ⁊ p̄nep̄s
sūt in tertio. abnepos ⁊ abnep̄s sunt in q̄rto. In trāsuersali
p̄o linea p̄putat̄ sic. duo fr̄es sūt i p̄mo ḡdu. filij duoꝝ frat̄ū
i scdo. nepotes eozūde. i. duoꝝ frat̄ū in tertio. p̄nepotes eo
rum in quarto. Ultra quem gradū nulla p̄sanguinitas p̄
tendit̄ q̄tū ad impediēdū ⁊ dirimēdū matrimoniū. lz anti
quit^o prenderet vsq; ad septimū ḡdū. Vidēdū est ergo qua
liter fm istam doctrinā consanguinitas inueniēda est et cō
putanda inter aliquos. Unde si tu vis scire de aliquib;. pu
to de Bartholomeo et Bertha in quo gradu p̄sanguinitat̄

*Beatus p̄p̄
venerabilis p̄p̄
venerabilis p̄p̄*

De matrimonio

attinet sibi. Accipe comunē pentē. a q̄ abo fuerūt originem
 Verbi gr̄a. Petr⁹ generauit iacobū ⁊ iohānē q̄ fuerūt fr̄es.
 ecce p̄m⁹ grad⁹. vel si nō potis scire q̄s fuit p̄r eorū diceas. Ja
 cob⁹ ⁊ iohānes fuerūt fr̄es q̄ vt dictū est faciūt p̄mū gradū
 Hoc idē dico qz si fuerit duo fr̄es sūt ponēdi ī p̄mo ḡdu. vel
 frater ⁊ soror. vel due sorores. p̄cede ḡ in p̄putatōe diceas sic
 Jacob⁹ ⁊ iohēs fuerūt fr̄es. q̄ vt dictū est faciūt p̄mū ḡdu
 Jacob⁹ generauit Andream. ecce sc̄dus ḡd⁹. ⁊ andreas gene
 rauit philippū. ecce tertius ḡd⁹. philipp⁹ v̄o generauit Barthe
 lomeū. ecce q̄rt⁹ ḡd⁹ de q̄ nūc agit. Nō reuertar̄ ad iohēs
 q̄ fuit frater Jacobi. ⁊ p̄cede sic. Jacob⁹ ⁊ iohēs vt dictū est
 fuerūt fr̄es. iohēs genuit Thomā. ecce sc̄dus. Thomas v̄o
 genuit Berthā de q̄ nūc agit. ecce tertius grad⁹. Vides ḡ q̄
 Bartholome⁹ ⁊ Bertha attinet sibi ex vna p̄te in tertio ḡdu
 ex alia in q̄rto. ⁊ h̄ loquēdo vsualit̄. n̄ fm̄ p̄tate nō attinent
 nisi in q̄rto. ⁊ sic nō p̄t esse m̄ionū int̄ eos. Illō idē facien
 dū est de illis q̄ magis vel min⁹ vicini sūt in p̄sanguinitate di
 cendo. in tali ⁊ in tali ḡdu attinet sibi. Et q̄ ita p̄putādi sūt
 ḡd⁹ ⁊ numerāde p̄sone colligit̄ exp̄sse ex illis duab⁹ de crea
 lib⁹ extra de p̄san. ⁊ aff. tua nos. ⁊ extra de testi. l. 3. ex qua daz.
 Sz pone q̄ due p̄sone attinet sibi ex p̄te vna in sc̄do vel ter
 tio gradu et ex alia in q̄nto. nunq̄d poterūt p̄trahere matri
 moniū inter se. Dico q̄ sic. qz semp̄ standū est remotiori p̄
 sone in p̄sanguinitate. extra de p̄sang. ⁊ aff. c. xl. In ei⁹ casu
 remotior p̄sona extra metas p̄sanguinitatis existit. vñ nō atti
 net sibi. et q̄ nō est p̄sanguinitas int̄ eos. qz sic antiq̄e omnis
 p̄sanguinitas terminabat̄ in septimo ḡdu. ita hodie terminat̄
 in q̄rto. Et p̄dict⁹ patere potest q̄ cōsanguinitas impedit et
 dirimit m̄ionū vsqz ad q̄rtū ḡdū p̄sanguinitatis inclusiue
 et nō vltra. Et intellige in trāsuersali linea. nō at̄ in ascēdēte.
 quia in illis ī infinitū extēditur p̄sanguinitas inclusiue. sed in
 trāsuersali vsqz ad quartum. p̄tenditur p̄sanguinitas et nō vltra.
 q̄si dicatur q̄ q̄ntus gradus aperit portas ad matrimo
 nium p̄trahēdum.

*De p̄p̄tate ⁊
 remotiori p̄
 sone*

De impedimēto cognatōis spūalis

b

Tractat^o. VII. p^{ri}me partis

Talso de cogitōe carnali vidēdum est de cogitōe spūali. Cū videndū est q̄d est cogitō spūal. z q̄t sūt ei⁹ spēs. z q̄o impediāt m̄fionū. z i q̄o sacramēt⁹ p̄trabat. Cognatio spūalis est p̄p̄nditas pueniēs ex sacramēti datōe admiſtratōe vel susceptōe. Verbi gratia. sacerdos baptizat puez. tu suscipis eum. vterq̄ est p̄ spūalis ipi⁹ pueri z com/pater parentū ei⁹. put legif. xxx. q. i. om̄is. Spēs cogitōis spūalis sūt tres. Prima d̄r compaternitas. a con q̄ō ē simul z paternitas. q̄si simul paternitas. vel quasi cōmunis paternitas. nam vn⁹ compater sp̄ est p̄ spūal pueri z alter carnal. Alia d̄r paternitas. z ista attendit inē eum q̄ suscipit. z illuz q̄ suscipit. i. inter puez z patrīnum. Alia d̄r fraternitas q̄ attendit inter filiū tuum spūalem z filios tuos carnales. Restat ḡ videre q̄d iuris sit de m̄fionio taliū. z p̄mo dicēdū est de compaternitate. Notādum est ḡ q̄ duplex est compater/nitas. qz q̄dam est directa. s. illa quā ego p̄trabo p̄ meip̄m. et ista impedit z dirimit m̄fionū. vt si ego suscipio filiū Berthe mulier⁹ vel ip̄a meū. nūq̄ poterō eam h̄re in vxorē. z si accipero eam sepandū est m̄fionū. ita d̄r extra de cog. sp̄i. c. veniēs. Alia d̄r compaternitas indirecta siue emergēs. scz illa quā vn⁹ p̄iugū postq̄ sūt vna caro effecti p̄hit p̄ actum alter⁹. sic si vxor mea postq̄ a me carnaliter est cognita suscipit filiū alioz. ambo parētes pueri sūt cōpatres mei. q̄uis ego nō suscipiā eū. qm̄ p̄iuges cōmunicāt sibi ad inuicē actōes. Et de h̄ ponit exemplū euidentissimū in q̄daz decre. extra de cog. sp̄i. c. martin⁹. vbi d̄r sic. Martin⁹ duxit Berthā i vxorem z lothari⁹ tebergā. post m̄fionū lothari⁹ leuauit de sacro fonte filiū Martin⁹ z Berthe. demū mortu⁹ est Lotharius z Bertha remāsit. s. l. Martin⁹ z Teberga. Cui maritus suus lothari⁹ acq̄sierat compaternitatē p̄ filiū Martin⁹. q̄rebat vtz Martin⁹ possz h̄re m̄fionū cū dicta Teberga. Et respōdet papa q̄ nullo mō. Et sic p̄t q̄ cōpaternitas tam directa q̄ indirecta impedit m̄fionū s̄bendū z dirimit iā p̄tractū. Dō videndū est de paternitate spūali q̄ attendit inter suscipiētē z susceptū. i. inē patrīnū z filioliū. matri-

De matrimonio

nam et filiola. et dicendum est quod nunquam potest esse matrimonium inter tales. et si contraxerint de facto sunt sepandi. xxx. q. i. de eo quod interrogasti. et c. si quis sacerdos cum filia spirituali. Ultimo dicendum est de fraternitate spirituali quam attendit inter filiolam siue filiola et filios siue filias carnales matris vel patris. Et hi doctores antiqui varia dixerunt circa istam materiam. tamen firmiter et sine dubitatione tenendum est quod omnes filii duorum comparum siue ante comparitatem siue post genitum possunt legitime et matrimonialiter copulari. excepta illa persona mediante quam puenit ad comparitatem. nam illa nunquam potest copulari matrimonialiter alicui filiorum patris sui vel matris sue spirituali. xxx. q. ii. c. non oportet. S. sup. quibus saluit. extra de cogn. spi. c. i. et c. laudabile. et c. tua nos. Item nota quod compater potest licite in uxorem filiam com patris sui accipere. nisi sit illa quam mediante compater effectus sit. xxx. q. ii. illud. Solet autem queri utrum aliquis posset habere duas com matres in uxores. vnam. scilicet post aliam. Ad hoc dicendum est quod refert utrum comaternitas precedit matrimonium vel sequatur. Si precedit licite potest habere duas com matres in uxores. Verbi gratia. Daria et Bartha sunt com matres. postea Bartholomaeus habuit cum Daria et eam cognoscit. ea mortua potest habere cum Bartha. et est causa quia per unionem carnis sequentem non transit ad unionem spiritus precedentem. xxx. questione. iiii. post obitum. Si autem commaternitas sequatur matrimonium supple per carnalem copulam consummatum. tunc distingue. quia si uxor tua suscipit filium alterius. tunc ista cuius filium suscepit efficitur commater tua per factum uxoris tue. et mortua uxore tua non poteris eam habere in uxorem. et eandem compaternitatem intelligas acquiri uxori per virum. Si vero filium uxoris tue quem de alio genuit aliqua mulier de sacro fonte leuauerit. vel ad confirmationem tenuerit coram episcopo ipsa mulier est commater uxoris tue et non tua. quia non fuit tibi commaternitas acquisita. unde mortua uxore tua poteris eam habere in uxorem. Idem est si filius tuus quem de alia muliere genuisti suscipiatur ab aliquo. quia non est acquisita commaternitas uxori tue. et in hoc casu sicut in alio potest aliquis

b 2

*In primis en
quod in opor
et filia p
regis et p
filius h*

Tracta. VII. prime partis

hæc duas m̄matres i vxores. z aliq̄ duos m̄patres i maritos
Et isto p̄t h̄i vel sciri p̄ istos q̄tuor vsus. Qui mihi vel cui
mea natū d̄ fōte leuauit. Nec mea cōmater fieri n̄ valz vxor
Si q̄ mee natū nō ex me fōte leuauit. Nac̄ post fata mee nō
indevetabor h̄e. Cōpater ei⁹ nati p̄iuge n̄ p̄hibet̄. Ambas
m̄matres facit actio passio nūq̄. Notādū etiā q̄ laic⁹ nō p̄t
p̄hem̄ioniū cū illa quā baptizauit. z si de facto p̄xerit ē ma
trimoniū dissoluēdū. extra d̄ cog. sp̄i. c. ne dū. li. vj. Item
nota q̄ fili⁹ filia sacerdot⁹ v̄l alteri⁹ viri q̄ baptizauit puerū
siue puellā nō p̄t p̄he cū ista puella vel cū isto puero. vt i. c. p̄
allegato. ne dū. Notādū etiā q̄ solū p̄ sac̄m̄ baptis̄m̄z cō
firmatōis p̄his coḡtio sp̄ual̄ q̄ impedit m̄ioniū p̄hēdū z di
rim̄it iā p̄ctū. Per cathecismū at̄ lz p̄haf̄ tal̄ coḡtio q̄ ipedit
m̄ioniū p̄hēdū. nō t̄n̄ p̄his talis q̄ dirimit iā p̄ctū. extra de
cog. sp̄i. p̄ cathecismū. li. vj.

De cognatione legali

q̄ Tia coḡtio legalis q̄ adoptio d̄r vir aut nūq̄ habet i
vsu. et parum tractat̄ de ea in iure canonico. idō d̄ ea
sup̄sedeo quo ad nūc.

De impedimento criminis.

c̄ Riminū q̄dā impediūt m̄ioniū p̄hēdū lz nō dirimūt
iā p̄ctū. sic incest⁹. vxoricidiū. rap̄t̄ aliene vxorz. solen
nis p̄nia. z si q̄s insidiādo m̄ioniū p̄riū filiū d̄ fōte suscepit
vt possit p̄uare vxorē debito carnali z copula sui. Itē homi
cidium p̄byteri. om̄ia ista crimina z forte m̄tra alia ipediunt
vt dixi m̄ioniū p̄hēdū. lz n̄ dirimūt iā p̄ctū. imo si sint ado
lescentes et timeat̄ de eaz̄ incōtinētia ecclia dz eis dare licē
tiā nubēdi. extra de eo q̄ cog. p̄sag. vr. sue. c. ex l̄ris. Sūt aut̄
alia crimina q̄ n̄ solū impediūt m̄ioniū p̄hēdū imo dirimūt
iam p̄ctū. Primū q̄n̄ aliq̄s adulterat̄ cū aliq̄ p̄iugata. z ipse
vel ipa machinat̄ cū affectu in mortē viri sui. s. adultere. v̄l i
mortē vxoris viri adulteri vt simul p̄bant. in h̄ casu p̄he non
debēt. z si p̄xerūt sunt sepandi. xxxij. q. i. Si q̄s viuēt. extra
de eo q̄ dux. i. ma. quā polluit p̄ adul. c. sup̄ h̄. z. c. j. z. ij. Ser
cundū est si adulter p̄stet fidē adultere q̄ ducet eā p̄ mortē

De matrimonio

ei legitimi mariti. vel adultera adultero q^o p^o morte vxoris
viri adulteri ipm ducere velit. xxx. q. j. relatū. z i oib⁹ pdictis
capitulis. Tertiu est qn nō pstat fidē deducēdo eā. s^z p^onti
aliter eā ducit et cū ea p^obit. qz vt ait celestin⁹ papa. p^o d^o
cere q^o fidē dare d^o ducēdo. extra de eo q^o dux. i. ma. quā pol. p
adul. c. cū h^oet. z. c. ex l^oraz tuaz insinuatōe. Et istū casū in
tellige qn p^ontū m^otionū est vx^o z legitimū. qm si nō fuit ve
rū s^z putabaf esse vx^o nullū pstat impedimētū secōo matri
monio. Si p^o null⁹ casuū sup^odictoz interuenerit bñ p^o q^o
p^obe cū ea quā polluit p^o adulteriū. Nota etiā q^o mulier q^o cō
trahit cū iugato si scit eū esse iugatū nūq^o p^o eū h^oet etiā
post mortē vxorz. Si at i^ograret eū esse iugatū imo crederz
eū esse solutū nō obstāte eo q^o p^orit cuz co viuēt vxore legitia
potit p^obe cū eo post mortē legitie vxoris. extra de eo q^o dux. i.
ma. quā pol. p^o adul. c. p^oposuisti. z i. c. veniēs. extra de spon. c.
cum apostolica.

De impedimēto disparitat⁹ cultus

a D^o q^o m^otionū sit ratū z legitimū oportet q^o vterq^o
iugū sit fidel⁹. fidelis em nō p^o p^obe m^otionū cum iu
dea. saracena. gentili vel pagana. z si p^oerit de facto nullum
est m^otionū. Spōsalia tñ p^o fidel⁹ cum infideli p^obe sub ista
p^oditōe q^o infidel⁹ p^ouertat ad fidem. xxxvij. q. ij. caue xpiane. z
c. nō oportet. Infidel⁹ tñ p^o p^obe cum infideli dū tñ sint eius
dem ritus. s. iude⁹ cū iudea. sarracen⁹ cum sarracena. S^z
pono p^oalter iugū p^ouertat ad fidē alter remaneat i infide
litate. qd fiet de ist⁹. Dico q^osi infidel⁹ nō vult cohabitare cū
fideli. vel si vult habitare nō tñ vult cohabitare sine p^otume
lia creatoris vel absq^o h^o q^o p^obat eū ad infidelitatē vel ad pec
catū mortale. in ist⁹ casib⁹ trib⁹ p^otumelia creatoris soluit ius
m^otionū q^ostum ad infidelē. z p^o fidelis licite p^obe. vt h^oet extra
de diuoz. c. q^oto mag⁹. z. c. gaudem⁹. Hec est differētia q^ostuz
ad h^oet p^ouersus fuerit iude⁹ vel pagan⁹. qz idem iur⁹ est ho
die in vtrisq^o. extra de p^ouer. infi. c. laudabilē. Si at infidelis
vult cohabitare cum fideli absq^o aliq^o pdictoz casuū. si tunc
fidel⁹ vult cohabitare secū bñ facit. vt d^oic apl⁹ i p^oma epl⁹ ad
b 3

*De impedimēto
disparitat⁹ cultus
z al⁹ p^ouertat*

Tractat⁹. VII. prime partis

*In fidei mund
munda in lege
no gessit post
expugnare*

Lozint⁹. viij. c. Si autem nō vult cohabitare secum non est
compellendus. tamen illo vel illa viuente nō poterit cōtra-
here cum alio. cū adhuc duret matrimoniū vt in palle. de/
cre. interrogast. S; qd si iude⁹ vel pagan⁹ trahit cū cō-
sanguinea sua s̄m ritum suū. postea cōuertunt ad fidem. nū
quid post talem cōuersionē remanebit tale m̄rionium. Di-
co q; sic dūmodo non contraxerint in gradib; a lege diuina
phibitis. qui ponūtur Leui. xvij. quia infideles non coar-
centur canonicis institutiōib; .7 p sacramentū baptisimi non
soluunt cōiugia sed crimina dimittunt. Item vnus paga-
nus plures habēs vxores cōuertit ad fidem. nūqd retinebit
omnes vxores vel solum vnam ex eis. Dico q; solum retinebit
illaz q̄ pmo fuit et⁹ vxor. quia nulla aliaz fuit vera et⁹ vxor.
Si autem alter coniugum fidelium relabatur in heresim vel
in infidelitatem. ille qui manet in fide nō potest contrahere
imo tenetur cōtinere. quia licet in isto casu magis appareat
cōtumelia creatoris q̄ in pmo. matrimoniū tamen fidelium
ratum est. et nullo casu superueniente potest dissolui. quia
quos deus coniungit homo separe non potest. Matrimo-
niū aut infidelium nō est ratū. 7 ideo dissolui legitime p̄t. scz si
alter coniugū puertat ad fidem. extra de diuor. ca. q̄to magis
circa finem. 7 in ca. p̄allegast

De impedimēto violentie

1722

v Violentia de sui natura etiā sine p̄stitutōne ecclie ipedit
m̄rionium. qz excludit libez p̄sensum q̄ sol⁹ facit matri-
monium. nam vbi metus vel coactio interuenit nō potest con-
sensus locum habere. extra de spon. cū locū. S; qz magna
est differentia inter vim 7 metū. ideo videndū est qd sit vis vl
coactio et quid met⁹. 7 q̄ violentia excusat. 7 q̄s met⁹. Vis si-
ue coactio vel violentia est maioris rei impet⁹ q̄ repelli non
p̄t. ff. q; me. causa. l. i. ca. vlti. Metus est instantis vel futuri
periculi mentis trepidatio. vt dicit in eadem. l. Vis siue co-
actio vel violentia que p̄ eodem accipio. alia leuis alia vio-
lenta. Leuis nō excludit p̄sensuz matrimoniale sed violenta
excludit. ar. l. j. dist. p̄byteros. extra de spon. c. venies. Uolē

De matrimonio

in coactio est cum aliquis capitur inustus ducitur vel ligatur. Item metus aliter cadit in constantem virum. aliter non. Illi qui cadit in constantem virum excludit consensum matrimonialem. ff. de metus causa. l. metus. extra eo. tit. c. j. et. in. 2. c. ad audientiam. extra de spon. c. veniens. Quid autem sit metus qui cadit in constantem virum. Dicendum quod metus mortis cruciatum corporis servitutis et stupri. et de his sunt plures. Excusare metus hos posse puta quia nescis. Stupri siue servitutis verberum atque necis. Notandum autem quod unus metus posset cadere in unam personam que non caderet in aliam. sicut talis metus posset cadere in me qui non caderet in regem. quia non est verisimile homines clare dignitatis propter metum in urbe timuisse. vel quod rex pro metum scilicet militis timet. ff. de metus causa. l. non est verisimile. Verantem si per apertissimas probationes constaret de metu repellitur presumptio que contra eum est. ut dicitur ibidem. Et sic iudex secundum statum et diversitatem personarum. temporum et locorum iudicabit qualis sit metus vel violentia. et secundum hoc iudicabit pro matrimonio vel contra.

Notandum tamen quod qualiscumque sit metus vel violentia si steterit mulier per annum cum dimidio cum viro non debet postea audiri si alleget metum vel violentiam. extra de spon. ad id quod per tuas. de illis qui matri. accu. poss. c. insup ad iecisti. de eo qui dux. in matri. quam polluit per adulterium. ca. significavit.

De impedimento ordinum

Ordinum ut dictum est supra. quidam sunt minores. sicut ostiarius. lectoratus. exorcistatus. accolitus. Et isti non impediunt matrimonium contrahendum. nec dirimunt iam contractum. Alii sunt maiores. scilicet subdiaconatus. diaconatus. et presbyteratus. et isti ordines impediunt matrimonium contrahendum et dirimunt iam contractum. quia istis ordinibus votum solenne continentie est annexum. extra de vo. et vo. redemptio. c. quod votum. li. vi.

De impedimento ligaminis.

Tractat⁹. VII. prime partis

Impedimētū istō scz cum q̄s alligat⁹ est alteri vxori
adeo semp fuit validū q̄ anteq̄ aliq̄ p̄stitutio ecclēie
sup h emanaret nūq̄s alligat⁹ vxori p̄vel poruit aliā
recipe. nec vnq̄s licuit h absq̄ sp̄ali disp̄sarōe dei. q̄ fuit in/
stitutor m̄rimoniū. sicut disp̄savit de⁹ cū Abraam et Jacob
et alijs patriarchis. S3 q̄si aliq̄s p̄t esse alligat⁹ alicui mu/
lieri p̄ sponsalia tm̄. et alteri p̄ m̄rimoniū. vidēdū est qd iur/
sit in vtriscq̄. Et idō notandū est q̄si aliq̄s p̄xerit m̄rimoniū
vel sp̄salia cū aliq̄ p̄ vba de futuro nō d3 p̄he cum aliā. nec
illa cū alio. et si p̄xerit cū aliā sp̄salia p̄ verba de futuro de/
bet dimitte secūdam et redire ad p̄mā. s3 si p̄xerit cū aliā sp̄/
salia p̄ verba de p̄nti vel p̄ verba de fuō. et fuerit secuta car/
nalis copula tūc d3 stare m̄rimoniū cū scda. etiā si sp̄salia cō/
tracta cū p̄mā fuerint iuramēto vallata. s3 debet agere peni/
tētiā de p̄urio et fide m̄rita. extra de sp̄. duoz. c. i. et d̄ spon.
c. sic exlr̄is. Si at m̄rimonialit̄ est alligat⁹ vxori si nō sit secu/
ta inter eos copula carnal p̄t alter altero inuito religionem
intrare. et q̄ remanet in seculo p̄t cum alio vel aliā p̄he. extra
de p̄uer. iuga. vey post p̄sensū. et c. ex publico. extra de de/
spon. c. licet p̄ter solitū. Si at fuerit int̄ eos carnal copula
secuta nūq̄ q̄diu vixerint p̄nt se inuicem dimitte nisi causa
fornicatōis. et tūc si se dimiserint aut recōciliēt aut remane/
ant innupti. qz p̄m verbū saluatoris Math. vj. c. Om̄is qui
dimiserit vxorē suā. et c. S3 ponat q̄ vxor credēs maritus
mortuus et trahit cum alio postea ille reuertit. qd fiet. Dico
q̄ q̄diu ita credit nec ip̄e reuertit ipsa excusat ab adulterio
vel fornicatōe. p̄t ignorantia facti. et filij si q̄s ex scdo susce/
pit iudicant legitimi. s3 statim cū reuertit p̄m⁹ d3 recede a se/
cūdo et redire ad p̄mū. qd si nō facit adultera iudicat. xxxij.
q. ij. Cum p̄ bellicam. et c. si virgo. S3 qd si nō reuertit cre/
dit tū eum viuere. qd faciet. Nō exigit debitū a marito quez
acceptit. reddat tū exigēti. Istō p̄siliū sibi dat extra de se. nup.
c. dñs ac redēptor. Item pone vir inuit ad exercitiū p̄ sarrace
nos vel in regionē lōginquā et nō reuertit nec scit an sit viua⁹
vel mortua. qd faciet vxor. Dico q̄ q̄stūcūq̄ sit iuuēcula cō

De matrimonio

trahere non potest donec sit certificata de morte mariti. extra de spō.
c. in p̄sentia. Sz q̄liter certificabit. dico p̄ iuramētū illius
sub q̄ militauit. vel etiā socioꝝ q̄ ei⁹ mortē nouerūt. Et fm le
ges adhuc d̄z expectare p̄ annum post iuramentum anteq̄
nubat. fm̄o canones statim post iuramētū p̄stitum p̄t con
trahere. extra de se. nup. c. sup̄ illa. Ad h̄ facit qd̄ dicit apl̄s. 1.
Coꝝ. vii. s. *Fortuo viro nubat mulier cui vult in domio.*
et Hieronim⁹ nouas nuptias non p̄demnat. imo approbat.
xxxj. q. j. aperiat

De impedimēto publice honestat̄ iusticie.

Publice honestat̄ iusticia est impedimētum ab eccl̄a
introducitur p̄t ei⁹ honestatem. Cur⁹ due sp̄s erant
nūc aut̄ est vna tm̄ q̄ p̄trahit ex desponsatōe. pura si aliquis
desponsauit puellam septē annoꝝ. vñ lz eam nō cognoscat.
nullus tm̄ de sanguinitate ei⁹ poterit eam h̄re in vxozes. nec
ipse aliam de sanguinitate ei⁹. extra de spon. c. iuuenis. Jo
dixi septem annoꝝ. quia si ante septenniū sponsalia pura et
certa. i. sine p̄ditōe p̄trahant nullius sunt momenti. nec ali
quod p̄stant impedimētū nisi post septenniū ip̄a approba
uerit. extra de spon. impu. c. lr̄as. z. c. accessit. Nota etiam
q̄ declaratū est hodie de iure nouo q̄ licet sp̄salia sint nul
la rōne sanguinitat̄ aut affinitat̄ aut religionis aut fri
giditat̄ aut quacūq̄ alia causa. dūmodo nō sunt nulla rati
one etat̄ p̄stant impedimētū publice honestat̄ iusticie. ex
tra de despon. impu. c. j. li. vi.

De impedimento affinitatis

Affinitas est primitas p̄sonaz ex carnali copula p̄ue
niēs om̄i carēs parentela. Et dixi ex carnali copula.
qz tam p̄ fornicariā q̄ p̄ matrimonialē copulā p̄trahit affi
nitas. xxxv. q. iij. nec eam. extra de eo q̄ cog. cōsang. vxo. sue.
discretionis. et de p̄sang. z. affi. sup̄ eo. Et licet olim esset tria
genera siue tres modi affinitat̄. hodie tm̄ p̄mū gen⁹ tm̄ stat.
sc̄dōz tertio de medio sublat̄. Nota ḡ q̄ p̄mū gen⁹ affinita
tis p̄bit ex p̄sona addita sanguinitati p̄ carnalē copulā. iuxta
illā regulā q̄ dicit. *Persona addita p̄sone p̄ carnis p̄pagatōz*

Tractat^o. VII. prime partis

mutat g^odm attinētie. s^z nō mutat gen^o. s^z psona addita per
sone p carnīs pūctōem mutat gen^o attinētie. s^z nō mutat g^o
dum. p. Mutat nupta gen^o s^z generata g^odum. Exi melius
intelligat ponat exemplū. Ecce egoz soroz mea sumus vna
psanguitas. accipiat soroz mea maritū vel amasiū. s. Petrū
Iste petr^o q^o est psona addita psanguitati mee p carnīs cō
mūctōem mutat gen^o attinētie s^z nō mutat g^odum. q^o Petr^o n̄
est psanguine^o me^o s^z est mibi affinis. z sic mutat gen^o attinen
tie s^z nō g^odum. q^o sic soroz mea ē psanguinea mea ī pmo g^odu.
Ita petr^o est mibi affinis ī pmo g^odu. Et idē itelligas de mari
tis siue amasijs omniūz psanguineaz meaz. quia in quoro
gradu consanguinitat^{is} ipa attinet mibi eodem gradu affi
nitat^{is} viri vel amasi^o eaz attinet mibi. z q^o dicit de maritis vel
amasijs psanguineaz meaz idē itelligas p oia de vxorib^o vel
amasijs psanguineoz meoz. q^o ī q^oto g^odu ipi sūt mibi psangu
inei eodē g^odu ipē sūt mibi affines. Nam si alijs est mibi cō
sanguine^o in scdo g^odu. vxor vel amasia ē mibi affinis in scdo
g^odu. z sic de alijs g^odib^o. Idē dico de psanguineis vxor^{is} mee.
q^o in q^oto g^odu sūt sibi psanguinei in eodē g^odu sūt affines mibi
et omnes psanguinei mei sūt affines vxoris mee ī illo g^odu in q^o
sūt mibi psanguinei. Et idē nota q^o sic psanguitas vsq^z ad q^oru^o
g^odum impedit m^oioniū p^ohedū et dirimit iā p^octū. ita affini
tas vsq^z ad eundē g^odū facit h^o idē. Notandū etiā q^o cū g^od^o
in affinitate habeat ortū ex psanguinitate cū dubitat de affi
nitate aliq^z recurrēdū est ad aliā psonā mediāte q^o fuit vētū
ad affinitatē. z requirēdū ē in q^oto g^odu distat ab illa psona d^o
q^o agit fm modū sup assignatū de psanguitate. vbi dictum est
quō cōputandi sūt g^od^o in psanguitate. q^o in q^oto g^odu distat
in psanguinitate in tali distāt in affinitate. Notandū etiā
licet vxor psanguinei mei sit mibi affinis. fili^o tū quē suscepit
ex psanguineo meo nō est mibi affinis s^z psanguine^o. Sed si
h^oet filiū ex alio q^o mibi nihil attineret ille fili^o nō est mibi af
finis nec psanguine^o. filius autē psanguinei vxoris mee erit
mibi affinis sicut parēs su^o. sed in alio g^odu. q^o si parēs ē miv
bi in pmo g^odu. fili^o erit in scdo. z sic de alijs. Notandū

De Affinitate

De matrimonio

etiam qz moriat' sanguine meo mediate qz hinc affinitas. p
sona tñ q' supuinit remanet mihi affinis. Ro. etiam q' licet
dicum sit q' affinitas p'bat p' p'cubitū fornicariū itelligēdū
est ordie z mō nate. qz si q's cog'ceret aliquā p' nafa z. h' est si
aliquis extra vas debitū pollueret aliquāz. q'uis tal' pollutio
sit execrabil' criminosa z dānosa. nulla tñ ex tali p'cubitu cō
trahit affinitas. qz tal' p'cubitu n' fac' sāguis p'mixtōz nec car
nis vnitate p' quā h' h' affinitas. Et idē vidēz mihi dicēdūz si
q's inuasit claustrū pudor' alie. vel posuerit p'gā virilē intra
mēbz mulier'. nō tñ p'ueit ad p'sūmatōz opis q' ex h' nō h' h' h'
aliq' affinitas. ita di. Ray. et Host. qz cōmixtio seminū req'ri
tur ad affinitatē p'hendā.

De impedimēto impotētie coeundi.

Alter aīa impedimēta m'ionij ipotētia coeundi matie obti
net locū. qz p'traria' directe ex nafa sui m'ionio. qd' ordinat'
ad plem suscipiēdā z fornicatōz vitandā. z vtriqz istoz p'ria'
impotētia coeundi. qz p'o n' oīs impotētia facit h'. videndū est
qd' sit impotētia coeundi. q' sūt ei' spēs q' impediūt m'ionij
p'hedū z q' nō. Impotētia coeundi est viciū animi vel corpis
vel vtriusqz q' q's ipedit alteri carnalit' cōmisceri. Species
ip' impotētie sūt m'lte. qm' alia est nafa. alia accidētal'. Na
tural' est frigiditas i viro. artatio in muliere. defect' etatis in
puero. Accidētal' est vt castratio. maleficiū q' fit p' q'daz ma
leficia q' dicūt sortēs sine fata. Itē impotētia nafa' alia t'pā
lis alia p'petua. Natural' impotētia si est t'pālis ipedit m'io
niū p' t'pē q' durat. sic defect' etatis in puero. qz q' diu ē mino
ris etatis nō p't p'he m'ionij. xxxij. q. ij. c. j. extra de frig. z ma.
q' sedē. vide sup' de sponsalib. c. ij. Natural' impotētia sicut
frigiditas in viro si sit p'petua ipedit m'ionij p'hedū et di
rimit iam p'tractū. xxxij. q. ij. c. j. z. ij. extra de frigi. et male. c.
laudabilem. De arratione q' est in muliere dicas ita. quia si
p't ei subueniri bñficio medicine vl' p' assiduū vsum cuz hoīe
p'uenientis stature nō p't nec ipedit m'ionij cū illo a q' p't
carnaliter cognosci. extra de frigi. z male. cap. ex litteris. Et
nota q' si p'pter arratōem separet ab eo quia eam cognoscere

*Compro f'io
refut' ad aff
sunt*

Sp' p'p'at' p'

Tracta. VII. prime partis

nō p̄t. 7 p̄ assiduū vsū alteri? cui se copulauit sit facta idonea
sepanda ē a sc̄dōz reddēda p̄mo. extra d̄ frigi. 7 mal. c. frat/
nitati. Si p̄o sit tal̄ artatio q̄ nullō mō ei subueniri possit nec
b̄nficio medicine ipedit m̄rioniū p̄bēdū 7 dirimit iā p̄ctūz.
vt ī p̄dic̄ ca. c. ex l̄s. 7. c. fraternitat̄. Si ac̄ sit ipotētia ac/
cidētal̄ sic castratio firm̄ tenēdū est q̄ tal̄ impotētia impe/
dit m̄rioniū p̄bēdū 7 dirimit iā p̄ctū. itellige h̄ fm̄ inferi? di/
cta. extra de fri. 7 ma. q̄ sedē. De maleficio at̄ distigue. q̄ aut
est tpale aut p̄petuū. Si sit tpale nullū p̄stat ipeditiū ma/
trimonio. Si sit p̄petuū ipedit m̄rioniū p̄bēdū 7 dirimit iā
p̄ctū. xxxij. q. i. si p̄ forziarias. Si q̄ris quō sciēt si sit tpale vt
p̄petuū. Dico q̄ a p̄ncipio om̄e maleficiū reputat̄ tpale. sed
postq̄ p̄ triēniū cohabitauerit dātes studiose opam copule
carnali si adhuc durat ipeditiū r̄putat̄ maleficiū p̄petuū
Nota t̄n̄ quillo q̄d dictū ē de castratōe 7 maleficio itelligen/
dū ē q̄ p̄cedūt m̄rimoniū. 7 si supueniāt post m̄rioniū non
ipediūt nec p̄stat ipeditiū. extra vt li. ii. q̄te. q̄m̄ fr̄q̄nt. ff. d̄
iur. do. l. fi. Et idē itelligēdū ē de q̄libz alio ipeditiō. Et i/
tellige oīa q̄ dicta sūt de m̄rionio fideliiū. q̄ de m̄rionio q̄d
est inf̄ infideles nihil ad nos. nā de diuortio q̄d sit p̄pter ista
ipeditiō nō dico aliqd. q̄ istō p̄tinet ad officiales vt pla/
tos. nō at̄ ad curatos q̄b̄ diriḡ p̄ns libell?

De ipeditiō interdicti ecclie

¶ Itē de ipeditiō q̄ impediūt matrimoniū p̄trahē/
dū 7 dirimūt iam p̄ctū. dicendū est de ipeditiōz
q̄ impediūt m̄rimoniū p̄trahēdum sed nō dirimūt iam con/
tractū. Et ista sunt duo. scz tempus feriarum et interdictū
ecclie. Ergo circa tempus feriaz nota q̄ in tempore feria/
rum possunt contrahi sponsalia et etiam matrimonium q̄d
solo consensu contrahit̄. sed traductio vrozis. nuptiaz solēni/
tas et carnalis copula p̄hibent̄. xxxij. q. iiij. ca. nō oportet. 7
c. nō licet. extra de matri. contrac. contra interdic. ecclie. c.
ex l̄s. Et nota q̄ tempus feriarum est ab aduentu domi/
ni vsq̄ ad octauas epiphanie. et a septuagesima vsq̄ ad oc/
tauas pasche. 7 in tribus diebus ante ascensionem domini.

tempus feriaz ff

De matrimonio

vsq; ad octa. p̄th. extra d̄ ferijs. c. capellā. ⁊ d̄ h̄ habēt vsus
Cōiugiū pbibz aduēt̄ h̄ilariuſq; flaxat. Septuagesima ve
rat octaua pasce flaxat Rogamē vetat ꝓcedit trina ptās J̄tē
alijs vsus. Aspiciēs veterē circū. q̄ vo. b̄ndicta. Aduēt. septua
ge. vetat rogatio nuptū. Octaua stelle pasceq; relaxant.

De his q̄ p̄h̄t bannis p̄termiſſis

Circa in d̄ictū eccl̄ie iſtō firmit̄ tenēdū est q̄n aliq̄s ꝓ
hibet p̄he cū aliq̄. vt qz d̄z forte p̄ſanguinea vel affinis
vel forte sp̄ſa alteri nō d̄z p̄he. ſz ſi p̄hat niſi aliq̄d ipedimē
tū q̄ in d̄ictū eccl̄ie ipediāt p̄nt inſimul manere ⁊ nō ſunt ſe
parādi. Arguit̄ p̄ h̄. qz p̄mo ſcz p̄t̄ p̄ſanguinitatē ſepat ma
trimoniū. extra de p̄ſang. ⁊ affi. c. nō debet. Et etiā in ſecun
do caſu. ſ. p̄t̄ affinitatē ſepat m̄ionū. vt in. c. ex l̄ris. ⁊. c. sp̄
ſam. extra de ſpon. Et ſilr in tertio. ſ. q̄n aliq̄s ꝓtrahētū est ꝓ
p̄ba de p̄nti alteri deſp̄ſat. ſi poſtea p̄bit dirim̄t̄ ꝓtractus
ſecund̄. extra de ſpon. duoz. c. accepisti. ⁊. c. licet. Solutio
dicendū qz nō ſūt ſepandū. ſ. in tribz p̄mis caſibz niſi ad tēp̄
vt agant p̄niam. qz mandatū eccl̄ie ꝓtempſerūt. ⁊ ita exp̄ſe
legit̄ extra de ſpon. de muliere. ⁊ extra de ma. ꝓtrac. p̄ inf. ec.
eodē. c. de muliere. Et ita intelligēdi ſunt om̄es canones q̄
dicunt eos fore ſepandos. qz exponēdū est nō ſimplr ſed ad
temp̄. Sane vt diuerſa circa m̄ionū p̄cula euitent̄ statu
tū ſuit in ꝓcil. generali. vt cum matrimonia fuerint contra
benda in eccl̄ia a p̄ſbyteris publice ꝓalent̄ competenti ter
mino p̄finito vt infra illū q̄ voluerit ⁊ valuerit legitimū im
pedimentum apponat. Et ip̄i ſacerdotes niſi om̄in̄ꝓ inueſti
gent vtrū aliq̄d impedimentū obſtet. Cum aut̄ apparuerit
probabilis ꝓiectura contra matrimoniū contrabendū. con
tractus exp̄ſſe prohibeat illis donec quid ſit faciendū ſu
per eo manifeſtis conſtiterit documentis. Si aut̄z parro
chialis ſacerdos iſtud facere ꝓtempſerit. vel quilibet regu
laris qui in matrimonio clādeſtino fuerit per triennium ab
officio ſuspendat̄ et grauius puniatur ſi culpe qualitas ꝓ
ſtulauerit. Sed his qui taliter copulare cōtempſerint etiā
in gradu ꝓcelſo ꝓd̄igna penitētia iniūgat̄. Si q̄s aut̄ cōtra

*Indicium ꝓꝓ
De matrimonio
in ꝓcil. d̄ d̄ d̄*

Secunda pars toti libri

matrimonium legitimum maliciose impedimentum obiecerit propter penitentiam quam deberet facere pro peccato canonice non debet effugere ultionem Et istud optime servatum in ecclesiis gallicanis. ubi pro tres dies divinos vel tres dies solennes antequam contrahatur matrimonium indicatur in ecclesia quasi aliquis sciat aliquid impedimentum quare matrimonium non debeat fieri proponat. et istud vocatur bannum in francia. Et quicumque istis premissis hinc sunt excommunicati. vna tamen neque ecclesia in suo sensu abundat. Et hec de matrimonio dicta sufficiant. Et sic terminatur prima particula huius libri. in qua de omnis et minus bene dictis veniam petens obsecro lectorem benivolentem contra sagittas detractorum clipeum ordis opponens minus bene dicta corrigat et emendet.

Explicit prima particula huius libri.

Incipit secunda particula

huius libri in qua agitur de penitentia et his que pertinent ad confessionem audientiam et penitentiarum impositionem. Et habet quatuor tractatus principales.

Erus deus ac pius sa

maritanus dulcis ihs. qui vinum et oleum infudit in vulneribus sauciati a hierusalem in hiericho descendens qui incidit in latrones statum ruinaque peccati eiusque medela et remedium in signi et mirabili parabola declaravit. Hierusalem enim que visio patris dei innocentia baptismalis est pro qua Bersabee que puteus saturitatis siue satietatis interpretatur. id est anima cuiuslibet christiani baptismalis aque puteo satietata. pro et pacifico salomoni. pio. scilicet iesu qui est vera pax faciens vtraque vnum iuxta prophetam prope desponsatura in fide progreve repentat, Hiericho vero que luna que nunc in eodem

Secunda pars totius libri

statu manet interpretat statum peccati in quo homo stultus. s. hō
peccator restante sapiente velut luna mutat evidentissime
figuratur. A hierusalem ergo in hiericho homo descendens
est peccator q̄ baptismale innocētiā deserens p̄ deuiā vicio
rum plabit̄ z descendit. z sic ab inferni latronibz spoliat̄ bo
nis seu donis gratis erutus. z in naturalibz sauciatus. Hūc
pietatis ac misericordie oculis respiciēs dñs noster Iesus
christus p̄ eius sanatiōe de summo celoz ad ima descendit. z
in vero intemerate virginis Marie carnem assumēs. z sau
ciati vulnera in ara crucis alligans funiculis caritatis. vi
num mortificatiōis penitētie z oleum indulgētie leniēs in
fudit in ipis. In cuius signum sue salutifere predicatiōis
crocidium isto salubri ac suauissimo themate insigniuit. Pe
nitentiā agite appropinq̄bit̄ em̄ regnum celoz. Ubi indicit
p̄niam z p̄ eam patriam repromittit. Demū ope qd̄ sibi pa
ter dederat p̄summato. sauciato. s. boie iam sanato ne cum
absq̄ custode desereret ipm̄ sauciatus cōmendauit stabula
rio. i. sacerdoti curato. z dedit ei duos denarios. s. duas cla
ues eccle. s. discernēdi sciaz ac ligandi z soluēdi potestatem
adhibēs dixit. Curam illi habe. Ut igit̄ sacerdotes q̄ non
sunt multū in iure canonico vel sacra theologia p̄uetti ali
quā noticiā haberēt p̄ quam possent inter lepram et lepram
discernere. z sic p̄nē salutaris ministrare medelā in scda parte
huius op̄is aliq̄ ex diuersoz doctoz sententijs z maioz meo
rum dictis diligenti studio vt meli⁹ z breui⁹ potui compilau
i vsq̄ qñ neophiti et min⁹ p̄uetti curati in foro penitētie du
bitauerint istud opusculū sit eis qualecūq̄ introductorium
et aliqd̄ directiuū. Nec autem nō p̄sumens de viribz p̄uictis
cum nulle sint acceptaui. sed confidens de clemētia saluatoris
q̄ bñ oīnia faciēs surdos facit audire et mutos loq̄. vnde le
ctor affectum meū cōsiderans me lingua toxicata non mor
deas. et si aliq̄ inuenias vtilia ea attribuas soli deo. minus
autem vtilia vel prozsus inutilia me et ea fraterna corrigas
et emendes charitate

*hinc p̄uictio
duo p̄uictio*

Tractat' prim' secū de partis

Tractat' prim' secū de partis

Principal' de pnia i generali. Et hz q̄ttuor capla

Penitentia igitur tracta

D tur' pmo dicā aliq̄ d pnia i generali. z postea dicā de qlibz ei' pte i spēali. Caplm p̄mū qd est pnia. et vñ dicat. z q̄t sūt ei' spē. Caplm scdm de pnia solēni. Capltulū tertiu de pnia publica. Caplm quartū de puata penitentia.

Quid est pnia z vnde dicat. z q̄t sūt ei' spē

Caplm p̄mū

P Enitētia fm Amb. diffinit sic. Pnia est p̄terita pctā plāgere. z plāgēda itez n̄ cōmittē. Scdm Aug. diffinit sic. Pnia ē q̄dā dolēs v̄dicta punitēs i se q̄d se dolet p̄misse. Et d̄r pnia d̄ pena pene. z teneo tenes. vñ pnia q̄i pene tētio. in q̄stū. s. penitēs p̄ penā quā sustinet punit se p̄p̄ illicita q̄ cōmissit. Probāt ista d̄ pnia di. iij. circa pn. Aug. i li. v. re sponsonū diffinit sic pniaz. Pnia ē q̄dā res optia z perfecta oēs defect' renocās ad p̄fectū. Uex licz a doctoribz varie et multe distinctōes ponāt de pnia. s. quomodo est p̄tus et sacramētū. moncāt etiā circa hāc materiā multe questōes. obmissis om̄ibz illis cū mag' confusione q̄ edificarōz contineāt aiaz. de diuisione pnie est agēduz. Sciēdū ḡ q̄ pnia vno mō diuidit sicut gen' in spē. alio mō diuidit sic totum i partes. Prima diuisio est q̄ pnia alia est solēnis. alia ē publica. alia est puata.

De solēni pnia

Caplm II

E Trca solēnēpniaz q̄ttuor sūt notāda. P̄rio qlis sit vel q̄ sit ei' forma. Ubi sciēduz est q̄ ista pnia n̄ d̄r solēnis qz sit i publico. sed qz imponit cum solēnitate tali. Uñ sciēdum q̄feria q̄rta i capite ieiunij. i. i die cinerum. illi q̄ debēt agere istam pniā p̄ntent se in ecclesia coram ep̄o et sacerdotibz. et ep̄s p̄missa aliqua monitōe ostēdit eis grauitatē z enormitates pctōz suozum. z indutos cilicio eicit eos de

De penitentia

eccl'a. cātrādo illō rñsorū Sen. iij. c. In sudore vultus tui. z sic
sūt extra eccl'az vsqz ad diē cene. q̄ die r̄cipiūt z admittūt ad
gressū eccl'e. nō tñ ad cōionē quōsqz sūt p̄ ep̄m recōciliati. Et
de h̄z plene z p̄fecte. l. di. i. capite. Secūdo notāda ē rō b̄so/
lēnitat̄. z est triplex. Una ē ad exēplar et terrore alioz. Alia.
est ad erubescētiā delinq̄ntiū. Alia ē ad significatōz eiectio
nīs ade de paradiso. vñ cū grādibz suspirijs d̄z sibi denūciare
ep̄s q̄ sic adā. p̄ p̄ctm̄ suū sūt eiect̄ de paradiso. ita ip̄i. p̄ pec
catū suū eijciūt de eccl'ia. Et iō sic h̄z. xxxv. q. v. c. vl. tal' p̄nā
nō ē iterāda. z sic itelligit̄ p̄bū Amb. qd̄ ponit̄ de pe. di. l. q̄ di
cit q̄ sic vnicū ē baptisimū ita ē vnica p̄nā. qz loq̄t̄ de p̄nā so
lēni q̄ nō d̄z iterari nisi d̄ p̄suetudie alie' eccl'e aliqd̄ aliō ob
tinerz. tūc ei possz sine piclo iterari. de pe. di. iij. c. s. s. ex p̄sōa
¶ Tertio notādū p̄ q̄bz criminibz z q̄bz p̄sonis d̄z imponi ista
p̄nā. Un̄ sciēdū q̄ nō d̄z iponi nisi p̄ q̄i z enormi z vulga
tissimo crimie qd̄ totā cōmouerit vrbē vl' cōitatē. Nō d̄z ipo
ni clerico nisi deposito. z q̄ sel' eā egerit nō p̄t̄ pmoueri ad sa
croz ordies. nec mīstrare i ordie suscepto. vt p̄z. l. di. ex peni
tētibz. xxxvi. di. ill' r̄atos. Rō b̄' p̄hibitōis ē q̄ druplex. Prima
ē ordie excellētia. qz nō sūt digni suscipere vasa. s. sac̄oz. i. or
dines q̄ dudū fuerit vasa vicioz. licet em̄ p̄ctm̄ sit delectum p̄
p̄nāz. remanet tñ aliq̄ cicatrix. i. aliq̄ irregularitas q̄ ip̄m i
pedit a susceptōe sacri ordie. Secūda cā est timor labēdi ex p̄
stina p̄suetudie p̄surgēs. p̄ferēs ei memorādi criminis labem
nō h̄z sacerdotij lucidā dignitatē. l. di. i. sacerdotibz. Ter
tia cā. p̄ scandalū ppli. cū ei tal' p̄nā nō iponat nisi p̄ crimi
ne enormi z vulgarissimo qd̄ totā p̄mouerit vrbē. nō possit
tal' sine maḡ scādalo mīstrare. l. di. de bis clericis. Quarta cā
est. qz nō h̄z frontē redarguēdi alios. cū ip̄e sit p̄sci' sibi se cō
mīssisse eadē q̄ corripit vl' maiora. xxxvi. di. p̄mū. Dispēsat autē
cū solēni p̄nā i minoribz ordibz. p̄t̄ nccitatē vel vtilitatez ec
clesie. vt d̄z in. l. di. Placuit. Et si q̄ras. q̄s p̄t̄ facere dispēsa
tionē. Dico q̄ ep̄s ex q̄ nō ē ei sp̄cialit' p̄hibitū. extra d̄ se. ex. nu
p̄. Et si dicas q̄ p̄ illō qd̄ d̄z. l. di. c. ex penitētibz. vbi d̄z q̄ ep̄s
sciēt ordinās solēnit' penitēte d̄z p̄uari p̄tate ordinandi.

Tractat^o. I. secunde partis

Dico qm̄ obstat. qz̄ intelligit illd̄ cū ordiat absq; dispēsatōe
l̄cū ordiat sine cā legitia z̄ iordiate dispēsat. l̄. di. q̄ i aliquo
Solēnit etiā penitēs nō p̄r̄ h̄e m̄ionū. si tñ̄ p̄erit tenebit
pb̄ant̄ ista. l. di. Illd̄ q̄z̄ nob. z. xxvj. q. vj. c. vl. Quarto no
tandū ē a q̄ p̄t̄ iponi solēnis p̄n̄ia. Et ē sciēdū q̄ solēnis pe
nitētia n̄ dz̄ iponi nisi ab ep̄o vel de mādato ep̄i a sacerdote.
Solēnit̄ ep̄s v̄l in articulo n̄c̄itat̄ d̄ mādato ep̄i sacerdos p̄t̄
recōciliare solēnit̄ penitētes. z̄ si bñ̄ penituerit potēst̄ recōci
liari infra octauas pasce. z̄ cōicare z̄ h̄e ingressū ecclē. sinau
tē remanebūt sic vsq; ad finē vite. Et h̄. h̄. xxvj. q. vj. c. vl. Et
qz̄ ista mat̄ia maḡ t̄agit̄ reuerēdos z̄ sc̄tissimos ep̄os q̄z̄ ser
uus z̄ discipul^o sū q̄z̄ simplices sacerdotes. idō n̄b̄il pl^o dicā
de ista mat̄eria.

De publica penitētia. Ca. III

Publica vocat̄ p̄p̄ie illa q̄ sit i facie ecclē. nō tñ̄ cū p̄di
cta solēnitare. sic qñ̄ iniungit̄ pegrinatio p̄ mūdū cūz̄
baculo cubitali vel cū veste aliq̄ vel cū aliq̄ alio tali. Et h̄ac
possz̄ vt credo iponere q̄libz̄ p̄fessor̄ p̄fiteri sibi. qz̄ n̄ inenio
p̄hibitū nisi forte p̄suetudo teneret̄ p̄riū. v̄l nisi ep̄s reserua
uerit sibi. Et ē sciēdū q̄ ista p̄n̄ia n̄ dz̄ iponi clerico nisi de
posito. nec etiā dz̄ iponi laico nisi p̄ crimie ḡui et manifesto.
z̄ qz̄ iudicare de crimibz̄ ḡuibz̄ z̄ maifestz̄ p̄tinet ad ep̄os cre
do z̄ p̄sulo q̄ille cui eēt tal' p̄n̄ia iponēda eēt ad ep̄m remittē
dus. pb̄at̄ ista de pe. di. vj. c. cui autē debeat. §. sacerdos. Et
credo q̄ tal' p̄n̄ia possz̄ iterari toties q̄nties iterat̄ pctm̄ p̄ q̄ ē
iponēda. de pe. di. iij. c. repiunt. z. c. septies i die cadit iust^o.
et. c. adhuc instāt perfidi.

De puata penitētia. Ca. IIII

Penitētia puata est illa q̄ singularit̄ et puata sit q̄tidie
cū q̄s pctā sua p̄fiteat̄ secrete sacerdoti. z̄ de ista sp̄ali
ter intēdit̄ h̄. Et est sciēdū q̄ q̄libz̄ p̄n̄ia p̄fecta i tres p̄ses di
uidit̄. s. cordis p̄tritōem. oris p̄fessionē. z̄ opis satisfactōz̄ Et
ista est sc̄da diuisio p̄nie. Unde Job̄es os aureū. Perfecta
p̄n̄ia cogit̄ pctōrem om̄ia sufferre. in corde em̄ est cōtritio. i
ore p̄fessio. in ope satisfactio z̄ tota hūilitas. et hec est fructi

De contritione

fera penitentia. de pe. di. j. c. penitentia vera. §. pfecta. Quia em̄ tribus modis offendim⁹ deū. vitz delectatōe cogitatōis. imprudentia locutōis. in supbia opis. Et s̄m regulam me- dicoꝝ contraria p̄trarijs curant. tribus modis oportet q̄ satisficiam⁹. s. cordis contritōe. oris cōfessione. et opis satisfi- catione. Unde p̄nia sic pfecta est illud felix et beneficium tri- duū qd̄ petebāt filij israel. i. christiani deū p̄ fidem vidētes ī egypto. i. in tenebris pctōꝝ existentes. dū dicebāt. deus he- breoꝝ vocavit nos vt eam⁹ viā triū dieꝝ. i. p̄fessionis. contri- tionis. et satisfactōis. in solitudinē h⁹ mūdi. et sacrificem⁹ sa- crificiū p̄nie dño deo nostro. ne forte accidat nobis pestis. i. culpa in p̄nti. et gladi⁹. i. pena in futuro. Penitentia etiā sic p- fecta est illa scala bñdicta cum istis tribus ḡdib⁹ quam vidit ia- cob erectā vsq̄ ad celum. et dominum innixum ipsi scale. et hoc p̄ter tria. Primo vt ascendente per eam fortiter sustine- at. Sc̄do vt si necesse fuerit ascendenti p̄ eam manū porri- gat. Tertio vt ascendens p̄ eam cum fatigat⁹ fuerit ad ip̄m respiciat iactans totam curā suam in eo. Non est ei ita cru- delis vt ait Aug⁹. vt ip̄m cadere p̄mittat. In p̄mo gradu ē dolor. In secundo pudor. In tertio labor. De his igit̄ par- tibus penitentie per ordinem est dicendum. Et p̄mo de cō- tritione

Tractat⁹ secundo secunde par-
tis de p̄tritione. Et habet septem capitula

Arca contritōis septem

e sūt p̄ ordinē p̄siderāda. P̄mo qd̄ ē p̄tritio ī se. Sc̄do de q̄ntitate p̄tritōis. Tertio de ei⁹ q̄li- tate. Quarto de ei⁹ duratōne. Quinto de q̄b⁹ debet esse p̄tritio. Sexto q̄ est causa inductiua contritōis. Et septimo q̄s est effect⁹ contritōis

Tracta. II. secunde partis

Quid est contritio Ca. I

a Dvidēdū qd ē p̄ritio notādum q̄ p̄ritio sumit h̄ ad
silitudinē p̄ritōis q̄ fit i corp̄alibz. Un̄ sciēd̄ q̄ res d̄z
corp̄alit̄ p̄teri q̄ i minutas ptes p̄terit̄ sic sp̄s aromaticē in
mortario p̄terit̄. Un̄ d̄na ē int̄ p̄ritōz̄ z̄ fractōz̄. nā fractio
est q̄n̄ res frāgil̄ in maḡs ptes. Cōtritio est q̄n̄ res frāgil̄ seu
terit̄ i minutas ptes. Dolor igit̄ de pct̄is d̄z p̄ritio n̄ fractio
ad designādū qn̄ solū penitēs d̄ pct̄is suis i generali p̄teri
tur. imo de q̄libz̄ i sp̄ali. de h̄ t̄n̄ maḡs dices infra in. v. ca. h̄
tracta. S̄z q̄re maḡs d̄z p̄ritio q̄s dolor. Sciēdū q̄ fm̄ q̄
dicit. b. Bern̄. sup̄ cāt̄i. iō d̄z p̄ritio z̄ nō dolor. qz̄ sic vngētū
sanatiū p̄fic̄it̄ ex mlt̄s herbis trit̄s i mortario. sic vngētū cō
pūctionis p̄fic̄it̄ ex herbis mlt̄oz̄ pct̄oz̄ nars̄ i aia peccatri
ce. qz̄ vt d̄z i ps̄. lxxij. In tra deserta inuia z̄ ina q̄sa. trit̄s i mor
tario conscie. Et lz̄ istd̄ p̄e sit z̄ s̄ct̄issime dictū. nō t̄n̄ redd̄it
Bern̄. rōem h̄ qd̄ q̄rebat. qz̄ fm̄ h̄ maḡs dices h̄ p̄terens
q̄s p̄teri z̄ pct̄m̄ dices p̄ritū. Et iō sciēdum q̄ in p̄ritōe
tria sūt attēdenda. P̄rio qd̄ est illd̄ qd̄ p̄terit̄. Sc̄do a q̄ p̄te
rit̄. Tertio ad qd̄ p̄terit̄ siue ad qd̄ p̄ritio termiat̄. Illd̄ qd̄
p̄terit̄ est corp̄ pct̄oz̄is. qd̄ est yas q̄si fictile repletuz̄ veneno
pct̄i. Et iō Joh̄el. p̄ha indicās autoritate dei p̄ritōz̄ dixit
Cōuertim̄ ad me i toto corde v̄ro. i. ieiunioz̄ fletu z̄ planctu
et scindite corda v̄ra. s. i. p̄ritōe. Illd̄ a q̄ p̄terit̄ cor pct̄oz̄ est
duplex mola. q̄z̄ vna est sup̄ior. i. sur̄sū eleuās. z̄ ista est spes
venie pueniēs ex p̄sideratōe diuie miseric̄ie. Alia est mola de
orsū dep̄mēs. z̄ ista ē timor penevenies ex p̄sideratōe diuie
iusticie. Et istas duas molas d̄z tenere ver̄ penitēs nec vn̄
q̄s d̄z eas deserere. nec eas dyabolo pignori tradere. In cu
ius figura d̄z in Deut. xxiij. Non accipies loco pignoris su
periorē z̄ inferiorē molā. i. nō desperes p̄r magnitudinez̄ et
enormitatē pct̄oz̄ tuoz̄. s̄z sp̄spera i dei miseric̄iaz̄. nec presumas
s̄z time ḡuitatē tormētoz̄ ex dei iusticia. Illud ad qd̄ p̄tri
tio termiat̄ est vt cor pct̄oz̄ durū vt lapis emolleseat z̄ liq̄
fiat vt cera. qz̄ sc̄ptū est. Cor duz̄ male habebit i nouissimo
die. Et iō p̄e p̄rit̄ p̄t dicere. Factū est cor meū tāq̄ cera li

De contritione

quiescēt. Et dō tali corde dicit ps. l. Cor contritū et humiliatū deū
despicies. Uiso igitur ppetate istius nominis contritio vidēdū ē qd
sit contritio. Et est sciendū qd contritio a magis sic diffinit. Con-
tritio est dolor volūtariē p peccatis assumptus cū proposito confitendi et
satisfaciendi. Et ad euidentiā istius diffinitōis vidēdū est dō sin-
gulis partibus positus in diffinitōe. dicit enim. contritio est dolor. Cum
enim fm qd dicitur est tria trijs curant. et medicina dicitur esse cō-
traria infirmitati. et contritio sit medicina peccati. et in peccato fuerit
delectatio oportet qd in contritione sit dolor. Et ita dicitur i apoc.
xviii. c. Quātū gloriificauit se in delicijs fuit in peccati peccatōe
tantū date ei tormētū et luctū in contritione. Et norandū qd nō
solū in contritione est dolor. sed etiā est ibi et gaudiū. qm cū peccator
recordat se p peccatū offendisse deū creatorem suū qd eū creauit
ad ymaginē suā. patris suū celestē qd eū pascit corpālī et spūālī
et redēptōrē suū qd eū liberauit p propriū sāguinē suū a pena et
a ppetua dāmnatōe. recollit etiā se amisisse p peccatū suū glīas
paradisī et incurrisse penā inferni. dolere dicitur. Sed qm cogitat
se p istū dolorē elōgari a peccator recōciliari deo gaudet. Et nō
īmerito. sic enim gaudet qd naufragiū euasit. sic vere contritus de-
bet gaudere dū se videt peccati naufragiū euasisse. Sequitur. volū-
tariē assumptus. Cum enim deo nō placeant coacta fuitia nisi
si dolor contritiōis eēt volūtariē nō esset deo grātus nec acceptus.
Sic enim peccatū teste beato Aug. a deo est volūtariū qd nō est vo-
lūtariū iā nō est peccatū. sic contritio dicitur eēt adō volūtariē assumpta
qd nō est volūtariā iam non est contritio. Et rō istoz est ista.
qz actus meritorius et demeritorius oportet qd sit a volūtate eli-
citus vel impasus. alias nō esset meritorius vel demeritorius. Sequitur.
cū proposito confitendi et satisfaciendi. vere enim contritus dicitur eēt in
proposito confitendi et satisfaciendi qm hz oportunitatem.
alias contritio sua esset falsa et nulla. et rō est. qz cū ad pfectōz
tonis integralis requiratur qd sit presens sicut sicut ad pfectiōem
domus requiritur qd sint sicut tectū parietes et fundamentū. ita et ad
pfectiōem vere penitentię requiritur qd ista tria. scilicet. contritio. confessio et
satisfactio. qd sunt partes integres eius in quantum est sacrum sicut
sicut in reuel in voto. Ubi in quolibet penitentiā pfecta sunt tres

Tractat⁹. II. secunde partis

partes. s. cordis contritio. oris confessio. et operis satisfactio. q̄s tan-
git Joel. p̄pha cū dicit i p̄sona dñi. *Convertimini ad me i toto corde*
deus etc. Cū em̄ dicit in toto corde. tāgit contritōez et confessiōē
fieri in toto corde. Ille aut̄ in toto corde p̄uerit q̄ illud quod
ore dicit corde sentit. q̄ cū cor et lingua n̄ discrepāt dulc̄ est
symphonia. Et cum vlt̄er⁹ dicit in ieiunio etc. indicat satisfac-
tionē. s̄m em̄ qd̄ dicit Joh. Quicqd̄ est i mūdo aut̄ est ocu-
piscētia carnis. aut̄ occupiscētia oculoꝝ. etc. Iō s̄ occupiscen-
tiam carnis dicit in ieiunio. s̄ occupiscētia oculoꝝ dicit in fle-
ctu et plāctu. et s̄ sup̄biam vite dicit. *scindite corda v̄ra et nō ve-*
stimenta vestra.

De quantitate contritionis Ca. II

Quantitas contritiōis mēsurat̄ penes q̄ntitatē doloris
q̄ essentialit̄ est ip̄a contritio vel causat̄ a contritiōe. Nota
dñ̄ q̄ duplex est dolor in contritiōe. s̄m q̄ dolor d̄r duob̄ mo-
dis. Nam dolor vno mō idem est qd̄ displicētia volūtatis. in
q̄stū. s. volūtati displicet aliquam rem fore v̄l fuisse. Alio mō
dolor idem est qd̄ passio resultans siue redūdans in sensua-
litate. i. in carnē. in q̄stum. s. in p̄te sensitua sentit̄ aliq̄s do-
lor: ex illatōe aliq̄ nocumēti. sic q̄n̄ p̄scindit̄ mēbz v̄l vulnera-
tur corp̄ v̄l cōburit̄. vel aliq̄d tale. Loq̄ndo de dolore p̄mo
mō put̄. s. dolor est displicētia volūtatis. tal̄ dolor est essentia-
liter ip̄a contritio. et sic dolor contritiōis d̄r eē. et est maxim⁹ si sit
p̄a contritio. Un̄ dico q̄ pct̄m̄ tuū d̄r sic displicere volūtati et
rōni q̄ nullo mō et nullo pacto nec cōmodo nec incōmodo
p̄vlla revelles in ip̄um p̄sentire vel p̄sensisse. Et rō h̄ est. q̄a
contritio si sit p̄a non p̄t eē sine caritate. imo sp̄ cū caritate. Ad
h̄ aut̄ q̄ aliq̄s habeat caritatē q̄stū cūq̄ parvam necesse est q̄
diligat deū sup̄ oia. sic q̄ p̄ nullo dāno l̄ cōmodo velit offen-
dere vel offendisse deū. Et ideo cū pct̄m̄ sit offensio dei: pec-
catū tuū d̄r displicere volūtati formate caritate. qual̄ d̄r eē
et est volūtas veri contriti q̄ nullo mō. nulla sorte. nullo dāno l̄
indāno velit ip̄m facere vel fecisse. et h̄ est qd̄ d̄r i Hier. vi. c.
vbi d̄r. *Luctum vni geniti fac tibi planctus amax. vbi dicit*
glo. Docet penitētē qd̄ facere debeat. Et seq̄t. Nihil dolent⁹

De contritione

morte vnigeniti. ita etiaz nihil dolenti⁹ d³ esse q³ offendisse deum per pctm. Et sic dico q³ loquendo de dolore put do-
lor dicit displicentiam voluntatis. dolor contritionis est ma-
ximus. ita q³ non posset esse maior. Si autem loquamur de
dolore prout nominat dolorem causatū in sensualitate. sic
talis dolor est effectus contritionis. in q³ tam. aliq³ vere et
perfecte fuerit contritus ex dolore pmo. s. ex displicentia vo-
luntatis de peccato. et inquantū est offensium dei prout
pit in fletum et lamenta et lachrymas. sicut legit de b^{ta} Ma-
ria magdalena et de beato Petro apostolo. et sic dico q³ non
oportet q³ in contritione iste dolor sit maior q³ ali⁹ do-
lore. Videm⁹ em̄ multos viros et multas mulieres se peni-
tētes fm̄ q³ hūanitas p³ cognoscere q³ mag³ flet et plorat p mor-
te p³ sanguinē suoz vel amicor suoz. vel p amissioe ali⁹ rei t³palis
q³ plorat et flet p pctis suis. Et rō est. cū ei dolor iste sit i affe-
ctione sensualitatis. et affectio q³ est i sensualitate seq³ expimē-
talē et sensualē cognitōz. et pauci imo paucissimi sūt q³ ita ha-
beāt sensualē seu expimētalē cognitōem d³uine dilectiōis. sic
habēt cognitōem dilectiōis factor t³palii. idō pauci imo
paucissimi sūt q³ ita sensualit³ doleāt de pctō sic dolēt de aliq³
damno t³pali. S³ si inuenirent aliq³ essent multū laudandi.
Sic g³ patz q³ loquēdo de dolore put dolor dicit displicen-
tiā et dissensū voluntatis. dolor p³tritionis d³ esse maxim⁹. i. ma-
ior q³ ali⁹ dolore. loq³ndo at de dolore q³ dicit passiones
resultantē in sensualitate sic nō est necariū q³ dolor p³tricio-
nis sit maior q³ ali⁹ dolore. essz t³m̄ mltū congruū. Sed
q³ d nūq³ ver⁹ p³triti⁹ et penitēs d³ pl⁹ velle sustinere q³ ali⁹ pe-
nā inferni vel quācūq³ aliā penā t³pale sicut infirmitatē vel
mortē q³ peccasse vel peccare. Dico q³ null⁹ in mēte sua debz
sibi ponere talē questionē. nec etiā alicui ali⁹. qz istud essz se
ipm̄ vel aliū ponere in temptatōem. et mens humana ē mul-
tum infirma ex parte sensualitatis. que semp refugit mortem
et mala corporalia. etiam quantumcūq³ sit homo pfect⁹. sicut
patet in saluatore n³ro ihu xpo q³ imminente passionis hora
dicebat. Tristis est anima mea. et h³ quantū ad sensualitatē.

Tracta. II. secunde partis

vsq; ad mortē. et exponēs seipm dixit. spūs. i. volūtas rōnal
pmp̄ est supple ad sustinēdū mortē. caro at. i. sensualitas in
firma. qz refugit mortē. Quare nēo dz se ponere i tali pplexi
tate. nec p̄fessor dz h̄ interrogare. Istō at requir̄ de nccitate i
q̄libet vere p̄trito et de penitēte q̄ vbi nccitas foret p̄us susti
neret omnē penā q̄ offenderet deū p̄ p̄ctm̄. Et h̄ de quanti
tate p̄tritois sufficiāt.

De eius qualitate Ca. III

n Unc de qualitate p̄tritois dicendū est. Circa qd̄ sci
endū est q̄ p̄trito dz h̄e septē pditōnes. P̄rio est dz
esse discreta. vñ dz esse cū spe venie. ita q̄ p̄e p̄trito nūq̄ debz
desperare de dei m̄scōdia. qz plus p̄e de p̄cere q̄ h̄o peccare
Un̄ Aug. sup illud p̄bū qd̄ dicit Layn Ben. iij. c. scz Da
ior est iniq̄tas mea q̄ v̄ veniā merear dicit. Layn mentiris
qz maior est dei pietas q̄ tua iniq̄tas. et Amb. Nemo despe
ret qz iudam pditorē non scel̄ qd̄ cōmisit sz sua desperatio
fecit penit̄ interire. Sed qz nemo scit vtz sic dign̄ amore l̄
odio dei non dz nimis p̄sumere sz semp dz timere. qz initū
sapiētie est timor dñi. Et ideo ver̄ penitēs granū. i. aiām suā
dz terere inter duas molas. s. timoris et spei. et farina sic trita
barutello discretōis vel cōpassionis mūdāta aqua lacrima
rū. i. compunctōis commixta. panē bonū in clubano cordis
igne caritat̄ decoctū faciat hospiti suo t̄pō. ita qz in die iu
dicij dicat sibi. Esurini et dediti mihi māducare. Scōo
dz esse amara. Et ita dicebat ille sāctus rex Ezechias. Isa.
xxvij. Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine aiē
mee. Et si sit talis faciet pacē inter deū et aiāz peccatricem.
Un̄ idē Ezechias. Ecce in pace amaritudo mea amarissi
ma. Amara dz esse p̄trito. qz p̄ctōr̄ delectat̄ fuit in cogitati
one illicita. amariōr qz p̄sensit. amarissima qz opus illicitū
ppetrauit. Et si sic fiat poterit dicere cōtr̄e illud qd̄ sequit̄.
Tu at̄ eruisti aiām meā vt nō p̄iret. piccisti p̄tergū oīa pec
cata mea Tercio dz esse lacrimosa. vñ ps. vi. Lauabo per
singulas noctes lectū meū. lectū. s. p̄cie. lacris meis strātū
meū rigabo. Et sic fecit brā maria magdalena q̄ lacrimis la

De contritione

uit pedes dñi nři ihu xpi, ideoq; fuerūt sibi pctā remissa.
Quarto d3 esse p̄meditata, vt in auctoritate p̄allegata. Re
cogitabo tibi oēs ānos me. zc. Et dicit Isaias loq̄ndo aīe
peccatrici. Sume cytharā. s. p̄nie. circui ciuitatē. s. anie co/
gitādo z rememorādo singlā pctā. z d3 cogitare horas diei
z tpa z loca. h̄mōi meretricis. i. aīa peccatrix q̄ peccādo cū dia
bolo fornicata est. z obliuioi tradita ē a deo p̄ pctā oblita.

Quinto d3 esse vniuersal. i. de oib; pctis Sexto d3 esse
durabil. i. continua. z de his dicit infra in caplis duob; se/
quentib;. Septimo d3 esse integra. i. cum p̄posito confi/
tendi z satisfaciēdi. alias non esset p̄ritio sed derisio. Et de
hoc dictum est supra in p̄mo caplo. Et sic p̄t3 qualis debet
esse contritio.

Quantū d3 durare contritio. **Ca. III**

a D sciendū q̄tū d3 durare p̄ritio notandū est h̄ q̄m
q̄d sup̄ dictū est in. c. h. in p̄ritioe ē duplex dolor. Un⁹
est dolor q̄ idē est q̄d detestatio sine displicētia voluntatis. z
iste semp d3 durare q̄d in hō viuic Notandū at̄ q̄ cum p̄/
ceptū de p̄ritioe sit affirmatiuū. z p̄ceptū affirmatiuū obli/
gat semp z non ad semp. s3 p̄ loco z tpe. p̄ceptū de p̄ritioe
sic obligat q̄ non oportz q̄ hō sit semp in actu p̄uertēdi. sed
q̄cūq; occurrit sibi memoria de pctō q̄ displiceat sibi illō
fecisse. Et ita intelligit̄ s̄bū bti Aug. in li. de pe. vbi d3. Sp̄
doleat z de dolor gaudeat. Et seq̄t. vbi dolor finit̄ ibi p̄nia
deficit. Un̄ q̄n dicit semp doleat intelligendū est q̄n occur
rit memoria de pctō. Silt̄ q̄n dicit. vbi dolor finit̄. intelligē
dū est finit̄ vel de actu vel de habitu. Et cā q̄re d3 sic dura/
re p̄ritio est. qz nemo est cert⁹ de lege cōmuni si pctm̄ ē sibi
p̄ p̄ritioem remissum. qz nescit si p̄ritio fuit sufficiens. vñ d3
in ecclesia stico. De p̄piciato pctō noli esse sine metu. Posito
etiā q̄ aliq̄s sciret p̄ reuelatōez diuinā pctm̄ sibi fore remis/
sum. adhuc d3 sibi sp̄ displicere peccasse q̄n occurrit sibi me/
moriam de pctō. alias peccaret nouo pctō. qz sic culpa est velle
peccare. ita culpa est velle peccasse. Ali⁹ dolor est in p̄ritioe.
s3 dolor q̄ resultat z redūdat in sensualitatez. q̄n. s. homo ex

Tractat⁹. II. secund⁹ de partis

displacētia pcti pūprie i fletū z lacrimas. Et tal' dolo: non oportz q' sp' daret. sū pauci imo paucissimi sūt q' etiam vna hora sic possēt plorare pctā. q' to min⁹ tāto tpe vite sue. eēt tū m' te pfectōis q' sp' qū recordaret' d' pctis possz ea plorare. sic legit' de brō Petro ap'lo q' sp' portabat sudariū i sinu cum q' tergebat lacrimas. qz qū recordabat' pcti qd' fecerat qū xpm negauerat nō poterat lacrimas p'tinere. z tū bñ sciebat xpm sibi dimisisse pctm.

De q' b' d' esse p'itio. Ca. V

P Ecceatū q' ddam est actuale. q' dda originale. Actuale est qd' p'bit actu p'p'o. s. qū bō agit qd' agere nō d'z. Et isto mō diffinit' sic. Pctm est omē dictū vel factū v' p'ceptū s' legem dei. Originale pctm est qd' p'bit homo ex origie in q'ctum. s. hō descendit ab Adam fm rōnem sine natiōez seminalē. ita q' pctm originale formalit' nihil aliud est q' carētia iusticie origialis. Tū sciendū q' Adam in sui creatōe acceperat a deo q' ddam donū sup'naturale. qd' donū vocabat' iusticia original. q' iusticia ita ordiabat' hoicm ad deū q' aia hois in o'ib' obediebat deo. ita q' in nullo mouebat' p'tra volūtatē dei. z corp⁹ ita obediebat aīe q' in nullo mouebat' p'volūtatē aīe. i. s' imperiū rōnis. Et p' illud donum omnia aīalia erant subiecta homini et obediebant sibi ad nutum. iuxta illud ps. viij. Omnia subiecisti sub pedib' ei⁹ ones z boves vniuersas. insug z pecora campi. volucres celi z pisces maris. Istō donū accepit Adam non solum p' se s' p' tota posteritate sua. ita q' in oēs q' descenderent ab ei⁹ semine ipse transfunderet istud donū. i. istam iusticiā originālē. Et isto dono p' pctm suū ipse p'uauit se z totam posteritatē suā. ita q' omēs q' descendūt ex ei⁹ semine carent isto dono. Et talis carētia vocat' pctm originale. Ad videndū q' de q' b' d' esse p'itio. p'mo videndū est vtz homo p'teri debeat de peccato originali. Et est sciendū q' non. Cui⁹ rō est. qz solum de illo d'z homo dolere z p'teri qd' est actu p'prio cōmissuz. vel qd' fuit in p'rate sua non committere. sed pctm originale non fuit actu p'prio contractū. nec fuit in potestate alicui⁹ non cōtra

De contritione

here illud. quare nullus tenet dolere vel conteri de peccato originali. Et dico nullum teneri de necessitate. Congruus enim est adulo qui accedit ad baptismum & displiceat peccati originale non in speciali quia fuit extractum. sed in generali in quantum scilicet omne quod separatur a deo dicitur displicere. De peccato autem actuali quomodo homo dicitur peccari de eo notandum quod in genere duplex est peccatum actuale. Nam quoddam est mortale quoddam veniale. De peccato mortali dicitur homo conteri & confiteri singulariter & singillatim de quolibet ita quod non sufficit confessio generalis. immo quilibet vere penitens debet diligenter examinare & discutere conscientiam suam. ita quod recogitet dies. horas. loca. tempora. personas. & effies circumstantias in quibus & cum quibus peccare potuit & peccavit. Et ita sicut occurrit sibi memoria de peccato singulariter & specialiter contera de quolibet. ita tamen quod licet de quolibet peccato mortali verus penitens debeat maxime & summe dolere. tamen semper quod unum peccatum est gravius quam aliud interius debet dolere & conteri de uno quam de alio. Sed quid fiet de peccatis oblitis. Dico quod aliquis potest esse oblitus peccatorum suorum duobus modis. Uno modo quod sit oblitus in speciali sed non in generali. id est. quod bene recordatur se peccasse mortaliter. sed tamen non recordatur de specie peccati. puta si fuit fornicatus vel furatus. et sic de aliis. Et talis debet dolere & conteri de peccato in generali. & in speciali tenet conteri de negligentia sua per quam venit in oblivionem peccati sui. & tenet facere quod in se est. scilicet quod recordetur in speciali de peccato suo. vel cogitando vias suas. vel orando deum quod reducat sibi ad memoriam. Alio modo potest esse oblitus peccati sui. ita quod non recordatur nec in generali nec in speciali. et adhuc tenet conteri in generali. Et voco conteri in generali non sub condicione conteri. id est. dicendo vel cogitando doleo & conteror si peccavi. Sed voco conteri in generali conteri sub estimatione probabilis. debet enim homo probabiliter credere quod in multis offendit deum quorum non recordatur. & sic sub ista estimatione doleat et peniteat sicut si certus

Tracta. II. secundae partis

essz tunc p[ro]p[ri]e et penitens. Un[de] q[ui]libet d[icit] dicere frequen[ter] vsu ps. xxiiij. Delicta iuuenit[ur] mee et ig. m. ne me. Quis aut[em] h[omo] d[icit] cōte[re] de peccō veniali. Notādū q[ui] tria sūt genera peccōz venialiū. nam q[ui]ddam est veniale ex surreptōe. i. s[ub]itu. vel nō p[ro]p[ri]a voluntate s[ed] ex surreptōe. et de tali non tenet h[omo] p[ro]teri in speciali nisi de p[ro]p[ri]o. Quoddā est veniale ex voluntate. cui si p[ro]ferat incidit h[omo] in mortale. sic delectatio morosa in cogitāōne de actu carnali est peccatū veniale. s[ed] si sit ibi p[ro]sens[us] ē peccatū mortale. Et de tali veniali q[ui] occurrit memoria d[icit] eo d[icit] h[omo] p[ro]teri et penitere et diligēter aduerse ne sit ibi vel fuerit p[ro]sens[us]. Quoddā est veniale q[ui]d p[ro] frequen[ti]tate sui auget libidinē peccādi. et tāta poterit ibi esse libido peccādi q[ui] illd[um] q[ui]d d[icit] sua nata erat veniale et illa libidine fieret mortale. sic mēdaciū iocōsū de sua nata est veniale. s[ed] torrens p[ro] iterari p[ro]augebit intantū libidinē mēdiēdi q[ui] ex tāta libidine potit h[omo] torrens mēiri iocose q[ui] peccabit mortāl[iter]. Et de tali d[icit] homo p[ro]teri et penitere aduerēdo et p[ro]cauēdo ne mltiplicet. De h[uius] m[od]o magis dicit q[ui] agit de p[ro]fessione peccōz venialiū. q[ui] eodē mō tenet h[omo] de eis p[ro]teri q[ui] tenet ea p[ro]stiteri.

Quae sūt cause inductive p[ro]p[ri]itōis Ca. VI

c Cause inductive p[ro]p[ri]itōis sūt multe. P[ri]ma et p[ri]ncipalis est amor dei. illd[um] em̄ q[ui]d p[ri]ncipalit[er] d[icit] boiem retrahere a peccō. et si peccauerit p[ro]corrigat et emēdet se est amor dei. Et iste amor generat sic in aīa peccōris. Cū em̄ amor seq[ui]t[ur] cognitōem. q[ui] vt dicit Aug. Cognita diligim[us]. incognita nequa[m] q[ui] peccator cogitat et recognoscit dei bonitatē et iusticiā cui displicet o[mn]e malū. et nullo mō relin[quit] aliqd malū impunitū. et recogitat se multa mala cōmisisse q[ui] displicet diuīe voluntati. et p[ro]p[ri]e q[ui] est dign[us] puniri grauit[er] timet. q[ui] etiam cogitat vlt[er]ius dei pietatē et misericōdiaz q[ui] parat[ur] est o[mn]i dōlēt[ur] et penitēti peccare et remittēre culpā q[ui] tūc magnā sperat de venia. et sic mouet ad detestādū peccatū. et iste mot[us] vocat[ur] attritio. i. q[ui] dā p[ro]p[ri]itio imp[er]fecta. Et ita de q[ui] nūq[ui]d deficit in sūdit lumen grē in aīa peccōris. Et illo lumine peccator illustratus calefit in amore dei et detestatione peccati. ita q[ui] timor seruilis

De contritione

precedit et preparat cor peccatoris ad contritionem. scilicet amor et seruos caritatis perficit ipsas. Et dicit Bernardus post exemplum Augustini dicitur quod sic in futura sortu larium seta porci preceat et facit via filio. non tamen remanet in futura. sic in contritione preceat timor pene. et iste timor preparat ad caritatem et amoris dei. quod postquam iam est in anima expellit omnes timores. ut dicit beatus Iohannes in prima sua canonica dicitur. Perfecta caritas foris mittit timorem. scilicet timorem finalem quod est timor pene. non autem timorem filiales quod est timor offense. Secunda causa est pudor. id est verecundia de peccatis commissis. ut dicitur Proverbia. xij. Res dignas pudore gerit. et Hauius. Reuelabo pudenda tua in facie tua. Quoniam enim peccator cogitat quod omnia eius peccata intractabilia sunt secreta et occulta sunt. sunt deo manifesta et aperta. et quod nisi peniteat et propter de eis deus reuelabit et manifestabit ea toti mundo mouet ad contritionem et penitentiam de peccatis. Unum Boetius. Quod est nobis indita necessitas. probitatis eius omnia. Tercia causa est detestatio. scilicet abominatio vilitatis peccati. tanta enim est vilitas peccati quod filio dei facit seruum dyaboli. vnde beatus Petrus. Qui facit peccatum suum est peccati. a quo enim deus separatus est seruus eius. Cum ergo peccator sit propter peccatum a dyabolo superius propter peccatum est seruus dyaboli facit. Unum Augustinus. Fecisti me digne ad tuam imaginem et ego superinduxi horribilem imaginem. Unum alia peccatrix videtur et consideras vilitatem peccati potest dicere verbum quod dicit Hieremias. Vide domine et considera quoniam facit super vilitas. Quarta causa est consideratio de die iudicii et penis inferni. quoniam enim peccator considerat quod de omni dicto factor cogitatu pro lege dei oportet reddere eum reddere rationem in die iudicii iuxta verbum saluatoris in mattheo. dicitur. De omni serbo ocioso quod locuti fuerit homines super terram reddet rationem in die iudicii. ubi peccatores monet ad contritionem et penitentiam de peccatis suis. Unum Hieronymus. loquens de die iudicii dicit sic. Quotienscunque illam diem considero toto corde tremisco. Idem. Siue comedam siue bibam siue aliquid aliud faciam super videtur in auribus meis illa tuba terribilis et horribilis insonare. surgite mortui venite ad iudicium. Quoniam peccator attentam mentem ista cogitat totum tremie in corde suo. Si enim ut dicit beatus Petrus apostolus. j. p. iij. Et si iustus quod de vi saluabitur ipse et peccator ubi apparebit. et Bre. Quid faciet yugula deserti. id est peccator. ubi peccator ceditur padisi. id est iustus.

Tractat^o. II. secunde partis

Quia cā est de amissioe celestis glie. qñ ei pctōr cogitat. se
p̄ pctm̄ suū glāz padisi pdidisse n̄ est mix si dolet. imo mix
ē si n̄ crepat p̄ mediū. Si ei plorat z dolet hō p̄ amissioe pe
cunie. q̄to magis dz plo rare z dolere d̄ amissioe celestis glie.
Et iō dicebat. b. Joh. i apoc. iij. Tene qd̄ hēs vt n̄ eo accipi
at coronā tuā. Sexta cā ē dolor d̄ multiplici offēsa creatorz
qñ ei pctōr cogitat z considerat se offendisse deū q̄ eū creauit d̄
nihilō z insigniuit eū sua ymagie. z redemit suo sanguie. nō
est mix si doleat z peniteat de pctō suo. De h̄ dic. b. Ber. do
lor de pctis dz eē acer acrior. Acer qz offendimus
deū creatorē. Acrior qz offendim^o p̄rēz n̄m q̄ pascit nos ml̄
tiplicit̄ z gubernat. Acerrim^o qz offendim^o redēptōrē n̄m q̄
nos liberauit suo sāguie a viclo pctōz. a crudelitate demo
nū. z ab acerbitate gehēne. Notādū tñ qz pctōr sic dicitū
est debeat dolere z p̄teri de pctis tñ dz sp̄ spare i d̄no z i pie
tate z i misericōia sua. ita qd̄ dz sperare de venia z de glā. q̄a vt
dicit sapiēs Prover. xxvii. Qui sperat i d̄no saluabit.

De effectu contritiōis Ca. VII

e ffect^o contritiōis est multiplex. Prim^o p̄rēz ex vi nois ip̄i
Dz em̄ contritiō q̄si sil̄ vel ex toto tritio. qd̄ intelligēduz
est sic q̄ in contritiōe totū cor pctōris ad l̄az scindat z partiat
p̄ nimia āgustia z dolore. ira z indignōe q̄ p̄cipit d̄ pctā. Uñ
d̄no p̄ p̄ham Joelē. ij. c. Scindite corda v̄ra. Itē ps. Sa
crificiū d̄o spūs tribulat^o cor contritū z hūiliatū de^o non de
spicies. Et fm̄ qd̄ dic. b. Bern. Contritiō mūdāt aīaz a rea
tu culpe. z libat a p̄a gehēne z ab borrēda dimonū societate
z vilissima pcti fuitute. f̄stituit bōa spūalia q̄ pctōr amiserat
p̄ pctm̄. restituit etiā societate spūalia. s. ecclē cōionē. bono
rūqz oīm q̄ in ea sūt p̄cipatōz. De filio ire efficit filiū gr̄e.
De filio dyaboli efficit filiū dei. z p̄ p̄sequēs p̄cipit felicitā
tis z hereditatē et̄ne. Notādū at̄ qd̄ de h̄ q̄o. s. p̄ solā cō
tritiōem remittit pctm̄ sūt varie opinionēs. Dicūt em̄ qd̄az
q̄sīc tribz modis offendim^o deū. s. corde. ore. et ope. ita et tri
bus modis est necariū d̄o satisfaciēdū. s. contritiōe cordis. con
fessione oris. z satisfactōe opis. alias n̄ dimittit pctm̄. Itē

De contritione

fundat intentionē suā sup illd. c. de pe. di. j. c. pnia. §. pfecta. 2
di. iij. pfecta. 2 dicūt q oēs autoritates q dicūt pctā sola cor
dis p̄ritione dimitti sūt intelligēde cū articulo nccitatis ex
cludit oris p̄fessionē. i. qñ aliqs amittit loq̄lā. vel qñ n̄ potest
p̄sd̄m regere in p̄fessione. Alij dicūt q in p̄ritiōe dimittūt
pctā sub p̄ditōe. s. si p̄fiteant. 2 fundāt isti intentōem suā sup
sup illd qd̄ de pe. di. iij. c. sane. i. sine. Tertij dicūt sola cor
dis p̄ritiōe dimitti pctm̄ cuilibz adulto si p̄p̄terit 2 pponat
ab his abstinere 2 p̄fiteri. 2 de eo satisfaccere fm̄ iudiciū ec
clesie. Et fundāt isti intentōem suā p̄ illd̄ de pe. di. j. maḡ est
pietas dei. vbi d̄r q ad solā p̄missionē pctā dimittit. nondū
pnūciat ore 2 tñ de p̄iā audit i corde. Et h̄ opinio est verior
2 maḡ tenet a doctoribz. Et q̄ista opinio sit verior p̄ exem
plū Lazari. quē p̄mo suscitauit x̄ps añq̄s a discipul̄ solueret
Lazarus em̄ mortu⁹ est pctōr q̄ est mortu⁹ p̄ pctm̄. iuxta ver
bū Ezec̄. xvij. dicēs. Aia q̄ peccauerit ip̄a moriet. Iste su
scitaf a dño qñ sibi remittit pctm̄ in p̄ritiōe. 2 postea soluit
a discipul̄. i. absoluit a sacerdotibz in p̄fessione. Patet etiaz p̄
exemplū d̄ decē leprosis. q̄ in via añq̄s venirēt ad sacerdotes
mūdatis sūt. Isti ei leprosi sūt pctōres. q̄ dū vadunt ad sacer
dotes. i. dum p̄ritōz habēt 2 p̄positū p̄fiteđi mūdāt a pctō
Et ita dicit ps. xxxj. Dixi p̄fitebor aduersū me iniusticiā me
am dño. 2 tu remisisti i pietatē pcti mei. dixi. i. firmis i aīo p̄
posui Notandū q̄ q̄ista tria sūt simul tpe lz habeant ordi
nem naturalē in se. s. iustificatio. contritio. pctōz remissio.
Necessario em̄ habeo intelligere q̄ p̄us q̄s habeat gratiam
q̄ p̄terat. p̄cedit q̄ grā 2 seq̄ dilectio. qm̄ q̄ hz grām diligit.
et seq̄ contritio. qm̄ q̄ diligit p̄teritur: ad contritōnem seq̄
pctōz remissio. Et iste p̄cessus colligit de pe. di. j. omnis q̄
non diligit manet in morte. 2 Aug⁹. Sine caritate quō q̄s
veram contritōem cordis h̄re poterit. Patet q̄ quō sola cō
tritione pctm̄ remittit. Quid aut̄ faciat absolutio sacerdot̄
ad remissionē pctōz dicet infra qñ agef d̄ p̄fessione. Et ista
sufficiant de contritione.

Tracta. III. secundae partis

Tractat^{us} terci^{us} secū de partis

de confessione. Et h^{ab}z undecim capla

Circa cōfessionem p̄si de
rāda sūm undecim. P̄rio de institutōe p̄fessōis
Secūdo d̄ ill^{ud} q̄ tenet ad p̄fessionē. Tertio d̄ tpe
q̄ q̄s tenet ad cōfessionē. Quarto cui faciēda ē
p̄fessio. Quinto de q̄b̄ fīda ē p̄fessio. Sexto de p̄ditōibz q̄s
d̄z h̄re p̄fessio. Septimo d̄ iteratōe p̄fessōis. Octavo quō d̄z
se sacerdos h̄re ad p̄fessionē. Nono de p̄ditōibz et interrogatōi
bus fīdis in p̄fessioe. Decimo de p̄tate clauū et effectu cō
fessionis. Undecimo de sigillo p̄fessionis

De institutōe p̄fessionis

Ca. I

Ad euidētā eoz q̄ dīcēda sūt d̄ p̄fessioe notādū q̄ i sc̄p̄
tura duobz modis accipit p̄fessio. Uno mō p̄fessio ē
idē qd̄ dei laudatio. vñ p̄fiteri isto mō idē est qd̄ deū lauda
re. et isto mō accipit qn̄ d̄z Confitemi dño. i. laudate dñm qm̄
bon^{us} et c. Alio mō idē est qd̄ p̄ctōz corā sacerdote manifestatō
Et isto mō diffinit sic. Confessio est legitima corā sacerdote q̄
claves h̄z et p̄tate absolūēdi p̄ctōz declaratio. Ad euidētā
isti^{us} diffinitōis vidēdū est de singlis q̄ in sp̄a ponūt Dī p̄mo
p̄fessio est legitima p̄ctōz declaratio s̄ illos q̄ p̄ctā occultant
vel excusando vel celādo. Dī etiā s̄ illos q̄ recitat bona sua i
p̄fessione vñ p̄fiteri p̄ abnegatōz p̄ctōz. vt nō sum adulter. et
Dī corā sacerdote q̄ claves h̄z et p̄tate absolūēdi. vt oñdant
oēs p̄ditōes q̄ ad verā p̄fessionē erigunt. Et d̄z p̄fessio q̄ sit
vel ex toto vel vndiqz fassio. Et de p̄fessione isto mō dicta in
tenēdim^{us} h̄ agere. Vidēdū est q̄ qn̄ fuit instituta et q̄s fuit i
stitutōz p̄fessionis. Quāntū ad p̄mum sciendū est q̄ duplex
est confessio. s. mentalis et vocalis. Confessio peccatōz mē
talis est de dictamine legis nature adiute qd̄āmodo p̄ fidez
qn̄ em̄ hō p̄pendit se offendere vel offendisse deū. qd̄ nō vi
det nisi p̄ aliquē radū fidei. nasa dicitur q̄ ab eo ē misericord
dia hūiliter postulāda. et h̄ nūq̄ est nisi r̄cogitac̄ culpa. qd̄ sit

*quis fuit i p̄muro
p̄fessio et q̄ fuit
reposita*

De confessione

confessionē metale. Confessio vocal ē duplex. qdā q̄ fit deo. & qdā q̄ fit hōi. Loq̄ndo ḡ de p̄fessioe vocali q̄ fit deo credo q̄ p̄fessio isto mō fuit de nccitate salutis statim. post lapsuz p̄mi hoīs. Et rō q̄ me mouet ad h̄ est ista. **D**ñi tpe i q̄ fuit et est i firmitas fuit nccaria medicina p̄ illā infirmitatē. sed statim post lapsū p̄mi hoīs fuit infirmitas pcti nō solū originalē s; etiā actualis ad min⁹ q̄ ad mlros. ḡ post lapsuz p̄mi hoīs statim fuit nccaria p̄fessio facta deo etiā vocal. Et istud ptz ex qdā glo. posita sup illō p̄bū **Gen. iij.** Adam vbi es. vbi dicit glo. sic. Verba sūt increpās; & ad p̄fessionē cogentē. nō ignorantē. Et p̄stat q̄ loq̄s de p̄fessione vocali fienda deo. q̄a tūc deus nō hō vocalitē loq̄bat ip̄i. **A**d. ḡ ab illo tpe fuit nccaria p̄fessio isto mō dicta. Loq̄ndo at̄ de p̄fessione vocali fienda hōi dicit q̄ fuit instituta in lege noua x̄po. s. incarnato. et nō fuit congruū antea talē p̄fessionē institui. Et rō q̄ me mouz ad h̄ est duplex fin qd̄ p̄fessio ordinat̄ ad dno. s. ad pcti deletionem & manifestatōem. & ad recōciliatōem faciendā deo & eccle ei⁹. Et p̄mo p̄z q̄ solū in lege noua debuit institui cōfessio. **N**otandū ad euidentia istoz q̄ stat⁹ pcti vocat̄ tenebre. & stat⁹ ḡre lux. vt dicit ap̄l⁹ ad **Eph. v.** loq̄ns ip̄is post q̄ fuerūt p̄uersi & in statu ḡre dicēs. Erat̄ ei aliquñ tenebre. nūc at̄ lux in dño. Et in eplā ad **Ro. xiiij.** Abijciam⁹ opa tenebray. glo. i. opa pcti. & induamur arma lucis. i. virtutes. In ea ḡ lege debuit institui cōfessio faciēda hōi in q̄ orta fuit lux q̄ illuminat omēz hoīem venientē in hūc mūdū. **I**pa est lux noua. christ⁹. s. incarnat⁹. igif in lege noua debuit institui talis p̄fessio. Et scdo. s. ex h̄ q̄ p̄fessio ordinat̄ ad recōciliatōz faciēdā deo & eccle ei⁹. ptz etiā q̄ debuit institui i noua lege. ideo em̄ p̄fessio fit hōi. vt hō sit iudex & arbiter inter deū & hoīem pctōrem. **A**rbiter at̄ tal⁹ d̄ esse q̄ possit manū ponere i vtrā qz ptē. ido ille cui faciēda est p̄fessio d̄z posse ponere manū in deū cui pctōz vult reconciliari. & in hoīez q̄ p̄fitef. tal̄ aut̄ esse nō potuit q̄s qz de⁹ factus est hō. qz tūc datus ē mediator dei & hoīm hō x̄p̄s ihs. Et h̄ postq̄z corpalit̄ ascēdit in celū reliqt̄ aliq̄s in eccl̄ia q̄s loco sui p̄stituit ecclē rectores et.

Confessio vocalis duplex

Stat⁹ p̄cti vocat̄ tenebre

k.

Tractat⁹. III. secunde partis

arbitros q̄b̄ cōmīssit auctoritatē recōciliādi pctōres dō z ec-
clesie sue. iō i lege noua x̄po. s. icarnato debuit institui p̄fessio
Cū em̄ p̄fessio habeat efficaciam ab absolutōe. z absolutō ex
p̄tute clauū. q̄ q̄dē clauēs date fuer̄t hōi i noua lege. dicēte
x̄po b̄d̄ Petro z in ip̄o oib̄ alijs *Matth. xvi.* Tibi dabo cla-
ues regni celoz. et *Joh. xx.* Quoz remiserit̄ pctā remittūt̄
eis. *Matth. xviii.* h̄c p̄fessio faciēda hōi i lege noua fuit insti-
tuta. Precessit t̄m i figura i lege antiq̄ i p̄ q̄ sacerdotib̄ data
erat p̄tās z auctoritas discernēdi int̄ leprā z leprā. z int̄ pro-
phanū z sc̄m̄. s. ista erat q̄dā corpalia z n̄ sp̄ualia. Et hanc
figurā oñdit x̄ps i lege noua fuisse ipletā q̄n̄ leproso mūda
tos mittebat ad sacerdotes dicēs. *Leuit. xiii.* Ite oñdite vos sacerdo-
tib̄. De sc̄do q̄s fuit institutor p̄fessionis. Dico q̄ ipsemet
x̄ps Et rō tacta fuit sup̄ i p̄ma p̄te b̄ libri q̄n̄ agebat̄ sac̄ris
in generali. Et intelligo q̄ fuit institutor p̄fessionis auctori-
tate. Et credo q̄ b̄t̄us Jacobo minor q̄ fuit eps hierosolimi-
tan⁹ z p̄m̄ int̄ ap̄los celebrauit missā q̄n̄ dixit. *Confitemi al-*
terut̄ pctā v̄ra. fuit pmulgator ist⁹ sac̄ri z institutōis. *Sile-*
dictū est de sac̄ro extreme v̄ctōis.

Qui tenent ad p̄fessionē. **Ca. II**

o *Omnes* adulti postq̄ ad ānos discretōis pueniūt ita
q̄ p̄nt discernere int̄ bonū z malū tenēt̄ se i anno. i.
in q̄dragesima p̄fiteri ex statuto c̄cilij general. q̄d̄ ponit̄ ex-
tra de pe. z re. c. oīs v̄riusq̄ sex⁹. Et p̄ trāsgressores illi⁹ sta-
tuti ponit̄ pena ibidē. q̄. s. viuētes ab ingressu eccle arceant̄
z moriētes xp̄iana careāt sequelura. Et b̄ saluberrimi statu-
ti potuit esse z fuit triplex rō. Prima fuit v̄niuersal̄ indigen-
tia. Omnes em̄ vt dicit ap̄los peccauerūt z egēt grā dei. Non
est em̄ q̄ faciat bonū et nō peccet vt dicit sapiēs. Un̄ q̄libet
d̄z deū gloriificare p̄fitēdo se eē pctōrem. q̄ em̄ pctōrem se eē
p̄fiteat̄ deū gloriificat. ostendēs se deī grā z misericōdia indigere.
Sec̄da cā fuit sacre cōionis reuerētia. Cū oēs teneāt̄ in pa-
sca cōicare iō vt digne z mūde possint accede ad tātū sac̄m
oportuit p̄mitte remediū purgatōis z lotōis pcti q̄ sit i con-
fessioe. Tertia cā fuit discretio greḡ d̄nici. ne. s. lupi abscon-

Luc. xviii. ca.

De confessione

derent in grege q̄ māducarēt agnos. iō statutū ē vt rectores
eccliaz agnoscerēt vultū iouū suaz ne heretici sub pelle in/
nocētie maliciā suā palliarēt. Jō oēs q̄cūq; z cuiuscūq; cōdi/
tōis sint tenēt ad min⁹ sel in anno cōfiteri. alias peccāt mor/
talit̄ z debēt pena sup̄dicta puniri. S; pone. aliq; est q̄ n̄
h; cōsciaz de aliq; pctō mortali. s; solū de venialib; s; hō non
tenet pctā venialia cōfiteri. igit tal' nō d; cōfiteri. Dico saluo
meliori iudicio q̄ aliq; p̄t teneri ad cōfessionē p̄t duo. Uno
mō p̄t vinculū pcti. alio mō p̄t vinculū p̄cepti. Pctā aut̄ ve/
nialia nō tenet q; cōfiteri. p̄t vinculū pcti cū possint remitti
sine cōfessioe. tū sūt cōfiteāda p̄t vinculū p̄cepti q̄ tenet quilib; z
fiteri i anno sel. q̄n. s. cōfiteā nō h; nisi pctā venialia. vñ si
h;et mortalia q̄ cōfiteret nō tenet de necēitate ad venialia. De
h; m̄ lati⁹ dicit infra. Ulteri⁹ pone. aliq; ē ita attent⁹ circa
diuinū q̄ non h; remorsū cōscie de aliq; pctō nec mortali nec
veniali. tenet tal' cōfiteri vel nō. Si nō tūc nō oēs obligāt ad
cōfessionē. cui⁹ s; riuū dictū ē. Si at̄ tenet z n̄ h; cōsciaz de aliq;
pctō mortali nec veniali tenet ad cōfiteāda z dicēdū cōfiteāda
suā z ita mētiri. qd̄ nephas eēt dicere. q̄ ad min⁹ tal' nō tenet
cōfiteri. Dico q̄ si septies i die cadit iust⁹ vt sapiēs ait. i possi/
bile videt s; m̄ itatū viatorū cōez q̄ aliq; trāseat vna die l' vna
septimana sine remorsū peccati venial' ad min⁹. z q̄ totum
vñ annū trāseat h; habeo magis p̄ impossibili. Nec credo
q̄ istud donū fuit vnq; collatū alicui sancto nisi xp̄o z beatē
Marie v; gini. nec credo istud donū ap̄los habuisse qz veni/
aliter peccauerūt. vt dicūt Greg. et Aug. in li. de nafaz grā.
Si oēs sancti z scēte dei adhuc viuerent et interrogati foret
vt sine pctō essent oēs vna voce dicerent. Si dixerim⁹ q̄
pctm̄ non habem⁹ ipsi nos seducimus z veritas in nobis n̄
est. excepta beata virgine de qua cum de peccatis agit p̄pter
honorē filij nullā p̄orsus q̄stionē volo haberi. Et Hiero⁹.
Res pene s; nafam est vt aliquis sit sine peccato. Jō homo
quantūcūq; sit p̄fectus debet cogitare corde z cōfiteri ore se
esse pctōrem. qz vt dicit Bre. Bonarum mentiū est ibi time/
re culpā vbi culpa nō est. de obser. ieiū. c. consiliū. Unde de
k 3

pro duo tunc quis
ad glosas

Tracta. III. secunde partis

cōi lege tenet oēs ad p̄fessionē. ⁊ si de d̄ sp̄alissima ḡfa darz
istō donū alicui q̄ nō mortalr nec venialr peccaret. credo q̄
tal adhuc yr nō ptēneret p̄ceptū ecclē deberet se p̄fessori suo
p̄ntare. nō q̄ diceret se pctōrē qz mentiret. s; deberet dicere.
Nō habeo p̄ficia; d̄ aliq̄ pctō. tñ p̄t p̄ceptū ecclē me yobis p̄
fero. sic dixi sup̄ d̄ sc̄ificato i ytero q̄ d; suscipe sacm̄ bap
tismi. l; n̄ habeat pctm̄ origiale.

De tpe q̄ tenet hō confiteri. Ca. III

t Este sapiēte oia tps habēt. ⁊ iō nūc vidēdū ē de tpe q̄
faciēda est p̄fessio. s; si faciēda est statim post p̄petratō
nem pcti. vel an possit differri vsq; ad tps statutū i decreta
li. *Q̄m̄is vtriusq; sex. .i. vsq; ad q̄dragēsimā.* Ad h̄ ḡ eviden
tiā sciēdū ē q̄ de p̄fessioe possum; loq̄ vel q̄tū ad p̄positū in
teri. vel q̄tū ad p̄bū exteri. Si p̄mo mō sic dicūt cōit oēs
doctores q̄ tenet p̄ponere velle p̄fiteri tpe statuto. ⁊ p̄mo de
pctō p̄teri. qz sine p̄posito p̄fitendi ⁊ satisfaciēdi nō dimittit
pctm̄ in p̄tritōe. Et dico q̄ p̄mo tenet p̄teri. qz sic dictū est
sup̄. qñ occurrit memoria de pctō tenet hō semp̄ dolere ⁊ cō
teri de eo sic dictū est sup̄. l; etia; fuerit ip̄m p̄fessus. Tñ ex q̄
legit̄e est p̄fessus nō tenet ip̄m itez p̄fiteri. De h̄ tñ mag; di
cet infra qñ age; de iteratōe p̄fessiois. Et qz statim cum hō
aduertit se peccasse mortalit̄ tenet p̄teri. ido etiā tenet esse in
p̄posito p̄fitendi. S; si loq̄mur de p̄fessione actuali. s; si ho
mo tenet actualit̄ p̄fiteri. In ista materia doctores sunt di
uersi. Quidā em̄ dicūt indistincte q̄ q̄tūcūq; aliq; pecca
uerit nō tenet p̄fiteri añ tps statutū. s; tenet p̄teri ⁊ eē in po
sito p̄fitēdi. ⁊ fundāt intentōem suā ex duob;. P̄rio qz p̄cep
tū de p̄fitendo est p̄ceptū affirmatiuū. ido nō obligat nisi p̄
locor tpe determinat;. temp̄ at̄ determinatum ab ecclē est
quadragēsimā. ido null; tenet ante quadragēsimā confiteri
nec in natali nec in penthecostes. yr pater per. ca. seculares.
de p̄se. dist. ij. ⁊ c. om̄is homo. et. c. ⁊ si nō frequenti. nisi esset
in periculo mortis. Secūdo quia actus p̄fessionis non est
necessarius ad iustificatōem. quia per contritōem est iustifi
catio. ⁊ ita solum confessio est necessaria ex p̄cepto et obli

De confessione

gatōe ecclē. 7 añ festū pasce ecclā n̄ exigit. q̄ añ illō tps̄ nemo tenet nisi i articlo mortis. Alij dicūt q̄ pctōr existens in pctō mortali statim q̄n hz discreti 7 ydonei sacerdot̄ copīā 7 peccati cōmissi memoriā d̄z p̄fiteri pctm̄ suū. Hec obstat ista decretal. Om̄is vtriusq̄ sex̄. qz illa decretal nō dicit q̄usq̄ cōfessio sit differēda. s̄z q̄nō expectet vltra. sic etiā phibz ne q̄s vltra annū remaneat in excoīcatōe. nō m̄ dat licentiā remanēdi vsq̄ ad illā horā. Itē fuit illa decretal edita non p̄ negligentibz s̄z p̄ negligētēs. S̄z anteq̄ illa decretal est edita pctōr tenebat p̄fiteri statim q̄n offerebat se oportunitas. sic videt q̄ tenet post ei⁹ editōez. Que at̄ istaz opinionū sit vltior fateor̄ mensesire. s̄z dicere sic dicit p̄ma p̄iculosū videt. dicere sic sc̄da videt d̄uz. Sc̄tus at̄ Tho. de aq̄no in q̄daz q̄stōe de q̄libet̄ ponit aliq̄s casus i q̄b̄ existēs in pctō mortali statim tenet p̄fiteri. Prim⁹ est q̄n est i infirmitate d̄ q̄ imminet sibi picl̄m mortis. 7 iste casus p̄t̄ intelligi ex his q̄ dicūt̄ extra de pe. 7 re. c. cū infirmitas. Sc̄d⁹ casus est q̄n hz aliq̄d facere d̄ q̄ imminet piculū mortis. s̄z p̄tpe illo sit san⁹. sic q̄n hz trāsire mare vel longā facere viā. vel pugnare. vel aliq̄d aliō tale. Tert⁹ casus est si habz facere aliq̄d qd̄ existēs in pctō mortali nō p̄t facere sine alio pctō mortali. sic si habz dicere missam vel recipere vel ministrare aliq̄d sac̄m ecclē. Quart⁹ casus q̄n cōmisit aliq̄d pctm̄ de q̄ curat⁹ suus nō p̄t eū absolue re. 7 timet q̄tpe statuto n̄ possit forte h̄re copīā ip̄i p̄fessoris. tūc tenet statim p̄fiteri. Quint⁹ casus est q̄n sua p̄scia dicit sibi statim esse p̄fitecū. qz tenet deponere eaz aut facere f̄m eam. cum non sit erronea s̄z salubris. Om̄es em̄ dicūt. licet nō sit necessariū statim p̄fiteri. est t̄n mltuz 7 grūū. iuxta dicit̄ sapiēt̄. Non tardes p̄uerti ad d̄m. 7 ne differas de die in diē. subito em̄ veiet ira illi⁹ 7 i tpe videte dispdet te. Idō Ray. in sūma sua ponit q̄nq̄ rōes p̄r̄ q̄s mltū vtile est 7 congruū statim p̄fiteri. Prima est p̄r̄ incertitudinē hore mortis. Cū d̄ns in euang. Lu. xij. Veniet d̄ns sui illi⁹ die q̄ nō sperat 7 hora q̄ nescit. 7 p̄t̄ ei⁹ cū infidelibz ponet. Item diuini p̄mittēt̄ sibi longā vitā fuit dictū Stulte hac nocte repetet

k 3.

in casibus in pctō mortali tenet p̄fiteri

1°

2°

3°

4°

5°

om̄es p̄r̄ q̄s mltū vtile est 7 congruū statim p̄fiteri

Tractat^o. III. secunde partis

^{2^a} Demones aiaz tuā a te. z ea q̄ congregasti cu^o erūt. Scda cā
ē. qz morās i pctō sp̄ accumulāt pctm̄ pctō. z p̄ p̄ns penā pe
ne. Un̄ apls Ro. ij. An i gras qm̄ benignitas dei te adducit
ad p̄nias. Pm̄ duriciā aūt tuā z ipenitēs cor thesaurifas tibi
irā in die tribulatōis z reuelatōis iusti iudicij dei. q̄ reddet
vnicuiqz iuxta opa sua. Et Dzee. iij. Bledictū z menda
ciū z furtū z homicidiū z adulteriū inundauerūt. z sāguis
sanguinē tetigit. i. pctm̄ adducit aliud pctm̄. Un̄ Gregori^o.
^{3^a} Pctm̄ qd̄ p̄ p̄niam non delet mor. suo pōdere ad aliud tra
hit. Tertia cā est. qz q̄to maiorē morā fecerit in pctō tāto
maḡ elongabit a deo z p̄ p̄ns tanto difficilior erit p̄uersio.
iuxta illud qd̄ dicit in Quidio de remedio amoris. Nec te ven
turas differ in horas. Qui non ē hodie cras minus aptus
erit. Et Quid^o. Principijs obsta. sero medicā parat. Luz
mala plōgas ualuerē moras. Et ps. lxxij. Quia ecclē q̄ elō
gāt se a te p̄būt. Quarta cā ē. qz in maḡ angustia z egritu
dine vix p̄t aliqd̄ bñ penitē seu etiam de pctis cogitare. Un̄
^{4^a} Hiero^o. Cū egritudine opprimeris vix poteris aliqd̄ cogitare q̄
sens. Et illic rapit̄ intētio mēt̄ vbi est vis doloris. Multa ei
vt ait Aug. occurrūt tūc impedimenta. nam morbo viget. pe
na terret. filij vxor z mūd^o q̄ illicite dilexit eum ad se vocāt. d
pe. di. vij. Tene ḡ certum et dimitte incertū. i. age p̄niam et
p̄fiterē dum sanus es. z non differas vsq̄ ad infirmitatem.
^{5^a} iuxta p̄siliū sapiēt̄ dicent̄. Vinus z san^o p̄fiteber̄. Qui
ta cā est. qz nisi pctōr̄ i vita sua exaudierit dñm clamantez qz
p̄fiteat̄ z faciat p̄nias. clamabit postea ip̄e ad dñm z n̄ exau
diēt̄. Exēplū d̄ diuine epulōe i inferno sepulto. q̄ nō ē etiam
exaudit^o p̄ vna gutta aq̄. p̄t q̄ nō differēda vlt̄ tardāda ē con
fessio. s; est mltū vtile z p̄gruu z p̄statim fiat. Richard^o tñ in
q̄rto suo sup̄ sentētiās loq̄ns de hac materia dicit qz aliē cen
sendū est in illo casu de religioso aliē de laico. Hā religios^o
cum totū tps vite sue sit sibi p̄p̄s p̄niam habita copia sacerdos
idonei si peccauerit mortāl̄ credo q̄ tenet̄ statim sine mora
p̄fiteri. Et intelligit̄ sine mora sic recta rō ordiabit. Laicus
p̄o rōnabilē p̄t expectare tpus q̄ dragesime. qd̄ est tps p̄nic̄.

De confessione

vñ cū illud tps sit laic' mag' oportunū ad p̄fitendū z satisfaciendū si expectet illud rōnabilē audeo indicare q̄ non peccauit dum tñ p̄ponat firmit̄ tūc t̄pis p̄fiteri. De cleric' autēz iudicare non audeo. p̄silium aut̄ sanū do q̄oēs q̄ cadūt per p̄ctm̄ mortale p̄fiteant̄ statim cū possunt. Non em̄ videtur p̄tr̄ q̄ tādiu vuln' p̄cti portat occultum. s̄ba sūt Richardi. Quicqd̄ sit d̄ ista mat̄ia credo q̄in casibz q̄s poit sc̄t̄s thomas de agno de n̄citate tenet q̄libz statim habita oportunitate p̄fiteri. credo etiam q̄ p̄silium Richardi sanū est z salubre et d̄z exēq̄ cū mag' diligētia r̄tute. Nec sufficiāt de tpe q̄ tenet hō p̄fiteri.

Lui debet hō p̄fiteri **Ca. III**

¶ Noniā ille cui faciēda ē confessio sac̄ral' oportz q̄ habeat clauēs. videndū est p̄mo aliqd̄ de clauibz. Notā dū est q̄ hō nomē clauis trāslatū ē in corpalibz ad sp̄ūalia. Clauis em̄ in corpalibz ē instr̄m ad remouendū aliqd̄ obstaculū qd̄ impediēbat vt nō possit h̄i bñ aditus ad domū. Sic in sp̄ūalibz illd̄ qd̄ remouet p̄ctm̄ mortale qd̄ ē obstaculū ad ingrediendū ad regnū celeste vocat̄ clauis. Et ista clauis ē triplex. Nam ē clauis autoritat̄s. z istā sol' h̄z deus. Nam de ista clauē loq̄bāt̄ indei dū dicebāt. Quis p̄t remittere p̄ctā nisi sol' d̄s. q̄si dicerēt null'. z h̄ ē v̄x autoritatiue. Alia ē clauis excellētie. z hāc h̄z sol' x̄ps hō. Et de hac clauē loq̄t̄ Isaias in p̄sona dei loq̄ns de x̄po. Dabo clauē dāuid sup humer̄ ei'. Et d̄z x̄ps hō h̄z clauē excellētie in q̄ntū p̄ passionē suā ip̄e satisfecit p̄ oibz p̄ctis n̄ris. immo p̄ peccatis tot' mūdi. vt dicit b̄t̄s Jobes. Et h̄ ē v̄x q̄ntū ad efficaciam. Vel x̄ps homo h̄z d̄z clauē excellētie in q̄ntū effectū sac̄roz p̄t dare sine sac̄tis. Tertia clauis est m̄sterij. z istam clauē habēt sacerdotes. et dat̄ eis in collatōe ord̄is sacerdotalis. Et de ista dictū fuit petro. Dabo tibi clauēs regni celoz. z de istis clauibz loq̄t̄ h̄. Sciendū ē q̄ duplex est clauis m̄sterij. vna est sc̄ia discernendi. alia est p̄tās ligandi atq̄ soluen di. De sc̄ia aut̄ discernendi quō est clauis z quō noua. z si est alia clauis p̄m rem a potestate ligandi z soluen di

*Dub̄ est clauis
quā p̄tā*

Tracta. III. secunde partis

est mag^{is} diuersitas int^{er} doctores theologos. et ideo non dico nunc
ampli^{us} de ista materia. p^{ro}ferri cum d^{omi}nus papa Jobes quidam lo-
quens de clauibus in quibusdam extrauaganti sua quae incipit. quibusdam. faciat
mentes de ista diuersitate doctorum etiam nihil debeat. Unum ex
quod relinquit indermiat^u temerarium est aliquid diffinire. Istud tamen
firmiter tenendum est quod iste clauibus cuilibet sacerdoti dantur in sua
ordinatione. Sed iste clauibus non potest exire in actu donec sacerdos
habeat materiam in qua agat. et h^{oc} uult p^{ro}missione cure animarum. sic habent
archiepiscopi et omnes habentes curam animarum. et p^{ro} privilegium sic habent fratres
predicatores et minores. et aliquid ex privilegio domini pape et episcoporum
potest predicare uel confessiones audire. Et his quod patere potest cui sit sa-
cramentalis confessio facienda. Et dico sacramentalis confessio ad excludendum
confessionem spirituali^{am} siue directiuam. scilicet quam peccator confitetur alicui
peccatum suum ut sibi super eo consulat eum dirigat. non ut eum absoluat
quod talis potest fieri cuiuslibet bono uiro quod potest consulere uel orare uel in-
struere. Sed loquendo de confessione sacramentali quae fit propter absolu-
tionem dico quod ex dictis patet due conclusiones. Prima est. confessio sa-
cramentalis est facienda sacerdoti non alteri. id est non potest fieri nisi ha-
beat clauibus. et iste est solus sacerdos. et ratio est. quod absolutio fit pro-
tute clauibus. ita quod nullus potest absolvere in foro penitentiae nisi habeat cla-
uibus. quod patet. quod ut dictum est clauibus ordinantur ad absolvendum. Istud
tamen melius dicitur infra quam agitur de potestate clauibus. Sed nullus habet cla-
uibus nisi sacerdos cum clauibus dantur in collatione ordinis sacerdo-
talis. et confessio sacramentalis non potest nec debet fieri nisi soli sacerdoti.
Et ita dicitur b. Augustinus. et ponitur de peccato. di. vi. Qui uult confiteri pec-
cata sua ut inueniat penitentiam quare sacerdos est sciens ligare et sol-
uere. Secundum conclusio est quod facienda est prope sacerdoti. et ista conclu-
sio patet sic. scilicet enim ut dicitur est quod omnes sacerdotes habeant clauibus.
non tamen omnes habent materiam. id est parochianos in qua potest exercere
usum clauibus. sed solum illis quibus commissum est cura animarum. quae habent
usum potestatis respectu illorum quorum cura est eis commissa. Et ideo solum
parochialis sacerdotibus est confessio facienda. Sed potest aliquid dicere.
quod est parochialis sacerdos. Aliquod dicitur quod parochialis sacerdos est parochialis
sacerdos. quod habet administrare ecclesiastica sacramenta. et ista confessio est fa-

claus de p^{ro}uincia sacerdos

De confessione

ciēda. Et videt dictū istoz fūdari in rōe ista. Illi d3 fieri cō-
fessio q̄ h3 mīstrare sac̄m eucharistie. ad h̄ em̄ est datū pre-
ceptū de cōfiteō in q̄dragesima vt fideles digne accedāt ad
sac̄m eucharistie in pasca. Cū ḡ sacerdos prochia^l sit obli-
gat^{us} teneat ex officio suo mīstrare sac̄m eucharistie parro-
chianis suis. iō oēs prochiani sui sibi tenet cōfiteri s̄ nccita-
te ad min^{us} in q̄dragesima. z ita videt esse intētio ill^{ius} decretal^{is}
Dñi s̄ vtriusq̄ sex^{us}. z illi^{us} de pe. di. vj. placuit. Istō etiā videt
de intētiōe sacre sc̄ptē i veteri testam̄to. vbi dicit Prover. xvij.
Diligētē agscēvultū pecorū tui. s̄m glo. vult^{us} est cōscia q̄ nō
p̄t agnosci nisi p̄ cōfessionē. ḡ oportet q̄ ille q̄ h3 curaz agscat
cōfessionē. qd̄ nō p̄t fieri nisi audiat eā. Hoc at̄ idē videt dice-
re sc̄ptura etiā in nouo testam̄to vbi dicit Hebr. vl. c. Serui
obedite p̄ oīa p̄positis v̄ris. ip̄i em̄ puigilat̄ q̄i rōem reddituri
p̄ aīab v̄ris. ḡ si ille q̄ h3 curā tenet rōem reddere. p̄ aīa sub-
diti. videt necessariū cōsciat statū aīe subditi. qd̄ nō p̄t face-
re nisi audiat et cōfessionē. q̄re oportet q̄ q̄libz subdit^{us} cōfitea-
tur curato suo. Alij distinguūt de p̄prio z dicūt q̄ p̄prium d3
duobz modis. Uno mō d3 p̄prium s̄m q̄ diuidit̄ s̄ alienū Alio
mō d3 p̄prium s̄m q̄ diuidit̄ s̄ nafaz cōez. Vd̄ dicūt isti q̄ q̄li-
bet tenet cōfiteri p̄po sacerdoti s̄m q̄ p̄prium opponit̄ alieno. n̄
at̄ s̄m q̄ p̄prium opponit̄ cōi. Hā cōstat z certū est q̄ si aliq̄s cō-
fessus fuisse p̄ctā sua pape v̄l ep̄o vel archiepo. farunz esset
dicere q̄ tenet illa eadem p̄ctā cōfiteri p̄prio suo parochia-
li curato. Cum ḡ isti q̄ ex p̄uilegio p̄dicant z audiūt cōfessio-
nes sic vicarij dñi pape z ep̄oz. cōfessi eis non tenent iterum
cōfiteri sacerdoti suo parochiali cum tales sint q̄ si quidam
penitentiarij p̄ticularēs. z idō sicut cōfessi penitentiarijs do-
mini pape z ep̄oz non tenent iterum cōfiteri curatis suis. ita
nec cōfessi istis. Et ita est hodie determinatū p̄ dñm nostrū
dñm Johēm papā. xij. in q̄dam sua extrauaganti q̄ incipit
vas electōis. Istud etiā videt esse de intētiōe ill^{ius} decreta-
lis Bonifacij. sup̄ cathedrā q̄ ponit̄ extra de sepulturis. et de
pe. z re. in cōf. dñi Clemētis. c. dudum a bone memorie. vbi
dicit q̄ fr̄es p̄dicatores z minores babeant t̄m de potestate in

*q̄ cōfessio facienda p̄
p̄prio sacerdoti p̄p̄
autonocantē p̄c̄ p̄p̄*

p̄prio sacerdoti d̄p̄p̄

Tractat^o. III. secunde partis

Professionibus audiendis quatuor parrochiales sacerdotes de iure noscunt habere. scilicet professi parrochialibus sacerdotibus non tenent iterum profiteri. sed nec professi istis. Et secundum istam viam decretalis illa Omnis vtriusque sexus. loquitur de sacerdote pro potestatem dividitur per alienum. non potestatem dividit in corde. unde est sensus quod profiteatur proprio sacerdoti. id est non alieno. Et hoc quod sic de his tamen si illi qui audiunt professiones ex privilegio domini pape inducerent sibi profiteres ad profitemendum semel in anno curas suis bene faceret. Et ad hoc inducunt in illa decretali domini Bonifacii. xi. quod fuit de ordine predicatorum quod incipit. in ecclesiasticis. et tenent ad hoc. quod ista decretalis sit revocata in quatuor prius decretali Bonifacii. quod incipit. super cathedram. non tamen quodrum ad illa quod equitatem et rationem continentur non est revocata. Sed nunquam sacerdos parrochialis potest absolute parrochianum suum de omni peccato suo. Dicendum est quod Ray. in summa sua ponit quatuor casus de quibus parrochialis sacerdos non potest se intromittere nisi specialiter fuerit sibi commissum. Primum est quando est sibi solentis penitentia iniuncta. Secundus est vbi quibus inuenit irregularitatem contractam. Tertium est quando peccatum est annexa excommunicatione. Quartum est de iocundariis. Istis casibus quatuor Hostiensis addit tres casus. et sic sunt septem. Unde quatuor casus est de publico peccatore. scilicet de publico blasphemato. Sextus casus est de falsariis litterarum domini pape. Septimus casus et quatuor secundum Ray. est si sit consuetudo in episcopatu quod aliqua certa crimina ad episcopum referuntur. sic obtinet consuetudo in plerisque partibus seu episcopatibus de homicidiis. sacrilegiis fortillegis. falsariis. violatoribus immunitatis ecclesiasticae. fornicationibus. incestuosis. iuriis. et aliis enormibus criminibus. quod episcopi sibi retinent secundum quod eis videtur expediens. de quibus certa regula dari non potest. sed vnicuique curas habet suum synodale cum quod se dirigat. In materia ista dominus Huilhelmus durandi in repertorio suo dicit. quod ponere tot casus non est nisi auferre potestatem suam curatis cum possint omnia de iure quod non sunt eis prohibita expressis. hoc probat. c. nup. de sen. ex. an. si. Notandum etiam quod Ray. in summa ponit sex casus in quibus vnicuique sacerdos parrochialis potest absolute et auidere professionem subditoz alterius sacerdotis. Primum est cum ille extraneus deliquit in parrochia sua. Secundus si mutavit domicilium.

In quibus casibus sacerdos
non potest absolute
absolvere

addit Ray. duo casus
2° Hostiensis

Et in casibus quod proponit

Sex casus quod ponit Ray.
audiendi alios

De confessione

si de scholaribus studentibus Parisi Colonie. et alibi. Tertius est si sit vagabundus. sic isti pauperes qui vadunt vagabundi per mundum. Quartus est quando aliquis habet sacerdotem imperitum vel maliciosum et omnino insufficientem. et vult ire ad magis peritum et sufficientem qui sibi melius consulat. potest ire ad eum. petita tamen prius et obtenta licentia a proprio rectore siue sacerdote. et sacerdos tenet eam sibi dare. Quintus casus est quando aliquis volens facere longum iter. utpote ire ad sanctum Iacobum. vel ad quicumque aliam peregrinationem seu locum. petita licentia a curato suo qui possit iurare proferri. quod tunc quilibet qui habet audire confessiones potest confessionem ei audire. Sextus est quando est in articulo necessitatis. quod in isto casu potest proferri cuiuslibet sacerdoti. In alijs autem casibus prefatis exceptis non potest proferri nisi potenti audire confessiones vel ex commisso vel ex privilegio. Sed quod fiet de militibus siue de nobilibus vel de quibuscunque alijs qui habent domicilium in diuersis parochiis. et per unam partem anni morantur in uno domicilio et per aliam partem morantur in alio domicilio. cui confitebuntur isti. Dicendum quod tales debent proferri illi curato in cuius parochia habent principale domicilium vel domicilium. vel in cuius parochia morantur per maiorem partem anni. Sed pone hoc est una mulier fragilis et parua ad peccatum timet de curato suo quod est leuis et lubricus. quod si confiteatur sibi qui sollicitet eam de peccato vel qui reuelet confessionem suam. nunquid confitebitur ista sibi. Dico quod si timeat verisimiliter et probabiliter de isto vel de aliquo istorum de petere licentiam a curato suo qui confiteatur alij. vel si potest habere copiam superioris siue episcopi vel penitentiarii sui. vel alius religiosi habentis potestatem audiendi confessiones confiteatur sibi. Sed quod si forte ista non potest habere copiam alius istorum. et curatus est ita maliciosus quod non vult sibi dare licentiam confitendi alij. quod fiet de ista persona. Dico quod si timeat de sollicitatione commendet se deo orando quod eripiat eam a temptatione. et donec sibi virtutem et constantiam resistendi. et confiteatur in loco publico. Et de hoc teste apostolo neminem temptari permittit ultra id quod potest faciet cum temptatione. puenitum et adiuuabit eam. et sic non commouebit. In casu autem qui timeret de reuelatione confessionis. credo quod si timor est iustus et rationabilis non leuis et fatuus

De vobis

*De vobis frater
alibi*

Tracta. III. secundum de partis

q̄ sine licētia sua si ip̄e negaret ei ius cedat sibi. s. q̄ alteri ha
bēri pr̄atē audiēdi p̄fessiōes possit p̄fiteri. ita t̄m q̄ sit i p̄posi
to q̄ si h̄er curatum sufficiētē p̄fiteri sibi. Sic em̄ ille q̄ p̄bit
m̄rionū apponēdo p̄ditōem inhonestā p̄ substantiā matri
monij p̄uat iure m̄rionū. vt. xxij. q. iij. In̄ cetera. xxxij. q. ij.
aliquū solet queri. extra de p̄di. appo. c. iij. de spon. c. vi. ita sa
cerdos nō fuās ea q̄ sūt de substantiā p̄fessiōis. imo faciens
p̄ ea est puatus iure qd̄ habebat i audiēdo p̄fessiōes. Lūz ḡ
tenere secretū sit de substantiā cōfessiōis quantū est ex parte
p̄fiteri. p̄fessoris sacerdos reuelans p̄fessionē est p̄uat iure
qd̄ habuit in audiēdo p̄fessiōes. Et idō si timeat iuste et rō
nabilit̄ q̄ iste curat̄ reuelabit p̄fessionē null̄ tenet sibi con
fiteri. verum est q̄ ista rō non cludit nisi p̄ eum q̄ reuelās ē
p̄fessionē s̄ non p̄ eum q̄ reuelatur̄ est. Item fm̄ qd̄ dicit bea
tus Bern̄. qd̄ p̄ caritate institutū est p̄ caritatē militāre n̄ d̄z
Sed p̄fessio instituta est p̄ caritate q̄ q̄libz tenet diligere se
ad honorē dei cū gloriificādo. et se hūiliādo eū sibi. reconci
liādo. ḡ nō tenet militare p̄ caritatem seip̄m p̄dendo et diffā
mando. qd̄ faceret si hō teneret p̄fiteri illi de q̄ iuste et rōna
biliter timere seu p̄sumeret q̄ reuelaret p̄fessionē. Un̄ aug.
hortās ad p̄fessionē et p̄nias di. Non dico vt te p̄das. Sed si
aliquis sciētē p̄fiteri alicui q̄ p̄fessionē reuelaret p̄deret se ḡ n̄
d̄z sibi p̄fiteri. S̄z pone p̄ sacerdos est heretic̄ v̄l scis
matic̄ v̄ notorī symoniac̄ v̄l excōicat̄. nū qd̄ d̄z sibi cōfiteri.
Dico sine p̄iudicio q̄ nō. Et rō general̄ q̄rū ad oēs talis est
Lū em̄ p̄cipare cū excōicato in sacris sit p̄ctim̄ mortale. et
oēs tales sunt excōicati a iure. p̄fessio sacramental̄ sit sac̄m̄.
q̄ cū talibz p̄fiteri peccaret mortalit̄. S̄z q̄rū ad hereti
cū est sp̄ealis rō. q̄ heretic̄ de facili sibi cōfitentē poneret i
errore vel induceret in desperatōem. sic fecerūt pharisei iu
de q̄ p̄fessus fuit eis di. Peccavi tradēs sāguiez iustū. et illi
loco boni p̄silij dixerūt ei. qd̄ ad nos. tu videris. Ulterī po
ne. dicis cōiter et verū est vt declarabit̄ infra q̄ nullus debz
diffāmare nec accusare alios in confessiōe. sed potest contin
gere q̄ si aliquis confiteat̄. curato suo oportebit q̄ diffāmet.

*In q̄ntū mouit
aliqui exponit in
p̄fessio quid agere
debeat*

De confessione

aliū. sic ponat qd aliq̄s peccauit cum m̄re sua v̄l cū sorore q̄s
erā curat⁹ bñ nouit. oportet q̄ tal' exprimat z noiet p̄sonā i cō/
fessioe dicēdo. pegi talē rē cū m̄re l' cū filia l' cū sorore. z cum
iste sint note curato v̄l dictū ē r̄manebūt diffamate apud eū.
Dico q̄ tal' d̄z cōfiteri si habeat oportunitatē tali q̄ n̄ habeat
noticiā istarū p̄sonarū. vñ tal' d̄z venire ad curatū exponēdo z
dicēdo sibi. Dñe ego casū habeo quē n̄ debeo cōfiteri vobis.
n̄ q̄n vos sitis sufficiēs s̄z cas⁹ ē tal' quē nō debeo dicere vobis.
ideo peto licentiā a vobis alteri cōfiteri. z sacerdos d̄z eam
sibi dare. z ea habita tenet h̄re cōfessorē ydoneū q̄ nullā no/
ticiā habeat de p̄sona cum q̄ peccauit. Et cōsulo sacerdotibz
curat⁹ q̄ sint faciles ad tales licentias p̄cedendas. qz ex hoc
p̄uenit duplex bonū. Unum est q̄ ip̄i exonerant. Aliud ē qz
peccatores apert⁹ meli⁹ z securi⁹ cōfiteant⁹. S̄z nūq̄d mulier q̄
peccauit cū curato suo tenet sibi cōfiteri. Dico q̄ cū verecun/
dia sit maḡ pars satisfactiois z homo nō t̄m̄ verecundet de
illo q̄ est p̄sci⁹ sceler⁹ quantū de vno alio. mulier ista non d̄z
sibi cōfiteri. nec ip̄e d̄z eaz audire. imo d̄z sibi dicere. vade ad
aliū. Tñ si cōfiteat sibi z absolueret eā esset absoluta. Sacer/
dos at curat⁹ cui cōfitebit⁹. Dico q̄ qñ sibi cōmittit cura ipse
petat ab ep̄o licentiā q̄ possit eligere cōfessorē. l' si i cōmissioe
cure diceret sibi ep̄s ne ex h̄ q̄ habes curā alioz detrimētuz
aīe tue patiar⁹ p̄cedim⁹ tibi q̄ possis eligere ydoneū cōfesso/
rem q̄ te absolueret valeat. h̄ est multū securz. Tenet tñ cōi/
ter q̄n cōmissioe cure det eis tal' licentiā ip̄licite. alias cōm/
missio cure est eis multū nociua. S̄z nūq̄d ex h̄ possit cōfi/
teri simplicibz sacerdotibz q̄ nō habēt autoritatē seu p̄tatem
audiendi cōfessiones. Dico q̄ non de rigore iur⁹. Et est du/
plex rō. Una est. qz iste nō est mod⁹ dandi iurisdictionem ei q̄
alias nō h̄z. Alia est. qz l̄z curati sint licētiati q̄ possint alijs
confiteri. tñ isti non sunt licētiati q̄ p̄t̄ eos audire. tamen
credo q̄ ex q̄ ep̄i sciūt q̄ curati cōfiteat istis z ip̄i absoluūt eos
et nō p̄hibēt imo dissimulat vidēt eis tacite dare p̄tatem au/
diendi z absoluēdi curatos. Notandum at q̄ si aliq̄s sit in
periculo mori⁹ z nō possit h̄re copiā sacerdot⁹ p̄t̄ z d̄z cōfiteri

*mulier q̄ peccat nō p̄t
curato quid faciat
debet*

*sacerdos curam quid
faciat*

Tractat⁹. III. secunde partis

laico fideli tñ nō excōicato. vt bñ de pe. di. i. q̄ penit. de cōse.
di. iij. sc̄m. Et Aug. Tāta ē vis p̄fessōis vt si imineat arti-
cul⁹ nec̄itat⁹ z deest sacerdos p̄fiteat⁹ p̄rio. Tñ tal⁹ p̄fessio nō
est sac̄m cū desit ibi illud qd̄ est formale i sac̄o. s. p̄tās cla-
uis rōe tñ bonē volūtāt⁹ quā p̄tedit z verecūdie quā icurrit
absoluit a dō. Et ille q̄ audit p̄fessionē tenet orare p̄ ip̄o di.
Disereat tui zc. si sciat. vel p̄z n̄r. Ita tñ si euadit piculuz
tenet illi itez p̄fiteri q̄ eū p̄t absoluere.

De q̄b⁹ d̄z fieri p̄fessio **Ca. V**

e Apedito q̄si sup̄ficialr cui faciēda ē p̄fessio restat vide
de q̄b⁹ d̄z fieri. Et ē sciēdū qd̄ d̄z fieri d̄ p̄ctis. Ita d̄z
in ps. Dixi p̄fitebor aduersū me iniusticiā meā dño. In iu-
sticiā dicit nō iusticiā. Et in canonica Jacobi. Cōfitemi al-
terutz p̄ctā v̄ia. nō bōa vel s̄tutes sic faciēbat pharise⁹ dicēs
Brās ago tibi dñe qz n̄ sū sic ceteri hoies fornicatores adul-
teri. velut etiā h̄ publican⁹. ieiuno bis in sabbato decimas
do oim q̄ possideo. d̄z ḡ fieri de p̄ctis. Notandū at̄ qd̄ p̄ctō
rū qdā sūt venialia. qdā mortalia. Quantū ad venialia p̄ctā
simplr loq̄ndo nō sūt p̄fitenda de necessitate. Cū em̄ de na-
tura sua sint venialia. qd̄ etiā ip̄m nomē ip̄ortat p̄nt p̄ veni-
am p̄sc̄q̄. siue p̄ p̄niaz interiorē habēdo. s. p̄ritōz i generali
de ip̄is. siue p̄ exteriorē assūptā. sic p̄ p̄cussione p̄ctorz et si-
milis. Cū notādū qd̄ venialia mltz modis r̄mittūt etiā abs-
q̄ p̄fessioē sacram̄tali. Uno mō p̄ p̄fessionē generalē q̄ fit in
p̄ma z in cōpletorio. z in p̄ncipio misse et i fine s̄mōis. Alio
mō p̄ b̄ndictōz ep̄alē. z in idē credo n̄ tñ assero de b̄ndictōe sa-
cerdotz q̄ fit in fine misse. Alio mō p̄ aspersionē aq̄ b̄ndicte
de p̄c. di. iij. Aquā sale asperfaz p̄l̄is b̄ndicim⁹ vt ea cuncti
asperfi sc̄rificēt z purificent. Alio mō p̄ p̄cussione p̄ctoris.
Alio mō qñ q̄s deuote dicit orōez dñicā. s. p̄z n̄r. z h̄ s̄tute il-
l⁹ p̄bi. dimitte nob̄ debita n̄ra. Alio mō vt dicunt aliq̄ p̄ in-
gressū eccle p̄secrate. z intelligo qñ ingredif cā orōis. Alio
mō p̄ elemosine largitōz. vñ in Daniele. iij. c. P̄ctā tua ele-
mosinis redime. de pe. di. i. medicinā. Et credo qd̄ p̄ qd̄libet
bonū op⁹ deleat. vt. c. p̄allega. Alio mō p̄ deuotā sup̄tōnem

Sp̄ritus d̄na p̄ctōz

*q̄dā p̄ctā mltz modis
r̄mittūt*

De confessione

alic' sacri. potissime sacri eucharistie. d' se. di. ij. cū oē crime.
intelligas tñ qñ dico sic peccā venialia dimitti qñ psona nō hz
nisi peccā venialia. qz si hz et peccā mortalia nūq̄ venialia sibi
remitteret q̄usqz mortalia eēnt remissa. q̄uis at̄ venialia q̄rū
est o nafa sua nō sint de necessitate p̄fiteāda. tñ est mltū p̄gruuz
marierit' p̄fect'. sic sūt plati z religiosi q̄ p̄fiteat. qz pena eo-
rū multū minuit p̄tute clauū. Notandū at̄ qz in casu ali
quo hō tenet p̄fiteri peccā veniale. z h̄ duobz modis. Primo
p̄ dubiuz. s. qñ p̄babiliter dubitar de aliq̄ vtz sit mortale aut
veniale. qz si nō peniteat sic de mortali discrimi se exponit. z
iō d'z p̄fiteri sic iacet in p̄scia sua. z iudicio sacerdot' relinq̄t
vtz sit mortale vel veniale. Et p̄ solo sacerdoti q̄ n̄ sit nimis
pron' ad iudicādū peccā esse mortalia. s. p̄ dicere eē peccā z
inducere hoīez ad p̄niam. Tenet etia' scōo hō p̄fiteri peccā
veniale p̄ ecclesiasticū statutū. qñ. s. nō hz remorsum p̄scie
de aliq̄ peccō mortali. qz cū ex statuto eccle tenet q̄libz p̄fite-
ri in q̄dragesima tal' tenet p̄fiteri. z cū nō habeat peccā mor-
talia q̄ p̄fiteat oportet q̄ p̄fiteat venialia. Dicūt tñ aliqui qz
sufficit qz p̄ntet se sacerdoti dicēs. dñe non habeo p̄sciam de
aliq̄ peccō mortali. tñ p̄sento me vobis vt videat' p̄sciaz meā
Tñ p̄mū reputo veri'. Tenendū est q̄ nō est necariū p̄fite-
di peccā venialia s̄m q̄ralia sunt. tñ mltū vtile est z expediens
nec tenet q̄s ad p̄fiteādū ea nisi de bono z eq̄ nisi i duobz casū
bus p̄dict'. v' qz ligat a p̄pria p̄scia. qñ. s. dubitar vtz sit mor-
tale v' veniale. v' a p̄stitucōe ecclesiastica. qñ. s. n̄ hz mortalia
q̄ p̄fiteat. Quantū at̄ ad peccā mortalia dico qz omia peccā
mortalia tā occulta q̄ manifesta tenet q̄libz distincte z singil-
latim p̄fiteri. z si exciderūt a memoria sua tenet laborare qñ
tū poterit qz recorder. Qz at̄ tenet p̄fiteri peccā mortalia mai-
festa etiā sacerdoti p̄z quia ad hoc qz sacerdos absoluat pec-
catorē oportz qz sciat peccā vt de' cui' locum tenet z cui' auto-
ritate absoluit. s. nō p̄t scire vt de' nisi dicant sibi i p̄fessione
Ergo q̄ntū cūqz peccā sit manifestū p̄fessori peccōr d'z sibi di-
cere in confessione ipsum peccatum. Unde sicut in foro iu-
diciali nō sufficit qz iudex sciat causā vt p̄uata p̄sona, immo

*In aliq̄ casibz cupit tñ
q̄no videtur peccā
p̄fiteri*

Et p̄ mortalia

Tracta. III. secunde partis

oportet quod sciat eam ut iudex. ita in foro pñiali non sufficit quod confessor
sciat peccatum ut homo. imo oportet quod sciat peccatum ut deus. id est quod dicat sibi in
confessione. Tenet etiam profiteri peccata quæ sunt occultata. Cuius ratio
est. Sic enim medicus corporalis non potest dare salubre remedium nisi
cognoſcat infirmitatem. ita confessor qui est medicus anime non potest pro impo-
nere penam salubrem nisi cognoſcat peccatum. Non potest autem cognoſcere
peccatum occultatum nisi reuelet sibi in confessione. ergo oportet quod peccatum
quæ sunt occultata profiteatur. Iustum est enim ut peccator qui non erubuit
peccare in conspectu dei cui nihil potest occultari non erubescat ip-
sum profiteri homini confessori. Apparet ergo quod peccata mortalia quæ sunt si-
ue sint occultata sine manifesta omnia et singula distictè et singillatim
sunt profiterenda. Sed non quod circumstantie peccatorum sunt profiterende. Dicen-
dum quod circumstantie quæ sunt attendende in confessione in his sunt continentur.
Quis quod ubi per quod cui quomodo. Quilibet attendat anime medica-
mina dādo. Dicit enim quod. i. utrum ipse peccator sit masculus vel femina.
senex vel iuuenis. nobilis vel ignobilis. liber vel seruus. in dignita-
te seu officio constitutus. aut placidus sane mentis vel insanus. sciens vel
ignorans. solutus vel coniungatus. claustralis clericus vel laicus. sagui-
ne affinis vel extraneus. christianus hereticus iudeus vel paganus. et
similia. Quid. id est utrum commisit adulterium vel fornicationem.
stuprum vel homicidium. aut sacrilegium. et similia. Item utrum
quod perpetravit sit enorme vel mediocre vel paru. Item an illud
sit manifestum vel occultum. antiquum vel nouum. et similia. Ubi. scilicet in loco
publico an sacro. in domo domini aut alibi. Per quod. scilicet mediator
aut nuncios. quia omnes tales facit esse principes criminis et damnationis.
et ipse est per peccatis eorum. Item per quod. id est cum quibus per quod et quod quod. Quoti-
ens. id est quæties cogit adulterium vel fornicarium. et utrum vnâ vel plures.
quæties dicit primo quodba contumeliosa vel iniuriosa. et quæties itera-
uit iniurias. et similia. vulnus enim iteratum tardius sanatur. Cur. scilicet quæli-
temptatio vel occasio habet fecerit. et utrum puenierit ipsas temptationes
vel fuerit pueniens ab ea. Item utrum sponte vel coactus et quod coactione
conditionali vel absoluta. Item utrum cupiditate vel pauprate Item
utrum ludendi vel nocendi animo et similia. Quo. id est de modo agendi et patien-
di quod melius actu quam lectione seu locutione scitur. Quando scilicet an in
tempore sacro puta diebus festiuis. et. ieiuniorum vel alijs.

*ut circumstantie peccatorum
sunt profiterende*

De confessione

dieb. Itē si añ acceptā pñiaz vñ post frāgendo ipam pñiam
Itē g sūt circūstātie q sūt in oi pctō attēdēde. qz qdā resp i
ciñt psonā ipi pctōz. aut psonā illi cui facta ē iniqtas. sic ē
qs. Quedā respiciūt ipm pctm. z h vel qstūm ad substātiā
facti. z sic est qd. vel quantū ad modū agendi. z sic est quō
modo. vel quantum ad causam finalem. z sic est cur. vñ qn
tum ad causam adiuuante. z sic est qs. vel qstūm ad frequen
tiam act. z sic est qties. Quedā respiciūt tps. z sic ē qñ qdāz
respiciūt locū. z sic ē vbi. Haz at circūstātiāz qdā mutant
spēm pcti. sic accipe rem alienā iusto dño est pctm furti. mō
isto pctō addat ista circūstātia vbi. f. q accipiat de loco sa
cro. iam mutat spēs pcti. qz non solum est furtū imo sacrile
gium. Silr cogscere mulierē nō suā ē fornicatio. addat ista
circūstātia qs. f. q ista nō sit coniugata iā est adulteriū. l. q sic vir
go iā est stupz. ul. q sic p sūgūinea iam est incest. Vel addat
ista circūstātia qñ. i. q nō cogscat mō debito. iā mutat spēs
qz ē pctm nāfaz. Silr inebriari d sua nafa nō ē pctm mor
tale. addat ista circūstātia qties. f. q iam hz in vsu q inebriet
se iam ē pctm mortale. Silr aliū pcutē iniuriose ē pctm. ad
dat ista circūstātia qs. f. q ille q pcutit. sit cleric. iam mutat
spēs. qz ibi est excoicatio. z sic de alijs circūstātijs. Quedā
pō circūstātie nō mutant spēs pcti sz aggrauāt pctm Verbi
grā. Cogscere solutā non suaz est fornicatio. mō addat ista
circūstātia qñ. i. q cogscat tpe sacro. lz non mutat species
pcti tñ aggrauat pctm. vel addat ista circūstātia qd. i. q for
nicet publice z maifeste. certe iam aggruat pctm. z sic d alijs
circūstātijs. Quedā pō circūstātie sūt q relenāt pctm sicut
penitē clericū est pctm. addat ista circūstātia. f. q aliqs per
curiat cū ludo iā minuit pctm. Silr accipere alienā ē pec
catū. addat ista circūstātia qñ. i. q aliqs accipiat eā tempe
magne nēcitat. certe minuit pctm. z sic de alijs. Patet g q
circūstātiāz qdā sūt q mutant spēs pcti. qdam q aggrauāt. sz
nō mutant. z qdā q allenāt. De circūstātijs q mutant species
pcti dicūt concordie doctores q sūt de nēcitate pfitende. Un
nō sufficit dicere i p fessioe. accepi alienā rem. imo si accepta

qda pū oratione
q alienat pctm

Tracta. III. secundepartis

fuerit de loco sacro optz q̄ exp̄mat̄ dicēdo. accepti illō de ec-
clesia l' de tali loco Non em̄ sufficit dicere. peccavi cum mu-
liere. imo optz q̄ exp̄mat̄ si sit p̄iugata v̄l f̄go vel p̄sanguinea
vel religiosa. z sic de alijs. De circūstantijs at̄ agguantibz s̄z
nō mutātibz sp̄z pct̄i ē diuersitas inf̄ doc. Nā q̄dā dicūt q̄
tenēt de nccitate. Alij at̄ dicūt q̄ nō sūt de nccitate p̄fitende
Est t̄m m̄tū p̄gruū z vtile q̄ p̄fiteat̄. z h̄ maxie virz p̄fectis z
itelligentibz. z credo q̄ p̄fessores debent int̄rogare de h̄mōi
circūstantijs. z potissime simplices. de h̄ t̄m maḡ dicet infra.
De circūstantijs at̄ alleuiatibz dicūt doc. q̄ nō debēt p̄fiteri
nisi forte int̄rogēt ab eis. Ex p̄dictis p̄z quō tam pct̄a veālia
q̄ mortalia sūt p̄fiteāda. Que at̄ sūt pct̄a mortalia dicet infra
quā agez de int̄rogatōibz fiendis in p̄fessōe. q̄ si ponerēt hic
oporteret itez ponere ibi.

Qualis dz esse p̄fessio Ca. VI

a D sciendū q̄lis dz eē p̄fessio. Notādū q̄ David i sc̄do
psalmo penitētiāli. q̄ est tricesim⁹ in ordie ponit sūma
rie p̄ditōes p̄fessōis dicēs. Dixi p̄fitebor aduersū me iniu-
sticias meas d̄no. z tu remisisti impietātē pct̄i mei. Ubi in-
nuit p̄fessio dz eē p̄mo p̄meditata. iō dicit dixi. i. in corde
meo disposui. Sc̄do dz eē aperta nō palliata. iō dicit. cōfi-
tebor. i. nō tacebo z nō palliabo. nō excusando nec defendē-
do me. Tertio dz eē accusatoria. iō dicit. aduersum me. i. p̄
me nō excusandoz defendēdo me. Quarto dz eē h̄cūda. iō
dicit. iniusticias. i. pct̄a de q̄bz h̄ō h̄cūdas. Quinto dz eē p̄pa
iō dicit. meas. n̄ alienas. Sexto dz eē meritoria. Nam seq̄t.
z tu remisisti impietātē pct̄i mei. Ut at̄ maḡ p̄ricularit̄ p̄ce
dam⁹ notādū est q̄ p̄fessio ad h̄ q̄ p̄ficiat dz h̄c. xvi. p̄ditōes
q̄ in bisibz p̄tinēt. Sit simplex hūil' p̄fessio pura fidelis.
Atq̄ fr̄ q̄ns nuda discreta libēs verecūda. Integra secreta
lacrimabil' accelerata. Forsz accusans z sit parere parata.
Prima q̄ p̄ditō ē q̄ sit simplex. Simplex dz q̄i sine plica. vñ
p̄fessio dz eē sine plica aliq̄ falsitat̄. ita q̄ nō taceat vey nec
adm̄stret falsū etiā hūilitat̄ causa. vñ Aug. Cū hūilitatis
causa mentis si nō eras pct̄or añq̄ mentieb ar̄z mētiēdo effi

xxi aduerso p̄p̄m̄t̄
p̄fessio

p̄p̄m̄t̄ d̄no

De confessione

cler' reus. Un' pfitēs nō d'z celare qd fecit. nec dicere qd nō fecit. s'z simplr z de plano narrare oia pcta sua. qz vt dicit sapiēs. Qui ambulat simplr ambulat pfidēter. Scda p'ditio ē q'sit hūil. talis fuit p'fessio publicani de q' ait xp's in Luca qnō audebat ad celos oculos leuare s'z pcutiebat pect' suū dicēdo. deus p'pici' esto mihi p'ctōri. z id recessit iustificatus. Jō dicit brūs Pet' ap'lus. Nūllā mi sub potēti manu dei vt vos exaltet in t'p' uisitatiois. qz vt dicit Job: Nūllē spū sci p'iet glā. Tertia p'ditio ē q'sit pura. qnō fiat p'p' p'pocri- sim vel p'p' vanā glāz. s'z fiat pure p'p' deū. z nō fiat timore ser- uili. i. timore pene inferni. s'z timore filiali. i. timore offēse di- uine sic dictū fuit sup' de p'ritōe. Fiat etiā sine fictōe. qz tal' p'fessio eēt p'fessio lupi. de q' fabulose narrat q'sel' p'sitebat. z p'fessor dixit sibi. Pac' signa faci' aīm tñ extimo fallacē. Uir solitā v'itā mutat solit' habit'. Uir amic' eris ouib' q'cqd di- eas. q. d. l. z p'tendas p'ritōem z p'niām exteri' in facie. malici- am tñ retines in aīo interi'. i. in corde. Quarta p'ditio est q'sit fidel'. s. vt tam p'fitēs q' p'fessor sint i fide catholica et f'v- ar' fm doctrinā eccl'e z nō fm doctrinā hericoz. Ita etiā vt fiat sub spe venie. ne sit sic p'fessio Jude p'ditor'. q' postq' fuit optime p'fessus dicens. peccauit tradens sanguinem iustum desperauit de venia. z abiens laqueo se suspendit. probānt ista de pe. di. j. q. j. quem penitet. z di. vj. q' vult. Quinta cō- ditio est q' sit frequens. qd dupliciter intelligendū ē. Uno mō vt q' frequēter ceciderit p' p'ctm mortale frequēter resurgat p' p'niām. de h' b' de pe. di. iij. c. hec de caritate. s. reperiuntur. et. s. septies i die cadit iustus. z. s. adhuc instant p'fidi. Alio mō vt eadē peccata frequēter p'siteant. Unde Augustin'. Quanto confitetur quis pluribus turpitudinem criminis. tanto facilius consequit' veniam remissionis. De hoc tamē quomodo ad hoc tenet quis dicit infra quando agetur de iteratione confessionis. Sexta conditio est q'sit nuda. q'a non debet confiteri per nuncium nec per eplāz. sed viua vo- ce ore p'prio et presentialiter. vt qui per se peccauit per se eru- bescat. Item non debet confiteri verbis vel noib' criminuz.

l. 3.

Secda

Tercia p'ditio q'sit

4^m

5^m

6^m

Tracta. III. secundae partis

palliativis. s. q. d. lib. p. ctm. noie p. po suo q. sticū q. turpe exp
mat. tñ hōeste. z. oēs circūstātia q. sticū q. turpes z. abomia
biles expmat. vt sic tota sanies apostemat. expellat. De circū
stātijs quō sint p. fite de hēs s. c. p. ceteri Nota etiā q. m. u.
p. r. z. d. z. p. fiteri p. sig. z. hō q. est alteri. lingue z. ydeomat. Ita
q. si p. fessor nō itelligeret eū. d. z. p. fiteri p. interp. z. interpres
ita tenet tenere p. fessionem sicut sacerdos. Nota etiā q. si
aliq. scribat p. ctā sua in carta vt meli. recorder de eis z. legat
cartam corā sacerdote bñ facit. Septima p. ditio est q. sit
discreta. s. vt distincte z. sepatim p. fiteat p. ctā sua. non p. fite
iuxta illō ps. Lauabo p. singlas noctes. i. p. singla p. ctā. lec
tū meū. i. p. ctā meā. Itē z. eligat pitum indicem. Augu.
Sacerdotē q. rās q. te sciat ligare z. soluere. z. de h. q. re supra
cui faciēda p. fessio Decima p. ditio ē q. sit libēs. i. volūtaria
vt nō sit sic p. fessio Achor. q. coact. p. fessus ē z. lapidat. s. sic
p. fessio dextri latronis in cruce. z. em. dolere debeat p. pter
peccata q. cōmissit. tñ gaudere d. z. p. pter vitā quā recupat. vñ cō
tingit gaudiū z. dolore etiā sil. z. sel. eē in eodez subiecto. Un
in ps. Scdm. mltitudinē dolor meoz. i. corde meo p. solatō
nes tue letifica. aīaz meā Nonā p. ditio ē q. sit verecūda. cū
mag. em. verecūdia d. z. p. fiteri p. ctōz. z. sic merebit veniam.
Augu. Laboret mēs patiēdo erubescentiā. Et qm. verecū
dia est mag. pena. q. erubescit p. ctō sit dign. venie. de pe. di.
i. quē penitet. Non tñ tanta d. z. eē verecūdia q. p. pter eā dimit
tat dicere veritatē. Un sapiēs Eccl. iij. Ne p. fudar. pania
tua dicere ver. est em. p. fusio adducēs ad glāz siue ad veniā.
Decima p. ditio est q. sit integra. s. vt dicat oīa p. ctā sua. nō
dicēdo ea int. duos sacerdotes. s. dicat oīa vni nihil penit.
dimittēdo. De. em. sūme p. fect. opus imp. fectōis nō nouit.
aut em. totū hoīem sanat aut nihil. Versus circa h. Sūma
dei pietas veniā non dimidiabit. Aut nihil aut totū te peni
tente dabit. Augu. Caueas q. ne verecūdia ducit. diuidas
p. fessionē Undecima p. ditio est q. sit secreta tam ex parte
p. fitent. q. ex pte p. fessoris. Ex pte p. fitent. vt non p. dicz pec
cata sua in plateis ne aliq. scandalizent in peccato. et ne sit

Septima p. ditio est q. sit

8

9

7

4

De confessione

illis q̄ cū malefecerit gl̄iant. Quō at̄ d̄z eē secreta per pte cō
fessor̄ diceſt infra q̄n ageſt de ſigillo ꝑfeſſiōis Duodecima
ꝑditio eſt ꝑſit lacrimabil. ⁊ de h̄ Hieremias ait. Per diem
⁊ noctē nō des req̄em tibi. neq̄ taceat pupilli oculi tui. Un̄
diē Johēs Cryſ. Lacrime lauāt delictū qđ pudor eſt ꝑfiteri
Et in ſitate magnū ſignū ſūt ꝑtritōis lacrime potiffime in
hoīe adulto. Nā in puuloꝝ muliere nō eſt ml̄tū curandū de
la crimis. Nam de muliere dicit Duidi⁹. Ut ſterent oculos
erudiere ſuos Tredecima ꝑditio ꝑſit accelerata. i. feſtina
Et de iſta ꝑditōe req̄re ſup̄ i caplo q̄n faciēda eſt cōfeſſio.
Decimaq̄arta ꝑditio ꝑſit forſ. exēplo b̄tē marie magdale
ne. q̄ adeo fuit forſ i penitēdo ꝑꝑe a marā interi⁹ ꝑꝑiūciōez ꝑ
nillo pudore obſtate publice ꝑfeſſa fuit turpitudinē ꝑctōrū
ſuoz. Sic ꝑctōꝝ d̄z eē forſ in penitēdoꝝ ꝑſitēdo ꝑctā ſua ꝑ
nillo mō retrahat a ꝑfeſſiōe illoꝝ. q̄ ſeptū eſt in Caric⁹. For
tis eſt vt mors dilectio Quinta decima ꝑditio ꝑſit accu
ſatoria. ſ. ꝑ dicat ſe ꝑctm̄ ꝑmiſiſſe ex ꝑꝑa malicia. accuſādo
ſe forſ nō ꝑrēdēs excuſatōes in ꝑctis. ſic fecerit ꝑmi pentes
Un̄ ſapiēs. Juſt⁹ in ꝑncipio accuſator eſt ſui. Veniet amic⁹
et ꝑ excuſabit eū. Iſte amic⁹ eſt d̄s. ⁊ niſi ꝑctōꝝ mō ſe accuſet
coꝝam iſto amico ⁊ coꝝā ſacerdote dei vicario habebit in fu
turo ml̄tos accuſatores. ſ. deū. ꝑꝑiā ꝑſciam. dyabolū. ꝑctm̄
erectā totū mundū. q̄ vt dicit ſapiēs. Puḡbit cor⁹ orbis tra
rū ꝑ inſenſatos. i. ꝑctōꝝ. Si aut̄ mō accuſet ſe ꝑctōꝝ. deus
excuſabit eū in fuo Sedecima ꝑditio ꝑſit parere para
tus. i. ꝑſit obediēs. Aug. Ponat ſe penitēs oīno i ꝑrāte indi
cis. i. i iudicio ſacerdoſ. nihil reſeruās. ⁊ oīa eo iubēte para
ꝑſit facere ꝑ recupanda vita aīe q̄cūq̄ faceret ꝑ euitāda coꝝ
poꝝis morte. ⁊ h̄ cū deſiderio. q̄ recupar vitā inſinitā. Cum
gaudio eū d̄z facere i mortal futur⁹. q̄ faceret ꝑ differēda
morte moritur⁹. Raymūd⁹ aut̄ in ſumma ſua addit alias
duas ꝑditōes Prima eſt ꝑſit ꝑꝑia. ſ. ꝑſeipm̄ accuſet ꝑctōꝝ
et non aliū. Un̄ dicit ꝑs. De vitam meam annunciaui tibi.
vitam inq̄t meam. non alienā. alias ſi crimen vel peccatum
alteri⁹ ꝑroderet nō eſtꝝ criminis illi⁹ coꝝrector ſed ꝑditōꝝ

l 3

xi

xii

xiii

xv

solus gdnio

Raymūd⁹ addit
duas gdnioꝝ

Tractat^o. III. secundae partis

vel detractor. Un̄ null^o d^z aliū noiare i^o fessione. nec sacer-
dos d^z de noie eū infrogare. Fallit at̄ istō qñ circūstantia
pcti ē tal^{is} qaliē nō p̄t p̄fiteri pctm̄. puta si coguit m̄fz l' filiā
Quid at̄ z quō faciendū sit i^o h̄ casu dictū ē sup̄. cap. cui faci-
enda. Scda p̄ditio p̄fessiois quā addit Ray. ē q̄ sit moro-
sa. vt non dicat̄ pctā in transitu sic campsores cōputant nū-
mos. s^z cū maturitate z morosa deliberatōe. vt ex h̄ attēdat̄
denotioz maior habeat̄ p̄ritioz verecūdia. Confiteatur ḡ
pctōz iuxta formā sup̄dictam. z habita remissioe pctōz ba-
bebit p̄mia beator.

De iteratōe p̄fessionis. Ca. VII

1. Ictet vt dictū ē sup̄ m̄ltū vtile sit z fructuosū frēq̄nter
p̄fiteri. aliqñ tñ ē necariū. Notandū ḡ q̄ doctores po-
nūt aliq̄s casus in q̄b^o de necitate salut^{is} p̄fessio est iteranda
Prim^o ē p̄t enozimitatē sceler^{is}. s. qñ aliq̄s h^z aliq̄e casum d^z
q̄ p̄fessor suus non p̄t eum absoluerē. z remittit eū ad sup̄io-
rem. d^z p̄fessionem quam fecerat inferiori iterare sup̄iori vt
sciat q̄ p̄nia sit ei imponenda. nisi forte sup̄ior q̄tū ad casuz
illuz cōmittit vices suas inferiori. p̄bat ille casus xxxij. q. ij
ca. latorē. extra de pe. z re. significauit. Scds casus ē p̄t
iḡrantia p̄fessoris. si em̄ p̄fessor sit imperit^o. z nescit sibi im-
ponere p̄niam p̄ pctis p̄fessis d^z eum remitte ad p̄fessorem
peritū q̄ ei sciat p̄niam salutarē imponere. z iste tenet pctā p̄
mo p̄fessa itez p̄fiteri. Un̄ Aug^o. Sacerdotē q̄ras q̄ te sciat
soluere z ligare Terti^o casus ē p̄t p̄tēptū satisfactōis. vt
qñ aliq̄s fuerit p̄fessus d^z p̄tis suis z p̄tēpsit facere p̄niam sibi
impositā z excidit a memoria sua q̄ fuit illa p̄nia tenet ite-
rū p̄fiteri illa ac eadē pctā si recorder de eis. p̄bat iste casus
de pe. di. iij. si apls. Distinguēduz tñ ē in isto casu. q^z aut iste
p̄fiteat̄ eidē p̄fessori cui p̄mo erat p̄fessus aut ali^o. Si p̄fiteat̄
eidē aut iste p̄fessor recordat̄ de pctis p̄us p̄fessis. z tūc non
tenet nisi velit itez p̄fiteri ea sibi. sed sufficit dicere. dñe ego
alias fui p̄fessus vobis z vos recordamī de q̄b^o. sciat q̄ ego
p̄tēpsi facere p̄nias quā mibi iposuitis. nec recordor q̄ fuit.
tō venio ad vos vt illā vel aliā p̄niam mibi imponat^{is}. Si at̄

2° d^z noia raymū

prim^o cas^o

Sec^o

Terc^o

De confessione

Confessor non recordet de peccatis primo sibi confessis credo quatenus
iterum confiteri. Et idem dico si confiteatur alij. Quartus casus est pro
malicia fictoris peccatoris. scilicet quando aliquis scilicet retinet aliquid mor-
tale peccatum in confessione quous confiteatur omnia alia peccata sua tenet il-
lud quod retinuit et omnia alia iterum confiteri. Et ratio est quia prima confessio
non facta fuit in caritate cum ipse remaneret in peccato mortali.
ergo fuit impossibile peccata alia sibi dimitti. ergo si non fuerit dimissa
tenet iterum ea confiteri. Unde Augustinus. Scio dominum inimicum omni cri-
minoso. quomodo ergo peccatum reseruet de alijs recipiet veniam. de pe-
ccatis. sicut plures. Nota tamen distinctio posita in precedenti casu.
quia si confiteatur eidez sacerdoti sufficit quod dicat. quoniam fui confessus vo-
bis retinui maliciose istud peccatum. et hoc si confessor recordetur de
alijs peccatis. scilicet si non recordetur tenet iterum omnia confiteri. Et eidez
dico si confiteatur alij. Et quoniam in istis quatuor casibus sit confessio iterum
da de necessitate recordatur oes doctores. Sunt tamen alij casus in quibus
doctores variant. Primus est pro peccati obliti recordatōez
Secundus est pro recidivatiōem. Dicunt enim doctores alij quod quoniam
aliquis recordatur de aliquo mortali peccato quod non fuerit confessus vel quoniam
recidivat in aliquo aliud peccatum quod antea fuerat confessus. pu-
ta quod fuerat confessus de adulterio. iterum committit et relabit in ad-
ulterium. iterum tenet omnia peccata prius confessas iterum confiteri. Et quoniam
ad primum casum est ratio. quia alias non esset confessio integra. Quoniam
tunc ad secundum casum est ratio istorum. quia dicunt quod omnia peccata quatenus cum
ergo prius dimissa redeunt propter ingratitudinem in recidivatiōem.
Alij dicunt quod sufficit dicere in generali se alias peccasse. et de
novo de hoc peccato recordatum fuisse. vel de novo hoc peccatum commi-
sisse. Tertij dicunt quod in medio modo dicentes quoniam in predictis duobus ca-
sibus peccata eiusdem generis tenet iterum confiteri in speciali. peccata vero alte-
rius generis sufficit confiteri in generali. scilicet bene gratia. Alij recordatur se
modo commisisse peccatum. scilicet furtum. si alias fuerit confessus de furto te-
net iterum confiteri de eodem furto in speciali. ut dicit opinio prima. de alijs
autem peccatis sufficit confiteri in generali ut dicit secunda opinio. Et idem dico
de recidivo. Que istarum opinionum sit melior et verior relinquitur
iudicio meliori. et unusquisque quam voluerit eligat. Agrippa godesfri-
dus de Foranis in theologia parisi magister in quodam quodlibeto

*Alj magis in doctoribus
quibus confitendo quod
relinquenda*

Tractat^o. III. secund^o de partis

uno additvnu aliū casū. s. qñ aliqđ p̄fitef aliqđ pctm̄ z n̄ do/
let nec penitet d̄ pctis l̄ d̄ pctō p̄terito. nec p̄ponit abstinere i
fuso tal tenet itez p̄fiteri Et int̄ mltas rōes q̄s ad h̄ adducit
vna ē. Qm̄ i essentialit ordiat̄ posteri^o n̄ p̄t eē sine priori. z ml̄
to min^o p̄t stare cū opposito prioris. sic aliqđ n̄ p̄t p̄firmari nisi
fuerit baptizat^o. qz baptisim^o z p̄firmatio h̄nt nccariū z essen
tialē ordinē int̄ se. S; p̄fessio z p̄tricio h̄nt nccario essentialē
ordinē int̄ se. q̄re ad h̄ p̄fessio h̄mōi valeat optz p̄tricio p̄/
cedat p̄fessione. l̄ ad min^o sit sil̄ cū ea. s; i casu p̄posito p̄tricio
nō p̄cedit. nec ē sil̄ cū p̄fessioe. imo et^o oppositū ē sil̄ cū p̄fessio
ne. s. delectatio z placētia i pctō. q̄re illa p̄fessio nihil valuit.
z iō oz p̄teret. Uez ē q̄sfr̄ Ber. ganacho de galliatio bacca
lari^o i theologia. z q̄ndā elect^o claromō. in correctorio suo d̄
dictū mgr̄m Hodostridū dic. q̄: al nō tenet d̄ nccitate itez cō
fiteri. s; tenet itez p̄teri d̄ pctis p̄us p̄fessis fictē. z d̄ ip̄s fictōe
z p̄tute p̄fessiois facte z p̄triciois p̄nt̄ remittūt sibi pctā. Ar/
guit q̄ sic. Tm̄ valz z p̄tricio i p̄tute p̄fessiois facte p̄tū va
let z p̄t i p̄tute p̄fessiois faciēde. s; p̄tricio i p̄tute p̄fessiois si
ende delet oia pctā. vt tenet docēna fidei xp̄iane. q̄ z in p̄tute
p̄fessiois iā facte. Cōfessio ei iā facta habuit existētiā realē. z
iō virt^o ei^o p̄t opari meli^o q̄ illi^o p̄fessiois q̄ nonduz fuit. Que
istaz opinionū serverioz nescio. tm̄ credo q̄ tenet p̄fiteri saltē
i generali. s. q̄ fuerit alias p̄fessus mltā pctā de q̄bō n̄ penite
bat nec p̄ponebat abstinere. s; mō p̄terit^o de ip̄is. z ē par^o facere
pniaz inūctā. Et credo q̄ si i sp̄ali p̄fitef oia pctā bñ facerz
Et istō videf sentire Ray. in sūma sua. Rōem et^o vide sup̄ in
isto eodē caplo. p̄si. q̄r^o casus.

o **Quō** debeat se h̄re sacerdos ad p̄fitefē **Ca. VIII**
Stēto d̄ p̄fessioe q̄ ē z q̄lis debeat eē. restat ostēdere
de p̄fessore. Et p̄mo quō debeat se h̄re ad p̄fitemem.

Circa qđ notandū q̄ p̄fessor d̄z gerere vicē sp̄ial^o medici.
pctōz p̄o vicē sp̄ial^o egroti. Sic em̄ corpal^o medic^o ad egro/
tū accedēs p̄mo mulcet ip̄m egrotū z p̄patif ei se p̄formādo
infirmitate. s; bis blādif. sanitatē pollicet. vt eger p̄fidenti^o dete
gat morbi q̄ntitatē z dolorz acerbitatē. sic sacerdos q̄i medi

De confessione

cus spūal' dūm ad eum accedit pctōr. q̄ est q̄si spūal' egrotus
d3 pctōrem verbis allidere. blādiment' mulcere. vt facilius
egrot'. i. pctōr detegat morbū. i. pctm̄. Debet ḡ p̄fessor pctō
rem doceret monere vt ad pedes ei' hūiliter sedeat. nec patiat
cum sedere de pari. Et si sit mulier d3 eam docere vt sedeat
et trāuerso ne respiciat sacerdos faciem mulieris. qz vt d3 in
Abacuc. Facies mulieris facies leonis z vent' p̄rens. Nec
etiam respiciat quēcūq3 p̄fitemem in faciem. qz exinde au-
daci' p̄fitebit'. Exinde pio ac dulci suauit' colloquio debet
ipm̄ inducere ad p̄punctōem p̄ponēs bñficia q̄ xps ei p̄tulit
porissime in passiōe sua. qñ. s. p̄ saluandis pctōrib' voluit tā-
tum dolorem sustinere. Item qz ipse dixit. Non veni vocare
iustos sed pctōres. Item ostendat ei q̄ illi q̄ pl' peccauerūt
si bene penitent magis diligūt a deo postea z exaltat. sic patz
in Dauid. Petro. Paulo. Maria magdalena. et latrone. q̄
om̄es fuerūt maximi pctōres. Et qz bñ penituerūt de pctis
suis postmodum fuerūt amati z singulariter a deo exaltati.
Exponat etiam sibi pietatē. misericōdiam. caritatem z māfuetu-
dinem dei. q̄b' para' est recipe pctōres. Suadeat etiā ei q̄
non verecundet' p̄fiteri sibi. qz ipse sit pctōr sic z ipse q̄ p̄fitef.
imo forte pl' q̄ ipse. z q̄ nō p̄fitebit' ei sicut bōi s3 sic tenēt' lo-
cū dei. z q̄ ipse citi' dimittet se interfici q̄ p̄renclaret pecca-
tā ipi'. Et si forte ex om̄ib' istis pctōr nō vult p̄fiteri p̄ponat
ei p̄fessor terrore iudicij z penas inferni. z q̄nta mala para-
ta sunt pctōrib'. z q̄ dire punit de' eos q̄ nōlūt penitere. z q̄
misericorditer peccat' penitētib'. z om̄ib' istis expositis audiat
simplr' p̄fessionē ipi'. Laueat aut' p̄fessor ne expuat v' aliq̄d
signum abominatōis ostendat q̄tumcūq3 pctōr p̄fiteat pec-
catū flagiciosum z enozme. sed om̄ia audiat cū mansuetudi-
ne et pietate.

De interrogatōib' faciēdis ī p̄fessioe Ca. IX

q̄ Uānis q̄dam dicūt q̄ interrogatōes nō sūt faciēde in
p̄fessioe. tñ qz dictū eoz est multū piculosū p̄pter sim-
plicitem z verecundiā hoīm. ideo credo fr̄ium. s. q̄ sunt fa-
ciēde interrogatōes in p̄fessioe. Cū Aug'. sup illum locum.

quo d' andrea mulier

quo d' q̄ p̄fessor p̄ponat
vires p̄ponat

Tractat^o. III. secunde partis

Qui sine pctō ē p̄m̄ in ip̄am lapidē mittat inq̄t. Cauēat spi-
ritualis iudex q̄s̄c̄ nō p̄m̄isit crimē neq̄cie. ita n̄ careat mu-
nere scie. oportet em̄ q̄sciat coḡscere q̄cqd̄ debeat iudicare.
Judiciaria em̄ pt̄as h̄ expostulat vt qd̄ d̄z iudicare coḡscat.
Diligēs igit̄ inq̄sitor exp̄mat sibi. z subtil̄ inuestigator sapiē-
ter z q̄i astute inq̄roget a pctōre qd̄ forsitān̄ igrat̄ vt̄ verecun-
dia velit occultare. Cognito itaq̄ crimē z varietatibz ei⁹ n̄
dubitet inuestigare z locū z tps. zc. Quibz cognitis assit̄ beni-
uol⁹ parat⁹ exigere z secū onus portare. hēat dulcedinez in
affectōe. pietatem in alteri⁹ crimē. discretiōem in varietate.
Dec z m̄tra alia ponūt̄ de pe. dist. vj. Cui aūt̄. s. oportet. Et
vult Bre. Clavis ap̄itōis est fimo correctōis. q̄ inq̄roga-
dor increpādo culpā detegit quā sepe nescit ip̄e etiā q̄ p̄pe-
trauit. xliij. di. si recor. Et ita p̄m̄ ybum beati Job. Subti-
liter educend⁹ est de sinu pctōris manu obstetricante. i. idu-
stria p̄fessoris coluber tortuosus. Viso ḡ q̄ inq̄rogatiōes fa-
ciēde sunt in p̄fessōe. videndū est de q̄bz faciēde sūt z q̄ ordi-
ne. Un̄ sciendū q̄ inq̄rogatiōes faciēde sūt de pct̄is mortalibz
z circūstantijs eorūde. Ut ḡ sciat de q̄bz sūt faciēde inq̄roga-
tiōes oportet scire q̄t sūt pct̄a mortalia. Pro q̄ notandum q̄
pct̄m̄ p̄t̄ esse mortale ex natura sua. sic forni-
cari est pct̄m̄ mortale ex natura sua. Alio mō aliq̄s act⁹ p̄t̄ esse
pct̄m̄ mortale ex intentōe. sicut cantare in ecclia nō est pct̄m̄
mortale. imo p̄t̄ esse meritorijū. s̄z cantare vt̄ placeat mulieri
vt̄ alliciat eā ad peccandū mortale est pct̄m̄. Et qz intentio-
nes hūane sūt q̄i infinite. id̄ de his q̄ sūt pct̄a mortalia ex in-
tentōe nō p̄t̄ certa regula dari. Loq̄mur ḡ de his q̄ morta-
lia sūt ex natura sua. Un̄ sciendū q̄ oēs transgressiōes p̄cepto-
rū decalogi sūt pct̄a mortalia. de his t̄m̄ dicit̄ in ecclia p̄te h̄
op̄is q̄n̄ age⁹ de x. p̄ceptis decalogi. q̄dam em̄ numerant̄ ab
ap̄lo i eplā ad Ro. xiiij. vt̄ ē ydolatria. viciū s̄ naturā iniq̄tas.
malicia. fornicatio. auaricia. neq̄cia. inuidia. homicidiū. ēō-
tentio. dol⁹. malignitas. ysura. susurratio. detractio. p̄tume-
lia. sup̄bia. elatio. inuentio maloz. inobediētia. insipientia.
icōpositio. Et ist̄ adiūgit illos q̄ sūt sine affectōe. sine scōe

Subt. p̄t̄ mortale

De confessione

sine misericordia Et q̄ oia ista sint pctā mortalia p̄tz ex h̄ q̄d sc̄d̄
sc̄z q̄d talia agūt digni sūt morte. Null̄ at̄ ē dign̄ morteni
si p̄ pctō mortali. ḡ oia p̄dicta sūt pctā mortalia. Sed vt de
pctis mortaliḃ certa hēat̄ reglā notandū q̄ oia pctā morta
lia reducūt ad. vii. vicia capitalia q̄ p̄tinēt in hac dīctōne sa
ligia. Un̄ notandū q̄ i ista dīctōe saligia sūt septē l̄re. q̄z q̄li
bet d̄seruit suo mortali pctō. nā p̄ trāz s̄ itelligit̄ supbia. p̄ p̄
mū a. auaricia. p̄ l. luxuria. p̄ p̄mū i. ira. p̄ g. gula. p̄ sc̄dm i. i.
uidia. p̄ sc̄dm a. accidia. vii. Dat̄ septē vicia tibi h̄ dīctio sali
gia. Ite at̄ sūt septē male radices q̄ in t̄ra def̄ta inuisa z ina
q̄sa aīaz hoīm pctōz d̄ q̄b̄ ego sū vn̄ radicat̄. Ex q̄libet fo
radice eaz mlti rami pullulā vt tradit̄ Br. sup̄ Job. Nā ex
ista mala radice q̄ ē supbia oriūt̄ septē pessimi rami. vīcz in
obediētia. iactātia. ypocriḃ. p̄nacia. p̄tētio. discordia. p̄sūp
tio. Et nota q̄ ista vocāt̄ mortalia. q̄z p̄ ista icurrit̄ hō sniaz
spūalē. Primū ḡ z p̄ncipale int̄ ista ē supbia. i. amor iordina
tus suiipsi. s. p̄pe excellētie z honoris. n̄ referēdo ad honores
dei nec actu nec h̄itu. nec ad edificatōz alteri. primi. Et sūt
q̄ttuor modi supbie. Prim⁹ ē q̄n hō appetit̄ videri z reputa
ri ab aliq̄ melior̄ q̄ sit. z p̄sumit̄ d̄ se q̄ sit bon⁹. z ē t̄m mal⁹ ec
pctōz. v̄l q̄ hēat̄ aliq̄ bōa q̄ nō h̄z. Sc̄ds mod⁹ ē q̄n hō se re
putat̄ h̄re bōa a seip̄o q̄ h̄z a dō. Tert⁹ mod⁹ supbie ē q̄n hō
r̄putat̄ se h̄re illa q̄ h̄z a dō p̄p̄rijs meritis z n̄ p̄ grāz dei. Quar
t⁹ q̄n q̄s p̄ nobilitatē vel diuitias l̄ q̄cūq̄ alia vult appere ex
cellētiōz sup̄ alios inordinate z pl⁹ q̄ stat⁹ suus exposcat̄. Et
nota q̄ rami supbie q̄ sup̄dicti sūt ab aliq̄b̄ nūcupāt̄ filie q̄
aliq̄līe p̄p̄ simplices sūt describēde. Un̄ in obediētia ē p̄tem
ptus p̄cepti sup̄ioris. s. dei v̄l cuiuscūq̄ hoīs cui tenet̄ obedi
re. vt p̄ h̄ hō inobediēs videat̄ nō alteri subijci v̄l esse subie
ctus. ypocriḃ ē exteri⁹ oñdere deuotōz fictē. p̄p̄ laudē hoīm
habēdā. Eōrentio v̄l p̄tēdere ē resistere alijs p̄ p̄ba z n̄ velle
ab alijs supari in p̄bis z lite. vt p̄ h̄ excellētiōz videat̄. Perti
nacia est q̄n p̄p̄ie opinioni vel scie homo nimis inordinate
innititur. nolens credere p̄silio maior̄. vt per h̄ appareat̄ sa
pientior. Discordia est q̄n aliq̄s rebellat̄ et p̄dicit̄ voluntati

In isto nam
Saligia videtur
oia p̄p̄ mort
alia

73 rami oriuntur
ex supbia

4 modi supbie

Tractat⁹. III. secunde partis

melior pterne et ex supbia cordis. Presumptio est quoniam quis per vestes inordinatas et alia quocumque mirabilia vult apparere et gloriari et ab illis a quibus videtur valentior reputari. De radice auaricie nascuntur scilicet. proditio. fraus. fallacia. periurium. iniquitas mentis. Inmisciam cordis obduratio. Proditio est dolus in rebus interioribus. Fraus est deceptio in rebus exterioribus pro defectu vendite rei vel empte. Fallacia est deceptio et dolus in verbo ad decipiendum. perim sine invidendo sine in emendo. Periurium est perbium in merito perlatum cum iuramento. vel iuramentum in medio sum propositum et affirmatum. Iniquitas mentis est nimia et inordinata sollicitudo circa diuitias acquirendas. et silia. Cordis obduratio est quoniam auarus obdurat et confirmat cor suum quoniam nihil dabit pauperibus. nec misericorditer subuenit alteri. Auaricia est appetitio inordinata habendi indebite diuitias. vel quocumque perit emi vel vendi per pecuniam. Est autem duplex auaricia. quoniam quidam homo nimis ardeat custodire res suas non iniuste rapiendo alienum. et talis auaricia est peccatum mortale tamen in duobus casibus. Primum est quoniam homo tamen diligit diuitias suas et occupat se in eis quod peruenit ad honorem dei et precepta eius. Secundus quoniam homo non subuenit proprio pauperi in necessitate constituto. quia tunc talis auaricia est peccatum mortale. Alia auaricia est quoniam aliquis cupit alienum capere vel detinere iniuste quocumque modo cum certo proposito. Et auaricia talis semper est peccatum mortale. nisi quocumque pro puritate rei ablate. puta furari mortale et lum panis vel aliquid tale non est peccatum mortale. Preter istas autem filias auaricie sunt alie a quibusdam super addite. scilicet rapina. furtum. proditio. usura. Rapina est acceptio rei aliene cum violentia. Sed furtum est acceptio iniusta et occulta rei aliene inuito domino suo. Proditio est dolus circa personas. puta cum una persona prodit vel tradit aliam. ut patet factum est de Iuda proditore. Usura est quoniam per dilacionem termini vel ratione mutui accipit aliquid ultra sortem. sicut in rebus in quibus non differt usus rei et perceptio eius ut panis. De infecta radice luxurie nascuntur octo filie. scilicet ceci-tas mentis. inconsideratio. inconstancia. precipitatio. amor sui. odium dei. amor presentis seculi. desperatio sine horrore futuri seculi. Cecitas mentis est quoniam homo propter delectationem hominum

*Dicitur est Auaricia &
S radice 29*

S radice luxurie

De confessione

veneris impedire et abstrahit in mente. Inconsideratio est quae impedit
et sopit rationem hominis propter vehementer luxuriam. Inconstantia est quae homo propter
propter delectationem hominibus veneris retardat ne faciat vel perficiat bona
quae incepit facere vel posuit facere. Precipitatio est quae propter de
lectationem hominibus impedit consilium in agendis. Amor sui et odium dei est
ex parte voluntatis. quoniam. scilicet. homo propter appetitum peccare luxuriam et incur
rere odium dei quasi a luxuria abstinere vel abstrahere. Amor presentis
seculi et horror futuri iudicii est quoniam luxuriosus in tantum delecta
tur remanere in luxuria quod vellet se pro manere et vivere. nec cu
rat de eterna vita. Luxuria est appetitus inordinatus circa delec
tationem veneris. Et habet sex species. secundum alios tantum ponunt septem ut
postea patebit. Prima est peccatum contra naturam. scilicet. quoniam sit modo quod non con
uenit generandi humane. Fornicatio generaliter est omnis peccabi
tus soluti cum soluta extra legem in fornicationem. Adulterium est peccabi
tus factus in matrimonio quoniam. scilicet. uterque est in matrimonio copulatus. vel saltem
alter eorum. Incestus est peccatum cum sanguinea. Stuprum est defloratio
virginis. Raptus est quoniam mulier rapitur contra voluntatem parentum suorum. Et
notandum quod omnis peccatum factus extra legem in fornicationem est peccatum mort
tale. quod contra legem naturae. contra preceptum dei et contra iustitiam primi. Similiter
omnis tactus impudicus factus cum intentione provocandi ad actum luxu
rie est mortale peccatum. vel saltem causa mortalis peccati. De pesti
fera radice ire pullulat serpens. scilicet. rixa. tumor mentis. contu
melia. clamor. indignatio et blasphemia. Ira est motus sanguinis
circa cor. propter appetitum vindicte. Unde sciendum quod ira quoniam est
perniciosa. nec est peccatum. quoniam. scilicet. appetitum vindicte est secundum debitum ordinem
iusticie et cum caritate. quoniam homo querit correctionem peccati et non vindi
ctam propriam. nec nocendum primi. sed solum offense culpe querit
vindictam. et talis vocatur zelus. Quando autem talis appetitum vindicte est ad vin
cendum propriam iniuriam et ad nocendum proximo. talis iam est peccatum. et non
est homini talis vindicta accipere nisi habenti auctoritatem. Est autem peccatum
mortale quoniam talis appetitum vindicte est ad inferendum aliquid nocu
mentum. quod est contra caritatem primi. sed potest esse motus sensualitatis pro
veniens rationem et inconsideratum. sic est peccatum veniale. Indigna
tio est quoniam alter in iuriam sibi despiciat in corde suo. et indi
cat eum indignum et despiciendum considerans defectus eius

De radice ire

Tracta. III. secunde partis

Tumor mens est qñ hō irat⁹ qñsi inflat⁹ cogitat viā ⁊ modū nocēdi ei q̄ fecit sibi iniuriā. Blasphemia ē locutio ꝑ deum. eo q̄ p̄mittit sibi talē iniuriā fieri vel euenire. Clamor est locutio iniuriōsa ꝑ prim sine exp̄sione determinate iniurie. Et h̄ in euangelio vocat racha. i. subsannatōis signū. Lōtū melia est locutio ꝑ prim cū exp̄sioe iniurie. puta cum aliq̄s vocat ex ira alteꝝ latronem vel homicidā. ⁊ similia. Rixa est q̄stum ad iram in ope exteriori. scz verberatio. abscisio. vulneratio. et silia De voraci radice gule nascunt qñ q̄. s. inep̄ta leticia. scurrilitas. immūdicia. multiloquiū. hebetudo sc̄suum. Gula ē appetit⁹ inordinat⁹ ⁊ immoderat⁹ comedendi vel bibendi ꝑ regulam recte rōnis. s. sumendo pl⁹ de cibo et potu q̄ nase ꝑueniat ⁊ complexioni hoīs sumens ⁊ ꝑuersationi eoz ineq̄s habitat Sciendū tñ q̄gula nō ē pctm̄ mortale ex natura sua nisi in duobz casibz. Un⁹ qñ ꝑ timore ⁊ vel amore dei non retrahit se a pctō gule. sed intm̄ appetit cibum ⁊ potum q̄ non retrahet etiam ꝑpter ꝑceptū diuinū. Scōs qñ hō inebriat se libenter in tali statu q̄ nescit se regere. ⁊ tūc gula est pctm̄ mortale. Hebetudo mentis ē abstractio intellect⁹ circa speculabilia ⁊ agibilia ꝑ nimia sup̄tōz cibi ⁊ pot⁹. Inep̄ta leticia est deordinatio volūtatis circa delectatōem cibi et pot⁹. qñ. s. hō vage ⁊ incōposite circa talia nimis ⁊ sup̄flue letat. Multiloquiū est qñ hō sup̄flue et nimis in verbis incōpositis ⁊ cachinnationibus deordinat se. Scurrilitas est qñ homo se inordinate ad exteriores act⁹ ad modū ioculatoris hz. Immūdicia est vomit⁹ sequens ex inordinata comestione vel potu. vel etiā pollutio seminis ꝑ uenies ex repletionē nimia De ficta radice inuidie nascuntur qñq̄. s. odiū. susurratio. detractio. exultatio in aduersis primi. ⁊ afflictio ī ꝑsp̄s ei⁹ Inuidia ē tristitia de bono alteri inq̄stū impedim̄tū ē ꝑpe excellētie. Odiū ē velle malū ali cui⁹. ⁊ ꝑ h̄ bonū primi diminuerē. Susurratio ē diminutō fame alterius ꝑ verba occulta ⁊ nō exp̄mētia maifeste maliciā siue infamiaz ei⁹. Detractio est alteri⁹ ꝑ verba manifesta infamatio. tñ in absentia ei⁹. Derisio est vilipēsio dictoz vel

quas radice gule

In gula ⁊ potu
mortalis

radice Inuidie

De confessione

factor alteri⁹ ludibrio et risu. Ecultatio i aduers⁹ p^{ri}mi e cu
aliquis gaudet de aduersitate et dano p^{ri}mi. Afflicio i p^{er}sp^{er}
ris e dolor et displicentia de bonis et p^{er}sp^{er}itate alioz qua no
p^ot impedire De radice neq^{ue} accidie p^{re}cedit sex. s. malicia.
rancor. pusillanimitas. desperatio. torpor circa p^{re}cepta. vaga
tio m^{er}it^{er} erga illicita. Accidia v^{el} pigrinia e tediū seu fastidiū
diuini boni. s. q^uo hō non h^{ab}et deuotōem bonā nec delectatōz
in amore dei. s^{ed} tediū mag^{is} et fastidiū et mentalē recessus. Et
istō repugnat caritati quā q^uilibet hō tenet h^{ab}ere diligēdo deū
sup^{er} omnia. et delectabili amore tenet ei inherere. Et causat
talis pigrinia ex rebellioe carnis ad sp^{iritu}m. Vagatio m^{er}it^{er} cir
ca illicita est q^uo aliquis non inuenit delectatōem in sp^{iritu} alio.
et vacat delectatōib^{us} carnalib^{us} et q^uerit ea. puta nimis ludēdo.
nimis iacēdo. Desperatio est recessus a bono diuino cui fir
miter est inherendū. Torpor circa p^{re}cepta est p^{ro}pter accidiaz
negligere et p^{re}tereunere diuina p^{re}cepta que sunt faciēda de
necessitate salutis. Rancor est indignatio quam habet ho
mo piger cōtra illos q^uo monent eum b^{en}efacere illa ad q^uo tenet
Malicia est odium et indignatio quam homo piger habet
contra illos q^uo docent pigros h^{ab}ere sp^{iritu}alia bona in q^uo impe
diūt a delectatōib^{us} corpalib^{us}. Lepiditas est pu^{er} amor dei et
p^{re}ceptor et^{er}. Dollicies est q^uo homo piger non vult sustine
re q^uo cūq^{ue} p^{ro}pter amorem dei. nec facere aliquod bonuz
ad quod tenetur. Somnolentia est somni nimietas ad mo
dum brutorum. et pigrinia ad surgendū ad benefaciendum
illa que tenet facere. et quando tenetur ea facere. Pusillani
mitas est boni ardui p^{re}termisio. quod cadit sub consilio.
puta tarde confiteri. tarde penitentiam facere. Ociositas e
cessatio a bono opere quod tenetur homo facere. et quando
tenetur facere. et attentio ad inutilia et nociua. Et vltra sex
ramos vel filias ipsius accidie supraaddite sunt quattuor q^uo
dicte sunt multum facientes ad declaratiōez materie. Iste
igit^{ur} sunt septem radices cum ramusculis suis q^uo in vniuerso
suis quadraginta tres. et sic ipsis computat^{is} cum septem radi
cib^{us} erūt in toto quinquaginta. De quo q^uinquagenario dicit

*Amia 2 9
radior*

Vagatio m^{er}it^{er}

Septans

Tracta. III. secunde partis

De vias ppha. Si fu^o dei sū descendat ignis d' celo z deuoret
te z qnq̄ginta tuos. Ita debet dicere p̄fessor p̄fidenti. Si p
qz fu^o dei sum. qz loco dei sū. descendat ignis de celo. i. ignis
spū sancti descendat in aīaz tuā. z deuoret te. i. veterē hoīez
alias errātē. z qnq̄ginta tuos. id est. radices z ramos. Nūc
ḡyidendū est quō sacerdos d̄z interrogare de istis. Si em̄ pec
caroz p se vel ad interrogatōem sacerdos d̄z s̄fiteat de supbia. di
cēdo. Peccaui pctō supbie. sacerdos d̄z interrogare de mō. di
cēdo. p quem modū fuisti supb. fuisti vnq̄z inobediēs man
dat̄ supioz tuoz. sic eccle vel p̄lati vel parentū tuoz vel dñi
vel m̄gri. z h̄ fm̄ d̄ditōem p̄sone q̄ sp̄ d̄z inspicī. Si dicat q̄
sic. interroget q̄bz mandāt̄. quō. q̄tiēs. q̄re. q̄ñ z vbi. q̄ circūstā
tēve dictū est sup̄ in oībz pctis. sūt attēdēde z considerāde.
Deinde interroget. iactastitē vnq̄z de bonis a deo tibi collat̄.
sine sint bōa nase. sic pulcritudo. fortitudo. aptitudo. nobili
tas. z silia. sine sint bona fortune. sic sunt diuitie. vt denarij.
vestes. ornamenta. equi. agri. possessiōes. z silia p̄alia bona.
sine sint bōa gr̄e. sicut sapientia. eloq̄ntia. scia. frutes. et silia.
Debet igit̄ p̄fessor dicere. fuisti vnq̄z clar^o in mente tua. l' glo
riastivnq̄z de pulcritudie. fortitudine. aptitudine. nobilitate.
diuitijs. sapientia. eloq̄ntia. fructibz. z ceteris bonis tibi a
deo collat̄. ita q̄ non te hūiliastī corā deo p h̄mōi bonis q̄n
tum debuisti. vel credidisti ista h̄re ex meritis tuis z nō ex me
ra gr̄a dei. vel p̄ illa credidisti pl^o valere q̄z alijs. ita q̄ facta z
dicta alioz p̄tēneres z dedignarēs eis esse eq̄lis. Si dicat
q̄ sic. interroget. q̄tiēs. quō. z sic de alijs. Deinde interroget ad
huc vtz ad h̄ vt p̄mendareris z honorareris p̄ alijs fuisti ne
vnq̄z ypoerita. ita q̄ p̄terit^o ostenderes sanctitatē z bonitatē.
z interi^o retineres maliciā z iniquitatē. Si dicat q̄ sic intro
get. q̄tiēs. quō. zc. Deinde interroget. nūqd̄ quia non honora
baris vel p̄mouebaris p̄ alijs monuisti aliqu^o p̄tentōes z dis
cordias in ciuitate. villa. societate vel collegio. Si dicat q̄
sic. interroget si mala fuerūt inde secuta. qz si sic oīm illoz ip̄e
est reus. Deinde interroget nūquid p̄ supbiam nevidereris
superari ab alijs fuisti pertinax in sustinendo p̄ veritatem z

Interrogatō d̄z
p̄p̄a

De confessione

justiciā. p̄siliū tuū vel sniaz tuā z̄pbū tuū. Si dicat q̄ sic in-
terrogetur aliqd̄ dānū est inde secutū. qz̄ si sic ip̄e tenet̄ r̄pa-
rare. Deide introget eū. p̄sūpsisti ne vnq̄ aliqd̄ facere qd̄ ex-
cederet vires tuas. statū tuū. d̄ditōz̄ tuā z̄ tuoz̄. Si dicat q̄ sic
introget si fuerit inde aliq̄s lesus vel d̄nificat̄. qz̄ si sic ip̄e
tenet̄ reparare. Et sic ista pessima radix sup̄bie pot̄it euelli de
corde pctōz̄. Eodē mō dicendū est de radice auaricie. qm̄ si
pctōz̄ p̄ se vel ad introgatōz̄ sacerdot̄z̄ p̄fiteat̄ de pctō auari-
cie introget sacerdos de mō. dicēdo Fecisti vnq̄ fraudē vel
fallaciā. v̄l dixisti vnq̄ mendaciū vel piurū in emēdo v̄l cō-
mutādo. vel aliquē aliq̄ serū faciēdo. Si dicat q̄ sic. intro-
get quā fraudem vel fallaciā. s̄ ip̄e sacerdos nō specificet eā
illi. J̄tō em̄ habēdū est p̄reglā generali q̄ in ist̄z̄ introgatō-
nibz̄ sacerdos nō dz̄ descēdere ad sp̄ēalia pctā vel ad sp̄ēales
circūstātiās pctōz̄. qz̄ forte ml̄ti post tales introgatōes de-
linq̄rent. qm̄ ostenderēt eis mod̄ z̄ maneries pctōz̄ q̄s ip̄si
nescirēt cogitare. Et iō sp̄ introget in generali dicēdo vt̄ di-
ctū ē. fecisti vnq̄ fraudē vel fallaciā z̄c. Et si dicat q̄ sic. intro-
get quā z̄ q̄re. q̄bz̄ modis. s̄ q̄s. q̄nēs z̄ q̄bz̄ casibz̄. Deinde in-
terroget eū dicēdo. Dimisit vnq̄ p̄p̄t̄ auariciā tuā ad imple-
re septē opa misericōdie. z̄ specificet illi ea dicēdo. vidisti ne vnq̄
esuriētē cui nō dedisti māducare. z̄ sic d̄ alijs opibz̄ misericōdie.
de q̄bz̄ dicet̄ infra in tertia pte h̄ op̄is. Si dicat q̄ sic. intro-
get eū de circūstātia vt̄ dictū ē. Circa etiā pctm̄ auaricie in-
terroget enz̄ de ludo. furto. rapina. vsura. de q̄bz̄ aliqd̄ dicet̄
infra. Circa fedissimā radicē luxurie notandū q̄ luxurie
septē sūt sp̄es. Prima est fornicatio. sc̄da adulteriū. tertia stu-
p̄rū. q̄rta incestus. q̄nta rap̄. sexta sacrilegiū. septima ē pec-
catiū s̄ nafam. Fornicatio ē p̄cubit̄ soluti cū soluta. Adul-
teriū est alteri p̄thori violatio. Stup̄r est illicita p̄gis desfo-
ratio. Incest̄ est affiniū vel p̄sāguineoz̄ abusus. Rap̄ ē cū
puella de domo parētū violēt̄er trahit̄. vt̄ corrupta ī v̄roie l̄
p̄cubinā habeat̄. Sacrilegiū put̄ h̄ sumit̄ est religiosoz̄ vel
religiosaz̄ vel p̄motoz̄ ad sacros ordies p̄cubitus. Pctm̄ s̄
naturam sūt multz̄ modis. Uno mō qm̄ nō seruat̄ sp̄es. sicut

Interrogatus d' auaricia

Interrogatus q' p'p'it

*Super p'p'it
Sacrilegic*

Tractat^o. III. secunde partis

*Pro q' n'q' for
m'is modis*

*quod offerat p' sine
deu' m'is modis
luxuria*

quoniam fit cum iumento. et istud vocatur bestialitas. Et hoc dicitur in lege moysi. Qui coierit cum iumento morte moriatur. Alio modo quoniam fuerit species sibi non sexus. sicut quoniam masculus peccat cum masculino. l. scilicet cum feia. et istud vocatur propter peccatum sodomiticum. quoniam isto peccato sodomite laborabat. et ideo creman fuerit igne sulphureo. Benef. xix. et alie quatuor civitates pierunt propter viciniam eorum. de pe. di. 1. s. 3. et continuo. Alio modo fit quoniam non fuerit vas debitum l. modus debitor l. 3. fuerit sexus. sicut quoniam vir abutitur vasculo mulieris. vel quoniam non cognoscit eam modo naturali. Alio modo fit quoniam idem est agens et patiens. sicut quoniam vir corrumpit seipsum vel mulier seipsum. et vocatur istud peccatum molliciei. Unde dicit apostolus. Neque molles neque masculorum cubitores regnum dei possidebunt. Circa istud maledictum peccatum luxurie cautissime debet sacerdos procedere. ita quod non nimis ad praelia descendat. quoniam sic frequenter compertum est tam viros quam mulieres pro nimis expressam noiam et interrogatos criminum in peccata que non uerant incurrisse. Unde si peccator pro se vel ad interrogatos sacerdotis dicat se peccasse peccato luxurie sacerdos interroget eum utrum sit solus vel non. et utrum peccauit peccato fornicationis l. adulterii l. stupri si illa cum qua peccauit erat soluta. vidua. l. coniugata. affinis. consanguinea. religiosa. l. heretico. et utrum illam habuerit pro uolentiam l. non. et istud sufficit si persona suspecta est intelligens. s. si est persona simplex interroget sacerdos utrum aguerit eam modo naturali. non tamen descendendo ad praelia. i. non interroget an cognouerit eam ante vel retro et sic de aliis interrogatibus. Interroget etiam de numero personarum. i. si cognouit unam l. plures. tamen non interroget de nominibus personarum. Interroget insuper de numero actuum. i. an semel vel bis an pluries. Interroget etiam de tempore. i. si tempore sacro vel non sacro. et etiam de loco. et quilibet temptatio peccauit. et utrum prouenit temptatio vel prouentus ab ea. et utrum peccauit sponte vel coacte. et quod coactio utrum conditionali vel absoluta. et utrum peccauit ex libidine l. ex paupertate Et istud habet locum potissime in mulieribus. et ita de multis aliis que magistra rex experientia docebit. Sed quia ista radix pessima luxurie extendit ita palmites suos quod etiam cooperit lectos lege mentionum diuictos. Sciendum quod maritus potest peccare peccato luxurie

De confessione

multis modis etiam mortaliter cum uxore sua. quod modi continentur in his versibus. *Tempore mente loco additione modo.* Quinque modis peccat uxore mariti abutens. *Tempore.* id est si in tempore menstruationis cogit eam. quia si scienter hoc faceret peccaret mortaliter. et in veteri lege mandabatur interfici. *Sed quod de muliere menstruata. nunquam peccat sicut vir.* Dico quod si vir tempore menstruationis petat debitum sibi reddi ab uxore ipsa dicitur ei quod potest persuadere ne petat. dicendo se esse infirmam nec esse paratam. et sic ad opus illud. Non tamen dicitur ei dicere se esse in passione illa nisi postaret ei de constantia viri et prudentia seu discretione eius. quia ipse posset tantam abominationem percipere de eam quod dimitteret ipsam. Sed si postaret sibi de discretione et prudentia viri posset ei reuelare. Et si ipse nollet desistere reddat sibi cum dolore et amaritudine cordis. *Tempore etiam ut si uxorem cognoscat tempore ieiuniorum vel diebus sanctorum. vel diebus communicationis vel tempore puerperii.* Non tamen credo quod in isto casu sit peccatum mortale. dum tamen non transgrediantur limites matrimonii. sicut dicitur. statim licet sint monendi quod tempore tali abstineant ab actu carnali. Et de hoc habetur xxxiii. q. iiij. scilicet. et. c. sequenti. *Vente.* id est intentione. Potest enim vir ad uxorem accedere tribus modis. Uno modo ut generet ex ea prolem que sit ad dei servitium et cultum. Alio modo ut reddat debitum quod ab ea exigit. et si cum tali mente ad eam accedat non peccat mortaliter nec venialiter. immo meretur dummodo nihil aliud committeret ibi. Alio modo causa concupiscentie carnis. et si talis concupiscentia maneat infra limites matrimonii. scilicet quoniam modo accederet eam nisi esset uxor sua est solus peccatum veniale. Si autem ista concupiscentia transgrediantur limites matrimonii. ita scilicet quod accedit ad eam. non solus sicut ad uxorem sed sicut ad mulierem. ita quod si haberet aliam in promptu ita bene accederet ad eam sicut ad istam. iam est peccatum mortale. *Loco.* id est si cognoscat eam in ecclesia vel in cimiterio. vel in alto loco sacro. Et in isto casu ego credo quod uterque peccat mortaliter. *Conditione.* id est si cognoscat eam conditione inbonesta. vel etiam illicita. sicut visum fuit

m. 2.

*Vir mulierem peccat
in reddendo debitum
tempore et loco*

Tracta. III. secunde partis

sup̄ qñ agebat d̄ m̄fionio. **D**ō. i. si vir eā cogscat d̄ modū in
stitūtū a nafa. z istō ē guissimū pctm̄ i vrozē. **U**ñ fm̄ qd̄ dīc
Aug⁹. **U**ñ qd̄ ē d̄ nafa z execrabīl̄ fit i meretrice. s; execra
bīl̄ fit i vrozē. xxxij. q. viij. adulterij. **S**cōm̄ ista ḡ poterit sa
cerdos formare interrogatōes suas d̄ pctō luxurie circa vīz z
vrozē. saluo tñ q nō nimis descēdat ad pticularia. **C**irca
pctm̄ ire. si pctōz p sevl̄ ad interrogatōz sacerdos; p̄fiteat d̄ eo.
potit sacerdos interrogare si p̄p̄ irā dixerit blasphemā d̄ dō
vel sc̄tis e; **S**i dicat q̄ sic. interroget eū. q̄uo. q̄tiēs. q̄re. z sic d̄
alijs. **D**einde interroget. dixisti vnq̄ p̄p̄ irā p̄ba p̄t meliosa p
rimo. si dicat q̄ sic. interroget q̄ p̄ba. q̄re. q̄tiēs. vbi. z corā q̄b.
Inroget etiā si fuerit iniuriat̄ pctō. s. aliquē p̄ irā p̄cutien
do vel p̄berādo **S**i dicat q̄ sic. interroget q̄s erat. vt si erat cle
ric⁹ vl̄ laic⁹ vel religiosus l̄ seculars. z vbi. z q̄re. z sic de alijs
circūstātijis p̄fōe. interroget etiā q̄tiēs iteravit iniurias. z vbi.
z q̄re. zc. **C**irca pctm̄ gula si pctōz p sevel ad interrogatōem
sacerdos; p̄fiteat de eo. interroget si p̄p̄ gulā vnq̄s fregerit ieiū
niū ecclē. vel si comederit carnes i eis. z q̄re. z q̄tiēs. **E**t si i
ebriauit se. z si habeat p̄suetudinē q̄nebriet se. z si p̄p̄ ebrie
tatē dixit p̄ba scurrilia. inhōesta. l̄ iniuriosa. z q̄tiēs. z q̄b di
xit zc. **E**t nota q̄ fm̄ qd̄ dīc̄ **Gre**. q̄nq; modis peccat hō p̄ gu
lā. q̄ modi p̄tīnēt in p̄sib; his. **C**ertū stat q̄nq; modis gula
dānat edentē. **D**ū nīniū comedit. comedēdi puenit horam.
Querit delicias. parat escas deliciose. **A**ut sumit auide qd̄
nō erat delicosū **N**ota q̄ ml̄tū comedē aut rōe p̄plexiōis
vel etat; vel labor; nō est pctm̄. dū tñ nō studio vl̄ ardozevel
auiditate sumit. **I**tē p̄ciositas ciboz moderata maxie i di
uitib; q̄ talib; vti solēt nō ē pctm̄. dū tñ nō nimis auide sumā
tur. nec obstat stat⁹ su⁹ **E**t qz facta ē mētio d̄ ebrietate notan
dū q̄ebrietas d̄ trib; modis. **U**no mō d̄ plenaria mēs ob
linio. z ita nō ē pctm̄ si ex igrātia puenit. xv. q. j. sane. **S**cōo
mō d̄ ebrietas frequens actio bibēdi. **E**t h̄vt ait **Aug**. ē pctm̄
veniale. nisi sit assidua. qz tūc ē pctm̄ mortale maxie si nouit
vires vini z nō vult apponere aquā. xxxv. di. in p̄ncipio. **T**er
cio mō d̄ ebrietas qd̄ā dispositioz studiū ad inebriāduz se

Interrogatio. d̄ Jra

Gula d̄ Jra

Tracta. d̄ Jra
ebrietas

De confessione

de facill. z ita sp est pctm̄ mortale. xxxv. di. añ om̄ia Circa
pctm̄ inuidie si pctōr p sevel ad interrogatōz sacerdot̄ p̄fiteat̄
de eo. in̄roget eū sacerdos si placuit ei damnū vl̄ malū. p̄ri.
et si bonū vel p̄modū illi^o displicuit ei. z si ex inuidia d̄traxit
vn̄q̄ pctō suo. falsū crimen ei imponēdo. vl̄ bonū qd̄ in co
erat diminuēdo vel occultādo. vel qd̄ in eo erat augmētā
do. vel ill̄ q̄ nō nouērt manifestādo. Itē q̄tiens fecerit ista. z
q̄re. z sic de alijs circūstantijs. Itē si portat odiū vl̄ rancorē
vel malā volūtatē p̄ pctm̄ suum. z q̄re. z sic de alijs Circa
accidiā in̄roget sacerdos si potuit pctōr ml̄ta bona facere
q̄ nō fecit. dicere q̄ nō dixit. cogitare q̄ nō cogitauit. z multa
mala vitare q̄ nō vitauit. Itē si ex negligentia obmisit ire ad
missam. ad s̄monem. z ad alia bona opazē. Scdm̄ ḡ istam
doctrinā sacerdos potit formare in̄rogatōes suas. z in ist̄
vinctio quam accepit a deo z exp̄ientia maḡ docebit q̄ aliq̄
lectio. Ueꝫ qm̄ iuxta varietatē p̄fiteutiū. sacerdos d̄z varia
re in̄rogatōes. Un̄ si p̄fiteus sit religiosus in̄roget d̄ tribo
votis regle. s. de obedientia. paup̄tate. z castitate. In̄roge
tur etiā d̄ regularibz ob̄n̄atijs. z potissime d̄ abusiōibz clau
stri qbz frequē stat̄ religiosoz corū p̄it. q̄ sūt duodecim. scz
p̄lat̄ negligēs. discipul̄ inobediens. iuuenis ociosus. senex
obstinat̄. monach̄ curial̄. monach̄ seu canonic̄ regularis
causidic̄. habit̄ p̄ciosus. cib̄ ex̄q̄sit̄. rumor in claustro. lis i
capitulo. dissolutio in choro. irreuerentia circa altare. Et
s̄m̄ illas z s̄m̄ etiā alias obseruantias regulares p̄fessor d̄z
formare in̄rogatōes. Circa etiā clericos. seculares sunt
faciende in̄rogatōes de symonia. de negociatiōe. z de alijs
q̄ p̄tinet ad symoniam z ad auariciam. z si habeant admini
stratōem vel officium siue b̄nficiū in̄rogen̄ de dilapidatio
ne bonoz. vel si expenderint in malos vsus bona eccl̄e. Itē
v̄tz interfuerint diuinis officijs z horis canonicis. v̄tz por
tent coronā z habitum p̄gruentem. Item si dicant integre
z p̄fecte diuinū officium. Item in̄rogen̄ de luxuria. de
venatione. de irregularitate. de ludo aleaz̄ z similibz. in qbz
solent sepius peccare. Circa p̄ncipes sunt faciēde in̄roga

m 3.

In̄roga d̄ p̄ncipia

S̄ Ambia

*Duodecim abusiones
claustralium*

Tractat⁹. III. secunde partis

tiones de iusticia. Circa milites d' rapia. Circa mercatores
z alios officiales mechanicas artes exercetes d' fraudes do
lo. d' medacio. d' piuriorz. Circa burgeses z ciues cot' d' vsu
ris z pignozibz. Circa rusticos z agricolas d' inuidia z furto
maxie circa decimas. pmitias. tributa. z cesus. Un' norā/
dum q'z forma general' supposita sit obfuaāda i oībz tñ fm
diuersitatem psonaz z officioz studios⁹ z special⁹ est circa
specialia crimina insistendū. Fact⁹ ipis interrogatōibz si pfitēs
sit psona simplex interroget eum sacerdos si sciat. P' n⁹. Aue
maria. Credo i deū. z si sciat se signare. z si nesciat instruat
eum vel moneat vt addiscat. Deinde interroget si temptet ali
q' temptatōe. et qua. z q'no se habeat i resistēdo. z doceat eū
modū. Si em̄ temptet de supbia cogitet de hūilitate filij dī
de q' hūilitate semetipm fact⁹ obediēs vsqz ad mortē. Logi
tet etiā de casu dyaboli. q' p' supbiā suā cecidit de paradiso i
infernū. z de angelo fact⁹ dyabol⁹. Si tēptet de auaricia.
cogitet de breuitate vite z instabilitate z vanitate mūdi. z q'
nihil hinc portabit secū d' diuitijs suis. Si tēptet d' luxuria
cogitet de morte z qlis erit post mortē. Un' nō meli⁹ poterit
hois caro vna domari q' qlis fuerit h' mortua pmeditari.
cogitet etiā de penis inferni z gaudijs paradisi. Deet alia ml'
ta d'z ei oñdere z docere. Hoc factō recolligat z repetat i ge
nerali p'fessionē dicens. Amice tu fuisti p'fessus pctā ista. et
oñdat ei g'uitatē pctōz. eū dure increpādo. z iducēdo eū ad
lacrimas. p'fictōz z p'ritōz. Et ad h' mltū valet si sacerdos
oñdat vultū dolorosū z lacrimabile pctōri. Sic legit d' scō
Ambro. q'q' aliq' p'fitebat ei suū lapsus ita amare flebat q'
p'fitebat q'ntūcūqz obstinatū ad fletū z lacrimas pmouebat.
Sic etiā d'z facere sacerdos. z sic pctōz verecūdia duct⁹ ad
lacrimas inuitet. vt lacrimae admonēt excitet lacrimas pe
nitentis. Jō. sumope caueat sacerdos q' nō adulef alicui in
p'fessione. imo q'ntūcūqz sit mag' p'fōa z reuerēda increpet et
corrigat eā dure. Caueat tñ q' ne nimis exasperet l' q' n' sit ni
mis dur⁹ in vbo. S'z si pctōz vult hñ penitere. p'mittat eiv'
tā eternā z veniā d' pctis. ita q' pctōz sp' recedat p' solat⁹ ab eo

*Simpliciter interrogat
An p'nt d'raza
Et quibus g'fossor p'nt
p'nt infirmare d'nt*

De confessione

Istis rite pacti faciat sibi dicere confessionem generale. mones q si recorder de aliq pcto reuertat ad confessionem. et sic imposita ei pnia absoluat eum in noie dñi. ita tñ q si sit excoicatus excoicatioe maiori nullo mo cum absoluat donec sit ab illa excoicatioe absolutus. S3 fm eodem doctrina q libz curat habes cura animaz p absolueret a minori excoicatioe. id est anq absoluat eum a pctis absoluat eum ab illa minori excoicatioe dicēs. Autoritate dei mihi comissa absoluo te a vinculo minoris excoicatiois si qua incurristi p participatioe excoicatioe. et postea absoluat eum de pctis confessioe et oblitis.

S3 pone curat h3 alijs parrochianos surdos l' mutos vel cecos l' furiosos l' demoniacos. et forte scit istos ee i pcto mortali. qd faciet de istis. Si em moneat surdum ad pniaz si prodest. qz non audit. Si mutum non pte pfiteri. Cecus non pvideret signu nec etia pte legere sic nec mutus furiosus n' ea par ronis. nec etiam demoniacus. Dico q sacerdos dz facere posse suu vt eos inducat ad pntioz. pniaz. et pntioem fm q est eis possibile. s. p bis vel scpt. l' nutibz vl signis. et etiam alijs modis qbz potit. Et si p illa l' silia no pte orare deū et faciat orare plm suu. vt de illustret corda eoz ad pniaz. et si nihil omiserit de ptingentibz non imputat sibi. Quo aut se debeat hze sacerdos ad infirmu qui amisit loquelam et no potest pfiteri. vide supra in pma parte tractatu de eucharistia. cap. ix.

De pte clauu Ca. X

¶ Via sup dictu est cum ageret de pnia pctā in pntioe dimitti. dubiu existit qd dimittat sacerdos pte clauu in absolutioe eum no dimittat culpa. qz illa vt dictu est dimittit in pntioe. nec pena. qz adhuc postq penitēs est absolutus remanz obligat ad pena Circa ista materia istud vidz mihi esse dicendū. Ille em q accedit ad confessionem aut e pfecte pntioe aut no. Si e pfecte pntioe tuc de pte pntiois remittit sibi pctā. teste Ezech. q dic in psona dei. Quacūqz hora i gemerit pctoz omniu iniquitatu eius non recordabor. ita q anteq accedat ad confessionem mandatus est a culpa. Si

m. 4

De pntioe pntioe

De pntioe pntioe

De pntioe pntioe

Tracta. III. secundepartis

Solo de Summari
Actu

aut non est perfecte contritio tunc virtute confessionis ista imperfecta contritio
reducit ad perfectam. ita quod de attrito sit virtute confessionis contritio.
et sic virtute confessionis remittuntur peccata quae ad culpam. Notandum
tamen quod non debet in confessione vel contritione peccata dimitti. intelligendum est
deum dimittit peccatum non contritionem vel confessionem. Unde Ambrosius et po-
nit de pe. di. i. c. pnia. q. a. s. de. ar. et Aug. et ponit de pe. di. ii. q.
Nemo tollit peccatum nisi solus christus qui est agnus tollens peccata mundi.
Tollit autem dimittendo peccata quae facta sunt. et adiuvando ne fiant.
et producendo ad vitam ubi peccata fieri non possunt. Quod dicit solus
christus. non excludit primum nec spiritum sanctum. cum indivisa sint opera
trinitatis. Et istud verum est quod ad opera quae sunt ad extra. Quid
ergo faciunt ibi claves vel absolutio sacerdotis. Dicendum secundum alios
quos quod deum mundat animam in contritione a macula culpe. et sacerdos
absolvit eam a vinculo pene eterne. Fateor quod non intelligo istos
quod non video quomodo postquam mundat est a macula culpe mor-
talitatis sit obligatus pene eterne. cum ista pena non debeat nisi culpe
peccato mortali. Si igitur deum mundat animam in contritione a culpa mor-
tali. per quos absolvit eam a vinculo pene eterne. et ideo dicunt alii
quod quis peccatum in contritione dimittat quantum ad culpam et quantum ad
reatum pene eterne. tamen peccator adhuc remanet obligatus ad duo. scilicet
ad satisfaciendum peccatum. et ad aliquam satisfactionem pro peccato faciendam.
Et ideo sacerdos virtute clavium absolvit istum a vinculo quod teneba-
tur ad confessionem. et ligat eum ad satisfactionem. Et sic dicit sacerdos
virtute clavium solvere et ligare. Quamvis illud verum sit quod peccator sit
obligatus ad illa duo. non tamen videtur quod secundum viam istam verba forme
sacramentalis absolutio possint bene verificari. nam dicit sacer-
dos. Absolvo te a peccatis. et non dicit. absolvo te a confessione. ergo secundum
istam viam oportet quod absolvat aliquem non a peccatis. Et ideo dicunt alii quod
peccator pro peccato non solum obligatur deo quem offendit sed etiam ecclesie
cui se peccando abstraxit. et ideo quis in contritione reconciliatur deo.
tamen remanet adhuc reconciliandus ecclesie in faciendo confessionem
illi qui rector est ecclesie. Et hoc istud sit verum. non tamen videtur sufficere
cum claves non solum se extendant ad soluendum et ligandum in terris.
immo et in celis. dicit christus. Quodcumque ligaveris super terram etc. Et
ideo dicunt alii quod sacerdos virtute clavium non facit aliquid nisi ostendit

De confessione

siue. vñ dicūt q̄absoluit. i. absolutū oñdit. Unde qñ dic. ab
soluo te. tñ valet. i. absolutū ostēdo te. Et isti vident dictum
suū fundare in auctoritate Ambro. dicent̄. Sacerdos q̄dē
officiū suū exhibet s̄ nulli p̄rās iura exercet. S̄ dictum
istoz par̄ videt̄ attribuere clauibz. 7 s̄bū ambrosij̄ intelligē
dñ est q̄sacerdos nulli p̄rās iura exercet auctoritative s̄ mi
nisterialit̄ bñ. Et iō dicūt alij q̄sacerdos p̄rute clauū absol
uit a culpa si inuenit eam dūmodo p̄fites nō ponat obicē. 7
absoluit a pena purgatorij̄ cui p̄tōr erat obligat̄. nō eā re
larando s̄ eam cōmutādo in penā sp̄alem v̄ corpale. Et s̄
sub p̄ditōe. s̄. si implet iniūctā p̄niam. ita q̄si iniūcta p̄nia sit
p̄digna absoluit a tota pena purgatorij̄. 7 si nō est p̄diḡ non
absoluit a tota pena purgatorij̄ s̄ a tāta. 7 iō si moriat̄ exple
ta p̄nia p̄diḡ nō punit̄ in purgatorio. si at̄ p̄nia nō fuerit cō
digna. Vel si fuit p̄digna nō tñ cōpleuit eam in vita sua com
plebit eam in purgatorio. Et ista op̄io videt̄ mihi sat̄ rōna
bil. Alij dicūt q̄cū om̄ne mortale p̄ctm̄ sit offensiuū diuine
bonitatis q̄ ē infinita. pena debita p̄ p̄ctō mortali est infinita
et p̄ p̄nis est viribz n̄ris ip̄porcionabil. p̄rute at̄ clauūz sit
nobis p̄porcionabil. in q̄tum p̄rute clauūz p̄fiteci cōicat̄ pas
sio x̄pi q̄ dat efficacā sac̄ris oibz. 7 q̄ fuit sufficiens ad satisfā
ciendū p̄ p̄ctis toti m̄di. Un̄ s̄m hāc viā p̄ clauū ē q̄ p̄
tute eaz cōicat̄ p̄fiteci passio x̄pi. in cui p̄rute p̄t satisfācere
p̄ p̄ctis. q̄d nō faciebat añ. Un̄ credo q̄vñū p̄z n̄. imposi
tū in p̄nia a sacerdote efficac̄ est ad satisfāciendū p̄ p̄ctis q̄
si aliq̄s diceret centū millia p̄ semetip̄m. q̄ illud h̄z meritū
a passioe x̄pi. illa p̄o a merito dicent̄. Et ista opinio est mul
tum rōnabilis.

De sigillo p̄fessionis. Ca. XI

Igillū p̄fessionis d̄z eē secretū. q̄z n̄llo mō. n̄llo pacto
p̄ n̄lla re d̄z frāgi. imo sacerdos deberz pot̄ sustinere
q̄cūq̄z penā. etiā mortē añq̄z reuelaret p̄fessionē nec p̄bo nec
sc̄pto nec nutu nec signo. Et de h̄ sigillo dicit̄ Breg. 7 habet
de pe. di. vi. c. sacerdos. vbi d̄z sic. Sacerdos añ oia caueat
ne de his q̄ ei p̄fitec̄ p̄ctā alicui reuelat. nō p̄pin q̄s uerq̄ ex

Ambrosij dicit

quoniam quare passio xpi

Tractat^o. III. secunde partis

francis neq; qđ absit p scādalo aliq. Nā si h fecerit deponat
z oib; dieb; vite sue ignominiosus pegrinādo vadat. Itē de
pe. z re. c. Disytriusq; sex? *Laueat ois sacerdos ne pbo aut*
sig aut alio quis mō pdat aliqten^o pctōrē. s; si prudētorī p
lio indiget illd caute absq; vlla expōsiōe reqrat. qm̄ q̄ in peni
tēiali iudicio pctm̄ sibi detectū reuelare p̄supferit. nō soluz
a sacerdotali officio deponēdū decreuim^o. vepetā ad agen
dū pniā in arto monasterio ppetuo d ectrudendū. Ita q̄
in decretali ista instruit p̄fessor de h quid agere debeat z a q̄
cauere debeat. Si em̄ sacerdoti i p̄fessione occurrat casus
sup q̄ non possit bñ p̄sulere penitētē. v; sup h p̄sulere pitiozē
se v; videat qđ agere debeat. Sub q̄ ar forma ruelabit isti pl
to pctm̄ qđ alter p̄fessus est sibi. Credo q̄ sub ista. si talis ca
sus acciderz qđ faciēdum estz. vel si aliq; p̄fitef de tali pctō
qđ estz sibi p̄sulēdū. Non aut v; dicere vt credo. ego audiui
istd in p̄fessioe. qz dicēdo sic ip̄e mentiref. qm̄ ip̄e n̄ audiuit
vt ip̄e s; v; vicari^o z locū tenēs dei. Et multo min^o v; dicere
qđā p̄fessus est mibi. qz dicēdo sic in generali z ip̄licite reue
lat p̄fessionē z etiā mētē. qz p̄fessio fuit facta deo z non sibi
nisi vt locū tenēti dei. Sz pone sacerdos sup crimē quod
audiuit i p̄fessioe inducit in testē z cōpellit iurare qđ faciet.
si dicat reuelat p̄fessionē z puniet. si negat piurat. Dico q̄ si
solū sciat p̄ p̄fessionē. ip̄e v; iurare se nihil scire d ista matia
sup q̄ interrogat. nec piurat. qz ip̄e nihil d h scit. Esto ei q̄ sci
at istd crimē sibi fuisse p̄fessum. nescit tñ v; p̄fitef i p̄fitefdo
dixerit vep; vel falsū. z iō p̄vere dicere se nihil scire. Sed
qđ si iuder erit cauillosus. z interrogabit eū p iuramētū v; v;
audierit aliqd de crimē de q̄ agit. Dicendū q̄ iuramentuz
non ligat eū ad dicendū aliqd in hac matia. cū iuramētū nō
sit innētū vt sic vinclm̄ iniqtat. extra de iureiur. c. v. In nul
lo qđ sit h mādātū dei est obligatoriū iuramētū. Un̄ cū reue
lare p̄fessionē sit h mādātū dei. s. h illd. Non falsū testimoni
um dices. nullū est iuramētū ad h obligatoriū. Un̄ talis p̄
licite iurare nihil se audiuisse. z intelligat q̄ nihil audiuit vt
bō. vel p̄ modū q̄ debeat testificari. Ulteri^o pone q̄ sacer

hancan ubiq

ad ang p̄fessio aut diffinat
p̄fessioe facit quid agi
debeat

p̄fessio p̄fessioe aut v; v;
reuelat p̄fessioe p̄fessioe
iurare p̄fessioe

De confessione

dos sciat p[ro]fessionē aliquē hereticū i[nter] parrochia sua vel alibi
q[ui] alios iducit ad heresim. q[uo]d faciet iste sacerdos. Ray. i[nter] sū. sua
vid[et] dicere i[nter] isto casu p[ro]fessionē posse reuelari. Et rō sua est.
q[ui] tal[is] nō suat fidē ecclē cū sit heretic[us] r[ati]o infidel[is]. iō fides nō ē ei
suāda. xxiij. q. j. noli. Salua t[ame]n reuerētia ei[us] videt mag[is] p[ro]f[ess]o
na p[ro]tati alta op[er]io quā etiā ip[s]e Ray. recitat. s. q[ui] sacerdos nō
d[icit] reuelare p[ro]fessionē ip[s]i[us]. s[ed] d[icit] ire ad ep[iscopu]m l[icet] ad inq[ui]sitorē r[ati]o di
cere. Custodi r[ati]o vigila sup[er] oues tuas lup[us] est i[nter] grege tuo. Et
q[ui] d[icit] Ray. q[ui] cū iste nō est fidel[is] nō est ei suāda fides. Dico q[ui]
reuelado p[ro]fessionem fides nō frangit hōi s[ed] deo q[ui] est fidel[is] i[nter]
oib[us] v[er]is suis. S[ed] nūq[ui]d p[ro]fite[us] p[ro]t licētiare p[ro]fessorem sic q[ui]
dicat illa q[ui] d[icit] ei i[nter] p[ro]fessione. Dico q[ui] p[ro]fite[us] b[ea]t[us] p[ro]t facere q[ui]
illa q[ui] p[ro]fessor scit vt de[us] etiā sciat vt hō. dicendo. s. ei extra con
fessionē q[ui] eidem dixit i[nter] p[ro]fessio[n]e. r[ati]o sic p[ro]fessor pot[est] illa dicē
re ex q[ui] audiuit illa vt hō extra p[ro]fessionē. S[ed] nūq[ui]d sufficit
q[ui] p[ro]fite[us] dicat p[ro]fessori dicēdo. ego do vobis licentiā dicēdi
ea q[ui] dixit i[nter] p[ro]fessio[n]e. vel oport[et] q[ui] replicet sibi oia extra p[ro]fessio
nē. Aliq[ui] doctores dicūt q[ui] sufficit vt licētiat p[ro]fessorem.
T[ame]n Durand[us] i[nter] q[ui]rto suo dicit q[ui] nō sufficit. imo tenet o[mn]ia
replicare sibi extra p[ro]fessionē. Et rō sua q[ui] occurrit ē ista. q[ui]a i[nter]
his q[ui] sunt de necessitate sacri null[us] p[ro]t disp[en]sare. nec etiā pa
pa de q[ui] magis videret. sed tenere secretū est de n[ecessitate] con
fessionis sacramental[is]. vt p[ro]bat diffuse. q[ui] null[us] p[ro]t p[ro]t disp[en]
sare. r[ati]o p[ro]t n[on] null[us] p[ro]t licentiare q[ui] illa q[ui] p[ro]t eū dicunt i[nter] p[ro]fessi
one reuelent. iō ad h[oc] q[ui] reuelent oport[et] q[ui] sciant aliter q[ui] p[ro]
p[ro]fessionē. Et ex his pat[et] q[ui] si q[ui]s sciat aliq[ui]d p[ro] p[ro]fessionē. et ex
tra p[ro]fessionē p[ro]t illud reuelare. r[ati]o testificari sup[er] illo eodē mō
q[ui] scit extra p[ro]fessionē. Nota etiā q[ui] sigillū p[ro]fessio[n]is directe
et p[ro]ncipaliter respicit p[ro]tā. vt p[ro]t ex p[ro]allegato decreto. Om
nis v[er]iusq[ue] sexus. vbi d[icit]. Laveat ois sacerdos ne verbo aut
signo. aut quis alio mō p[ro]tā prodat. et consequenti tamen
ex quadam congruitate respicit alia. Et hec de confessione
sufficiant.

*Si p[ro]fessio[n]is p[ro]fessionem
p[ro]t hereticus*

*V[er]o q[ui] h[ab]et q[ui] p[ro]fessio[n]em
h[ab]et q[ui] p[ro]fessio[n]em
h[ab]et q[ui] p[ro]fessio[n]em*

Tracta. III. secunde partis

Tractatus quartus secunde partis principalis de satisfactōe
habēs sex capitula pncipalia.

Expeditis per dei grāz

duabz pncip. s. de pccatione et pccatione. de
tertia. s. de satisfactōe est agendū. Circa quā
pccationē sūt sex. Primo. qd est satisfactio. et
in qbz pccat. Secūdo de elemosina q est pma
pars satisfactōnis. Tertio de ieiunio q est scda ps. Quarto
de orōne q est tertia ps. Quinto de mēsurā satisfactōis. s. q
pncipia est imponēda p vnoquoqz pccō. Sexto vtz vn? pnt satis
facere p alio.

Quid est satisfactio. Caplm. I

Satisfactio fm Bre. est pccōz causas excidere et eoz sug
gestionibz aditū nō indulgere. ita q in ista diffinitione
duo tangūt q dnt esse in omni satisfactōe. Sic em bona et cō
plera medicina dz esse curatio infirmitatē pterite. et pserua
tiua respectu future. ita et satisfactio dz esse remediū pccōi pre
teriti et cautela respectu futuri. Primū tangit cū dz. pccōz
causas excidere. Scdm cū dz. eaz suggestionibz aditū non
indulgere. Quia etiā medicina si sit pueniēs dz esse appropia
ta infirmitati et ordinari directe p infirmitatē. teste. b. Die
ro. q dicit. medicina cuilibet morbo est adhibēda. nō enim sa
nat oculū qd sanat calcancū. Et fm qd dicit. b. Johēs in. j.
canonica sua. Dmē qd est in mūdo aut est pccōscētia car
nis. aut pccōscētia oculoz. aut supbia vite. Et vult dicere
q tres sūt radices oim pccōz. s. auaricia q dat intelligi per h
qd dz. pccōscētia oculoz. luxuria q dat intelligi p h qd dz.
pccōscētia carnis. et supbia p h qd dz. supbia vite. Idcirco
p istas tres radices pccōz ordinant tres partes satisfactio
nis. s. elemosina q ordinat p auariciam. ieiunium p luxuriā
oratio contra supbiam. Et sic sunt tres partes satisfactōis.
scz elemosina. ieiunium. et oratio. Et de his tribz partibz p oz
dinem est agendū.

Caplm scdm de elemosina. qd hz sub se qttuor pccōscētia.

*tres radices
oim pccōz*

De satisfactione

¶ Iacet multa & varia ac diuersa de salute eleosine sint a do
ctoꝝ sc̄is scripta. tñ sc̄tus Thobias ea breui f̄mone
p̄b̄dit dicēs. Eleosina a morte a pctō liberat aīaz. & non
patiet eā ire i tenebras. Eleosina ē triplex. P̄ia consistit in cor
dis p̄ritōe. qñ. s. aliq̄s se offert sacrificiū do. d̄ q̄ d̄ i ps. Sa
cificiū do spūs p̄tribulat. &c. Et d̄ eleosina ista dic̄ sapiens
Diserere aīe tue placēs do. Et eleosina sic dicta n̄ ē ps satis
factōis. imo ē ps inteḡl p̄ritōis idm̄sa a satisfactōe. put̄ d̄
q̄pn̄ie tres sūt p̄tes. s. p̄ritio. p̄fessio. & satisfactio. Alia ē ele
mosina q̄ consistit i p̄passiōe. p̄ri. in q̄ p̄patimur alienis miserijs
sic n̄ris. Et d̄ ista dic̄ Job. Ab infātia creuit me cū misatio. &
ab vtero m̄ris egressa ē me cū. Tertia consistit i largitiōe manu
ali. qñ. s. aliq̄s exhibz idigētī aliq̄d t̄pale subsidiū p̄t̄ deū. et
d̄ ista int̄d̄im̄. Et d̄ hac dic̄ saluator i Luc. Date eleosi
nā & ecce oīa mūda sūt vob. Et amb. Pasce fame moriētē. si
n̄ paup̄ occidisti. Et sub ista elemosina p̄t̄nēt septem opa
misericōdie. d̄ q̄b̄ dicef̄ in ec̄la p̄t̄cla. S̄z q̄tū ad nūc circa ele
mosinā p̄siderāda sūt q̄ttuor. P̄io d̄ q̄b̄ d̄z fieri. Sc̄do q̄s
p̄t̄ eā facere. Tertio cui d̄z fieri. Quarto quō fieri.

¶ Primū p̄sideratū circa eleosinā. s. d̄ q̄b̄ d̄z fieri eleosina.
¶ D̄issa illa distinctōe d̄ necarior sup̄fluo. d̄icedū q̄ i
h̄cordat̄ cōiter oēs doctores q̄ nec d̄ alieno nec d̄ il
licite acq̄sīt̄ d̄z fieri eleosina. Un̄ Thobias oñdēs fi
lio suo d̄ q̄ faciēda eēt eleosina dicēs. Honora deū d̄ tua sb̄
stātia. dic̄ de tua. nō de aliena. Et Bre. Nō ē putāda elemo
sina si paup̄ibz dispēsēt qd̄ ex illicit̄ rebz acq̄rit̄. Nota tñ cir
ca h̄ p̄llicite acq̄sītū p̄t̄ eē tribz modis. Sūt em̄ q̄dā illicite
acq̄sita in q̄b̄ nō trāssert̄ dominiū in accipiētē. vt in rapina
& furto. Sūt alia in q̄b̄ trāssert̄ dominiū. s̄z tñ p̄petit̄ repeti
tio. vt in vfura & symonia. Et in istz casibz nō p̄t̄ fieri eleosina
Sūt alia i q̄b̄ trāssert̄ d̄nūz. & n̄ p̄petit̄ r̄petitio. vt i pecūia
et alijs rebz acq̄sīt̄ ex histrionatu & meretricio. In duobz p̄
mis casibz qñ nō trāssert̄ dominiū vel si trāssert̄ p̄petit̄ tñ re
petitio nō p̄t̄ fieri eleosina. s̄z d̄z restitui iuxta modū q̄ ponet̄
infra. Un̄ d̄ rebz acq̄sīt̄ furto. rapina. vfura. & symonia non

*Elemosina
triplex*

*Subz modis
p̄t̄ fieri
acq̄sita*

Tractat⁹. III. secunde partis

fit fieri elemosina. In tertio at casu. s. cū trāfferet dominū et
nō ppetit repetitio. sic in acq̄sitis ex histrionatu l' meretricio.
de istis p̄t fieri elemosina. Et hanc distinctōz approbat Am-
bro. xiiij. q. v. Non sane. in fi. S3 nūqd̄ de his q̄ acq̄runt
ex ludo aleæ vel taxilloz vel quocūq; alio ludo p̄t elemosina
fieri. Dicendū q̄ q̄ loquor de ludo nō intelligo de ludo q̄
fit causa solacij vel recreatōis. qz talis ludus est licit⁹. dum/
modo sit honest⁹ ac debet circūstantijs inuestit⁹. S3 intel/
ligo de ludo q̄ fit cupiditatis causa. q̄ est omnino z sp̄ illicit⁹.
z in eo p̄currūt pctā multa. Primo em̄ ibi est desiderium lu-
crandi. Ecce cupiditas q̄ est radix omniū maloz. Secūdo est
ibi voluntas spoliandi primoz. Ecce rapina. Tertio est ibi
ysura maxima. s. vndecim p̄ duodecim. non solū in anno v̄l
in mense. sed in eodem die. Quarto multiplicant̄ ibi mēda/
cia. z verba ociosa z vana. Quinto est ibi blasphemia. Ecce
heresis. Sexto est ibi multiplex corruptio primoz q̄ luduz
aspiciunt. Septimo est ibi scandalū bonoz. Octavo ē ibi
p̄temptus p̄hibitōis sancte matris eccle. Nono est ibi amif-
sio tempis z alioz bonoz q̄ illo tpe bō tenet̄ facere. Ex q̄bus
patet q̄tūm peccant q̄ talibz ludis vacant. Et de pena cleri-
coz q̄ talibz ludis vacant legit̄ in canonibz ap̄loz sic. eps p̄-
sbyter vel dyacon⁹ aleæ aut ebrietati deseruiens aut desinat
aut certe damnet̄. Sub dyacon⁹ aut lector aut cantor silia
faciens aut desinat aut cōmunionē p̄ctur. Patet q̄ illud
q̄d tali ludo acq̄rit̄ illicite acq̄rit̄. Sed nūqd̄ p̄t repeti. Di-
cūt aliq̄ doctores q̄ non. s3 ille q̄ lucrat⁹ est d3 illud erogare
paup̄ibz. argu. xiiij. q. v. Non sane. Cum em̄ turpitudine vsat̄
ex parte vtriusq; melior est p̄ditio occupantis seu possidentis
Alij dicunt z fere om̄es canoniste q̄ p̄t repeti. z p̄batur. ff. d̄
aleatoribz. l. vi. in fi. Et dicit̄ greca p̄stitutio q̄ vsq; ad quin-
quaginta annos pōt repeti. Et s̄m istos de acq̄sitis in ludo
non p̄t fieri elemosina. Raymund⁹ etiam cum quo p̄cor dat
sanct⁹ Tho. z q̄i om̄es doctores theologi dic. q̄ distinguen-
dum est. qz aut aliq̄s lusit volūtariē z ex cupiditate n̄ coact⁹
p̄ aliquem. tūc si amisit nō p̄t repetere q̄d amisit. s3 ille q̄ lu-

*Duplex ludo
viciosa et
cupiditas*

*autem multa q̄
sunt ex ludo
cupiditas*

De satisfactione

cratus est tenet paupibz erogare vel restituere in iudicio a se
sue. Aut luse attract^o p vim vel p importunitatem alcerius
et tūc si amisit p̄t repetere. si vero lucratus est non tenet restitua
ere. sed qd lucratus est paupibz dz erogare. Istam sententiam
probat p multa iura. et est satis psona rōni z eq̄tati. Ho
tandū tñ q̄sunt aliq̄ p̄sone q̄bz indistincte tenet q̄s restituere
re q̄d qd ab eis lucratus est in ludo. vt furiosi. prodigi. pupilli
minores. xv. annoz. mente capti. surdi ceci z muti. z q̄ mor
bo p̄petuo laborāt. qz tales rebz suis p̄esse non p̄nt. id dant
eis tutores z curatores. Idēz videt esse de mōachis z cetis
religiosis z filijs familias. q̄ nō habēt peculīū castreſe vel q̄i
castrēſe. z de vxore q̄ nō hz res p̄females. z etiā de admini
stratōe rez ecclē iasticaz q̄ paup̄ez sunt z filijs. vñ nec prelati
nec curati p̄nt ea remitte debitoribz ne pdigi vel dissipato
res videāt. Nam cū talis pecunie admīstratio multiplici ra
tione inris z facti sit culpabilis z viciosa restituenda est non
dico ei q̄ eam amisit in ludo s̄ tutori vel curatori. vl̄ marito
vel patri. vel ecclē vel monasterio.

Secundū consideratū circa elemosinam. s. q̄s potest fa
cere elemosinam.

Elemosinā p̄t facere q̄cunqz sui est iur̄s. z hz dominū
vel admīstratōem aliq̄z bonoz sp̄alium. Nunquid ḡ
monach^o vel aliq̄ p̄sone religiosa p̄t facere elemosinā
Dico q̄ talis p̄sone aut hz admīstratōem aut non. Si habz
admīstratōem p̄t et dz. imo q̄cqd sibi sup̄est in necessitati
bus ecclē z causis p̄is est exponendū. dicente beato Bern.
Bona ecclē bona paup̄ez sunt. z quicqd a ministris ecclē
vltra victum z vestitum retinet totum est sacrilegium z ra
pina. Si aut non hz admīstratōem saluo meliori iudicio
vel p̄silio credo q̄ non p̄t nec dz facere elemosinā nisi de p̄
lati sui licentia petita z obtenta. Monach^o em̄ non potest
tractare etiam vtilitates sui monasterij nisi de precepto ab
batis sui. xvj. q. j. monachi. de consecra. dist. v. non oportet.
Et hoc intelligo nisi ille qui petit elemosinam sit in extre
ma necessitate p̄stutus. id est. indigeat ad mortē. qz in ill

*In ludo m̄ p̄bz
super p̄sone
in p̄sone*

*Ver monach^o
p̄t facere
elemosinā*

Tracta. III. secundae partis

dz ei dare si pt. esto etiā q̄ p̄lat^{us} ex p̄sse in hiberet sibi. qz ī tali casu oīs hō tenet ex p̄cepto dei subuenire primo iuxta illud Pasce fame morietē rē. xlviij. di. sic hī. Et etiā in tali casu oīa sūt cōia. xlviij. di. sic hī. Nota tñ q̄ si mōach^{us} nō habēs admilstratōez de p̄cepto abbat^{is} vadat ad pegrinatōem l' ad studiu sine aliq̄ distinctōe p̄t dare elemosinā. nam coipso q̄ p̄relatus dedit sibi licentiā standi in scolis vel eūdi ad pegrinationē videt sibi dedit licentiā faciēdi oīa q̄ scolares honesti z pegrini solēt facere. ita tñ q̄ moderate faciat. Quilibz ei dz se p̄formare moribz illoz int̄ q̄s vinit. xli. dist. c. Quisq̄s.

*Vox opo in q̄na
vix p̄sser fac
Eo p̄na*

Sz nūq̄d vxoz p̄t elemosinā facere absq̄ licentiā viri sui. Dicendū q̄ si vxoz hz res p̄females. i. p̄prias p̄ter dotez. sic dicta a para qd̄ est iuxta. z fernas qd̄ ē dos. q̄ iuxta dotem. p̄t de illis facere elemosinā etiā inuito marito. C. d̄ pac. le. c. q̄ hac. De rebz etiā viri sui sic de pane z vinoz alijs rebz q̄ bono ac approbatoz laudabili more solēt ad disp̄satōz vxozis p̄tinere p̄t facere elemosinā moderate. z fm facultatē viri z fm maiorē vel minorē indigentia z multitudinē paup̄ez. Et dz sibi formare p̄sciam q̄ nō displiceat marito ī corde. etiam si q̄nq̄ phibuit ei ore. Solēt em̄ mariti facere talē phibitōez vxozibz nō vt retrahāt eas a toto sz ab excessu quem suspicāt eas facturas si h̄ent habenas nimis lazas. P̄t etiā sibi formare p̄sciam ex q̄litate z miseria paup̄is. cogitās q̄ si marit^{us} videret illū oībz modis placeret ei q̄ faceret sibi elemosinaz Sz si oīnoz p̄cise dicit sibi q̄ viro displiceat deponat p̄sentia si p̄t. si nō p̄t nō det z doleat q̄ nō p̄t dare. Et sic intell̄go istd̄. c. xxxiiij. q. v. mulierē p̄stat. ī sū. vbi dz q̄cū scādalo viri vxoz nō dz facere elemosinā. Et istd̄ itelligo nisi paup̄ sit in extrema necessitate p̄stitut^{us}. qz tūc intrepide dz dare alias peccaret. Et qd̄ dixi de rebz viri eē de dotalibz dixi. Nā rerū dotaliū illibatū dominiū apud virum est. C. de iure do. c. in rebz. Dñs autem Albertus dicit q̄ si mulier sit lucrosa. i. si ex officio suo vl' misterio lucret. esto q̄ non hz bona p̄fernalia de eo qd̄ lucret p̄t facere elemosinā sine mandato et consensu viri sui. Etiaz filiū familias nō p̄t facere elemosinā de

De satisfactione

rebo p̄is sine ei⁹ licētia z mādato nisi supponat q̄placeat p̄i
sic sup̄ dixi devore. Et itelligo h̄ nisi talis fili⁹ habeat pecu
liū castrēse vel q̄i castrēse. De tali em̄ peculio p̄t facere elēosi
nā p̄ie etiā inuito. Peculium castrēse est qd̄ acq̄sinit ex mili
tia. Peculiū q̄i castrēse est qd̄ acq̄sinit ex scia vel artificio ho
nesto. Intelligo etiā nisi videat paupem i extrema necessita
te p̄stiturū. De filio etiā eunte ad pegrinatōem vel existēte i
studio itelliget sup̄ dixi de monacho. Et m̄to min⁹ seru⁹ l
ancilla p̄t facere elēosinā de rebo dñi oꝝ. nisi forte fuit eis cō
missa m̄stratio bonoꝝ. qz tūc possent. tū moderate. s̄. sciant
q̄ dñō nō displiceat.

Tertiu⁹ p̄sideratū circa elēosinā. s. cui d̄z dari elēosina
e Lemosina n̄ d̄z dari nisi indigēti. z h̄ sonat nomē ele
mosine. Tū elemosina vt dic̄ Eberhard⁹ d̄z ab eloyz
qd̄ est miser. z moys qd̄ ē aq̄. q̄si miseroꝝ. i. indigētiū
aq̄. Doꝝ at̄ q̄ petūt elēosinā qd̄a petūt q̄si ex debito sic reli
giosi medicātes q̄ p̄dicāt v̄bū dei. z celebrāt q̄tidie p̄ b̄nfac
toribz suis. Et isti dū modo p̄stet eos h̄re illd̄ officii sūt oi
bus alijs p̄ferēdi. Et isti dicūt pete q̄i ex debito. qz nō soluz
dant eis sp̄alia imo etiā sp̄ūalia accipiūt ab eis. Tū i p̄sō
taliū dic̄ apl̄s. Si sp̄ūalia vob̄ seminam⁹ nō est mix̄ si tēpo
ralia v̄za metam⁹. Alij petunt tū p̄ vite sue sustentatōe. sic isti
paupes q̄ medicāt. Et i isto casu aut hō p̄t dare oibz aut n̄.
Si p̄t oibz dare tūc d̄z oibz dare absq̄ vlla distinctōe Et ad
h̄ inducūt exēpla Abrahē z Loth. q̄ qm̄ oēs indifferēt reci
piebāt hospitio. angelos etiā i hospitio suscepēt. Si ei ali
qs repulissent. forsitan int̄ illos angelos repulissent. Et i h̄
casu ait Johēs Cryp̄. Quiescam⁹ ab absurda. i. nebhāda ac
dyabolica curiositate. s. discernēdi int̄ paupem z pauperez.
Hō ei exvita eoz q̄ accipiūt v̄l q̄b̄ das mercedē tibi tribuet
de⁹. s̄ exvolūtate z honorificētia m̄tra z misericōdia z bonitate
pl̄. di. quiescam⁹. Itē Greg. 11. q. 117. qm̄. in si. dic̄ q̄ excōicato
etiā dāda ē elemosina. Et h̄ itelligo tā de excōicato q̄ de q̄li
bet alio pctōre notorio. qd̄ intelligēdū est nisi ob saturitatez
sibi negligēt iusticiā. z fierēt deteriores. qz in tali casu nō

n.

*Quid sit castre
peculio vel q
castre*

*Religiosus pro
elemosina z
debito*

*Quid ad que
p̄stet non*

Tracta. III. secunde partis

est eis faciēda elemosina. vt ait Aug. v. q. v. Nō ois. Et hūc
tellige nisi esuriāt ad mortē. Tūc em̄ q̄ntūcūq; negligēt iu-
sticiā dñt pasci. nisi forte iudex seculars dānassz eos p̄p̄ scelo-
ra sua ad fame moriēdū. In sc̄bo casu in q̄ non p̄r oibz dare
elēosinā posito q̄ oēs eq̄lit̄ indigeāt. dicit Amb. decz circa
h̄ esse p̄siderāda. s. fidē. causā. locū. tps. modū. necessitudinē
sanguis p̄p̄ndatē. etatē. debilitatē. p̄ditōnez siue nobilitatē.
Fidē. qz fidel̄ p̄ferēd̄ ē infideli. Causā. qz si duo tenēt capti-
vū p̄p̄ culpā suā. alī sine culpa. iste ē p̄ferēd̄ alī. Locū. qz
capti sine detēt̄ in carcere p̄ferēd̄ ē illi q̄ libere p̄t ire q̄cūq;
vult. Tps. qz si vn̄ in tpe p̄secutōis patit̄ p̄ferēd̄ ē illi q̄ nul-
lā p̄secutōz patit̄. Modū vt nō totū det̄ vni. nec sil̄ effūdant̄
opes s; discrete dispensent̄. nisi forte aliq; vellet relinq̄re ex
toto seculū. Necessitudinē vt maḡ indigēs min̄ indigēt̄ p̄-
ferat̄. Sanguis p̄p̄ndatē. vt p̄p̄inqū p̄ferat̄ extraneo. Etatē
qz senes sūt iuuenibz p̄feredi. Debilitatē vt infirm̄ p̄ferat̄ sa-
nor̄ debilis forti. Nobilitatē. vt nobil̄ p̄ferat̄ iḡbili. Et istō
totū intelligēdū est ceteris paribz. Tal̄ em̄ p̄ditio posset eē ex
vna pte q̄ reformaret pactū ī fr̄iū. Sic pone. qdā bz p̄m̄
infidelē q̄ idiget̄ elēosina. z existēs fidel̄ indiget̄ etiā elēosina
nec ip̄e p̄t subuenire vtriq; s; vni tm̄. cui subueniet. an p̄zi in-
fidelī an extraneo fideli ī exhibitōe nutrimenti. In isto casu
dicūt aliq; qz p̄zi infidel̄ est p̄ferēd̄ extraneo fideli ī exhibitōe
nutrimenti. S; extraneus fidel̄ p̄ferēd̄ ē p̄zi infideli ī dilectōe
argu. xxx. di. c. ij. Et sūdat̄ ista op̄io sup̄ istō p̄ceptū. honora
p̄z tuū. z itelligit̄ si eq̄lit̄ indigeāt. Si em̄ extraneus indige-
ret ad mortē. z p̄z nō. tūc extraneus esset p̄ferēd̄ p̄zi. Alij dicūt
cat̄ mel̄ iudicio lectoris relinq̄.

Quartū p̄sideratū circa elemosinā. s. quō dz
fieri elemosina.

q̄ Via s̄m qd̄ dicit̄ p̄hs in ethicis. Mod̄o iponit sp̄m
actui vel actioni. qd̄ itelligo de specie moris. nō ei suf-
ficīt̄ facere bonū nisi bñ fiat. Un̄ dñs p̄cepit̄ Moȳsi. Iuste
qd̄ iustū fuerit exequers. Jō ad h̄ q̄ elemosina sit meritoria

*de elemosina
pr̄ bñ adm̄n̄
pur̄ bon̄ m̄r̄it̄*

De satisfactione

requiritur quod debito modo fiat. Un̄ elemosina debet fieri grater sine le-
tate. ut ait ap̄ls. ij. ad Cor. ix. Qui parce semiat p̄ce et me-
tet. et qui seiat in b̄ndictōibz de b̄ndictōibz metet. vnusq̄sq̄ p̄
ut destinauit i corde suo. nō ex tristitia aut necessitate. Dila-
re em̄ datorē diligit d̄s. Sc̄do debz fieri secrete. Un̄ salua-
tor. Cū facis elemosinā noli tuba canere ante te. sic ypocri-
te faciūt. et seq̄t. Te at̄ faciete elemosinaz nesciat sinistra tua
qd̄ faciat dextera tua. Tertio debz fieri abūdan̄. et h̄ fm̄ facul-
tate dant̄. Un̄ Thob. iij. Fili si mltū tibi fuerit abūdāter
tribue. si at̄ exigūū libenter impartiri stude. Quarto debz fieri
prudēter. ut fiat fm̄ traditā formaz in. c. p̄cedēti. Quinto debz
fieri festināt. Un̄ sapiēs. Qui cito dat bis dat. Sexto debz
fieri ardēter. i. cū intentōe recta. ut. s. fiat p̄p̄ deū et nō p̄p̄ va-
nā gl̄az. Un̄ sic ait Bre. Qui celū mereri poterat nō ventū
transitorij fauoris querat.

Cap. III. quarti tractat̄ secunde partis p̄ncipalis est de
ieiunio que est secunda pars satisfactōis. habens quattuor
capla sub se.

Ecūda pars satisfactōis est ieiunū. de q̄ d̄r in Thob ia
f. Bona est elemosina cū ieiunio. Circa qd̄ cōsiderāda
sūt quattuor. P̄mo q̄t modis d̄r ieiunū. Sc̄do q̄n fuit
institūtū. Tertio q̄t requir̄t ad h̄ q̄ ieiunium sit meritorium.
Quarto q̄t bona facit ieiunū.

Primū p̄sideratū circa ieiunū. s. q̄t modis di-
citur ieiunium

n. Omandū q̄ triplex est ieiunū. Primū est corpis a ci-
borz a potu materiali. Sc̄dm̄ est afflictōis a gaudio
tempali. Tertium est abstinere a pctō mortali. Et h̄ triplici ie-
iunio debem̄ castigare iumentum. idem est corpus nostrz.
Parum est em̄ ieiunare a cibo nisi ieiunet̄ a pctō. Un̄ Isai-
as. Quare ieiunauim̄ et non asperixisti. humiliauimus aias
nostras et nescisti. Loq̄t̄ Isaias in p̄sona ieiunantium i pec-
cato mortali. Et subdit responsionē in p̄sona dei loquens.
Ecce ad lites et tentōes ieiunatis et pcutitis pugno impie.
Et seq̄t. Nunq̄d̄ est tale ieiunium. qd̄ elegi. quasi dicat non

*Deo dicitur de
elemosina q̄t
fieri debet*

*Triplex
ieiunium*

Tracta. III. secunde partis

imo isto. Dissolue colligatōes impietatis. solue fasciculos de peccatis. et omne onus. s. peccati distrūpe. Frāge esuriētī panē tuū. et egenos vagosq; induc in domū tuā. Cū videris nudū operi eū. et carnē tuā ne despereris.

D Scdm̄ consideratū circa ieiuniū. s. qñ fuit institutū. Dm̄ instituit ieiuniū i paradiso trestri. qñ pcepit p̄mis parētibus ne comederēt de liḡ scie boni et mali. S; postea sc̄rificauit ip̄m in deserto qñ ieiunauit q̄draginta diebus et quadraginta noctibus.

Tertiu consideratū circa ieiuniū. s. q̄t requirūt ad ieiuniū. **D**e ieiuniū sit meritoriu requirūt q̄tuor q̄ dñt ip̄m p̄comitari. s. largitas. leticia. hora. et mēsurā. De largitate dic̄ Hiero. **D**e māducatur̄ esles si nō ieiunares da paup̄ibus. vt ieiuniū tuū sit saturitas aīe n̄ mar sup̄ h̄ lucy. Illō ieiuniū de approbat vt ait Bre. qd̄ ad eū man̄ elemosinaz eleuat. **I**ō isto qd̄ tibi subtrahis alteri largire. vt vñ caro tua affligat inde indigētis p̄mi caro releuet. De leticia dic̄ x̄ps. Cū ieiunatis nolite fieri sicut ypocrite tristes. extimant eū facies suas vt appareant hōibus ieiunātes. De tertio sc; de hora notādū q̄ hora comedēdi i diebus ieiuniorū est hora nona vl̄ circa. ita tñ q̄ fm̄ qd̄ dic̄ Thomas in q̄rto suo n̄ optz aspicere astralabiu. s; sufficit q̄ nō anticipet nimis notabiliter p̄dicca hora. **U**n̄ legit i libro Regū. xiiij. q̄ ionathas q̄ anticipauit horā comedēdi morti fuit adiudicat̄. De q̄rto. s. de mēsurā notādū q̄ ieiunās d; mltū sobrie comedere. **U**n̄ d; .j. Pe. v. Sobriū estote. zc. Et sobrietates ista attendit tā in cibi q̄litate q̄ in q̄ntitate. In q̄litate cibi vt. s. hō nō comedat cibaria phibita. sic̄ carnes vl̄ lacticia. Et silr̄ nō q̄rāf cibaria exq̄sita. exq̄sitor singulari mō pata. **U**ide d; h̄ sup̄ c. d̄ interrogatōibus faciēdis i p̄ssidē. Sobrietates etiā attendēda ē in q̄ntitate vt nō sumat cibū nisi q̄ntū sufficit ad nate sustentatōz. **S**up̄fluitas ei cibi mltā mala fac. q; puocat ad luxuriā. et oē op̄ bonū dissoluit. **U**n̄ in figura h̄ legit in q̄rto li. Reg. xv. q̄ Habuzardā q̄ interpretat̄ p̄nceps cocoz. p̄ que intelligit̄ vētris ingluuies. d̄struxit muros hierlem p̄ quos

De satisfactione

intelligunt frutes aie fidel. Un aug^o. Mens auiditate cibo
rū laxata pdit orōis fructū. et Hiero^o. Ueter mero estuans
de facili spumat i libidinē.

Quartū p̄sideratū circa ieiuniū. s. q̄c bona facit
I Ieiuniū debito mō obfuarum tria bona facit. Primo
repm̄it stimulū carnaliū vicioꝝ. Secōdo mentē eleuat
ad p̄tēplatoꝝ diuinōꝝ. Tertio ipetrat grāz fructū z celestiu
pm̄ioꝝ. Et ista tria tāgūt in p̄fatioē q̄dragēsimē in q̄ dicit Qui
corpali ieiunio vicia p̄pm̄is. mētē eleuas. fructū largis z pre
mia. Notādū insup q̄p̄ ieiuniū intelligūt oēs afflictioēs
corpales. sic vigilię. pegrinatōēs. flagella zc.

Cap. III. et p̄ncipale est de orōne q̄ est tertia
pars satisfactōis

Ratio q̄ ē tertia ps satisfactōis diffinit sic a Damasce
no. Orō est p̄ affect^o mētē i deū tendēs. et plerūq; ne
anim^o pigrites in vocē p̄rūpēs. vel sic. Orō est p̄gries vocū
ad aliqd̄ ipetrādū i deū tendētū. Notādū q̄m̄ orōe nō dñt
peti sp̄alia ad min^o p̄ncipalitē. s; dñt peti sp̄alia z p̄ncipalia
ad salutē. iuxta illd̄ p̄bū saluatoris. Primū q̄rite regnū dei et
iusticiā ei^o. z h̄ oia. s. sp̄alia ad h̄ciēt vobis. Que at̄ sūt peten
da in orōe oñdit t̄ps q̄m̄ discipul^o dicētib; sibi. mgf̄ doce nos
orare dicit. Cū orat̄ dicite p̄ n̄rē. Et de h̄ dicit̄ infra in
tertia pte vbi tractabit̄ de ista mat̄ia i sp̄ali. Notādū at̄ ē
q̄ ad h̄ q̄ orō sit meritoria z satisfactoria req̄rit̄ q̄ habeat tre
decim p̄ditōes. s. q̄ sit fidel. secreta. hūil. discreta. deuota. ve
recūda. secreta. pura. lacrimosa. attēta. feruida. opōsa. z assi
dua. Et de istis nō pl^o p̄sequar. q̄ de se sūt note cuilib; aduer
tere volēt. Valet at̄ orō p̄cipue p̄ vicia sp̄alia. Un Hiero.
sup illū locū. Hoc gen^o demonioꝝ nō eicit̄ nisi in orōe z ie
iunio. ait sic. Medicina ē cuilib; morbo adhibēda. et iō nō
sanat oculū qd̄ sanat calcaneū. Ieiunio sanant̄ pestes cor
poris. orōe at̄ sanant̄ pestes aie vel mētē. Si at̄ q̄rat. q̄ autez
istaz triū partiū satisfactōis sit potior. s. orō. elēosina. vl̄ ie
iunū. Dicēdū q̄si p̄parēt̄ q̄tū ad obiectū qd̄ imēdiare r̄spi
ciūt. vel q̄tū ad mat̄riā circa quā sunt. Si p̄mū sic orō est

*Oratio pro me
vicia pro p̄i
p̄paranda*

Es nobilis

Tracta. III. secundepartis

dignior alijs duobus. Ozo em hz deū p immediato obiecto. vt
p3 ex ei^o diffinitōe. Nā ozo ē p^o affect^o mēt^{is} tēdēs ad deū rē.
Elēosina at hz p immediato obiecto miseriā pxi. z ad hāc re/
leuādā ordiat. Ieiuniū at hz p immediato obiecto lasciuam
carnis. qz ad hāc reformādā ordiat. Ozo etiā est circa spūa/
lia. elēosina at z ieiuniū circa corpalia. qre manifestū ē qz ozo
est dignior z potior elēosina z ieiunio. Si at ppanf qstū ad
ambitū. sic elēosina ē potior orōne z ieiunio. qz elēosina pti/
net i se orōez z ieiuniū. Ille em q dat elēosinā indigēti obli/
gat ipm ad orādū p se deū. z sic ozo includit i elēosina. Ille
etiā q fac elēosinā ē piceps ieiunij z abstinētie illi^o q recipit
eā. z sic ieiuniū i elēosina p̄tinet. Un credo q elēosina evit/
lior z potior ad satisfaciēdū ieiunior orōe. Et ista vidz intē
tio beati Pauli i pma epla ad Thimo. c. iij. vbi sic inq̄t. Ex
erce at teipm ad pietatē. i. ad elēosinā. Nā corpal exercitatō
id est. ieiuniū ad modicū evit. pietas at ad oia vtil est p̄mif
sionē habēs vite q nūc est z future.

Que pnia dz iponi p vno qz pctō Cap. V
q Uato pctm ē gūi^o tātō ceter^o paribz dz fieri z imponi
maior z gūior pnia seu satisfactio p eo. Et dico ceter^o
ris paribz. qz tales circūstātie possūt eē ex pte p̄sōe peccāf.
vel etiā ex pte pcti q p min^o gūi^o pctō debeat iponi gūior p/
nitētia seu satisfactio. pbi grā. p̄stat q̄ntficere matrē ē gūi^o
pctm q̄ inficere vxorē. z tñ gūior pnia dz iponi d iure vxor/
ricide q̄ matricide. Et rō est. qz pnia dz eē tal^o q̄sit remediū
pcti p̄teriti z cautela futuri. Et iō qz hoies sūt mag^o p̄oni
ad vxoricidiū q̄ ad matricidiū vt mag^o retrahāt maior p/
nitētia dz iponi p vxoricidio q̄ p matricidio. Et in sili^o casu
maior pnia dz iponi iuueni lubrico q̄ seni. Sz ceter^o pari/
bus q̄to pctm est graui^o tanto maior pnia dz iponi pro eo.
Ad videndū ḡ q pnia p vno qz pctō sit iponēda. vidēdū
est de ḡdibz pctōz. qd. s. pctm gūi^o est alēo. Notandū est ḡ
q gūitas p̄t attendi in pctis tribz modis. Uno mō circa idēz
pctm. z h duobz modis. Uno mō ex pte cause inducētis ad
pctm. Nam fm qd dicit Bre. pctm tribz modis p̄mittit. s. aut

*Gravitas p̄t
Lubz p̄t
q̄d*

De satisfactione

ignorantia. aut infirmitate. aut studio. i. certa scia ppetrat.
Dō pctm̄ qd̄ ppetrat ex infirmitate ē gūi⁹ q̄ si ppetraret ex
ignorantia. s̄z mltō gūi⁹ si ppetrat ex certa scia. de pe. dist. ij.
sciendū. Un̄ maior pnia iponēda est. p pctō ppetrato ex in/
firmitate. i. tēptatōe vel fragilitate q̄. p pctō ppetrato ex iḡrā
tia. et mltō maior. p pctō ppetrato ex certa scia. Nec ē h̄ p̄tra
illud dictū qd̄ dicit Ambro. dicens. Grauius peccat q̄ sibi p
mittit impunitatē. gūi⁹ q̄ p̄temnit. s̄z gūissime q̄ iḡrat. q̄a ex/
ponendū est gūissime. i. piculossime. q̄ sp̄ialis pnia nō agi
tur de pctō qd̄ ignorat. Un̄ Jobēs Cryp̄. alias os aureum
Nullum inuenit delictorū tale remedium sicut eorū p̄tinua
memoria. de pe. di. iij. Judas. Et h̄ intelligas cuz hō recor
dat de pctō ad p̄ritōem non ad delectatiōem. Alio modo
potest attendi gūitas circa idem pctm̄ ex p̄te ip̄i⁹ pcti. Nam
vidit Aug⁹. Sicut tribus gradibz puenit ad pctm̄. s̄. sugge
stione. delectatiōe. z p̄sensu. ita ip̄i⁹ peccati sūt tres differētie.
scz pctm̄ in corde. pctm̄ in ore z ope. z pctm̄ in p̄suetudine.
Ita q̄ pctm̄ in ope est grauius q̄ pctm̄ in corde. s̄z grauiissi
mū est in p̄suetudine. Un̄ iste tres differētie siue offense pec
catorū intelligunt̄ p tres mortuos quos ch̄ist⁹ d̄i suscitasse
scz filiam archisynagogi. filium vidue. et Lazarū. Puellam
suscitauit verbo tm̄. puez verboz motu. Lazarū verbo z
motu z lacrimis. ad ostendendū q̄ maior pnia est imponē
da p peccato operatōis q̄ p peccato cogitatōis. sed multo
magis p peccato consuetudinis. Unde puellam suscitauit
in domo. ecce pctm̄ cogitatōis. puerum in porta ciuitatis
ecce peccatū opationis. Lazarū quadriduanū in monumēto
ecce pctm̄ p̄suetudinis. Alio mō p̄t attendi gūitas inter di
uersa pctā. ita tm̄ q̄ sint pctā eiusdē generis. sic dicit Aug⁹. de
pctō luxurie. Adulterij malū vincit fornicatōnem. vincitur
adulteriū ab incestu. peius est em̄ cum matre q̄ cū alia mu
liere cōcumbere. sed omniū horum pessimum est quod con
tra naturā sit. Tertio modo potest attendi gūitas in peccat̄
z h̄ inter diuersa peccata diuersorū generis. sic dicit Aug⁹. q̄
gūi⁹ est homicidiū q̄ adulteriū. xxxij. q. ij. Si quod verius.

*Sub p̄tibus
p̄tibus ad
p̄tibus*

*Ad p̄tibus
p̄tibus*

Tracta. III. secunde partis

Et yniuersalit̄ p̄ctā q̄ directe p̄mittunt̄ ̄ deū. sic ydolatria. heresis. blasphemia et similia sunt graviora alijs. De his t̄m magis dicit̄ in tertia p̄te q̄n̄ ageſt̄ decē p̄cept̄ leḡ. Uiso quō ē ḡdus in p̄ctis vidēdū ē quō d̄z se h̄re sacerdos circa ip̄ositōem p̄nie. Circa quō sciēdū q̄ cōis snia doctor̄ tenet q̄ oēs p̄nie sūt arbitrarie. i. arbitrio sacerdot̄ taxāde. et h̄ p̄siderat̄ criminum q̄ntitate et q̄litate. Itē p̄siderat̄ p̄sōe dignitate. officio. paupertate. infirmitate siue debilitate. cōplexione. p̄suetudie. societate. lacris. deuotōe. religiōe. regiōis. et t̄pis q̄litate. nec nō et oib̄ alijs circūstāt̄ijs sup̄dic̄s. Et nota q̄ circa ip̄ositōem p̄niāz bonū ē scire casus p̄niales q̄s poit̄ Host. i. sū. sua. ti. d̄ p̄nia. vbi dicit̄ q̄ q̄ istos casus iſgrat̄ nō meret̄ h̄re nomē sacerdot̄. et d̄z p̄s̄t̄ri p̄ctōri sacerdos declarare q̄ ad h̄ d̄z eē discretus. p̄niāz t̄m p̄t moderare s̄m q̄litate. et sic p̄t dicere p̄ q̄libet p̄ctō. tu debes sic penite. s̄ forte vita nō sufficeret. idō do tibi talē. et p̄ oib̄ p̄ctis tuis cōcedo tibi q̄ indulgētie facte p̄ sint tibi. et oia bōa q̄ facies. et mala q̄ p̄ amore dei sustineb̄ in iūgo p̄ p̄nia. Un̄ Leo papa. Tēpa penitudis. i. p̄nie habita moderatōe p̄siderāda sūt iudicio tuo. put̄ p̄uersoz. i. penitētū aios p̄speret̄ eē deuotos. Itē i octaua synodo h̄ fuit impositū i iudicio eoz q̄ p̄sūt̄ t̄p̄to t̄p̄e l̄ q̄li mō penite debeāt q̄ delinquūt. xxv. q. vii. T̄pa ip̄a. et c. h̄ sit. Hoc idē dicit̄ Hiero. de pe. di. j. mēsurā. s̄ i arbitrio sacerdot̄ eē derelictuz t̄ps p̄nie. Ut at̄ p̄icularit̄ sciāt̄ simplices quō i ip̄ositōe p̄niāz p̄cedē debeāt. Notandū q̄ regulariter p̄ p̄iurio. adulterio. fornicatōe homicidio volūtario. et ceter̄s criminib̄ capitalib̄ est septēnis p̄nia ip̄onēda. Et h̄ duplici rōe. Una ē. q̄ d̄s p̄cepit̄ mariā sororē moysi et Aaron lep̄ p̄cussā. p̄ quā itelligit̄ lep̄ cuiuslibet p̄cti mortal̄. septē dieb̄ manere extra castra. et p̄ mūdātōz redire ad castra. Dec rō ponit̄. xxxiij. q. ij. h̄ p̄m. et s̄m h̄ p̄ die itelligit̄ annū. iuxta s̄bū d̄ni dicit̄ p̄ p̄phaz Die p̄ āno dedi tibi. Alia rō est. vt sic p̄ p̄ctm̄ mortale p̄ctōz amittit̄ septiformē grāz sp̄s̄scti. ita p̄ p̄niāz septēnē recupet̄ eam. Notāduz at̄ q̄ l̄ dicitū sit q̄ h̄mōi criminib̄ ē imponēda p̄nia septēnis. t̄m magis vt̄ min⁹ a s̄ga d̄z imponi. put̄ maioritas vel

*De p̄p̄tione
p̄cti p̄ d̄
p̄p̄tione*

De satisfactione

minoritas criminis p̄satis ceteris circūstātijs h̄ exposcit. vt ī se
q̄ntibz apparebit. Sūt at̄ p̄les casus ī q̄bz p̄t peccāt̄ d̄igni
tatē vel p̄cti enormitatē imponit̄ maior p̄nia. vel etiā ex va
rijs causis minor. Nam p̄sbiter si fornicatiōem fecerit debz
agere p̄niam. x. annoz. fm̄ formā traditā. lxxij. dis. p̄sbiter.
Et istō intelligūt̄ q̄dam de simplici fornicatiōe. Alij z forte
veri^o de incestu vel de adulterio. vtp̄ta qz cognit̄ s̄anguine
am vel affinē. vel coniugatā. Itē p̄sbz q̄ cognit̄ filiā suā sp̄ualē
quā baptizauit vel de sacro fonte leuauit. vel cui^o p̄fessione
audiuit. l̄ in c̄firmatiōe tenuit d̄z agere p̄niaz. xij. annoz. et
etiā d̄z relinq̄re z ponere res suas paup̄ibz. z in monasterio
d̄o vsqz ad mortē f̄uire. xxx. q. j. Si q̄s sacerdos. Itē q̄ cog
nit̄ monialē d̄z agere p̄niam. x. annoz. z ip̄a silr̄ fm̄ formā
positā. xxvij. q. j. de filia. z. c. deuotam. Patricida d̄z penite
re decē annis fm̄ formā fat̄ asperā positā. xxxij. q. ij. Lato
rem Uxoricide ad huc imponet̄ maior p̄nia. xxxij. questōne
ij. admonere. Notandū etiā q̄ parētibz in q̄z lectis inue
niūt̄ filij mortui. ille ex cui^o culpa p̄tingit̄ si sit solus d̄z indu
ci vt intret monasteriū eiusdē ep̄at̄ vbi p̄ctā sua p̄petua de
plozet p̄nia. si t̄n nō poterit̄ ad h̄ p̄t carnis fragilitatē indu
ci p̄cedēda est ei licētia p̄bendi m̄rioniū ip̄osita sibi s̄i seculo
p̄manenti q̄ui p̄nia. Silr̄ nō d̄z induci ingredi monasteriū
in alijs duobz casibz. q̄z vn^o est si alter coniugū viuūt. nisi forte
coniugū vellet silr̄ ingredi. Alius casus est si habeat filios puos
a q̄bz nō p̄t recedere nisi aliq̄s timēs deū sine suspitiōe filios
educaret. Si at̄ nesciēter istō acciderit puta qz negligēt col
locauit secū filiū in lecto. z in mane inuenit̄ eū extinctū. d̄z
agere vt dicūt̄ doctores p̄niaz triū annoz. q̄z vn^o sit ī pane
z aqua. extra de his q̄ si. occi. c. ij. z. iij. z. ij. q. j. Consuluiti.
Pro homicidio casuali imponēda est p̄nia q̄ncz annoz q̄n
culpa p̄cessit casum. aliter nulla nisi forte ad cautelā. l. di. d̄
bis clericis. z duobz. c. seq̄ntibz. Et credo quidē iudiciū est de
homicidio necessario. De ista materia vide in tertia p̄te ī tra
ctatu de. x. p̄ceptis. De uicio sodomitico q̄ sit detestabile. p̄z
p̄ Aug. dicentē. q̄logē mat̄ crimē est q̄ agnoscere matrem.

*Pariter p̄m̄t
in lat̄ negligē*

Tracta. III. secundae partis

Patet etiā p penā sodomit̄ inflictam q̄ in igne sulphureo d̄ celo misso pierūt. Istō etiā pctm̄ clamat sp̄calit̄ vidictā ad dñm. Un̄ in Gen̄. dic̄ dñs. Clamor sodomoz̄ z gomoz̄ r̄ū veit ad me. qz̄ vt ait Aug. violat̄ p̄ istō pctm̄ societas q̄ no bis dz̄ eē cū dō. cū eadē nafa cui⁹ ipse ē actor libidis pueri/ tate polluit. xxxij. q. vij. flagicia. De isto pctō etiā dic̄ Aug⁹. Vidēs d̄s in hūana nafa tm̄ nephas q̄ nafa z fieri desit̄ in carnari. Et infinita mala de isto nephādo crimie p̄nt̄ dici. Est em̄ tāte maledictōis nō solū act⁹ s̄z etiā ipa noiatio siue platio q̄ os loq̄nt̄ aures audiētū ipsaqz̄ q̄dāmodo polluit elemēta. Et istō male cogitāt hyspani. pueri em̄ in cunabul̄ existētes. etiā mulieres p̄cūdia muliebri postposita istō nephādu z execrabile p̄bū qd̄ castellā noiānt oibz̄ p̄bis suis imiscēt. Et sic vt dictū est os loq̄nt̄ aures audiētū z ipa elemēta polluit. Un̄ labia taliū dñt̄ cū ferro cadētī cauterifari Un̄ credo q̄ p̄ h̄mōi nephādūssimo crimie gūissima pena sit iniūgēda. Multa alia crimia ponit̄ in diuers̄ capitulis in corpe decretoz̄ p̄ q̄bz̄ maior p̄nia q̄ septēnis ē iponēda. q̄ omitto h. qz̄ talia crimia de iure z p̄suetudie reseruant̄ iudicio ep̄oz̄. q̄s credo talia iura meli⁹ me scire. Et etiā qz̄ Indistictē credo oēs penitēcias hodie eē arbitrarīas. i. arbitrio sacerdotū taxādas p̄satis p̄tritoē z p̄ditōē pctōz̄. z oibz̄ alijs circumstātijs. Un̄ etiā possz̄ eē tāta p̄tritiō p̄sēt̄ q̄ p̄ pctō ma p̄mo ellz̄ ei modica. imo q̄si nulla p̄nia iponēda. sic fec̄ dñs Clemēs q̄ri⁹. q̄ cū qdā die eq̄taret p̄ romā. qdā mulier q̄ d̄ remot⁹ venerat accessit ad eū portās vnū puez̄ puulum in brachijs. z voce maḡ cū lacris clamauit. P̄ sc̄tē misere mei peccatricis z da mihi p̄niā. qz̄ habui istū filiū quē h̄ porto a filio meo. Et papa corā oibz̄ absoluit eā. z iposuit sibi penitentīā q̄ciñaret p̄ annū sextas ferias i panes aq̄. Et mulier recedēs reuoluēs secū gūitatē pcti z p̄uitatē p̄nie credidit q̄ papa nō bñ intellexit eā. z i crastinū accessit ad papā eq̄tātē z p̄fessa ē sibi sic p̄us. z papa absoluit eā iniūgens sibi p̄nias q̄ diceret tria p̄z̄ n̄. Mulier itaqz̄ recedēs z secuz̄ vt p̄us pctm̄ z p̄nias reuoluēs iterato ad papā rediēs z coram

De satisfactione

oibz vt p̄sus fecerat p̄fessa est. quā papa absoluit ip̄onens et p̄nias vt diceret vñū p̄z n̄r. Et cū interrogaret q̄re ei ita modi cā imponeret p̄nias. R̄ndit papa. Plus ascēdit dolor z vere cūdia quā passa est ita publice p̄fitendo pct̄m suū q̄ si oibz diebz vice sue in pane z aqua ieiunassz. Exemplo ḡ isto confessor in impositōe p̄nie d̄z attendere p̄tritoem. dolores. v̄cundias p̄fitentis. z fm q̄ videbit maiorem vel minorem contritōnem d̄z imponere maiorem vel minorem penitentiam.

Notandū autē q̄ p̄ pctō vbi d̄z fieri renunciatio sic simonia vel restitutio. sicut in furto vel rapina. de p̄datōe. incendio. vsura. fraudulenta z dolosa negociatōe. ludo fm distitōem sup̄ap̄positā d̄z imponi penitentia q̄renūciat̄ vel restituat si p̄t. vel si non potest q̄ habeat animū restituendi z doleat q̄ non potest. z p̄mittat q̄ si de d̄o et sibi de q̄ possit restituere q̄ restituat. alias non absoluat. nec p̄nia ei imponat.

Notandū etiam q̄ sacerdos semp d̄z imponere p̄niam p̄ p̄trarium correspondētē ip̄i pctō. vt superbo orōem. avaro elemosinam. luxurioso ieiunū. z si videat expedire p̄grinatōem vel loci mutatōem vt sic maceret caro z refrenetur z non reficiat̄ ad delectatōnem ex m̄moria facti vel aspectu p̄sonae vel loci cū q̄z in q̄ peccauit. z fuit pct̄m p̄petratum. vt lxxj. di. valet. xv. q. j. mulier Notandū etiā q̄ d̄z cauere sacerdos ne imponat p̄niam seruo p̄ quam fiat p̄iudiciū d̄no nec discipulo p̄ quaz fiat p̄iudiciū mḡro. nec econuerso. Et istud maxie caueat circa virum z vxorem q̄ non imponat ali cūi p̄niam talem p̄ quam alius possit p̄uenire in cognitōez peccati. Sz ponat q̄ aliq̄s peccator confiteat̄ de peccatis suis z penitet. vel dicit se penitere d̄ peccatis. non tamē vult subire onus penitentie dicens se delicatum vel infirmū vel male complexionatum. et similia. quid faciet de isto. Dico q̄ si ip̄e dicat se penitere de peccatis et proponat de cetero se abstinere cum allegat fragilitatem et recusat satisfactōis asperitatem debz sacerdos inducere ip̄m vt habeat animū paratum ad omnē satisfactōnem portandam. ostendendo sibi magnitudinem peccatorz suoz um. z quoz quanta bona

Trac. quart^o secū de partis

amiserit pro ista quae omnia recuperabit per penitentiam. Ostendit etiam quod et quantum sustinuit Christus pro peccatis nostris. quod tamen summe erat delicate et quantum sustinuerunt sancti martires et sancte homines tenere et delicate et a peccatis imunes. Quanta ergo pena debeatur tantis et talibus peccatis quae tu commisisti. et multa talia dicit sibi ostendere. Et si cum omnibus istis non potest ipsum inducere in penitentiam ei tale penitentiam quam verisimiliter credit eum portare posse. Et ad huiusmodi nos exemplum Christi quod nunquam legitur fuisse imposuisse penitentiam. nisi. vade et amplius noli peccare. Unde Crisostomus super illum locum. alligat onera gratia etc. dicit sic. Si erramus modicam penitentiam imponentes. nonne melius est pro penitentiam quam dare rem quam pro nimiam crudelitatem succubere penitentiae. xxv. q. vii. alligat. Aug^o. Si non potest gaudere sacerdos de omni modo purgatione peccatorum. gaudet saltem quod liberatum a gehenna mittit ad purgatorium. Ex quo patet quod si penitentia imposita a sacerdote non est digna complebitur in purgatorio. Item ponere aliquis peccata sua tamen vult abstinere ab eis. vel vult abstinere ab uno et non ab altero. nunquam admittendum est ad penitentiam. Dico quod sacerdos debet confessionem istam audire et recipere. non tamen dicit eum absolueret. sed debet sibi de peccatis confessis salubriter consilium quod poterit exhibere et consilium quod faciat aliquam penitentiam pro peccatis. et inducere ad bonum quantum poterit. et omnia bona quae de consilio sacerdotis iste faciet quantumcumque in forma. i. sine charitate facta. quantumvis sibi non valeant directe quantum ad vitam eternam obtinenda. tamen valebunt sibi ad quantum tuorum vel ad aliquid ipsorum. Primo ad extremi iudicii supplicium tolerabilius subeundum. de pe. di. iij. Si quis autem non habet charitatem. Secundo ad temporalem prosperitatem obtinenda. de pe. di. iij. cavendum. xxij. q. ij. Si quibus. Tertio ad hoc ut illustretur citius cor eius ad penitentiam. de pe. dist. iij. fletus. in fi. Quarto quia dyabolus non potest sibi tantum nocere. sicut patet de iudeo. de quod narrat Gregorius in libro dyalogorum. quod quia se signaverat demones non potuerunt sibi nocere. Ex dictis patet quod ad hoc quod penitentia sit satisfactoria et meritoria oportet quod sit facta in charitate. i. quod ille qui facit eam sit sine peccato mortali. Sed pone. alicui penitentia iniuncta fuit penitentia.

De satisfactione

Et an quis cōpleat pñiam suā labifi pctm̄ mortale. et existens in pctō cōplet pñiam suā in iusticiā. postea redit ad statū gr̄e. nūquid valet illa pñia. et tenet eam iterare. Ad h̄ dicit sct̄us Tho. d. aq̄no in q̄ro suo qd̄ qd̄ sūt opa satisfactoria q̄ effectus manet post q̄ ip̄a facta sūt. sic postq̄ facta ē eleōsina adhuc manet eius effectus. s. diminutio substantie p̄pal̄ dantis. Si r̄ postq̄ aliq̄s ie iunauerit adhuc manet effectus ieiunij qd̄ ē debilitas corp̄alis ieiunantis. Et talia q̄uis sint in pctō mortali facta nō op̄tet q̄iteret̄. Alia sūt opa satisfactoria q̄ postq̄ facta sūt nihil re manet de eis. sic orō. et iō si fiat in pctō mortali orō q̄ iterent̄. Un̄ si alicui fuit insūctū in pñia qd̄ dicat centum p̄ n̄r. si dicat ea existēs in pctō mortali non p̄plet pñiam. imo op̄tet qd̄ iteret ea existēs in gr̄a. s. de eleōsina et ieiunio. vt dictum ē Et circa h̄ sciendū q̄ opa facta ī caritate mortificāt p̄ sequens pctm̄ mortale. et viuificāt postea p̄ verā pñiam si seq̄t̄. Sed illa q̄ nūq̄ fuerūt viua. i. illa q̄ fuerūt facta in pctō mortali nūq̄ p̄re viuificari. Un̄ s̄us Illa reuiuiscūt q̄ viua nata fuerunt. Uiuere nō p̄nt q̄ mortua nata fuerūt.

Cap. VI. quarti tractat̄ sc̄de p̄tis p̄ncipal̄. Utruz vnus possit p̄ alio satisfacere.

¶ Tunc restat vide vtruz vnus possit p̄ alio satisfacere. Circa q̄ sciendū quiste. p̄ q̄ q̄s satisfacit aut ē viuus aut mortuus. Si sit viuus aut ip̄e p̄t p̄ se satisfacere. aut non p̄t. Si p̄t dico qd̄ viuus non p̄t p̄ alio viuo satisfacere. Et rō q̄ me mouet ad h̄ est ista. Ectas em̄ diuie iusticie exiget vt qd̄ peccat satisfaciat. et h̄ si p̄t p̄ se. s. iste peccauit et p̄t p̄ se satisfacere. Et opoz̄ qd̄ p̄ se satisfaciat. Si at̄ nō p̄t p̄ se satisfacere tūc dico qd̄ p̄t p̄ eo satisfacere. S. ad h̄ req̄rūt m̄lta. qd̄ ex p̄te illi qd̄ satisfacit. qd̄am ex p̄te illi qd̄ satisficit. qd̄am ex p̄te vtriusq̄. qd̄am ex p̄te opis satisfactorij. Ex p̄te illi qd̄ satisfacit req̄rit̄. p̄p̄n̄q̄tas. s. q̄ille qd̄ satisfacit sit obligat̄ p̄p̄n̄q̄tate sāguis illi. p̄ qd̄ satisficit. Sic credo qd̄ si p̄t estz̄ impotēs ad satisfaciēdū. fili⁹ possz̄ ceterz̄ p̄currētibz̄ satisfacere p̄ eo. Et rō ē. qz̄ p̄t et fili⁹ sūt q̄i vna p̄sona. Ex p̄te illi qd̄ satisficit req̄rit̄ necētas. s. qz̄ indigeat. et etiam impossibilitas. s. qd̄ nō possit p̄ se satisfacere.

*De q̄ sup̄ in p̄t
Dudley 200
Racai*

Tracta. III. secunde partis

ere. Et p̄vtriusq; req̄rit caritas. s. q̄ vtrq; sit in caritate,
q̄ caritas est radix merēdi. ⁊ sine ipsa nullū opus est satisfi-
cōriū. Et p̄te opis req̄rit maioritas. q̄. s. ille q̄ satisfaci-
t. alio faciat p̄ q̄ ille p̄ q̄ d̄z satisfacere. vt si ille p̄ q̄ satisfaci-
t. est obligat⁹ ad ieiunandū vnā sextā feriam nō sufficeret q̄ il-
le q̄ satisfaceret. p̄ illo ieiunaret illā sextā feriā. imo oportet
q̄ ampli⁹ ieiunaret. Et credo etiā q̄ req̄rat q̄ fiat auctoritate
superioris. Si at̄ ille p̄ q̄ satisfaci-
t. sit mortu⁹. tūc aut̄ ē in pa-
radiso. ⁊ tūc non indiget q̄ aliq̄s p̄ eo satisfaci-
t. quia vt ait Aug⁹. Iniuriā facit martiri q̄ orat p̄ martire. qd̄ itelligēdū
est de q̄libet q̄ est in paradiso. vt exp̄sse d̄z extra de cele. miss.
Cū marthe. Aut est in inferno. ⁊ tūc s̄m opinionē omniū
theologoz nihil qd̄ fiat p̄ eo p̄ficiat sibi. qz in inferno nlla est
redemptio. Aut est in purgatorio. ⁊ tūc p̄t satisfieri p̄ eo a vi-
uis. Et ita dicit Aug⁹. in li. p̄ agenda cura mortuoz. vbi sic
dicit. Nō estimem⁹ ad mortuos p̄ qb̄ curā gerim⁹ p̄ uentre
nisi q̄ p̄ eis siue altar̄ siue eleōsinaz siue orationū sacrificiū
solēnit supplicam⁹. xij. q. ij. Non estimem⁹. Et Bre. in. cap.
Anime. xij. q. ij. Anime defūctoz q̄tuor modis soluntur
aut oblatōib; sacerdotū. aut orōib; lectōz. aut charoz elemo-
sinis. aut ieiunāis cognatoz. Licet antē de p̄nia multa alia
essent dicenda hec tamen q̄ dicta sunt breuitatis causa suffi-
ciant. Sup̄ opis imp̄fectione veniā postulans a lectore. vt
q̄ corrigēda videat ⁊ addenda non inuidendi animo. sed be-
nigno corrigat ⁊ emēdet.

Explicit secūda particula hui⁹ operis

Tercia pars principalis

Incipit tertia particula prin-
palis huius libri. in qua agit de articulis fidei. et de his que pertinent
ad populi informacionem.

Boniā dominus et magi

q
ster nō ihs xps de mūdo ascēsurus ad prēs discipu-
pulos quō se haberēt ad fideles quā suo rede-
merat sāguine instrūēs dixit. Estes docete oēs
gētes. In qua rectores ecclīaz discipulū succedēs instruit et
monuit ut sibi subditos doctrīa sana et salutifera informāret
Nō ille revereri pulcerrime ē figuratū. vbi legitur quod in rōnali
iudicio quod legalis sacerdos gerebat in pectore doctrīa et vitas
erāt scylpta. In qua re dabat intelligi quod euāgelici sacerdotes
vitās doctrīnā debēt in se gerere. et eam suis subditis nūcia-
re. alioquin snīaz maledictōis etne icurrūt. Sic dñs p̄ Isaiā
cōminat dicens. Uevob canes muti nō valētes latrare. *De-
rito* ḡ rector ecclīasticus canis dicitur quod latratu p̄dicatōis et doctri-
ne euāgelice lupos. i. demones arcere debet a grege dñi. et dos
miētū in petris aīas excitare. Sicut tūc mulus efficit cū desidīa
torpet. vel ex īgrātia tacer. et merito a dño reprobatur. Quis
ex resūmope laborare debet et solerti ac sollicito aīo vigilare ne
diuine sciēte īgrās existat. quā nō s̄m de ea scire tenetur quod sciat
suū officīū debite exequi et sibi populo commissus informare. Et
quod ad ea que ipse populus debet scire. Que quod ad nūc p̄nt reduci ad
quod nō. vīc ad credēda. ad petēda. ad faciēda. ad fugiēda. et
ad sperāda. Debet ḡ rector ecclīasticus sibi subditos instruere
quod credēdū. quod petēdū. quod faciēdū. quod fugiēdū. et etīa quod sperādū.
Primum pertinet in articulo fidei. scđm in petitiōibz
ordis dñice. tertium et quartum in p̄ceptis decalogi. quintum in doctō-
gē padisi. Et de istis in ista tertia particula est agendum. Et
s̄m h̄ ista tertia particula in quatuor capitula diuidit. Capitulum primum
erit de articulis fidei. Capitulum scđm erit de petitiōibus
ordis dñice. Capitulum tertium erit de decē p̄ceptis. Capitulum
quartum erit de doctōibus beatorum

Ca. I. tercię partis

De articulis fidei.

Cap. I

Este aplo sine fide ipossibile ē placere dō. fides em̄ est
fūdamētū oīm bonoz oper. sine q̄ oīs spūalis edifica
tio p̄structa deficit atq; cadit. Ista aut̄ fides in articul̄ fidel
cōpletissime p̄tinet. q̄ articuli in simbolo p̄tinet̄ z colligūt.
Horandū ar̄ q̄tuor esse simbola. q̄ lz in p̄bis sūt varia. i. sēsu
tū z snia sūt vnū. Primū vocat̄ simbolū aploz illd. s. Credo
qd̄ d̄r in p̄pletorio. z in p̄ma. z vocat̄ aploz. qz apli recepta
spūsc̄i gr̄a illd̄ cōposuerūt. Et ex h̄ vocat̄ simbolū. qz d̄r de
singul̄ z bolus. qz q̄libet ipoz posuit bolū suū. Un̄. b. petr̄
incepit dicēs. Credo i deū p̄z̄ oipotētē. ceteri apli fuerūt
cetera p̄secuti. Scdm̄ credo vocat̄ simbolū nycenū. qz sac̄ti
p̄z̄s illud in. Nycena sinodo cōposuerūt. z illd̄ cantat̄. i. mis
sa. sic̄ dictū est in p̄ma p̄e p̄mi tractat̄ de eucharistia. ca. x.
Tertū vocat̄ simbolū Athanasij. qz sc̄tus athanas̄ illd̄ cō
posuit. z istud in p̄ma d̄r. s. Quicūq; vult salu⁹ esse. Quartū
vocat̄ p̄ simbolū innocencianū siue lateranēse. qz fuit p̄po
sitū sub Innocentio in p̄cilio lateranēsi. z istud ponit̄ extra
de sum. tri. z fl. catho. c. Firmiter credim⁹. Et ita sicut̄ i q̄t/
tuoz euāgelis̄ tota veritas dot̄ne z fidei xp̄iane p̄p̄hendit̄.
ita in istis q̄tuor simbolis oēs articuli fidei p̄tinent. Et sic̄
oīm q̄tuor euāgelistaz doctrina ē vna. ita oīm q̄tuor sim
boloz est vna sc̄ia atq; fides. Et sic̄ iuxta visionē Ezechielis
rota sit in medio rote. c. i. Materia istoz q̄tuor simboloz
sunt articuli fidei. q̄ q̄dem articuli ab aliq̄bo dicūt esse. xij. et
ab aliq̄bo. xiiij. Illi q̄ dicūt esse. xij. distinguūt eos penes nu
merū aploz. q̄ simbolū vt̄ dictū est cōposuerūt z fidē catho
licā p̄dicauerūt. z eccliaz fundauerūt. Illi q̄ dicūt esse. xiiij. di
stinguūt eos penes materiā de q̄ sunt. Cum ḡ materiā de q̄
sunt articuli fidei sit deitas z humanitas. qz d̄s n̄r̄ Iesus
xp̄s verus d̄s et homo est. Igit̄ fm̄ istos septem sunt articu
li p̄tinentes ad diuinitatē. z septē p̄tinentes ad humanitatē
Articuli p̄tinentes ad diuinitatē distinguunt̄ sic. qz vn⁹ respici
cit essentiā. tres respiciūt p̄sonas. z tres opera p̄sonaz. Arti
culus ille qui respicit essentiā est credere in deū trinū z vnū.

De articulis fidei

vnū qdē in essentia z trinū in psonis. Et ̄ istū articulū errauit maniche⁹ q̄ posuit duos deos. vnū bonū. aliter malū. Et ad remouendū istū errorez cū in simbolo ap̄loz diceret solū Credo in deū. in simbolo nyceno fuit additū. in vnum deū. Et de isto articulo dicit in simbolo Arhanasij. Fides aut̄ catholica h̄ est. vnū deū i trinitate z trinitatē in vnitate veneremur. q̄si dicat. credam⁹ deū esse vnū in essentia. z trinū i psonis. Articuli aut̄ p̄tinētes ad psonas sūt tres. Primus est credere in psonam p̄is. Et de isto articulo dicit in vtrozq; simbolo. p̄m̄ omnipotentē. ita q̄ p̄ est p̄ma psona in trinitate. nō qdē horitate nate vel t̄pis. sed solū horitate originis. qz psona p̄is a nullo originat̄. sed alie p̄sone originant̄ ab ea. Et istud tangit in simbolo Arhanasij cū dicit p̄ a nullo ē factus nec creatus nec genit⁹. Scōus articulo de illis q̄ p̄tinent ad psonas est credere in psonam filij. Et de isto dicit i vtrozq; simbolo. Et in ihm̄ xp̄m̄ filiū ei⁹ vniciū. ita q̄ debem⁹ credere q̄ psona filij nō sit nec creat⁹ s̄z generat⁹ a p̄e. Et hoc tangit in simbolo Arhanasij. cū dicit filij a p̄e solo est. non factus nec creat⁹ sed genit⁹. Et ̄ istuz articulū errauit Arr⁹. q̄ dicit filij esse creaturā puram z minorē p̄e. Ideo ̄ errorem Arrij fuit additū in simbolo nyceno. deum de deo. lumen de lumine. deum ver⁹ de deo vero. genitū non factum substantialē p̄i. Licet em̄ xp̄s in q̄stuz homo sit minor p̄tre. t̄m̄ in q̄stuz de⁹ est equalis p̄i fm̄ diuinitatē. vt dicit Arhanasius. Eqlis p̄i fm̄ diuinitatē. minor p̄e fm̄ hūanitatē. Fuerūt etiā q̄dam heretici vocati Ambrii vel Ambyonite. q̄ dixerūt filij esse genitū a p̄e ex t̄pe. z non fuisse ab eterno. Et ̄ istum errorem fuit additū in simbolo nyceno. Et ex p̄tre natum ante om̄ia sc̄la. Tertius articulo de illis q̄ p̄tinēt ad psonas est crede in psonam sp̄s sancti. Et de isto articulo dicit in simbolo ap̄loz. Credo in sp̄m̄ sanctū. ita q̄ debemus credere sp̄m̄ sanctū esse ver⁹ deum a p̄e z filio p̄cedentem. ita dicit Arhanasius. Sp̄s sanct⁹ a p̄e et filio non fact⁹ nec creatus nec genit⁹ s̄z p̄cedens. Et ̄ istum articulū errāt greeci dicētes sp̄m̄ sanctū a solo p̄e p̄cedē. Et ̄ errorem eozum

Ca. I. Tertiae partis

addit romana ecclesia in simbolo **Ayceno**. Qui ex patre filioque
 procedit. Fuerunt alii heretici qui dixerunt spiritum sanctum esse creaturam
 et non deum. Et pro errore istorum fuit additum in simbolo **Ayceno**.
 Qui cum patre et filio simul adoratur et conglorificatur. Nulla enim
 creatura debet adorari equali adoratori cum deo. Contra istos tres ar-
 ticulos de trinitate personarum erravit **Sabellus** qui posuit confu-
 sionem personarum dicens quod eadem persona quaeque erat pater. quaeque erat filius.
 quaeque spiritus sanctus. Contra quem dicit **Atha.** Alia est eius persona patris
 alia filii. alia spiritus sancti. Unum est sciendum quod una persona est alia ab
 altera. non tamen est aliud. Unum ista est vera. pater est alius a filio. sed
 ista est falsa et heretica. pater est aliud a filio. quia haec dictio aliquid
 est masculini generis dicit diuersitatem in persona. sed haec dictio
 aliud que est neutri generis dicit diuersitatem in essentia. Alii
 tres articuli pertinent ad opera trinitatis. quae quaedam pertinent ad opus
 nature. videlicet ad opus creationis. et de hoc est vnus arti-
 culus. scilicet qui dicit quod debemus credere deum esse creatorem omnium
 creaturarum. Et de isto articulo debet in simbolo apostolorum. creatorem
 rem celi et terre. Et pro istum articulum erravit **Danicus** qui dicit
 quod deus bonus creauit res inuisibiles. scilicet deus malus creauit res
 visibiles. Unum pro errorem istum fuit additum in simbolo **Ay-**
ceno. visibilium omnium et inuisibilium. Notandum etiam
 quod in simbolo apostolorum debet creatorem. in simbolo autem **Ayceno**
 debet factorem. Et ratio est. quia differentia est inter creatorem et facto-
 rem. scilicet inter creare et facere. quia creare est aliquid ex nihilo pro-
 ducere. et facere est aliquid. producere ex aliquo. Quia ergo deus in
 principio creauit angelos et materiam omnium tam celestium quam
 terrestrium. ex qua postea fecit alia. ideo debet creator. quia postea
 ex illa materia fecit omnes alias creaturas. et ideo debet factorem.
 Deperit etiam dei quaedam pertinent ad opus gratiae. scilicet ad opus iustifi-
 cationis. Et de hoc est vnus articulus. scilicet quod debemus credere quod
 pro gratiam dei fideles spiritualiter vniuntur. et remittuntur peccata si-
 delibus vniuersis in vniuersitate ecclesie et catholice fidei. Et de hoc di-
 citur in simbolo apostolorum. sanctam ecclesiam catholicam. id est. vniuer-
 salem. sanctorum communionem. remissionem peccatorum. Et in isto
 articulo comprehenduntur omnia sacramenta ecclesie. et quaequid

De articulis fidei

sacrofanta romana ecclia d baptismo z eucharistia z alijs
sacramentis ecclie in q̄b̄ fideles sibi ad inuicē cōmunicāt.
et p̄ q̄ sit peccatoꝝ remissio credit. p̄cipit z docet esse credē
dum. Et s̄ istum errauit Pelagi⁹ q̄ posuit q̄ p̄ solum actuz
liberi arbitriū absq̄ gr̄a dei poterat haberi remissio pctōꝝ.
Cōtra etiam istū articulū errauerūt Jacobite⁹ z Nicholai
te Jouiniani Waldenses. z vniuersaliter om̄es heretici. iu
dei. sarraceni. gentiles z pagani. z pagani. z q̄cunq̄ de bap
tismo z eucharistia z alijs sacramentis credunt aliter q̄ ro
mana ecclia. Contra istum tñ articulū errant specialit̄ gre
ci z om̄es aliī scismatici q̄ negāt sacrosantā romanā ecclē
siam esse caput z magistrā om̄iū ecclesiaz. Un̄ s̄ istum er
roꝝ fuit additū in simbolo Nyceno. vnā apl̄icam ecclesiam
Cōtra etiā erroꝝem Donati q̄ posuit baptismū debere itera
ri fuit additū in simbolo Nyceno. Cōfiteoꝝ vnū baptismā.
Opꝛ etiam dei quedam ad opus gl̄ie p̄tinent. scz ad opus
glorificationis. z de hoc est vnus articulus videlicet q̄ cre
dimus virtute dei om̄es resurrecturos tam bonos q̄ ma
los. z bonos esse p̄miandos. z malos esse puniendos. Et d̄
isto articulo fidei d̄ in simbolo ap̄loꝝ. Carnis resurrectōz.
et vitam eternam Amen. Et in simbolo Nyceno. Expecto
resurrectōem mortuoꝝ. z vitam venturi seculi Amē. Circa
istū articulū errabāt Saducei q̄ negabāt resurrectōez esse
futurā. Cōtra etiā istū articulum errauit Plato q̄ posuit re
surrectōem esse naturalē. z fieri rōne nate. in fine. s. magni
anni. q̄ cōplet in. xxxvj. milibz annis. Cōtra etiā istū articlū
errauit Origenes. q̄ posuit malos in inferno puniri solū vs
q̄ in diem iudiciū. Un̄ s̄ om̄es istos erroꝝes d̄ in simbolo
Behanasij. Ad cuius aduentū. h̄ ē virtute cuius. hoc ē p̄tra
erroꝝem Platonis. oēs hoīes resurgere b̄nt cū corpibz suis. s̄
erroꝝem saduceoꝝ. Et reddituri sūt de factis p̄p̄is rōnem. z
q̄ bona egerūt ibūt in vitā eternā. q̄ ho mala in ignē eternū.
p̄tra Origenis erroꝝem. Isti sunt septē articuli p̄tinetes ad di
uinitatē. Alij autē septē p̄tinet ad humanitatē. Prim⁹ est de
p̄ceptione filij. s. credere q̄ fili⁹ dei fuit p̄cept⁹ in vtero beate

La. I. Tertiae partis

Mariae virginis virtute spiritus sancti. Et de hoc dicitur in simbolo apostolorum: Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de caelis et incarnatus est de spiritu sancto. Contra istum articulum erravit Manicheus dicens filium dei non veram carnem sed fantasticam assumpsisse. Et contra istum errorem dicitur in simbolo Athanasij. Perfectus deus. perfectus homo ex aetate rationali et humana carne subsistens. Secundus articulus de pertinentibus ad humanitatem est de natiuitate christi. scilicet crede dei filium ab aeterno natum a patre. ex tempore natum ex Maria virgine. quae ergo existit ante partum in partu et post partum. Et de isto articulo dicitur in utroque simbolo. Nam ex Maria virgine. Contra istum articulum errant per fidi iudei. negantes dei filium ex Maria virgine esse natum. Contra istum articulum etiam erravit ille nephandus Iovinianus qui dicit quod beatissima ergo Maria concepit ergo tamen in partu fuit corrupta. Et contra istum errorem dicitur in utroque simbolo. Et Maria virgine. Tertius articulus pertinens ad humanitatem est de passione domini nostri ihesu christi. scilicet quod credimus dei filium pro salute nostra passum. crucifixum mortuum et sepultum. Et hoc est quod ad naturam humanam. quae natura diuina nihil patiebatur. Et de isto articulo dicitur in utroque simbolo. scilicet apostolorum et Athanasio. Passus sub pontio Pilato. crucifixus mortuus et sepultus. Et contra istum articulum erravit spurcissimus machometus. qui quibus in altero canone suo dicat christum ex Maria virgine natum. tamen negat eum passum vel crucifixum fuisse. sed vnum aliud loco est. Contra etiam istum articulum erravit Origenes dicens christum non solum passum per homines. immo etiam per demonibus in aere quoniam ascendit in celum. Et contra istum errorem dicitur in simbolo Athanasio. Qui propter nos homines et propter nostram salutem etc. Quartus articulus pertinens ad humanitatem est de ascensu ad inferos. scilicet quod credimus quod anima christi quae in morte separata fuit a corpore. unita tamen diuinitati. corpore etiam diuinitati unito in sepulchro remanente descendit ad limbum sanctorum patrum. quod est quaedam pars inferni. et istos patres qui in fide de christo incarnando et in caritate decesserunt inde liberauerunt. peccatoribus in inferno remanentibus damnatorum. Et de isto articulo dicitur in utroque simbolo. descendit ad inferos.

De articulis fidei

Quintus articulus pertinet ad humanitatem est de resurrectione. scilicet quod credimus dei filium resurrexisse a mortuis tertia die. secundum quod scriptura propheta et apostolus predicaverunt. Et de isto articulo dicitur in utroque simbolo. tertia die resurrexit a mortuis. Notandum autem quod Christus non fuit in sepulchro nisi quadraginta horis. scilicet dicitur ibi fuisse tribus diebus. quod secundum Augustinum intelligendum est per synodochen. ut ponatur pars diei per tota die. unde ipse fuit ibi per ultimam partem diei veneris. quia in completorio istius diei fuit positus in sepulchro. et fuit ibi per tota die sabbati. et per primam partem diei dominice. quia in aurora surrexit. Sextus articulus ad humanitatem pertinet est de ascensu ad celos. scilicet quod credimus quod quadragesima die a resurrectione sua Christus cum magno comitatu angelorum et animarum sanctorum patrum quos ab inferno extraxerat ascendit in celum. Et de isto articulo habetur in utroque simbolo. Ascendit ad celos. sedet ad dexteram dei patris omnipotentis.

Septimus articulus ad humanitatem pertinet est ad adventum Christi ad iudicium credere. scilicet quod Christus in fine mundi in forma humana apparuit cum potestate magis et potestate in valle Josaphat. et ibi iudicabit bonos et malos. Et de isto articulo dicitur in utroque simbolo. In devenitur est iudicare vivos et mortuos. Isti sunt. xiiij. articuli fidei. quorum septem pertinet ad divinitatem. et alij septem ad humanitatem Christi. Et istos articulos debent sacerdotes subditos suos edocere. et maxime illos qui pertinet ad humanitatem. et potissime illos de quibus ecclesia solennizat. sicut est articulus conceptiois de qua est festum in annunciatione beate marie. et articulus de natiuitate. de qua fit festum in natali. et articulus de passione de qua fit festum in pasce. et articulus de resurrectione de qua fit festum in die pasce. et articulus de ascensione de qua fit festum in die ascensionis domini. Istos enim articulos cum articulo de adventu ad iudicium quilibet fidelis postquam venit ad annos discretiois tenet scire explicitice. Et de istis articulis ad humanitatem pertinentibus habetur usus. nascitur abluuntur patitur descendit ad ima. Surgit et ascendit veicit discernere cuncta. Nec est fides catholica quam corde credo et ore confiteor. in qua fide vivere volo et mori. prestas me in omnibus credere sicut sancta romana ecclesia credit. Et si quid minus bene dixerim totum revoco et totum habeat per non dicto.

La. II Tertiae partis

De petitōibz orōis dñice.

Capitulum. II

Modum et formā orādi saluator tradēs dixit **Matth.**
vi. et Luc. xj. Cum oratis dicite **Pater noster** qui es in celis et
Circa quod notādū ē quod ista orō excellit omnes orōnes
in tribz. Primo rōne mgrī qui eam cōposuit. qui fuit xps verus
deus et hō verus. in quibus omnes thesauri sapiētie et scie dei sūt absco-
diti. Quanto igitur mgrī qui istam orōem composuit excellit om-
nes alios mgrōs. tāto ista orō excellit omnes alias oratōnes.
Un̄ vocat ista orō dñica orō. quia dñs dominantium eam
composuit et ordiauit. Secūdo excellit omnes alias orōnes
rōne forme. Est em̄ orō brevissima. ita quod nemo potest se excusa-
re et dicere quod rōne prolificatis sue generet tedū vel fastidiū.

Notandum tñ quod sicut dictum est sic brevis in verbis. ē tñ
multum profunda in sensu et ad impetrādum efficacissima.
Un̄ de ea dicit sapiēs. Brevis orō penetrat celos. Tertio
excellit omnes alias orōnes rōne materie de qua est. In ipsa em̄
p̄tinent omnia necessaria tam in vita ista quā in alia. Unde
notandum quod saluator in ista orōne sic p̄cedit. quod p̄mo docet
nos captare dei benivolentiā. Secūdo docet nos orādi mo-
dum et formā. Primū facit cū dicit. **Pater noster. et c.** Secūdo facit cū
dicit. **Adueniat regnū tuum. et c.** Circa p̄mū duo facit. Primo
docet nos captare dei benivolentiā. Secūdo docet nos opta-
re orōis efficaciam. ibi. sanctificet nomē tuū. et c. Dicimus igitur
Pater noster qui es in celis et c. Ubi p̄mo p̄fitemur deum esse omnium
rerum p̄ncipiū. quod p̄. Secūdo allegam⁹ nostrū p̄uilegium. quod
dicim⁹ noster. Tertio nominam⁹ nomē eius p̄prium. ibi. qui es.
Quarto assignam⁹ sibi certum domicilium. quod in celis. dici-
mus igitur. **Pater noster** qui es in celis. Ubi sciendum quod p̄m quod dicit
Eberhardus. pater accipit quod quod modis. quod p̄mo dicitur p̄ rōne
cure. alio modo rōne geniture. alio modo rōne etatis. alio modo ra-
tione honoris. alio modo rōne creatōis. Istis quod quod modis dicitur
est p̄ omnium. Primo rōne cure. Ita dicit **Paul⁹ ap̄l⁹** dicens
Om̄nem sollicitudinē vestram ponētes in deum. quod ipse curat
de omnibus. ut ipsemet dicit xps in **Matth.** Nolite solliciti esse

De oratione dominica

dicētes. qđ mādncabī. aut qđ bibe. aut qđ opiemur. scit em̄
p̄r vester celestis quia his om̄ibz indiget. Secdo de⁹ est pa
ter om̄iū rōne geniture. Un̄ de eo dicit apl⁹. Volūtariē
genuit nos verbo veritat⁹. vt sim⁹ initium aliquod creature
eius. Un̄ quilibet potest dicere illud ps. Dñs dixit ad me fi
lius meus es tu ego hodie genui te. Et de quolibet dicit d⁹
illud quod d̄r in .ij. lib. Regum. Ego ero illi in p̄rē et ipse
erit mihi in filium. Tertio de⁹ est pater ratōne antiquitatis
Un̄ de eo dicit Daniel. Antiquus diez sedit et libri videlz
p̄scientiāz aperti sūt coram eo. Un̄ omnes possum⁹ dicere
quod dicit apl⁹. Unum p̄rē habem⁹ deum. Quarto d⁹
est p̄r om̄iū rōne honoris. quia deū habem⁹ honorare spe
ciali honore ⁊ fuerētia. que a doctoribz d̄r latrīa. qui honoz
nulli creature debet exhiberi nec decet. Un̄ quilibet debet
dicere illud quod d̄r in Mattheo. Cōfiteor tibi dñe pater
celi et terre. ita qđ p̄fiteri ibi idem est quod laudare siue ho
norare. Quinto de⁹ est pater om̄iū rōne creationis. Un̄
Moyses. Nūquid nō ipse est deus qui possedit te. fecit te. ⁊
creauit te. Un̄ et h̄ qđ dicim⁹ pater. habem⁹ fiduciam ad ob
tinēdum illud quod in illa orōe petimus. Un̄ possum⁹ ar
guere sic. pater dat filio illud quod petit ab eo dū modo il
lud quod petit sit iustum ⁊ filio necessarium. sed de⁹ est pa
ter om̄iū ⁊ illud qđ petimus in ista orōe est iustissimum et
valde nobis necessariū. quare fiduciam habem⁹ qđ de⁹ totū
dabit nobis. Et fundat ista rō sup verbum saluatoris i Lu
ca vbi dicit sic. Si vos cū sitis mali nostis dare bona filiis
vestris. q̄to mag⁹ p̄r vester dabit sp̄m bonum petētibz se.
q̄si dicat. qđ imo dabit. Secdo in ista orōe allegam⁹ nostz
p̄uilegiū. cū dicim⁹ n̄r. Un̄ notādū qđ q̄uis vt dictū est de⁹
sit p̄r om̄iū illis q̄nqz modis. t̄m nos qđ sum⁹ regenerati in
x̄po possum⁹ dicere sp̄aliter pater n̄r. Un̄ ipse est pater n̄r
qz nos sum⁹ ab eo liberati misericordi⁹. adoptati sp̄aliter.
educati nobilit̄. informati salubz. Dico qđ de⁹ ē sp̄aliter p̄r
n̄r. qz nos christiani sum⁹ ab eo redempti siue liberati mise
ricordi⁹. vñ. possum⁹ de eo dicere illud qđ d̄r in Apocalipsi

Ca. I. Tertię partis

Redemisti nos dō i s̄guie tuo. De q̄ redēptōe dic̄. b. Petr̄.
Nō ex corruptibilib̄ auro v̄l argēto redēpti est̄ devana v̄ia
p̄uerfatōe. s̄ p̄cioso s̄guie inmaclati a gni dñi n̄ri ihu xp̄i.
Sec̄do dico q̄ dē est sp̄aliter p̄z n̄r. q̄z nos xp̄iani sum̄ ab eo
adoptati sp̄ali? Et de h̄ dic̄ apl̄s. Dil̄it dē sp̄m̄ filij sui in
corda n̄ra in q̄ clamam̄ abba p̄z. vt adoptōz filioz dei reci
perem̄. Tertio dico q̄ dē est sp̄aliter p̄z n̄r. q̄z nos xp̄iani
sum̄ ab eo educati nobil̄. In sac̄o em̄ eucharistie pascit
nos dē corpe z s̄guie xp̄i. Ita dic̄ ip̄emet xp̄s in Jobāne
dicēs. Caro mea h̄c est cibo. z s̄guis mē h̄c est pot̄. De isto
cibo dic̄ ps̄. Panē angeloz mādu. h̄o. De q̄ pane dic̄ xp̄us.
Qui māducauerit ex h̄ pane viuet in eternū. Cū eccl̄a tan
tū b̄n̄ficiū recoḡscens in vocē gr̄azactiōis pr̄ipēs dic̄. O q̄
suavis ē dñe sp̄s tu? in nob̄. vt em̄ dulcedinez tuā iē filios
demon̄strares pane de celo p̄s̄ito. esuriētes humiles reple
bonis. fastidiosos diuites dimittens inanes. Quarto dico
q̄ dē est sp̄aliter p̄z n̄r. q̄z nos xp̄iani sum̄ ab eo informati
salubr̄? z h̄ p̄ doctrinā euangelicā. q̄ sola ē doctrina salutife
ra z salubris. Et istā doctrinā petebat dauid cum dicebat.
Bonitatē z disciplinā et sciaz doce me. De ista doctrina dic̄
sapiēs. Audi fili mi disciplinā p̄zis tui. Et h̄ q̄ dicim̄? p̄z
n̄r. habem̄ fiducia q̄ illō qd̄ a deo petim̄ mediāte orōe da
bit nob̄. vt arguam̄ sic. p̄ncipale trahit ad se min̄ p̄ncipale
et accessorijū. extra de p̄se. ec. vel alta. c. si eccl̄iam. li. vj. s̄ dē
dedit seip̄um nob̄. z idō vocam̄ eū n̄m. z respectu xp̄i om̄ia
sunt accessorija. Ergo certi sum̄ q̄ ista dabūt nobis a dō Et
fundat̄ ista rō sup̄ h̄bo apl̄i dicent̄ in epl̄a ad Ro. viij. Si
dē p̄ nob̄ q̄s s̄ nos. q̄ etiā pp̄rio filio suo nō pepcit. s̄ p̄ nob̄
om̄ib̄ tradidit eū. Quō non etiā cū illo om̄ia nobis dona
uit. q̄ si dicat imo. Tertio in orōne ista nominam̄ nomē dei
pp̄riū cū dicim̄? q̄ es. Circa qd̄ sciendū est q̄ q̄nis fm̄ do
ctores in vita ista nesciam̄ nomen pp̄riū dei. t̄m̄ int̄ alia noīa
q̄ dicunt̄ de deo istō nomē q̄ es est maḡ pp̄riū. qd̄ p̄z ex h̄. q̄z
Moysi interroganti qd̄ responderet filijs isrl̄ si int̄rogarent
qd̄ esset nomen pp̄riū dei. dixit dē. sic dices filijs isrl̄. qui est

De oratione dominica

missit me ad vos. Dicim⁹ ḡ deo. q̄ es. qz d⁹ est firma entitas
nunq̄ deficiēs s; om̄es pficiēs. summa bonitas om̄ib; suffi
ciēs. pura veritas om̄es erudiēs. vera caritas oēs reficiēs
Primo dicim⁹ deo q̄ es. qz ip̄e est firma entitas nūq̄ defici
ens. Un̄ ip̄e dicit de se in Exodo. Ego sum q̄ sum. Et psal.
A seculo vsq; in seculum tu es. Sc̄do dicimus deo q̄ es. qz
deus est summa bonitas om̄ib; sufficiēs. Un̄ iuueni vocan
ti se bonum dicit x̄ps. Nemo bon⁹ nisi solus d⁹. Et de deo
dicit ps̄. Bonus es tu. ⁊ in bonitate tua doce me iustificatō
nes tuas. Et ap̄lus. Sufficiētia n̄ra ex deo est. Tertio dici
mus deo q̄ es. qz d⁹ est pura veritas om̄es erudiēs. Unde
dicit x̄ps in Job. Ego sum via veritas ⁊ vita. Et in Mat̄h.
Magister scimus qz verax es et viam dei in veritate doces
Quarto dicim⁹ deo q̄ es. qz deus est vera caritas om̄es refi
ciēs. Un̄ in p̄ma canonica Jobānis. De⁹ caritas est. et qui
manet in charitate in deo manet ⁊ d⁹ in eo. Et ip̄emet dicit
in Mat̄theo. Venite ad me om̄es q̄ laboratis ⁊ onerati est; ⁊
ego reficiā vos. Dicendo ḡ. q̄ es. fiducia; habem⁹ q̄ deus
q̄ est firma entitas nulli d̄ficiet sed om̄es pficiet. qz est sum
ma bonitas om̄ib; sufficiet. quia est pura veritas om̄es eru
diēt. qz est vera caritas om̄es reficiet. Quinto dico q̄ in
ista orōe captando dei beniuolentiā assignā⁹ certuz sibi do
miciliū. cum dicim⁹ in celis. Circa qd̄ notandū q̄ celū quo
ad nūc est quadruplex. qz est celum sup̄naturale. materiale.
sp̄iale ⁊ intellectuale. Celum sup̄naturale est ip̄a trinitas.
et de isto celo dicit in Gen̄. Suspice. i. respice celum. i. ip̄az tri
nitatem. ⁊ numera stellas. i. et p̄fectiones ⁊ p̄prietates si po
tes. Celum materiale q̄ ad nūc est celum empyreū. de quo
dicit Gen̄. i. In p̄ncipio creauit d⁹ celū et terrā. qd̄ s̄m Stra
bum intelligit de celo empyreo. Celum sp̄iale est deuota
tia. de q̄ ps̄. Dñs in celo sedes ei⁹. Celum intellectuale ē na
tura angelica. de q̄ ibidem. Verbo dñi celi firmati sūt. i. an
geli p̄firmati sunt in bono. Et in quolib; istoz celoz ē d⁹.
qz in p̄mo celo. i. in trinitate est indiuisus p̄ essentiā. In secū
do celo. i. in empyreo est clare visus p̄ gl̄iam. In tertio celo

La. II. Tertiae partis

id est. in aia deuota ē inhabitās p grāz. In q̄rto celo. i. i natura āgelica ē ip̄m eleuās p excellētiā. Dico p̄mo q̄ de⁹ est i p̄mo celo. i. in trinitate indiuisus p essentiā. ⁊ de h̄ d̄r i p̄ma canonica Job. Tres sūt q̄ testimoniū dāt i celo. p̄z. v̄bū. et spūssctūs. hi tres vnū sūt v̄icz p essentiā. Sc̄do dico q̄ deus est in sc̄do celo. i. i empyreo clare visus p glāz. Et de h̄ d̄r in Apoca. Apertū ē ostium i celo ⁊ archa testamēti visa ē. Archa testamēti est de⁹. q̄ vt dic̄ apl̄us Heb. ix. noui testamenti mediator est. Tertio dico q̄ de⁹ est in tertio celo. i. in aia deuota. ibi inhabitās p grām. Un̄ ps. cxxij. Ad te leuauī oculos meos q̄ habitas in celis. i. i aiab⁹ deuot⁹. Quarto dico q̄ de⁹ est in q̄rto celo. i. i angelica nafa ip̄az eleuās p excellētiā. Un̄ ps. viij. Eleuata est magnificētia tua sup celos. i. sup nouē ordies āgeloz. Dicēdo ḡ in celis habem⁹ fiduciaz q̄ q̄ de⁹ ē i p̄mo celo i ip̄m trāsfornabimur. q̄ i sc̄do p ip̄m inhabitabimur. q̄ in tertio p ip̄m viuificabimur. q̄ in q̄rto p ip̄m eleuabimur. Et sic terminat p̄ma ps̄ dñice orōis in q̄ captam⁹ dei beniuolētiā. Seqū sc̄da ps̄ dñice orōis i qua optam⁹ siue petim⁹ orōis efficacīā dicēdo. Sc̄rificet̄ nomē tuū. Et est p̄ma petitiō in orōie s̄z est vluma i re seu in intentione. Circa q̄d sciēdum est q̄ ad h̄ q̄ ozo n̄ra habeat efficacīā. i. q̄ exaudiat a dō req̄runt̄ q̄tuor. s̄. q̄ fiat cū firmitate fidei. cū bonitate rei. cū deuotōe animi. ⁊ q̄ fiat in noie xp̄i. Dico p̄mo q̄ ad h̄ q̄ ozo habeat efficacīā optz q̄ fiat cum firmitate fidei Sic em̄ inst̄m est inefficax nisi sit debito signo signatū. ita ozo n̄ra est inefficax nisi sit s̄ ḡculo fidei signata. Et idō dicebat xp̄s. Quicqd̄ orātes petitis credite. i. signaculo fidei signate. ⁊ accipietz ⁊ fiet vob. Un̄ d̄r Job. ix. c. Scimus q̄ pctōres de⁹ nō audit. Ut at̄ dicit apl̄s Ro. xiiij. Nē q̄d nō est ex fide pctm̄ est. ⁊ idō vt dic̄ xp̄s Job. iij. Veri adoratores adorabūt p̄rem in spū ⁊ veritate. s̄. fidei. Sc̄do dico q̄ ad h̄ vt ozo habeat efficacīā optz q̄ fiat cū bonitate rei. id est. q̄ in orōe nō petant̄ inania s̄z vtilia. sicut em̄ libell⁹ in eptus ē null⁹. ita ozo incepta est nulla. In cui⁹ signū dic̄ apl̄s Jaco. iij. Petitis ⁊ nō accipietz eo q̄ male petatz. Tertio dico

De oratione dominica

q̄ ad h̄ q̄ oꝛo habeat efficaciam̄ oportet q̄ fiat cū deuotōe ani
mi. Sicut em̄ ad h̄ vt sum̄ ascēdat de thuribulo oportet q̄
sit ibi ignis. ita ad h̄ q̄ oꝛo ascēdat ad deū optz q̄ sit igne de
uotōis accēsa. In cui⁹ signū legit Apoꝛ. viij. Stetit angel⁹
dñi ante altare habēs thuribulū aureū in manu sua. ⁊ data
sunt ei incēsa mltra. q̄ sūt oꝛōes sc̄toꝝ. ⁊ ascēdit sum̄ incēsoꝝ
de oꝛōib⁹ sc̄toꝝ de manu angeli. Jō petebat dauid in Psal.
Dirigat domine oꝛo mea sic incensū in ⁊spectu tuo. Quar
to dico q̄ ad h̄ q̄ oꝛo habeat efficaciam̄ oportet q̄ fiat in noie
xpi. Sicut em̄ illud qd̄ pcurator agit nō valet nisi agat no
mine pcuratorio. ita cum sum̄ oꝛādo pcuratores xpi. si vo
lum⁹ exaudiri oportet q̄ petam⁹ in noie xpi. Un̄ dicit xp̄us.
Quodcūq; petierit⁹ p̄m̄ in noie meo dabit vobis Jo. xv.
Ista q̄tuor optam⁹ esse in oꝛōe n̄ra cum dicim⁹. sanctificetur
nomē tuū. Tria p̄ma tangunt in h̄ q̄ dicim⁹ sanctificetur. p̄m̄
q̄ sc̄iñ p̄mo idē est qd̄ firmū. in q̄ firmitas fidei. Sc̄do idē
est qd̄ sine terra. in q̄ vtilitas rei. Tertio idē est qd̄ sanguie
tinctū in q̄ animi deuotio designat. Quartū tangit in h̄ qd̄
dicim⁹ nomē tuum. De q̄ noie d̄r Marci vlti. In noie meo
demonia eijciēt. liguis loq̄nt̄ nouis. serpētes tollēt. ⁊ si mor
tifer⁹ qd̄ biberint nō eos nocebit. sup egros man⁹ imponent
et bñ habebūt. Et sic terminat sc̄da pars oꝛōnis dñice. in q̄
optam⁹ siue petim⁹ oꝛōis efficaciam̄. Seq̄t̄ tertia pars p̄nci
palis in q̄ docemur orandi modum ⁊ formā cū d̄r. Adueni
at regnum tuum. Circa qd̄ sciendum q̄ ab isto loco vsq; in
finem p̄tinent sex petitiōes. in q̄b⁹ petim⁹ omne quod est no
bis necessariū tam in vita ista q̄ in alia. Cū em̄ tota perfec
tio hois p̄sistat in duob⁹. s. in declinatōe mali et p̄secutione
boni. iuxta illud ps̄. Declina a maloz fac bonum. idō ī ista
oratione petimus a deo vt nobis conferat omne bonum et
omne malum auferat. Quantū ad collatōez boni ponūtur
tres petitiōes. Cum enim sit triplex bonum. scz bonū glo
rie. bonum gr̄e. et bonum nature. istud triplex bonum peti
mus nobis dari. Nam bonū glorie petimus nobis dari cū
dicim⁹. Adueniat regnū tuū. id est. regnū padisi. ⁊ est sc̄sus.

La. III. Tertiē partīs

Opz q̄ ea in cel petim⁹ q̄ regnū tuū adueniat nob. i. ad nos
ueniat. Sz q̄re pot⁹ dicim⁹ adueniat regnū tuū. q̄ dicam⁹
adueniam⁹ i regnū tuū. Dico ad denotādū q̄ glā paradisi nō
habet ex p̄p̄is meritis. sz ex mera grā dei. iuxta s̄bū apli dicē
tis. Nō ex opib⁹ iusticie q̄ fecim⁹ nos. sz fm suā misc̄diaz sal
uos nos fecit. Jō dicim⁹ adueniat. i. grā tua ad nos ueniat.
nō at dicim⁹ adueniam⁹. q̄ vt dictū est ex meritis n̄ris n̄ pos/
sum⁹ in illō uenire. Nemo em̄ p̄uenire ad me nisi p̄z q̄ misit
me traxerit eū. vt d̄r Joh. vj. De isto reḡ dic̄ Aug. loquēs in
p̄sona x̄pi. Uenale habeo regnū celoz. qd̄ emis. paupertate
regnū. uilitate glā. labore req̄es. tristitia gaudiū. morte vita
Bonū grē petim⁹ cū dicim⁹. Fiat uolūtas tua sic in celo et i
terra. Ad cui⁹ euidētiā sciēdū q̄ hō uocat in sacra sc̄p̄a ēra.
Un̄ ps. Anima mea sic ēra sine aq̄ tibi. Un̄ hōi iusto d̄r ibi/
dem. B̄ndixisti d̄ne terrā tuā. Angeli at̄ z sc̄i in parad̄o exi/
stentes uocāt celū. Un̄ ps. Celi enarrāt gl̄az dei. Est ḡ sen/
sus. Opz n̄ q̄ es in celis. fiat uolūtas tua in terra. H̄ ē i nob
hoib⁹ terrenis. sic sit in cel. i. sic sit in angel⁹ et in b̄is. Uel p̄
terrā intelligit̄ eccl̄ia militās. p̄ celū eccl̄ia triumphās. vt sic
sensus. sic in eccl̄ia triūphante sit uolūtas tua. ita petim⁹ q̄
fiat in eccl̄ia militāte. Que at̄ sit ista uolūtas docet nos apo/
stol⁹ dicēs. Dec ē uolūtas dei sacrificatio ūra. Et d̄r. fiat uolū/
tas tua. nō aut̄ uolūtas n̄ra. q̄ vt dic̄ x̄ps. Nō ois q̄ dic̄ mihi
d̄ne d̄ne intrabit i regnū celoz. sz q̄ facit uolūtatē p̄ris mei
q̄ in celis est. Bonū nate petim⁹ cū dicim⁹. Panē nostrū
q̄tidianū da nob̄ hodie. Et est sciēdū q̄ panis d̄r a pan gre/
ce qd̄ ē totū latine. In h̄ ḡ q̄ petim⁹ panē petim⁹ oia que sūt
nobis necessaria ad sustentatōem h̄ misere z trāsitorie uite.
Nec ē illud q̄ istud qd̄ dictū ē sup̄ in pte secūda tractatu q̄r/
to in ca. de orōe. vbi dicebat q̄ i orōe nō sunt petēda r̄palia.
qd̄ est intelligendū q̄ nō sūt petēda directe z p̄ se. sz in q̄tuz
sūt necessaria ad habēdū celestia z et̄na sic b̄n̄ p̄nt peti. Un̄
Bre. in collecta. Sic trāseam⁹ p̄ bona r̄palia vt nō amitta/
mus eterna. Uel est intelligendū q̄ non sunt petēda ad sup̄/
fluitatē sed ad sustentatōem. z sic petim⁹ ea bic. vnde dicim⁹

De oratione dominica

hodie. qz n̄ petim⁹ nisi in q̄ntū ē necessarium p̄ h̄ die. Et ita
petebat Salomon dum dicebat. Diuitias ⁊ paupertates
ne dederis mihi. s; t̄m̄ victui meo tribue necessaria. ⁊ Pau/
lus. Habētes alimēta ⁊ q̄b; tegamur his p̄tenti sim⁹. Ho/
randū etiam q̄ triplex est panis quē petim⁹ in ista orōe. Pri/
mus est panis sp̄ialis austere p̄nie. Iste est panis ordeace⁹
rōne asperitat⁹. Et de isto pane d̄r Joh. vj. Est puer vn⁹ hic
babēs q̄nq; panes ordeaccos. Isti q̄nq; panes sunt quib; q̄
partes p̄fecte p̄nie. s. p̄tricio. p̄fessio. oratio. elemosina. ⁊ ieiu/
nium. de q̄b; dictum est in secūda pte. Sc̄ds panis ē sacra/
mental⁹. s; eucharistie. De q̄ pane d̄r Joh. vj. Ego sum pa/
nis viū q̄ de celo descēdi. si q̄s māducauerit ex h̄ pane uiuet
in eternum. In fortitudine ist⁹ panis ambulāt fideles vsq;
ad montem paradisi. Tertius panis est materialis ⁊ tp̄alis
substantie. De isto pane d̄r Beñ. iij. In sudore vult⁹ tui vesce/
ris pane tuo. Et istos tres panes petim⁹ in orōe ista. iuxta p̄/
bum saluatoris in Luca dicētis Amice accōmda mihi tres
panes. Iste ḡ tres petitiōes respiciūt collatiōem boni. Sūt
alię tres q̄ respiciūt ablatiōem mali. Circa qd̄ notādum ē
q̄ duplex est malum. s. malum culpe ⁊ malum pene. Malū
culpe est duplex. s. p̄teritum et futurū. fm̄ h̄ ḡ sūt tres petitiō/
nes ablatiōis mali. In p̄ma petim⁹ malum culpe p̄teritum
nobis dimitti cū dicim⁹. Dimitte nobis debita nostra sicut
⁊ nos dimittim⁹ debitorib; n̄ris. Ista debita sūt pctā iuxta
parabolam christi. quam p̄posuit Symoni leproso dicens
Duo debitores erāt cuidam feneratori. ⁊ c. q̄ parabola fm̄
glo. intelligit̄ de debito pcti. Debita ista petimus nobis di/
mitti a deo sic dimittim⁹ debitorib; n̄ris. i. illis q̄ nos pec/
cauerūt. Et istud intelligit̄ de debito iniuriarū quas debe/
mus remittere. alioq̄n si nos nō dimittam⁹ de⁹ nō dimittet
nobis. dicēte x̄po. Pater v̄ celestis non dimittet vobis nisi
vos dimiseritis vnusq; de cordib; v̄ris. Qua cū mensura
mensi fueritis eadem remetietur vobis. Si ḡ vis q̄ de⁹ tibi
dimittat peccata tua. ⁊ tu dimitte illis q̄ te peccauerūt. alio
quin dicet tibi. Ex ore tuo te iudico serue neq; dicis ei. di/

La. II. Tertiae partis

mitte mihi sicut ego dimitto. s; tu nō dimittis. g̃ dicit q̃tibi
nō dimittere debet. S; nūq̃d ille q̃ in fraterno odio dicit
istā orōem peccat. Dico q̃nō. qz nō dicit eam in p̃sona p̃pria
sed in p̃sona ecclie. qd̃ patet. quia dicit. nobis z nō dicit mi-
hi. et cū vniuersalis ecclia regatur a sp̃s̃sancto z errare non
possit. ideo nūq̃ q̃s errat dicendo istā orōem. In sc̃da peti-
tione petim⁹ nos a malo culpe futuro p̃caueri. cum dicim⁹
Et ne nos inducas in temptatōem. Notandum q̃ tempta-
tio aliq̃n sumit in bonum. sicut in Beñ. qñ dicit. Tēpta-
uit deus Abraam. z in libro sapientie cū d̃r. De⁹ temptauit
illos z inuenit eos dignos se. Et d̃r. de⁹ tēptare duob; mo-
dis. Uno mō p̃missiue. z ita sumit qñ d̃r. de⁹ tēptauit illos.
id est. temptari p̃missit. Et sic tēptauit Job. Alio mō d̃r. tēp-
tare vt ostēdat alijs exemplū p̃turis. sic tēptauit Abraam vt
oñderet p̃turē obediētie ei⁹. z de tali temptatōe nō loq̃mur
hic. Aliq̃n etiā temptatio sumit in malū. z sic est duplex. Hā
q̃dā est ab hoste. i. a demone. z q̃dā a carne. i. inq̃stū caro cō-
surgit aduersus sp̃m. Tēptatio q̃ est ab hoste nō ē pctm̃ nisi
p̃sentia ei. imo si resistat sibi ē multū meritoria. Et isto mō
x̃ps fuit tēptat⁹. de q̃ dicit Mathe⁹. Duct⁹ est ihs in desertū
a sp̃u vt tēptaret a dyabolo zc. Tēptatio q̃ ē a carne sp̃ con-
surgit ex pctō. inq̃stum. i. ip̃a rebellio carnis aduersus sp̃m
puenit in nob ex peccato p̃moz parētū. et ē materialit̃ ip̃m
pctm̃ originale. mō ista rebellio q̃stū ad sui p̃ncipiū non est
in p̃tate nostra inq̃stum dicim⁹ q̃ p̃mi motus nō sūt i p̃tate
nostra. s; resistere isti tēptatōi siue p̃sentire p̃mis motib; bñ
est in p̃tate ñra. z idō p̃sentire temptatōi siue sit ab hoste siue
a carne semp est pctm̃. ita q̃ si sit p̃sensus euz deliberationē
est pctm̃ mortale. s; si sit p̃sensus subit⁹ z q̃si surreptici⁹ est so-
lū pctm̃ veniale. Nō in ista petitiōe nō petim⁹ vt in tempta-
tionē nō inducamur. s; vt in temptatōe nō p̃sentiam⁹. Et idō
in ista petitiōe nihil aliud petim⁹ q̃ q̃ de⁹ det nobis virtutes
resistendi temptatōi. qd̃ apl's p̃mittit eum facturū dicens.
Fidelis deus q̃ nō patit vos temptari supra id qd̃ potestis
s; faciet cū temptatōe p̃uentū vt possit sustinere. In vlti

De decem p̄ceptis

ma petitiōe petim⁹ nos a malo pene liberari. cū dicim⁹. **S** libera nos a malo. qđ intelligim⁹ a malo pene etne. qđ ē sim pliciter malū. Nā malū pene tpalis p̄t esse ⁊ ē aliqñ bonum. sicut bonū fuit martirib⁹ sustinere mltas penas ⁊ mltā tor/ mēta. Un̄ a tali malo nos nō petim⁹ liberari. sed a malo pene etne. fm̄ qđ petit ecclia dicens i canone misse. Libera nos q̄sum⁹ dñe ab oib⁹ mal. ⁊c. In fine oim̄ petitionū subiun git **Ame. i. ita fiat. q̄si p̄firmatio oim̄ petitionū. Sicut ḡ in orōe dñica sūt septē petitiōes. in q̄z p̄ma petim⁹ orōis effica ciam cū dicim⁹. sanctificet nomē tuū. q̄si dicam⁹. nomē tuū est sc̄tū ⁊ firmū. ita illud qđ petim⁹ in ista orōne optam⁹ esse firmū cum in fine dicim⁹ Amen. i. sic fiat et firmum sit sicut petimus. Et ideo licet ista petitiō sit p̄ma in intentiōe. est ta men vltima in executione. In alijs sex petitiōib⁹ petimus nobis omne bonum cōferri ⁊ a nobis omne malum auferri. donec nobis hec om̄ia cōcedātur. Et hec quantum ad nūc sufficiant.**

De decem p̄ceptis p̄ ordinem.

Capitulum tertium

Iterroganti inueni quid faciendo vitam eternā haberet. respōdit x̄ps **Matth. xix. Si vis vitam ingredi serua mādata. quasi diceret. Ingressus in vitam eternā est obseruatio mandatorū. Que quidem mandata sunt p̄cepta decalogi. Et d̄r decalogus a deca quod est decem. et logos quod est sermo. quasi decem mandatorū. fm̄o. Sūt ḡ p̄cepta legis decem. quoz quedam ordināt hominem ad deū. q̄dam ad primū. P̄cepta q̄ ordināt hominem ad deum sūt tria. fm̄ q̄ homo est obligat⁹ ipi deo a tria. Sic ei. vasal lus d̄z dño suo tria. s. fidelitatē vt nō recoḡscat aliquē alium dñm. reuerentiā vt nō faciat ei opprobriū. famulatū vt imper dat ei debitum obsequiū. sic qlibz dictamine iuris natural est obligat⁹ dō ad ista tria. Et iō q̄stū ad p̄mū est istō p̄ceptū. **Nō habebis deos alienos corā me. Exo. xx. Quātū ad secundū est istō. Nō assumes nomē dñi dei tui in vanū. Quātū ad tertiū est istō. Memēto vt diem sabbati sanctifices****

Ca. III. Tertiae partis

Precepta q̄ ordināt hoiez ad primū sūt septē. Ordināt eī hō
ad primū duobz modis. s. vt bonū sibi faciat. z ne sibi noceat
Quātū ad primū est vnū p̄ceptū. s. Honora prēm tuū z m̄res
tuā. Quātū ad sc̄dm sūt sex p̄cepta. P̄or em̄ hō nocere. p̄rio
tribz modis. Vno mō facto. alio mō p̄bo. alio mō volūtate
Facto p̄t nocere sibi tribz modis. s. vel in p̄sona p̄pria. v̄l in
p̄sona sibi cōiūcta. vel in rebz p̄p̄ijs. Quantū ad primū ē istud
p̄ceptū. nō occides. q̄rtum ad sc̄dm est istud. nō mechaberis.
q̄rtum ad tertium est istud. nō furtū facies. Quantū ad istud
ne homo noceat primo v̄bo est istud. Nō falsum testimoniū
dices. Quantū ad h̄ ne homo noceat primo voluntate sunt
alia duo. qz ne noceat sibi voluntate libidinis ē istud. Nō cō-
cupisces vxorē primi tui. Ne autē noceat sibi voluntate cupi-
ditatis est istud. Nō cupisces seruum. nō ancillā. nō bouē.
nō asinū. zc. Ista s̄ sūt decem p̄cepta legis. de q̄z q̄libet aliq̄
p̄ ordinē sūt dicēda

Primum p̄ceptum.

Rimū p̄ceptū ē. Nō habebis deos alienos corā me
Exo. xx. Ita q̄ in isto p̄cepto phibet̄ ois ydolatria et
ois h̄sis. z oēs sp̄s sortilegij siue diuinationis q̄cūqz
modo fiat. siue fiat i igne siue i aere. siue in aqua siue i terra.
siue in corpibz mortuoz. siue i aspectu garrir̄ l̄ volat̄ auū.
siue i caracteribz. siue i vana inspectōe psalterij l̄ euāgelioz
vel aliaz sc̄pturaz. Et regularit̄ omis diuinatio q̄cūqz mō
p̄dictoz. vel quocūqz aliter fiat. phibita ē in isto p̄cepto. et ē
maledicta a deo z a sc̄ta eccl̄ia tanq̄z ydolatria z infidelitas
reprobata. Cū em̄ futura q̄ soli dei sunt coḡscere aliq̄ p̄ ta-
les sup̄stitōes vel inuenire laborēt deitatis iura creaturis at-
tribuūt. Ita in q̄t̄ Isaias dicēs. P̄iora z nouissima annū-
ciatē mibi. z dicā q̄ dñ̄ estis vos. Aug. Nō obfuct̄ dies qui
dicūt̄ egyptiaci. aut kalēdas ianuary. in q̄bz cātilene z q̄daz
cōmissiones z ad inuicēz dona donant̄. q̄si in p̄ncipio noui
anni boni fati p̄sagiū existāt. aut aliq̄s menses v̄l t̄pa dies v̄l
annos. lune aut mens̄ aut solis cursū. qz q̄ has z quascūqz
diuinationes aut anguria facit aut obseruat. aut attēdit aut

De decem preceptis

Presentit obfuatibus aut talibus credit. aut ad domum eorum vadit. aut in suam domum introducit. aut interrogat. sciat se fide christianam et baptismum purificasse. et paganum et apostatam et inimicum dei se esse. et iram dei grauius in eternum incurrisse. nisi in ecclesia emendat penitentia deo reconcilietur. Nota tamen quod agricolis qui obfuant terra ad seminandum. vel arbores succidendas vel ad silia que certam naturaliter habent rationem. Et phisici qui ad medicinas dadas vel ministras faciendas et ad silia obseruant dies certos et tempus non potest nantibus. Cum ei omnia ista inferiora subsint estum ad naturam corporum et influentiam corporum super celestium. non est prohibitum. imo est debitum et necessarium respicere habitudines talium. et attendere influentiam stellarum et planetarum. Sed cum anima rationalis in nullo subsit influentiam corporum superiorum. dicente Salomone ac etiam Ptolomeo Anima sapiens dominabitur astris. ideo respicere talia in his que a libero arbitrio procedunt est superstitiosum et vanum. Unde ex clamore cornicis pronosticare pluiam futuram non est superstitiosum. cum talia animalia ex dispositione aeris et mutatione temporis possunt in corporibus suis sentire talem immutationem etc. Nota tamen etiam quod aliqui aliquid aliud colligat aliquam herbam dicendo symbolum fidei vel orationem dominicam. vel ponat eam super aliquem in firmum ista intentione. vel in istis deus creator omnium et deus honorum. non reprobatur. dummodo aliqua alia obseruancia superstitiosa non obseruetur vel immisceatur. xxvi. q. v. non liceat. et q. vii. non obseruetur. Et istud habendum est per reglam generali in materia ista quod omnis inquisitio que fit per invocationem demonum tacitam vel expressam quocumque fiat. sine per characteres siue per figuras siue quocumque alio modo est in isto precepto prohibita Sed quod erit de istis iuramentis in quibus ponuntur et recitantur nomina dei et angelorum in quibus ponuntur multa bona verba. Dico quod in talibus est cauendum ne sub specie boni lateat malum. Unde diligenter est aduertendum ne inter illa nomina immisceatur aliquid nomina ignota que magis sunt nomina demonum quam nomina angelorum. Cum enim secundum quod dicitur Beda. Nulla sit falsa doctrina que non aliquid verum falsis immisceatur. impossibile est quod in istis superstitiosis non admisceatur aliquid verum cum falsis. et aliquid bonum cum malis Et quod modicum fermentum totam massam corrumpit. quicquidque sint ibi multa bona si sint ibi aliquid mala totum est corruptum et suspectum.

La. III. Tercie partis

q̄ etiā sepe angel⁹ mal⁹ trāffigurat se ī angelū luc⁹. Nō ē igit̄ facile credēdū ill' fantastico q̄ dicit̄ se videre angelos l' aliq̄s sc̄ōs. Un̄ dicit̄ ap̄ls. Probate sp̄s si ex deo sūt.

Secundū p̄ceptum

¶ Secundū p̄ceptū est. Nō assumes nomē dñi dei tui in vanū. ita q̄ ī isto p̄cepto p̄hibet̄ p̄mo z p̄ncipalit̄ oēs sp̄s piuriū q̄ sūt multe. Ad cui⁹ evidentiā sciendū est q̄ ad h̄ vt iuramētū sit licitū oportet q̄ sint ibi tria. s. p̄itas. iudiciuz z iusticia. Ita dicit̄ dñs p̄ Dzecephaz. Jurabūt ī p̄tate z iusticia z iudicio. xxij. q. j. z iurabūt. Si aliq̄d istoz defuerit ē piuriū. xxij. q. iij. animaduertendū. Veritas ei sp̄ dz eē in cōsciētia iurāt̄ vt firmiter sciat ita eē sic iurat. aliter si solū credit̄ z non sciat p̄ certo ita esse nō debet de certa sciētia sed ex credulitate iurare. Iudiciū dz h̄ discreta deliberatio. scz vt nō iuret. etiā vez nisi p̄ necessitatē. i. cum dicit̄ sicuti aliq̄d vez q̄d ei expedit vel vtile est credere. z non vult credere simplici assertioni. tūc pot̄ illd̄ affirmare iuramēto. Iusticia vt illud q̄d iurat̄ sit licitū et honestū. extra de iureiur. z si xp̄s. Nūcūq̄ q̄ iuret sine iuramētū sit assertoriū sine p̄missoriū q̄d cūq̄ istoz deficiat. sine iuret falsū siue vez cū iurās credit iurare falsū. siue q̄ iuret absq̄ aliq̄ nccitate. siue q̄ iuret aliq̄d illicitū. sp̄ ē piuriū. z ē directe p̄ istd̄ p̄ceptū Sz q̄d fiet de ist' iuramēt' q̄dianis q̄ fiūt ex q̄dā mala p̄suetudine. nūq̄d ē ibi piuriū cū deficiat ibi iudiciū. Dico q̄ sic. sz si fiant de re licita z sine intētionē decipiēdi vel fallēdi. istud nō est piuriū sz pctm̄ veniale. sz si fiant de re illicita v' cū intētionē fallēdi vel decipiēdi est pctm̄ mortale. Un̄ nota cuz iuramētū nō fuerit institutū vt sit vinculū iniquitat'. iuramētū q̄d fit de re illicita vel p̄ caritatē. z q̄d nō p̄ seruari sine iuramentu salut' etne. sic si iurem me aliquē interfectorū vel non datur elemosinā. vel aliq̄d p̄sile piuriū est. z nō est aliq̄ten⁹ obseruādū. Un̄ Hiero. In malis p̄missis rescinde fides. in turpi voto muta decretū. xxij. q. iij. In mal'. Notādū etiā q̄ secundario p̄hibet̄ h̄ iuramētū q̄d fit p̄ falsos dcos. q̄d nō dz fieri a christianis. Tū credo q̄ xp̄ian⁹ vbi est; expediens

De decem preceptis

poss; recipere iuramentū a pagano p̄ deos suos Nota etiam
q̄ nō est iurandū p̄ creaturas nisi p̄ aliq̄s. vtz p̄ euangeliuz
p̄ altare. p̄ crucē. p̄ reliq̄as sc̄toꝝ. In manu etiā epi p̄ iura-
ri. xxi. q. j. Si aliq̄. et. q. v. Qui piurat. Cū nota q̄ q̄ iurat p̄
creaturā nō cessam d̄z acerrime castigari, vt dicit Raymū
dus in summa sua.

Tertium p̄ceptum

Tertiu p̄ceptū est **Demēto vt die sabbati sc̄tifices.** ita
q̄ i isto p̄cepto p̄cipit p̄mo et p̄ncipalit̄ obſuari dies
d̄nica. et cōtē p̄cipiūt alie festiuitates solēnes q̄ ponūt d̄ cō/
se. di. iij. p̄nūciandū. vbi sic d̄z. Pronūciandū ē vt sciāt tēpa
feriādi p̄ annū. i. om̄ez d̄nicā a vespa vsq̄ ad vespaꝝ. ne a iu-
daismo capiāt. Feriādi s̄o p̄ annū sūt isti dies. Natiuitas
d̄ni. sc̄toꝝ Stephani. Jobānis euāgeliste. Innocētū. sc̄cti
Siluestri. Circūcisio d̄ni. Epiphania. Purificatio beate
Marie & gis. Sc̄cti pasca cū tota hebdomada. Tres dies
rogationū Ascētio d̄ni. Dies penthecostes. sancti Jobānis
baptiste. duodecim ap̄loꝝ. et marie sc̄toꝝ Petri et Pauli qui
mūdū sua p̄dicatōe illuminauerūt. sancti Laurentij. Assūptō
br̄e Marie. et natiuitas eiusdē. Eccleie dedicatio. sc̄cti Vi-
chaelis. Dedicatio cuiuscūq̄ oratorij. Omnium sc̄toꝝ. sancti
Martini. et ille festiuitates q̄s singuli epi i suis ep̄atib; cuz
p̄lo collaudauerūt. q̄ vicinis tm̄ cōmorātib; indicēde sunt.
nō tñ oib; generalit̄. Tñ h̄ vltimū intellige de sc̄tis canoni-
zatis ab eccleia romana. qz epi p̄ se nō possent aliquē sanctū
canonizare seu erigere. extra d̄ reli. et vne. sc̄toꝝ. c. j. Relique
s̄o festiuitates nō sūt cogēde ad suandū nec p̄hibēde. Dec
itag; septa sūt et determinata in .c. pallegato. p̄nunciandum.
Item Eusebius papa statuit festū inuentōis sc̄te crucis quito
nonas Maij solenniter celebrari. de conse. dist. iij. crucis.

Nota etiā q̄ in .c. pronūciandū non fit mentio de conce-
ptione et annūciatōe br̄e Marie & gis. cū tamen quodlibz
sit festum solenne et celebre. Rationem vide in glo. ibidem.

S; forte diceret aliq̄s. istō p̄ceptū de die sabbati et nō d̄
die d̄nica ē intelligēdū. Ad h̄ euidentia ē notādū q̄ i lege ve

Ca. III Tertiae partis

terti fuerunt quaedam praecipua ceremonialia. et quaedam moralia. Cerimonialia erant illa quae pertinebant ad specialem cultum dei. sicut quod die tali fieret tale sacrificium vel tale. et etiam quae pertinebant ad ceremonialia populi. sicut quod indueretur tali veste et filia. Et ista praecipua ex quo Christus resurrexit. et est promulgatum euangelium non fuerunt obseruata. imo quae ea obseruaret peccaret mortaliter. Moralia autem erant illa quae erant de dictamine legis naturae. sicut scire deo. honorare parentes. et filia. Et ista praecipua adhuc manent in potestate sua. De praecipuo de obseruantia sabbati primum erat morale. quod tunc ad h. s. v. debet honorari ipse deus. et istud est de dictamine legis naturae. Sed quod tali die determinata talis honorari ipse deus magis quam alia die erat ceremonialia. s. in quod tunc requies illius diei erat figura illius sabbati magni in quo Christus resurrexit in sepulchro. et ideo quod tunc ad istud cessauit istud praecipuum. ita quod dies sabbati fuit mutata in diem dominicam. et rationabiliter. In hac enim die mundus suscipit exordium. resurrexit Christus. mors iteritum et vita accepit principium. Et ista est intentio. b. Pauli in epistola ad Colossos. ij. Nemo vos iudicet in cibo vel potu aut in parte diei festi aut neomenie aut sabbatorum quae sunt umbra futurorum. Et de hoc multum disputat apostolus ibidem. Et habet super hoc multa ca. de ps. di. iij. In diebus festiuis debet homines vacare hymnis et psalmis et canticis spiritualibus alijs bonis operibus magis quam alijs diebus. Et ideo debet abstinere ab omni opere fuili. non solum a peccato. quod proprie fuile dicitur. quia facit homines seruum dyaboli. sed etiam ab operibus mechanicis. et a negotijs secularibus. et mercatum non fiat nec placitum. nec aliquid ad mortem sine pena iudicet. nec sacro iuret. nisi pro pace fienda. de ps. di. iij. Rogatōes. De his mechanicis et secularibus expressit deus dicens Exo. xx. Sex diebus operaberis et facies omnia opera tua. septimo autem die sabbatum domini dei tui est. Non facies omne opus in eo tu et filii tui usque filia tua. seruus tuus et ancilla tua. iumentum tuum et aduena qui est intra portas tuas. Hora tamen quae proprie periculum hostium vel proprie imminet tibi tepestatem primum fructus colligi diebus dominicis et festiuis. ita tamen quod illi qui homini res sunt studeant pro posse suo largiores elemosinas erogare. Scholares etiam in homini diebus primum scribere in quaternis suis lectōes suas quae per hebdomadam audierunt.

Quartum praecipuum

De decem preceptis

uartū pceptū z p̄mū d̄ ill̄ q̄ p̄tinet ad prim̄ e Honorā
p̄z tuū z m̄rēz tuā. ita q̄ in isto pcepto directe p̄ci
p̄t p̄parētes honorē. Et ē intelligēdū n̄ solū d̄ hono
re reuerētie. sic q̄ osculē eī manū. l̄ genua flectē corā eis. et
silia. imo de honore subsidij z puidētie. s. q̄ puidēat eis i ne/
cessarijs p̄m facultatē vniuscuiusq̄. Hoīe etiā p̄z z matris
itelligūt p̄lati ecclē z mḡri z d̄ni t̄pales. q̄b̄ oib̄ ē honor de
bit̄ impēdēd̄ seu exhibēd̄. Hoīe etiā p̄z z matris itelligūt
oēs primi q̄b̄ si idigēat sūt eis septē opa miscōdie exhibenda
Et notādū ē q̄ op̄z miscōdie q̄dā sūt opa sp̄ualia. z q̄dā cor
poralia. Sp̄ualia sūt ista. p̄sulere nesciētes. corrigere delin
quētēs. remitte iniuriātib̄. p̄solari tristes. supportare ip̄ortu
nos. orare p̄ p̄secutorib̄. Un̄ p̄sus. Cōsule castiga remitte so
lare fer ora. Corporalia sūt ista. pascere esuriētes. potare sitie
res. v̄t̄ire nudos. visitare infirmos. redimere captiuos. collī
gere i hosp̄itio vagos. sepelire mortuos. Un̄ p̄sus. Visito po
to cibo redimo te go colligo cōdo

*Septē opa
m̄i corporalia
et sp̄ualia*

Quintū pceptū
Cintū pceptū z scōm de p̄tinetib̄ ad prim̄ est. Nō
occides. supple iniuste. In q̄ pcepto p̄hibet homici
diū. z sub noīe homicidij itelligit̄ oīs iniuria corporā
q̄ p̄t inferri p̄rio. Et ē notādū q̄ duplex ē homicidij. qz q̄d
dā ē sp̄uale z q̄dā corporale. Sp̄uale fit q̄nq̄z modis. s. odie
do. de q̄ Joh. i p̄ma canonica sua. c. iij. Qui odit fr̄z suū ho
micida ē. detrahēdo. malep̄sulēdo l̄ nocēdo. Et de istis trib̄
h̄i de pe. di. j. hoicidior. z. c. oīs iniq̄tas. z. c. noli putare. Ul
victū subtrahēdo. di. lxxvj. Pasce fame moriētē. si n̄ pauisti
occidisti. Et q̄dlibet istoz homicidior p̄m doctores ē p̄ctm̄
mortale. Homicidij corporale p̄m doctores fit duob̄ modis
Uno mō p̄bo. alio mō facto. Verbo fit trib̄ modis. s. p̄cep
to p̄silioz defēsiōe. vt. l. Si q̄s viduā. de pe. di. j. piclose. Et
q̄dlibz istoz si fiat iniuste ē p̄ctm̄ mortale. Facto fit q̄ttuor
modis. s. iusticia. nccitate. casu z volūrate. Iusticia vt cū iu
der vt̄ m̄ster reū iuste dēnatū ad mortē occidit. h̄ hoicidij
si fiat ex liuore vel v̄ amore fūdēdi b̄ūanū sāguine. lz tal̄ oc

La. III. Tercie partis

cidat iuste qz merebat mortē. tñ q̄ ita occidit eū peccat mortalit̄ p̄t̄ intētiōez corruptā. Si ūo fiat ex amore iusticie tūc nō peccat iudex p̄dēnādo ip̄m ad mortē. nec p̄cipiēdo ministro p̄ccidat eū. nec mister ereq̄ndo mādatū iudicis. vñz tñ faciāt fuato ordie iurs. pbat h̄ ex v̄bis apli ad Ro. xiiij. vbi dicit sic. Dis aīa p̄t̄ibz sublimioribz subdita sit. seq̄t. Nō em̄ sine cā gladiū portat. dei ei mister ēyider i irā ei q̄ malū agit Si fiat nccitate tūc distigie qz illa nccitat̄ aut fuit enitabil̄ sic qz potat euade absqz occisiōe hoīs. tūc re^e hoicidij. z dz agere p̄niaz tāqz p̄ mortali. aut fuit inenitabil̄. vt qz occidit hoīez absqz odij meditatiōe. imo liberādo sez sua cū dolore In isto casu n̄ dz peccare. nec astrigit ad p̄niaz. tñ dz dolere z suis pctis ascribere qz i istā d̄neit nccitatē p̄iaz ei mētū ē ibi culpā aḡscere vbi culpa n̄ ē. extra d̄ homi. c. infēcisti. Si at̄ fiat casu itez distigie. qz aut dabat opaz rei licite aut illi/cite. Si dabat opaz rei illicite. v̄puta qz piccit lapidē vsus locū p̄ quē vsueuer̄t hoīes trāsire. l̄ dū furabat equū l̄ bouē aliq̄s ab eq̄ l̄ boue p̄cussit̄ iterij. z silia. In isto casu tal̄ ē sim p̄r reus hoicidij Si dabat opaz rei licite. puta qz icidebat arborē sibi nccariā. l̄ o ponebat fenū d̄ curru. l̄ silia. si adhibuit diligētiā quā d̄bit. vicz r̄spiciēdoz p̄clamādo n̄ nimis tarde nec r̄misit. s̄z tpe p̄gruo. z ita alte qz si aliq̄s erat ibi l̄ yeniebat potat fugere z sibi cauere. z tūc nō iputat sibi. vt h̄. l. di. sepe p̄tigit. z extra d̄ homi. c. q̄dā. Si at̄ fiat hoicidij voluntate sine oī distictōe tenēdū ē q̄sit ḡuissimū z enorme peccatū. di. l. Si q̄s voluntarie.

Sextū p̄ceptum

¶ Sextū p̄ceptū ē. Nō mechaberz. ita qz i isto p̄cepto. phibet oīs p̄cubit⁹ p̄t̄ q̄ r̄ite fit cū legitima vxore. Que aut̄ sūt z q̄t sūt spēs tal̄ p̄cubit⁹ vide sup̄ i p̄te sc̄da. tracta tu. iij. c. ix. q̄nis q̄dā.

Septimū p̄ceptum.

¶ Septimū p̄ceptū ē. Nō facies furtū. ita qz i isto p̄cepto. phibet oīs vsura. rapina. fraus. dolus. z generalit̄ oīs acq̄sitio illicita aliene rei. quocūqz mō. quocūqz palio siue titulo fiat.

Octauū p̄ceptum

¶ Octauū p̄ceptū ē. Nō falsū testimoniū dices. ita qz i isto p̄cepto. phibet oīe mēdaciū. Et ē h̄ sciēdū qz p̄ m

De decem preceptis

Aug. i li. d. mēdacio octo sūt genera mēdacioꝝ. Primū ē qđ sit dōctrinā fidei z bonoꝝ moꝝ. vt dicere xp̄m n̄ eē natū d̄ h̄gie. l̄ nō esse passū i cruce. l̄ aliqđ s̄ile cōtra articulos fidei. l̄ bonos moꝝes. Scđm ē qđ nulli pdest s̄z alicui obest. sic mē daciū detractorꝝ. l̄ falsi testꝝ i cā criminali. Tertiu ē qđ pdest vni s̄z obest alti. vt mēdaciū falsi testꝝ i cā pecuniaria. Quar tū ē qđ sit sola mētiēdi libidie. z n̄ absq̄ cā z vtilitate. Qui tū ē qđ sit placēdi cupiditate. sic mēdaciū adulatorꝝ. Sextū ē qđ nulli nocet s̄z pdest alicui ad euitandū picl̄m pecunie. vel alteri rei. sic si aliqđ sciēs pecuniā alicꝝ tollēdā a fure v̄l raptore mētiat sibi dicēdo se nescire vbi sit. Septimū est qđ nulli nocet s̄z pdest alicui ad euitandū picl̄m psōe. vt si aliqđ gr̄at ad mortē z aliꝝ mētiat dicēdo se nescire vbi sit. Octauū ē qđ nulli nocet sed pdest alicui ad h̄ vt ab imūdicia corpali tneat. vt si volēti corru p̄p̄ginē mētiat aliqđ dicēs eā eē p̄u gatā. Alia distinctio ponit ab eodē Aug. s̄ q̄ mēdaciū ali ud est p̄nciosū. z istō cōphēdit q̄nq̄ genera p̄me distinctōis et ē sp̄ p̄ctm̄ mortale. xxij. q. ij. p̄mū. Aliud est officiosū. z istō cōphēdit vltima tria genera p̄me distinctōis. et istud est p̄ctm̄ veniale. Aliud ē iocosum. z istud credo etiā eē pec catum veniale. qđ itelligo qū ille cui d̄: tale mendacium no uir ip̄m eā iocandi esse dictū. z q̄nō dicat ex libidie mētiēdi.

De mēdacio adulatoris nota qđ aliqđ p̄t alicui adulari duo bus modis. Uno mō attribuēdo ei bonū qđ nō h̄z. z d̄ isto dicūt oēs q̄ sit mortale. Alio mō extollēdo bonū qđ h̄z. z de isto dicūt oēs q̄ sit veniale.

Honū et decimū p̄ceptum.

Onū z decimū p̄ceptū phibēt actū iteriorē. s̄ actum voluntatꝝ. s̄ q̄ nullꝝ ꝑcupiscat alienam vxorē. z nomi nev̄toris intelligit q̄cūq̄ mulier. qz vt dicit ch̄istꝝ. Qui viderit mulierē ad ꝑcupiscendū eam iam mech̄atꝝ ē eā in corde suo. Similit̄ nemo ꝑcupiscat illicite rē alienaz ad possidēdū eā. Dec̄ ḡ sunt decē p̄cepta leḡs. q̄z q̄dam sunt affirmatiua. q̄dā negatiua. Affirmatiua obligāt sp̄ s̄z nō ad sp̄ sed p̄ locoꝝ tpe. Negatiua aut obligāt sp̄ z ad sp̄. De istis p̄ceptis habēt p̄sus. Unū cole deum. nec vane iures p̄ ip̄m.

Ca. III Tertiae partis

Sabbata scifices. venerareq; pentes. Non sis occisor. fur
mech⁹ test⁹ iniqu⁹. Viciniq; thoz. resq; cauero suas

De donib; beator; Ca. III

q
Via teste Aug. nullū bonū irremuneratū. sicut nullū
malū ipunitū. id est ultio vidēdū ē d' donib;. i. d' p'mis q
hēbūt illi q' obf'uabūt illa p'cepta sup' dicta. Hora g'
q' obf'uatorib; istoz p'ceptor; dabūt septē dotes. i. septē gl'ie
i' paradiso. tres ex pte aie. z' quatuor ex pte corpis. P'ia dos ex p
te aie ē clara visio. qz. s. videbūt deū clare sine aliq' velamie. z' i
ista visioe consistit tota b'itudo n'ra. Un' Aug⁹. Visio tota erit
merces. Et ista visio clara succedit visioi fidei. sic dicit Paul⁹.
Uide⁹ nūc. s. i' vita ista p' spectm i' enigmate. s. fidei. tūc at fa
cie ad faciē. Scda dos ex pte aie ē firma tētio. s. q' ita firmid
tenebūt eū q' ipm amitte nō possūt. De ista tētioe dicit i' Cantici
Tenni eū nec dimittā. Et ista firma tētio succedit sp'ei. Ter
tia dos ex pte aie erit p'fctā fruitio. s. q' aia b'ra p'fctē fruct' dō.
z' adhibet ei satiabil' z' d'lectabil' i' eo. ps. Satiabor cū ap
gla tua. Et ista p'fctā fruitio succedit amoriz caritati. Et de
ist' trib; donib; dicit Aug. Videbūt amabūt z' laudabim⁹. Nam
istō officiū hēbūt i' paradiso. s. vide amarez laudare deū. P'
resurrectōz at hēbūt quatuor dotes ex pte corpis. qz' corpa n'ra
erūt agilia. i. mouebūt p' q'dcūq; spaciū sine aliq' fatigatōe et
labore. Erūt etiā imortalia. qz' nullo mō poterūt pati. matie cor
pa b'roz. Erūt etiā immortalia. qz' nullo mō poterūt mori. Erunt
etiā clarissima. Un' saluator. Fulgebūt iusti sic sol i' reg' p'ris
mei. Qui regni p'ciues nos faciat rex regū z' dñs dñantiu;
Ihs xps Amen

Hec circa officiū curator; breuiter a me p'stricta sūt vt sim
plices i' aliq' b; istruāt. z' mag' p'uecti ad aliora i'uestigādū la
borare conēf. Obsecrās vt si i' libello lector aliq' v'ilia i'ue
niat. ipa soli dō attribuēs grās ei fferat q' aliq' stulā scitillā i'
telligētie mibi i'ptiri dig' ē. Ea at q' min' b'n dicta vidēt hūa
ne fragilitati ascribēs caritative corrigat. z' p' me pctōre pre
ces ad deū fidelit' fūdat. Hec insup' exarata sūt i' famosa ciui
tate Argen. Anno dñi. M. cccc. iij. in vigilia Andree ap'li.